פרשת **כי תבוא** תשפ"ג לפ"ק | גליון תתתקי"ג שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

ולא יהיה מנוח לכף רגלך

על אי רחוק, בדד ושומם, ישב בן המלך שגלה מעל שולחן אביו, אודות מעשיו התעתועים הורחק בלית ברירה מארמונו של אביו ויען אשר מרד בו הוכרח להסתגל לחיי עוני ומחסור, שם הרחק מעיר הבירה התגורר בבית עלוב ועזוב, וכך עברו עליו ימים רבים בחיי צער ודחקות.

ומאידך, טירדות עגומות ומחשבות נוגות היו מנת חלקו של אביו המלך, כי לא היה יכול לשאת את הצער והסבל של בנו, וביום מן הימים שלח את עבדיו שיבנו שם ארמון מפואר עבור בנו הנמצא בגלות המר.

ויהי כאשר הגיעו השליחים אל הבן, והודיעו לו על מטרת בואם, פרץ בבכי מר ובכה מאין הפוגות, השליחים המה ראו כן תמהו על ולא הבינו סיבת הבכיה הרי הם באו לדרוש את טובתו, ויש לו לשמוח כי מעתה יוקל לו סבלו וגלותו.

ענה להם הבן המלך, הבה ואבאר לכם סיבת בכיי ויגוני, כל זמן שהייתי מתגורר בדוחק ובצער, אמנם קשה מאוד היו לו חיי הצער והדחקות, אולם זאת נחמתי בהעלותי על לבי שלא יעבור זמן רב ויתעוררו רחמי אבי וישיבני אל ביתו. ברם, עתה בראותי שאבי מתכונן להנעים את מושבי כאן בגלות, סימן הוא שרצונו שמקומי יהיה כאן בדרך קבע, ולי לא ינעמו כל תענוגי העולם, כאשר מרוחק אני מאבי.

עפ"י משל זה מבואר בספה"ק מה שנאמר בדברי התוכחה "ולא יהיה מנוח לכף רגלך", כי ישראל בעת גלותם לא יגיעו אל המנוחה ואל הנחלה, ובזה ימצאו נוחם לנפשם שעוד יאמר לצרותינו די, ועוד יתנחם ה' על הרעה אשר מצאתנו בדרך, וכדמובא בזוה"ק שבכל דברי התוכחה רמוזה גם ברכה, ואף כאן ישנה ברכה, וכדרכי השי"ת אשר ממכה עצמה ממציא רטיה רפואה ומזור, כי לפי גודל התלאות והצרות הרודפות אותנו מיום ליום ומחברתה לחברתה רח"ל, יש בה בשורת נחמה ותקוה גדולה, שהקב"ה האב הרחמים ירחמני עוד בגלותינו לגאלינו, כי כל עוד הם לא מוצאים מנוח, יש תקוה גדולה שהגלות תהיה ארעי ובקרוב תבוא הגאולה.

ויהא רעווא שכאשר שמענו כן עוד נחזה, וכמו שכתבו בספה"ק יהא רעווא 'קמיה' דתשרי... שעוד נגאל לפני תחילת חודש תשרי הבא עלינו לטובה, והקללות יתהפכו לברכות ולישועות, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו בחדוותא ובאנפין נהירין ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו במהרה בימינו אמן.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש אלקי"ך ה' ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
שבח"י רפא"ן ..... ו
פינת קרית ..... ז
חוקים להורותם ..... ח
פשיט כהלכה ..... ט
סוכה כהלכתה ..... י
לוח ההילולא ..... יא
דבר בעתו ..... יב
נועם שיחת ..... יג
פשוטלאך פלכים ..... יד
דברי תורה קודש ..... טו

אגרת פרק ג'

לשמרך בכל עת

מינה לא תזיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל

באותות הזקרה וחיבה, נשגר בזה ברכת מזל טבא, קדם מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, רוזדף צדקה וחסד תדירא, לבו ער וחם לכל דבר שבקדושה, כיד רחבה ובמידה גדושה, מסור כלב ונפש חפיצה למענינו, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, בבואו תמיד לעזרת מוסדותינו וקהילותינו הק' בארה"ק, עומד לימין קדשו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א, וה' ברך את אברה"ם בכל, על כל מכיריו נערץ ומהולל, נדיב ושוע לפרט ולכלל, איש חמודות רב תכונות, שמו הטוב מהללים בשפתי רננות, בנש"ק

חברי הנציד הנכבד והמפואר, מיסדר בנין יקר

מז"ה

אברהם יהושע גלאנץ

הי"ו

מראשי הנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק ת"ו

חבר הנהלת קהילתינו הק' בקרית יואל יע"א

לרגל שמחתו הגדולה שבמעונו, באירוסי בנו למזל טוב בשעטו"מ

החתן החשוב הנודע לתפארה, מו"מ בתורה וביראה, שלט"ה שמו ושלימה משנתו, בפי ישרים תהילתו

כמר **יחיאל שלמה** הי"ו

עכ"ג הכלה החשובה והמוללה שתחי' בת ידידינו החשוב והנעלה

הר"ר **חיים אלימלך יאקאב** הי"ו

והברכה אחת ביותרת הכבוד, לברך ברכת מז"ט בהדר והוד, לעטרת זקנים בני בנים

אביו הרה"ג ר' **ישכר דוב הכהן גלאנץ** שליט"א, מבארדיוב

חותנו הרה"ח ר' **שמואל הכהן פריעדמאן** שליט"א, משכ"ק

וזאת הברכה, יוסף ה' עליך אלף פעמים ככה, וזכות פעליך הכבירים לפרט ולכלל, יעמוד לך על כל צעד ושעל, ותזכה לראות ולרוות מכל יו"ח רב תענוג ונחת, בנים וכני בנים כגפן פורחת, ויתאחדו אצלך תורה וגדולה במקום אחת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי ששון ושמחה, אסירי התודה וההערכה

הנהלת מוסדות סאטמאר בארה"ק

ירושלים • בני ברק • בית שמש

הכח לשוב לדרך הטובה והישרה, הוא ע"י קול ה' המעורר כל יום לכל בר ישראל

והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך. "יבואר על פי מאמר חז"ל (עי' זוה"ק ח"ג קכו.) בכל יום בת קול יוצאת: שובו בנים שובבים. **ובאמת כל איש ישראל זוכה לפי מדריגתו לשמוע זה הקול** וכמאמר רבותינו ז"ל (מגילה ג.) 'אף על גב דאינהו לא חזי, מזלייהו חזי', **ומזה הקול בא התעוררות תשובה לכל איש ישראל בכל יום** (עי' תולדות יעקב יוסף פר' ויקרא אות ב' בשם הבעש"ט, ובספר חרדים בהתימת הספר), וזהו שאמרו רבותינו ז"ל (חגיגה טו.) 'שובו בנים שובבים חוץ מאחר', כלומר את אחר אינו מעורר זה הקול לשוב בתשובה, רק אם יתעורר מעצמו לשוב בתשובה יקבלו אותו, אבל זה הקול אינו מעורר אותו לשוב בתשובה, כי הוא היה למעלה ולא שב, לכך צריך להתעורר מעצמו בתשובה, אבל את כל ישראל וכו', מעורר זה הקול לשוב בתשובה. וזהו: **'והיה'** והיה לשון שמחה (ב"ר מב, ג) **'אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך'** "היינו הקול מלמעלה המשמיע בכל יום, היינו הבת קול כנ"ל המשמיע בכל יום לשוב בתשובה".

קדושת לוי

עבודת הביכורים רומז שצריך להגיע להכנעה וענוה, ומזה יבא ליראה ואהבה בעבודת ה'

ולקחת מראשית כל פרי האדמה וגו', **"ביכורים רמז על הכנעה ושפלות האדם, שצריך להחזיק עצמו במדת ענוה והכנעה אמיתי",** כמאמר התנא (ביכורים פ"ג מ"ד): 'הגיע להר הבית אפילו אגריפס המלך נוטל הסל על כתיפו ונכנס', וזה היה למען הכנעה. ולזה רמז התנא בלשונו (שם מ"א): **'ביצד מצות ביכורים, אדם יורד לתוך שדהו וראה תאנה שביכרה, כורך עליה גמי'** דהיינו האדם הרוצה לשבר תאוותיו כי לב האדם מתאוה לפרי ראשון, וצריך לשבר תאוותיו בזה, **'כורך עליה גמי'** פירוש, יזכור יום המיתה איך יהא מונח בקבר ויצמיח עליו גמי ועשב, **ואחר שיבוא האדם למדת הכנעה וענוה אז יראתו ואהבתו שלימה בעבודת הבורא יתברך,** וזה הוא לשון 'ביכורים' כפשוטו לשון בישול וגמר הפרי.

נועם אלימלך

טעם הביכורים להזכיר לכל אחד את שאיפותיו ורצונותיו מימי נעוריו לקרבת אלקים ועבודתו

ארמי אבד אבי וגו', בטעם הבאת ביכורים נראה, יען כי נתן ה' לעמו ארץ חמדה מלאה כל טוב מקניני העולם, היה מקום לחשוש שאחר שיוטרדו בעסקי העולם הזה, יומשכו מעט מעט אחר חמדת העולם וישכחו במשך הזמן רצונם ותפקידם לעבודת את ה', **כי כן דרך כל מבקשי השם בימי נעוריהם, טרם יסתבכו בטרדות העולם מבקשת מזונם ודומיהן, ילחיב לבבם אל השם ואוות נפשם לעשות רצונו ולעבדו, אכן אחר שיתחילו להטריד עצמם בעסקי העולם... יוכלו ח"ו ליפול מעט מעט, ולשכוח כל רצונם ומאוויים אשר היה לחם בימי קדם לעבודת הבורא ב"ה".** ועל כן הצריכם הקב"ה, שראשית פרי אדמתם לא יטעמו הם, אלא יעלום אל הכהנים, **"כדי שיזכירו את עצמן שצריך האדם לעבוד ה', ואח"כ כשיבואו לפני הכהנים הזריזין בעבודתו ית' יומם ולילה, הם יזכירוהו, עד אשר יחזור למאום בכל דברים המטרידים, ויחזור לבם להתלהב לעבודתו יתברך שמו".**

והנה, "אבי" הוא לשון רצון, כמו: "לא אבה יבמי" (כה, ז). וזו כוונת הכתובים שהיו אומרים בשעת הבאת הביכורים: **"ארמי אובד אבי"** פירוש, לבן הארמי היתה כוונתו להטריד את יעקב אבינו בקניני העולם, כדי שיפול ח"ו ממדריגתו ועבודתו ויאבד רצונו אשר היה לו לעבוד את השם. וגם אח"כ נטרדו עוד: **"וירד מצרימה"** וגו'. **"וירעו אותנו המצרים"** וגו', ועם כל זאת **"ונצעק אל ה' אלקי אבותינו"** לא שכחנו את השם. ובזה מזכירין לאדם לבל יעמיק ראשו ורובו בטרדות העולם, **ואף גם שהוא נאחז בסבך הטרדות, הרי בכל זאת אפשר לו להתגבר ולהמלט מטרדותיו, לחזור לעבוד את הש"י.**

מאור ושמש

על ידי שנקיים התורה ומצות בשמחה ובטוב לבב, יש לנו יתרון ונצחון על כל הגויים

תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל. ועבדת את אויביך. "שמעתי מאדמו"ר הה"ק מרימנאב דבנוהג שבעולם מי שיש לו הרחבה לתאות נפשו יותר על חבירו, הוא מושל על חבירו, כמו העשיר על העני והחכם על הטפש. והנה כל תאות העולם הזה היא לאומות העולם, כי לישראל אי אפשר בשום אופן שיהיה לו כל כך מילוי תאותו כמו הנכרי, ואם כן לפי דרך הטבע אומות העולם מושלים על ישראל. **ועל כן נתן הקב"ה לנו תורה ומצות, שאם נקיימם בשמחה ובטוב לבב יהיה לנו תענוג מהם יותר מכל תאות עולם הזה.** וכמו שאמרו (ברכות יז.) **'עולמך תראה בחייך'**, ו'יפה שעה אחת בתשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי עולם הבא' (אבות ד, יז) **ולתענוג הזה לא יוכלו אומות העולם להגיע, ועל כרחם אנחנו נהיה מושלים עליהם. משא"כ כשאנחנו אין מקיימים המצות בתענוג גדול, אם כן יש לאוה"ע תענוג יותר מאתנו והם מושלים.** וזהו שאמר: **'תחת אשר לא עבדת ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב'** א"כ יש לאוה"ע תענוג יותר, לכך: **'ועבדת את אויביך'.** וההיפך בהיפך במידה טובה מרובה.

מראה יחזקאל (פר' נצבים)

זהרורי אורה
מספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות אלהינים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

אור הגנוז נגנז בתורה, וכל שמחתך לא תהיה רק בתורה

ושמחת בכל הטוב כו', עוד ירמוז על דרך (ברכות ה'.) **אין טוב** אלא תורה. ואיתא (חגיגה י"ב.) **וירא אלקים את האור כי טוב לגנוז וגנזו לצדיקים ואמר אא"ז זללה"ה שגנזו בתורה,** וזהו ושמחת בכל הטוב היינו ה' טוב רצה לומר שתזכה לה' אורות של ה' חומשי תורה שהאור נגנז בהם והיינו שתזכה לתורת אמת והמשכיל יבין, כי כל שמחתך לא תהיה רק בתורה **כמו שכתב אור החיים 'אלו חוי ידעי ישראל עריבות ומתיקות התורה אמיתית כמעט חיו משתגעין ויוצאין מדעתם מחמת מתיקות ועריבות התורה'** והבן:

הדגל מחנה אפרים

הלומד תורה בפשטות בעוה"ז יזכה בעוה"ב לראות גודל היחודים הנעלים בשמות הק', ויתרומם גבוה מעל גבוה

וחיה אם שמע תשמע. במדרש (דב"ר ז) אמר רבי יודן כל מי ששומע בקול של תורה בעולם הזה זוכה לשמוע באותו קול שכתוב בו (ירמיה לג, יא) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה וגו'. **אמר להם משה לישראל הואיל וכל מי ששומע לדברי תורה הוא מתרומם בשתי עולמות, הוו זהירים לשמוע דברי תורה.** מנין ממה שכתוב בענין **והיה אם שמע, תשמע בקול ה' אלהיך,** זהו שאמר הכתוב אשרי אדם שומע לי וגו'.

הנה ר' יודן רמז לנו על כל מי ששומע בקול תורה בעולם הזה, כי יש צדיקים בעולם לומדים תורה ויודעים סודותיה ורמזיה אשר כל ענין וענין מרמז על איזה יחוד גדול וקדוש. ולזה לאו כל אדם זוכה **ואפילו הכי צריך לעסוק בתורה כפשוטו. ומי שלבו נוקפו, כלומר איך יעשה היחוד על ידי שאני עוסק בפשטי התורה הנהוגין לעולם הזה כגון ראובן חייב לשמעון. לכן אמר ר' יודן הנ"ל אל יפול לבך, כי גם כל ששומע תורה בעוה"ז, דהיינו כפשוטו הנהוג בעוה"ז, זוכה אח"כ לשמוע באותו קול קול חתן קול כלה, כי סופו לשמוע באחרית הימים איך שנעשה יחוד חתן וכלה דלעילא על ידי עסקו בפשטי התורה. וזה שכתב המדרש שהוא מתרומם בשני עולמות סוד ו"ה המתייחדים על ידי עסק התורה ומתרומם גבוה מעל גבוה:**

עבודת ישראל

תפילה

הגם שהכחירה ניתנה לאדם עכ"ז בידו ית' להטות לבבינו אליו, וע"ז צריך להתאמץ ולהרבות תפילה בכל עת וזמן

הנה ידוע שהקללות שבתוכחה יש בהם רמזים על טובות רבות לישראל, ונראה לי לרמוז גם כן בפירוש הפסוק, **'ידבק ה' בך את הדבר עד כלותו אותך מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה',** שהטובה הגנוז בה הוא, כי כתיב (ישעיה מג, כו) **'סַפֵּר אַתָּה לְמַעַן תִּצְדָּק', כי האדם צריך להתנצל את עצמו לפניו יתברך, על דרך שאמרו ז"ל** (ברכות יז.) **גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב השאור שבעיסה ושיעבוד מלכיות יהי רצון מלפניך שתצילני** כו', וכן אמר אליהו ז"ל (מ"א יח, לז) **'ואתה הסיבות את לבם אחורנית',** וכן כתיב (ישעיה סג, יז) **'למה תתעינו ה' מדרכיך תקשיח לבינו מיראתיך',** הגם שידע הנביא שהשי"ת רוצה שנלך בדרכיו, רק עם כל זה אמר כן, והתנצל את עצמו שרצונינו לעשות רצונך, ומזה יש לו ית"ש תענוג, ומצוה [אותנו] 'סַפֵּר אַתָּה לְמַעַן תִּצְדָּק' כנ"ל, **שרצונינו לעשות רצונך ומבקשים אנו מאתך יתברך, שתעשה את אשר בחוקיך נלך, כי הגם שהכחירה ניתנה לאדם, עם כל זה בידו יתברך להטות לבבינו לאהבה ולירא את שמו,** על דרך שביקש דוד המלך ע"ה 'לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי', ואנו מבקשים השיבינו אבינו לתורתיך וגו', וכן [כמה] עניני תפלות על דרך זה:

והאדם צריך להתפלל על דרך זה תמיד בכל עת ובכל שעה, עד שיהיה מעורר רחמנותו יתברך על עצמו, שיהיה עת רצון לפניו יתברך לשמוע התפלה אליו, ולא יהיה נסוג אחור מלהתפלל על זה תמיד לא יהיה עיף ויגע, ולא ינוח מלהתפלל עד שימצא עת רצון, על דרך שפירש הרב הקדוש מורינו הרב אלימלך ז"ל (בס' נועם ר"פ וישלח) מאמר חכמינו ז"ל (יומא כב:) 'וכבר צווה אנא השם, ונשמע קולו ביריחו', **שצריך לצווח זמן רב עד שישמע קולו לפניו ית"ש, להיות לריח ניחוח לפניו ית"ש כביכול, כדרך המפתה את אחד לאיזה דבר, שמדבר יום יום, עד שמוצא עת שמתפתה אליו,** ובאמת גם זה הדיבור שמדבר האדם כן לפניו יתברך, זה בעצמו גם כן בעזרתו ית"ש, שהוא ית"ש מדבק ושולח את הדיבורים אלו בפיו. וזהו שנאמר **'ידבק ה' בך את הדבר',** פירוש שישלח וידבק בך הדבר, פירוש דברים טובים, **'עד כלותו אותך',** לשון כלתה נפשי, תשוקה, שיחשוק אותך, על דרך 'רק **באבותיך חשק** ה' **וגו', מעל האדמה** וגו', פירוש **הגם שאתה על אדמה שפילה. על ידי הדיבור הנ"ל יחשוק אותך השי"ת, ויעשה את אשר בדרכיו תלך:**

זרע קודש

והיית רק למעלה ולא תהיה למטה. לכאורה קשה דאין צריך לומר ולא תהיה למטה דמי שהוא למעלה ודאי דאינו למטה, והנ"ל בזה ע"פ שנמצא עצה בספרים להחביל כל חמידות עוהי"ז והשבה בני אדם והגנות, שידמה בעניו שהוא מבני עולם העליון, כי באמת האדם העקרי הוא הנשמה, ואז יהיה כל מה שבעולם הוא כנרגיר חרדל לנגד עוהי"ב נגד עולם העליון ע"ב, ועפי"ז מבואר הפסוק הנ"ל והיית רק למעלה כנ"ל, ולא תהיה למטה ר"ל שהלא דהיינו האפיסות וההעדר תהיה למטה, שכל מה שלמטה יהיו בעיניו כאפס וכעין. **(ישמח משה)**

☆

והיה כי תבא אל הארץ וגו' וירשתה וישבתה בה. יובן בהקדם דברי הגמי כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנחמתה, שהמתאבל צריך להאמין אמונה שלימה וחזקה כאילו כבר היה הדבר למראה עיניו, וזייש כל על ירושלים, הקבי"ה נוטה בלבו אמונת אמת עד שזוכה שרואה לבו תיכף בנחמתה ומה שיהיה כאילו כבר היה לנגד עיניו, ועי"ד שפי השלי"ה עתידין ישראל שיאמרו שירה לעת"ל, כלומר שיאמרו שירה על מה שעת"ל אחי"כ וא"כ ישיש וישמח בעת האבל למען העתיד, וזה שאמר והיה לשון שמחה שתשמח כי תבא אל הארץ, בזכות זה תזכה וירשתה וישבת בה. **(יטב לב)**

☆

ונתנך ה"א עליון על כל גויי הארץ ובאו עליך כל הברכות. יבואר עפ"י מ"ש בתפלה למשה עה"פ ואני כזית רענן בבית אלקים, דאיתא במדרש יפה תואר פרי זית קרא הי שמך, למה נמשלו ישראל לזית מה זית אינו מוציא שמנו אלא ע"י כתישה אף ישראל וכו', ד"א מה שמן צף מלמעלה ואינו מתערב בשום משקה וכו', וכל אי מישראל יש לו הבחירה אם שיהיה נבדל מהאוהי"ע בכל הענינים א"כ נתקיים בזה קריאת שם פרי זית שקרא הי שמו וא"צ לכתישה, משא"כ כשאינו נבדל ומתדמה להם א"כ בהכרח צריך לכתישה, וזהו ואני כזית ר"ל בזה נמשל איש הישראלי לזית במה שהוא רענן מושרש בבית אלקיבדהיינו מובדל ומופרש מאוהי"ע וא"כ א"צ לכתישה ע"כ, והנה אם חיו ישראל נמשלו לזית דכמו זית אינו מוציא שמנו אלא ע"י כתישה א"כ אין שלוה וחשקט רק ההיפך, כי מן ההכרח להעמיד עליהם מלך קשה כדי לעורר לבם לשוב אל ה', משא"כ אם נמשלו לזית דכמו הזית צף למעלה ואינו מעורב בשום משקה כנ"ל

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבותיה"ק עצי התמרים

הש"י אומר אלינו שנעשה עבודת ר"ה כראוי שעי"ז נעשה כבריה חדשה

היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות את החוקים האלה ואת המשפטים. פרש"י ידוע, ועוד אפשר לומר זה ידוע היום הזה ר"ה (כדאי' בזה"ק 'היום' דא ר"ה), ובהקדם דברי הרה"ק מאוהעל ע"פ "נעשה אדם", ואמר הרב הקדוש הנ"ל עפ"י מ"ש העיקרים שכל דבר שאינו במלואו וטובו, אינו נקרא 'עשוי', כי אינו מתוקן עדיין. ועפ"ז אמר הרה"ק הנ"ל הקב"ה אמר 'נעשה אדם' לשון רבים, כי האדם בעל בחירה בעשותו מצות ה', ובחרו בטוב אז נקרא אדם. **וזה פירש 'נעשה אדם', הבורא ב"ה עם האדם עושים את האדם.**

וזה פי' הפסוק 'היום הזה' פי' בראש השנה, 'ה' **אלקיך מצוך**' לשון צוותא חדא, '**לעשות**' כנ"ל נעשה אדם, ע"י '**את החוקים האלה**', דר"ה ותקיעת שופר נקרא חוק ומשפט. ובזה יובן המדרש רבה ריש פרשת אמור **א"ר תחליפי בכל מוספין וכו' והקרבתם, ובר"ה כתיב ועשיתם וכו', מעלה אני עליכם נעשיתם היום לפני וכו'.**

[א"ה: וידועין דברי המדרש (מדרש תהלים, קב) עה"פ : **פנה אל תפלת הערער ואל בזה את תפילתם.** אמר רבי יצחק, כלפי דורות אמרו, שאין להם לא נביא ולא כהן ולא בית המקדש שיכפר עליהם, **אלא עוד תפלה אחת שנשתייר להם שהם מתפללין בראש השנה ויום הכפורים,** ולא תבוז אותו מהם. הוי, **ולא בזה את תפלתם. תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא.** וכי עדיין אומה עתידה להבראות שהוא אומר ועם נברא כו', רבנן אמרי, **אלו הדורות שהן כמתים במעשיהם, ובאין ומתפללין לפניך בראש השנה וביום הכפורים ואתה בורא אותן בריה חדשה.** ומה להם לעשות, ליקח הדם ולולב ולהלל אותך, שנאמר, ועם נברא יהלל יה]

אילה שלוחה (פרשת כי תבוא)

וכיון שכן א"צ לכתישה, וזש"ה ונתנך ה"א עליון על כל גויי הארץ, שתהי צף מלמעלה ומובדל ומופרש מהם בכל הענינים ולא תצטרך לכתישה להיות שרוי בצער ויסורים בשביל להבדיל אותך מהם, אלא אדרבא ובאו עליך כל הברכות והשגוך, וע"כ הסמיך לכאן במדרש דברי הכתוב לריח שמניך טובים שמן תורק שמך, ר"ל למעליותא נמשלו ישראל לשמן שצף מלמעלה ואינם צריכים לכתישה, וע"כ עלמות אהבוך אלו אוה"ע כמו שפירש"י, שתשב בטח בדד ושאנן בשלוה והשקט.

(קדושת יו"ט)

☆

ושמחת בכל הטוב. ובמדרש אין טוב אלא תורה לפיכך משה מזהיר את ישראל עשר תעשר, ונראה דהנה יש להקשות הלא ידוע שנסיון העושר קשה מאד והוא עלול להניא את לבב האדם מדר התורה כמו שהזהיר קרא פן תאכל ושבעת וגו' ורם לבבך ושכחת את ה"א וגו', אמנם מצינו בגמי מפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שהן עזין, וביאר המהרש"א כי מפני שהן עזין לא ישובו מכל ויוכלו לעמוד בכוחות איתנים נגד כל הנסיונות הקמים עליהם להדיחם מדרך התורה, ולפי"ז י"ל דמכיון שיש לישראל מדת עזות דקדושה להתגבר על כל הנסיונות יכוטלים הם להתברך בעשירות, כי בכח העזות יתגברו על נסיון העושר, וזהו שדרש המדרש ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה וחטעם שניתנה תורה לישראל מפני שהן עזין, שיש להם עזות דקדושה להתגבר על כל דבר המונע בעדם ללכת בדרכי ה', לפיכך משה מזהיר את ישראל עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר, דכיון שיש להם מדת העזות יכולים להתברך בעשירות.

(ברך משה)

☆

כי תבא אל הארץ וגו' ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך. ונראה לפי"מ שכתב בספר סמא דחיי עה"פ נפש כי תחטא ומעלה מעל בהי וכחש בעמיתו, דהנה ארז"ל כך דרכו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך עעוי"ז, והנה ריב"ז אמר לתלמידיו ולואי שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם תדע שאם אדם עובר עבירה אומר שלא יראנו האדם, נלמד מזה כי נוח לאדם להיות רע לשמים מלהיות רע לבריות, וא"כ מסתברא מי שהיצה"ר התחיל לפתותו מפתוהו תחלה במה שבין אדם למקום ואח"כ בין אדם לחברו, ובזה יובן דברי הכתוב ונפש כי תחטא, ר"ל כשהתחיל לחטוא אז ראשיתו למעול מעל בהי דהיינו בינו לבין קונו, אך עבירה גוררת עבירה וגורמת להיות גם מכחש בעמיתו בפקדון, דהוא עבירה שבין אדם לחבירו ע"כ, ולפי"ז כאשר האדם רוצה לשוב אל הי צריך לעשות תשובה על עוונותיו חמור אל הקל, והיינו קודם לשוב על עבירות שבין אדם לחברו ואח"כ על עבירות שבין אדם למקום, וזשה"כ ולקחת מראשית כל פרי האדמה, דכשתרצה לשוב אזי קודם ולקחת מעבירות אלו אשר תביא מארצך היינו עבירות שבין אדם לחברו, ואח"כ והלכת אל המקום אשר יבחר בו הי היינו לשוב על עבירות שבין אדם למקום.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם ואין שכחה לפני כסא כבודך

ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ולאלמנה ככל מצותך אשר צויתני לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי. שמעתי (כ"ק אדמו"ר בעל תורת מרדכי מווישניץ זצ"ל) מזקני בעל "אהבת ישראל" (מווישניץ) זי"ע שאמר בשמו של אדמו"ר הרה"ק מסאטמאר זצ"ל, שכשהזדמן האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל לבקר את זקיני זי"ע בגראסווארדיין, אמר לו זקיני זי"ע בשם ה"קדושת לוי" מבארדיטשוב זי"ע, "כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם" שהקב"ה זוכר כל מה שאדם שוכח, וזה בין המצוות בין העבירות, הכוונה שאם אדם עושה מצוה, ומחזיק עצמו מזה ומתגאה מזה, אז הש"ת שוכח מזה, ולהיפוך אם אדם עושה עבירה חלילה, וזוכר מזה ויודע שצריך לתקן מה שעשה בבחינת 'וחטאתי נגדי תמיד', אז הש"ת שוכח מזה, משא"כ אם כשעושה מצוה שוכח מזה תיכף, שאין לו במה להתגאות מזה שהרי יודע שכמה שיעשה עוד לא יצא ידי חובתו, אז הש"ת זוכר את המצוה.

וסיפר זקיני זי"ע שעל זה נענה לו הרב מקראלי (ה"ה כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל) שלפי הנ"ל אפשר לומר הפשט במה שאנו אומרים בוידוי מעשר "לא עברתי ממצוותיך ולא שכחתי", ולכאורה קשה איזו וידוי זה, הרי מחשיב רק דברים טובים "עשיתי ככל אשר ציויתני" וגו', ווידוי הרי צריך לומר כשעשה דברים לא טובים, רק הפשט שהוידוי הוא על "ולא שכחתי", עשיתי רק דברים טובים, אבל לא שכחתי מזה, אז איך זאל עס אינגאנצען אוועקמאכען, כי כשעושים דברים טובים צריכים תיכף לשכוח מזה, ולא להחזיק את עצמו גדול בזה.

שקיעות החמה (עמ' קנ"ב)

פנינים מתורתן של מרן רגי"ה ק' נעלה דקדי יוצא ז"ע
מספר "קדושת יוצא" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אודה"

והיה כי תבוא אל הארץ וגו' (כו ג). ליתא בספרי, עשה מלוה המורה בענין שעשכרה תכנס לארץ. והקשה ההפלג"ה ז"ל בפניס יפות (פרשה זו), הא לא נתחייבו ישראל בכבוש אלא לאחר ירושה וישיבה, נמצא בשעה שקיימו מלוה זו כבר יהיו בארץ, ואם כן אין שייך לומר שעשכרה תכנס לארץ, הרי כבר נכנסו.

ונראה על דרך שכתב בביאה לעמיס (דרוש י ד"ה ממרתי להולים, וכעי"ז בהפלה למשה מזמור שם) לפרש הכתוב (תהלים שם ד) ולדיקים ישמחו יעלצו לפני אלהים וישישו בשמחה, דהנה השמחה הגשמית אינה רק בעת התענוג, כגון בעת האכילה והשתיה וכיוצא, אבל כשעבר התענוג לא ישאר אלא שום שמחה ממנו, רק מדרבה יולד לו עצב והתנחמות על זה, מה שאין כן בשמחה של מלוה, אף לאחר עבור שיעת השמחה ועילתה, עוד יעוד לשמוח על מה שהיה לו התענוג והשמחה הקודמות, וזה יוסיף לו עוד שלימות, וזהו ולדיקים ישמחו יעלצו לפני אלהים, וגם לאחר עבור השמחה עוד ישישו בשמחה, עכ"ד.

ובדרך זה יבואר גם כן בעיננו, כי נעלוו ישראל ליכנס לארץ, למען עיקר הכניסה אל הארץ היה בשביל להיכנס לקדושת הארץ, כי על ידי שיקיימו שמה מלות התלויות בארץ, יכנסו יותר ויותר בקדושת הארץ. וזהו ביאור הספרי עשה מלות התלויות בארץ התמורות בענין, כדי שעל ידי זה תזכו להיכנס לקדושת הארץ יותר ויותר, ולהרגיש נועם זיו קדושתה.

ליל שב"ק תבא תרצ"ב, בעיר מיהרון יצ"ו

ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך (כח ו). פירש"י שתהא יציאתך מן העולם נקי מכל חטא כביאתך לעולם. ולכאורה קשה דנמצא לפי זה דעיקר הברכה היא רק בומרו וברוך תהא בצאתך, אבל בומרו ברוך תהא בבואך אינו ברכה בפני עצמו, ולפי זה לא היה לו לומר אלא ברוך פעמים, רק ברוך תהא בבואך ובצאתך, כיון דאין זה רק ברכה אחת יחידה.

ונראה לפרש בדרך אחר על רש"י ז"ל, וכמופן זה יתפרש גם הביאה לברכה בפני עצמה, והוא כי אנו מתפללים תמיד על ביאת המשיח ועל ביאתנו לארץ, אמנם לריכים רחמים גדולים שיביאתינו מהגלות יהיה מתוך נחת ושמחה ולא מתוך לרות גדולות, שהרי גם ממלרים זכו ישראל לצאת, אמנם יציאה זו היתה מתוך קישוי השעבוד, ולזה לריכים אנחנו לברכה מיוחדת שיביאתינו זה [דער ביבערגאנג] יהיה מתוך נחת ושמחה, ובלי לרות ובלי משיח "עס זאל שוין געבוג זיין וואס ס'איז געווען, איז דען בישט געבוג וואס ס'איז געווען, עס איז שוין די והותר וואס אידן האבן מיטגעמאכט". וזהו ביאור הכתוב, ברוך תהא בבואך, כי ברכה אחת היא שנזכה לבוא ולהגיע אל מקום המקדש, אמנם בו בזמן מוסיפים אנו ומתפללים גם כן ברוך תהא בצאתך, שביציאה מהגלות יהיה גמי מתוך נחת ושמחה, ונזכה לראות ביטועה שלימה בביין ציון וירושלים בלי לרות ובלי עגמת נפש, "ווייסט הבי"ת ווען עס הענגט נאך אויף דער וועלט, ווען עס הענגט אויף די דורות. דער בורא כל עולמים זאל העלפן מען זאל זוכה זיין צו זען די ישועה שלימה, מיר זאלן זוכה זיין צו זען בביין ציון וירושלים מן לרות און מן עגמת נפש".

ס"ג תבוא תשכ"א

ונתנך ה' לראש ולא לזנב (כח יג). יש להבין אומרו לראש ולא לזנב, הלא דבר פשוט הוא כי אם יהיה לראש לא יהיה לזנב. גם יש להבין, להא ברכה זו נאמר לכל ישראל, והא לאו כולם ראשים הם.

ונראה לפרש על פי מה שפירש במרגוס יונתן הפסוק לראש ולא לזנב, למלכין ולא להדיוטין. והנה מלינו לפעמים כי הדיוט נעשה ראש, דהדיוט קופץ בראש (עי' מגילה יב:), וזהו מחמת עון הדור ממנים מנהיגים שהם הדיוטין, וכמאמרם (בבא קמא נב.) כל רגיז רעיע על ענא (כשכועס הרועה על הצאן), עביד לגגדא (את העז ההולכת בראש העדר) סמותא (עורת, ומתוך שנכשלת בהליכתה, נופל כל העדר כולו אחריה), ופירש"י כך

כשהמקום נפרע משונאי ישראל, ממנה להן פרנסים שמיין מהוגנין.

לזה אמר הכתוב ונתך ה' לרע"ק, שיתן ה' תוכף בידי מנהיגים שהם רשעים בחמת, ולא לזנ"ב, היינו לרשעים שהם הדיוטות ולא שהם קופצים ברשע.

ולעומת זה להלן אצל התוכחה (כח מד) כתוב בהיפך, ואתה תהיה לזנ"ב, היינו שיפרע מכח המקום לתת לתכס בידי רשעים שהם בחמת הדיוטות, ולא בידי מנהיגים שהם רשעים חמיתים.

ס"ג תבוא תש"כ

ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ וגו' (כח מט). ול"ג תומרו גוי מרחוק, דמשי נפקא מינה אם הגוי בא מרחוק או מקרוב, אם כן כך וכן הוא מכה והורג, וסובלים ממנו נזקות רבות ורעות ל"ע.

אמנם לפי מנהגינו שאנו נמצאים בזו בהיסוס (שנת תרל"ח בתחילת מלחמת העולם השניה על הגרמנים הארורים) יובן היטב, כי בזמנים הקודמים לא שיתרמי בחמת מן המלכות שהיתה עת צרה ליעקב, עדיין היו אל היהודים אשר בשאר מדינות העולם שלא עבר עליהם כוס המרעלה, מנומה והרחבת הדעת להתפלל ולבקש רחמים בעד הנמושים בצרה ובשביה, אבל בעת בעוה"ר בפאה המסופחת בכל העולם בפעם אחת, כי חומה אחת היושבת בקצה העולם אשר כל מחשבותם והגיונם היא אך לבלע וחמס להרע לישראל ח"ו, הם מרגיזים ומרשיעים ומרעישים את כל העולם ממש, ושולחים חיל ומעות ובלי נשק וספינות, ומודיעים כל רשעתם מסוף העולם ועד סופו על ידי ר'ראדיא'ס', אשר בחמעותם קולם הולך מקצה העולם ועד קצהו, עד שלחנוניו אין ישראל בטוחים בשום מקום ר"ל.

וזה יש לרמז בדברי הכתוב, יפע ה' עליך גוי מרחו"ק, כי אף שיאמר במקומו מרחוק ולא יתקבל אליך כלל, מכל מקום תרגיש כאילו הוא קרוב אליך ממש, מפני שכותו וחילו דרכו לילך ולהזיק עד קצה העולם, על ידי שהוא מרעיש ארץ ומרגיז ממלכות כל העולם.

דרשה י"ג אדר א' שנת תרח"ץ ביום תענית ציבור שגזרו לאור הגזירות והרדיפות על אחב"י במדינת ראמעניא יצ"ו

וזה לשון רבינו בקונטרס על הגאולה ועל התמורה (סימן לו בא"ד), מה שאירע אצלינו במדינת ראמעניא סמוך לשנות המלחמה בשנת תרח"ץ, כאשר המיצר לישראל נעשה ראש אכזר צורר היהודים (גאגא ימ"ש) נתמנה לראש המלוכה במדינה ההיא, וגזר גזירת כליון ואבדון רח"ל על כל היהודים תושבי המדינה, וכבר היתה הגזירה חתומה והיה פחד גדול על כל היהודים, וגזרנו צום תענית ויום תשובה ותפלה לבטל הגזירה, וימים אחדים לפני יום התענית שהוקבע, ריחם השי"ת עלינו והורד הרשע הנ"ל מכסאו ונתבטלה הגזירה לגמרי, והיה נס גדול מן השמים שניצולו אלפים ורבבות ישראל מגירוש והריגה ר"ל, עכ"ל.

ישא ה' עליך גוי מרחוק וגו' גוי אשר לא תשמע לשונו (כח מט). פירש"י לא תכיר לשונו. ולכאורה קשה כי מה נכך שלא תכיר לשונו, הלא אפשר להתלמד לשונו, ולמה הזכירו הכתוב בחמלא התוכחה.

ויש לומר כי בעת שאיזה מלכות וממשלה גוזר גזירה, והם מודיעים בפירות מה שהם רוצים ומפיצים, אזי יודעים על כל פנים על מה להתפלל ולהתחנן אל ה', כגון בימי מלכות יון שהיתה הגזירה על הדת, כמארס ז"ל (ב"ר פ"ג ס"ד) שגזרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל. וכן בגזירת המן שהיתה הגזירה על הגופים להשמיד להרוג ולאבד ח"ו, בכל אלו ידעו לפחות ענין הגזירה ומהותה, וממילא ידעו על מה לבקש ולהתחנן מה', אבל בעמדינו אמר בעת (שנת תרל"ח) אין אנו מבינים כלל מה רצונם וגזירתם, כי אינם מגלים לא חלק מועט ממה שטמון בלבם להרע לישראל.

על זה אמר הכתוב בתוכחה, יפע ה' עליך גוי מרחוק וגו' גוי אשר לא תשמ"ע לשונ"ו, מלשון הבנה כמו (בראשית מב טו) תשמע תוכח לפתור חותו, ורצה לומר דממה שיאמר בפיו ולשונו לא תבין מה רצונו וגזירתו בחמת, כי לא יגלה הרע הטמון בלבו ומה הוא זומם לעשות, ובכן לא תדע על מה להתפלל.

עוד יש לרמז בזה, על הגלות שנמצאים בין הערב רב, שרשעי ישראל כופרים ואפיקורסים רוצים ללבוד ברשתם אנשים מבני ישראל הכשרים, על זה זקוקים לרחמי שמים מרובים, כי הוא גוי אשר לא תשמ"ע לשונו, שקשה להבין מה הוא אומר, מפני שהם בשפה בשקר ובמרמה ואינם מגלים החמת הטמון בלבם.

דרשה י"ג אדר א' שנת תרח"ץ ביום תענית ציבור שגזרו לאור הגזירות והרדיפות על אחב"י במדינת ראמעניא יצ"ו, וס"ג תבוא תשכ"ב

לא עבדת את ה"א בשמחה ובטוב לבב

בעת גזירת המלבושים ברוסיא, שגזרו לשנות המלבושים וללבוש כבגדי הגוים, קם איש אחד, שהיה המתחיל בדבר, ולבש בגדים חדשים כמצווה מפי השלטונות, ובא אל הרה"ק ר' משה צבי מסאווראן זי"ע בלב שמחה, אמר הרה"ק מסאווראן, שעתה נתיישב לו מאי דכתיב בתורתינו הק' שכל העונשים הקשים מנשוא שבתוכחה באים על אשר 'לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב', שנראה ממשמעות הכתוב שעבדו את ה', אך לא משמחה ובטוב לבב, והיה תמוה לו – למה יבואו גזירות קשות אלו שבתוכחה על העדר השמחה שבעבודת ה'. אלא יש לומר שפירושם של הדברים כך הם, שבאמת אינם עובדים את ה' כלל וכלל, אך על העדר העבודה בלבד עדיין יש להמליץ שמקושי הגזירות המוטלות עליהם ע"י השלטונות ראש בל עמם ואנוסים הם להתבטל מעבודת ה', אולם כאשר אינם נעצבים אל ליבם על קושי גזירות אלו, ולא עוד אלא ששמחים בדבר, הרי שוב אין להמלצה זו מקום לחול, ועל כך באה התוכחה הקשה, וזהו: תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך, והיה לך להיות נעצב על זה, ולא די שלא עבדת אלא שעוד היית שרוי בשמחה ובטוב לבב.

תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה

סיפר הרה"ק ר' חנוך העניך הכהן מאלכסנדר זי"ע: מעשה בכפרי אחד שהיה לו בן שלא רצה בשום אופן ללמוד תורה, ואמנם לא ידע צורת אות אחת, פע"א נסע הכפרי העירה, הביא משם מלמד והבטיח לו שכר הגון על מנת שילמדו את בנו צורת אות, טרח המלמד ועמל קשות זמן מרובה, עד שלימד לבן הכפרי את האל"ף בי"ת עם הנקודות, לימים בא האב לבחון את בנו, לראות אם אמנם יודע הוא את התורה שלמד, הראה לו המלמד על האותיות והנער השיב כהלכה: א' ב' ג', אח"כ המשיך ושאל: מה יש מתחת לאלף, מתחת לבית.. והנער השיב כהוגן, עד שהגיעו לאות ה"א, שאל המלמד את הנער: מה מתחת לה"א: שתק הנער ולא ענה מאומה, לא הועילו בקשותיהם של המלמד ושל האב והנער התעקש ולא פצה את פיו, חרה אפו של האב על הבן העיקש, נטל מקל בידו ועמד להלקותו מלקות הגונות, כיון שראה הבן כך, נענה ואמר: אבא, אם אתה אומר להלקותינו אהיה מוכרח איפוא לגלות את הדבר: מתחת להֵיי (מאכל הבהמה "שחת" נקרא כן) טמון העגל הגנוב... או אז נתברר שהאב גנב עגל והטמינו מתחת לערימת השחת, וציוה על כל בני הבית לבל יגלו לאיש את הדבר, לפיכך התעקש הבן ולא רצה לגלות מה נמצא מתחת לה"א אשר בסידור, וסיים הרה"ק מאלכסנדר זי"ע ואמר: שזה יש לרמז בפסוק "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה" - תחת, פי' אותה הסיבה אשר מ"תחת" לזה שלא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה [כדרך שאומרים מאחורי מעשה פלוני ישנה סיבה פלונית] היא היא אשר בגללה תיענש, כי אפילו אם בעד עצם הדבר שלא עבדת את ה"א בשמחה עדיין אינך ראוי כל כך לעונש, אולם ראוי אתה לעונש בעד המעשה אשר עשית לפני כן, והיא אשר גרמה לכך שתינטל ממך השמחה לעבודת השי"ת, כי אם אינך יכול לעבוד את ה' בשמחה, ברור שמשהו גרם לכך, והיא סימן שאיזה גניבה מסתתרת מתחת לזה...

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, כדרך צחות ומליצה נאמרים

היום הזה ה' כו' ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך. זה קאי על כל המצות והחוקים, כי בספר זה נכללו כולן כמוש"כ הגר"א ז"ל ריש דברים, עיי"ש. **אולם על דרך צחות נראה** על פי שאמרו בתענית (ט.) בכל אסור לנסות להקב"ה שנאמר לא תנסון חוץ מזו במעשר עיי"ש, לכן אמר בביעור מעשר בערתי כו' וגם נתתי ממנו ללוי כו' עשיתי ככל אשר צותני, לכן השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך כו', ואמר אחר כך אף דבזה מותר לנסות ועשר בשביל שתתעשר, מכל מקום יותר מוטב שתתן בלא שום פניה ונסיון כלל רק לעשות את החקים האלה דייקא, ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך בלי מחשבה זולתי קיום רצון הבורא יתברך.

משך חכמה

~ ◆ ~

ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך. יש לומר בדרך צחות דהיינו בפרשת כי תבוא נאמרו התוכחות, ובפרשת כי תצא כתיב 'ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה', וזה יש לרמז ברוך אתה 'בבואך', ר"ל שכל הקללות והתוכחה שנאמר בפרשת 'תבא' יהיה ברוך, כי ברוך אתה 'בצאתך', דהיינו בפרשת 'תצא' נאמר ויהפוך ה' אלקיך את הקללה לברכה, וממילא בפרשת כי תצא מבואר הברכה על פרשת תבא שכל הקללות יתהפכו לברכות, וזהו נרמז בהפסוק ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך.

חיי צבי

ויתן לך את ברכת אברהם
אורה ושמחה תעטפנו, לשגר ברכתינו, למע"כ ידידינו וידיד כל ח'
בכל עת קוראים אליו אברה"ם אברה"ם ויאמר הנני, אר"י שבחבורה
רודף צדקה וחסד לפרט ולכלל, עומד על כל צעד ושעל לימינינו
הא"י גברא יקירא, ראשון למקראי קודש, רב הפעולה וכביר המעש
משמיא זכה לבוא בעזרת מוסדותינו וקהילתינו הק' כמלאך המושיע
הלא הוא הרבני הנעים הנעלה והנכבד, אחד היא אברהם בירידת החסד
בסיוע בלירת לבתן כק מרן רביני הגה"ק שליט"א בכל עת ועונה
עוטר ליתין
מרה אברהם יהושע
הכהן גלאנץ הי"ו
הוא הגבר אשר ים ולילה לא ישבות השיכה כאורה,
לבתן עושות ושריחת ביסדיותינו וקהילתינו הק' והבעטירה,
בריחוק בקום בציבורי פרוסה בריח בסורה, נידע לתהילה ולתפארה
לרגל שמחת אירוסי בנו למזל טוב ובשעטו"מ
הבחור החשוב מו"מ בתורה וביראה, נודע לעוז ולתפארה
החתן כמר יחיאל שלמה גלאנץ הי"ו
ממצוייני תלמידי ישיבה"ק בקרית יואל יע"א
עב"ג החשובה שתחי' בת ידידינו הרבני החשוב והנעלה
מו"ה חיים אלימלך יאקאב הי"ו
ושגורה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתירתינו, שיזכה
לראות ולרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת, תורה
וגדולה במקום אחת, וימשיך בפעליו הברוכים
בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך אושר ועושר
והרחבת הדעת עם כל ברכאן דנפישא
כד ידידיו מוקדיו השבחים בשבחתו,
ומברכים ברגשי חודאה והערכה לעומתו
וועד קרן הבנין
להקמת הבית הגדול לחינוך הבנות
בני ברק יצ"ו

ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלוקיך. ובילקוט איתא אין טוב אלא תורה לפיכך משה מזהיר את ישראל עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר. וצ"ב. ויש לפרש דברי הילקוט עפי"מ דאיתא בגמ' (פסחים ס"ב:) כתוב אחד אומר "עצרת לה' אלוקיך, וכתוב אחד אומר עצרת תהיה לכם, ר"א סבר או כולו לה' או כולו לכם, ור"י סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם, עוד איתא בגמ' (שבת ק"ט.) עשירים שבא"י במה הם זוכין בשביל שמעשרין, שנאמר עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר ושבשאר ארצות במה הם זוכין בשביל שמכבדים את השבת, ובזה יובנו דברי המדרש: ושמחת בכ"ל הטוב אין טוב אלא תורה, דהיינו ללמוד כל היום וכר' אליעזר שאומר כולו לה', אך אם כן תקשה באיזה זכות יוכלו להתעשר הלא ע"ז לא תוכל לכבד ולענג את השבת כראוי, לכם משה מזהיר לישראל עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר.

(ילקוט האורים)

☆

גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת. ובמדרש אי' זו מיתת צדיקים, וכבר נאמרו בזה הרבה ביאורים ליתן רמז במקרא על הדרשה הזאת. ויל"פ דהנה בכל ספר מחמשה חומשי תורה תמצא כתוב מיתת צדיקים, בספר בראשית נאמר מיתת נח ומיתת האבות, בספר שמות נאמר וימת יוסף וכל אחיו, בספר ויקרא נאמר מיתת נדב ואבוהוא, בספר במדבר נאמר מיתת אהרן ומרים, אבל בספר דברים לא נזכרה מיתת שום צדיק (הגם שנאמר בסוף הספר וימת שם משה, יש שתי תשובות בדבר חדא, שבעת שאמר להם משה רבינו ע"ה פרשה זו עדיין לא היה מת, ושנית, הלא האיש משה עניו מאד ובוודאי לא החזיק את עצמו לצדיק), וזה"פ גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת דייקא בספר דברים וזו היא מיתת צדיקים.

(ליקוטי בשמים)

☆

גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה. ובמדרש אי' זו מיתת צדיקים, ונראה דהנה באמת מיתת צדיקים אין יכולה ליכתב בתוכחה דאין לה מקום לא בתחילה ולא בסוף, דאיתא בגמ' (בבא בתרא ח:) דבפורעניות וקללות כל המאוחר בפסוק קשה מחבירו, והנה אמרו חז"ל (בבא קמא ס.) עה"פ כי מפני הרעה נאסף הצדיק שהצדיק מת כדי שלא יראה ברעה העתידה לבוא עי"ש, וא"כ איפוא נכתוב מיתת צדיקים בתוכחה, אי נכתוב בתחילה יהא נראה דמיתת צדיקים היא הקלה שבקללות כנ"ל, ובאמת היא שקולה כשריפת בית המקדש כדאיתא בגמ' (ראש השנה י"ח:), ואי נכתוב לבסוף יהא משמע דכל התוכחות והקללות באו בימי הצדיק ואח"כ מת, ובאמת אינו כן כי מפני הרעה נאסף הצדיק כדי שלא יראה ברעה, ולכן אינה יכולה ליכתב מיתת צדיקים בהתוכחה, וז"ש גם חלי וכל מכה אשר לא כתובה בספר התורה הזאת זו מיתת צדיקים, דהוא מכה אשר אין יכולה ליכתב.

(קהלת יצחק)

☆

גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה. ובמדרש זו מיתת צדיקים, ויתבאר עפימ"ש בספר חסידים שהקב"ה כותב כל מעשה אדם והדיו הנשאר בקולמוס הוא מקנח בראש הצדיקים שהגיע זמנם ליפטר מן העולם, ולפי"ז כל חלי וכל מכה "אשר לא כתוב בספר" היינו דיו הנשאר אשר לא כתוב, זו מיתת צדיקים שבזה מתים הצדיקים.

(דרוש שמואל)

דורש טוב

ובאת אל הכהן אשרי יהיה בימים ההם, ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלקיך וגו'. יש לדקדק דמילת היום נראית כמיותרת, דפשיטא דביום ההוא הוא מדבר. **עוד יש לדקדק** דהנה רשיז"ל פי' 'אל הכהן אשר יהיה בימים ההם' - 'אין לך אלא כהן שבימיך', וצ"ב אמאי דייקא גבי קריאת ביכורים הורתה לנו התוה"ק יסוד זה.

ונראה דהנה איתא בגמ' ראש השנה (דף כ"ה) דאפי' אם טעו בי"ד וקבעו החודש בטעות ביום שאינו ראוי לכך, החודש מקודש, שנאמר 'אשר תקראו אותם במועדם', וקרינן בי' "אתם", **והיינו אתם אפילו מוטעין,** ומביא על זה הגמ' הא דאמרו **'אין לך אלא שופט שבימיך'**, דיפתח בדורו כשמואל בדורו, והלכה כמותו. **וכאשר יקבע הוא את החודש כן יקום.**

והנה בזמן הבית אתרמי לפעמים לאיש פרטי שיהיה נראה לו בבירור לקדש החודש לפי ראות עיניו שלא כפסק הבי"ד שבימיו, **וימצא** לפעמים **לפי חשבונו שכבר היה ראוי שלא לקרות פרשת ביכורים, שהרי אחר סוכות מביא ואינו קורא,** ואם לא היה הבי"ד מעברין את השנה, היה אז כבר אחר סוכות, **אך לפי קביעות הכהן הזה ובית דינו עדיין זמן קריאה הוא, וחייב אדם לשמוע בקולו ולקרא את הפרשה.**

וזה שאמר הכתוב, **"ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם"**, ופירש"י **שאין לך אלא כהן שהוא בימיך, וכאשר יקבע הוא כן יתקיים,** דאתם קרינן ואפילו מוטעין, ולזה תאמר אליו הגדתי **"היום"** דייקא, דאף שלפי חשבוני אין חיוב קריאה, אעפי"כ **קראתי היום לפי חשבונך, שעדיין ראוי היום להגדה,** כי אין לי אלא אותך כהן שבימי, **ומיושב שפיר ג"כ אמאי דייקא כאן לימדתה תורה יסוד זה ש'אין לך אלא כהן שבימיך'.**

חתם סופר

יזמרון לך שירין
בקריתא דירושלים

מדשות האל הגדול הגבור והנורא. ומדשות זקנים ונערים יושבי שודרה. ומדשות יושבי אהל אלופי התורה, ומדשות ראשי ישיבות מרביצי התורה. ומדשות תינוקת של בית רבן הלומדים בקדושה וטהרה. ומדשות חבורתא קדישתא אברכי הכולל הלומדים ביני עמודי דגידסא בידאתה טהורה, ומדשות כל הקהל הקודש בקרתא קדישא דירושלים מפז ומפנינים יקרה.

א	ילון מיליא יהון קדם מכובדינו רבי אברהם יהושע גברא יקיר	תא
ב	ונה ומקים עולטות של תורה ותפילה וחסד בכל אתרו	תא
ד	חים ומוקיר רבנן ואיהו גופיה חד מנהון בהנהו חבור	תא
ה	וא בנציבין ומצדתו פרוסה על ירושלים בדנח ושקע	תא
מ	נחם ציון ובונה הבית הגדול אשר בירושלים בחכמתא ובדע	תא
ל	קריה כד אתגלי מה דעביד בעת צר בתוקפא וגבור	תא
ה	עומד לימינינו במסירות נפש אחרי אשר הצית ד' בציון	אש תא
ו	ידם את ידו בעת צר לקהלא קדישא למקטן עדי לקששו	תא
ש	לא יבוטל התמיד בית מדרש ליטות החול וטידי שבת בשב	תא
ע	מודי התורה בית אולפנא לאברכי הכולל, ותשב"ר מצפצפין בקולת	א

ידידינו עוז הטפסר המדומם איש ירושלים

מוה"ר **אברהם יהושע גלאנץ** הי"ז

מראשי וועד קרן הבנין דקהלתינו ומוסדותינו

לרגל שמחת אירוסי בנו הבה"ח יחיאל שלמה ני"ז

מאריות שבחבורה ביני עמודי דגידסא במתיבתא רבתי קדית יואל

עב"ג בת ידידינו החשוב

הרה"ח ר' **חיים אלימלך יאקאב** הי"ז

עסקן נמרץ לטובת כוללינו המפוארה

ובכן נרים ונישא קולינו, מעומק לבנו, שתזכו לכל הברכות האמורות בתורה, נחת דקדושה מכל יוצ"ח בשמחה ואורה, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות, חיי אדוכי ומזוני רוויחי בלי קצבות, תורה וגדולה, יתאחדו על שולחנו לתהילה, עדי נזכה לקבל פני משיח צדקינו ומלכינו בראשינו בב"א.

המברכים בלו"נ חפיצה

הנהלת הקהילה - הנהלת הכולל

פעיה"ק ירושלים תובב"א

קהל יטב לב ד'סאטמאר
עיה"ק ירושלים תובב"א
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

ירושלימ'ער כולל מצוינים ויואל משה ד'סאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
צדקת רבי מאיר בעל הנס

הקללה לברכה

וַיַּהֲפֹךְ ה' אֱלֹקֶיךָ לְךָ — כִּי אֲהֵבְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ

גיליון פסוקי התוכחה בפרשתנו בדרך ברכה מלוקט מפי ספרים וסופרים

וַיַּהֲפֹךְ ה' אֱלֹקֶיךָ לְךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה
(דברים כג, ו)

עניני הברכות המרומזים בתוכחה

בעמדינו בימי הרחמים והרצון לפני בוא יום הדין הגדול והנורא, בבואינו לבאר את התוכחה, מן הראוי להתחיל בדברי הרה"ק התפארת שלמה בפרשתן, וז"ל: **יש לתת טעם בענין התוכחה מה שאנו קוראים בעת הזאת, שתכלה שנה וקללותיה, והוא כמו שאומרים ונשלמה פרים שפתינו, שאם ח"ו נגזר אשר לא טוב, הנה יצאנו חובותינו בקריאת הדברים האלה, וממילא יתהפכו לנו כולם לברכה, האמנם כי באמת ידוע כמ"ש בספרים כי כל התוכחות הם ברכות וכו'. ומפרש שם לפי דרכו בקודש.**

ומקור הדברים מבואר בזוה"ק בפרשתן (נט, ד) כל הבטחות ונחמות דישראל בהני קללות כתיבי, וזה לשון בעל השפתי כהן עה"ת: **הקדים מלת והיה שהיא שם הוי"ה, הקדים להם שם הרחמים, לומר אף על פי שתמצא כאן מאה קללות חסר שתים, לא תתמה איך בתורת כהנים שהן דיבורו של מקום אמר ארבעים ותשע קללות ומשה יכפול אותם ויאמר מאה חסר שתים, לזה התחיל והיה, לומר שמאהבתו להם מייסרם, בנגלה היא תוכחת, ובנסתר היא אהבת ה' דברי אהבה, וזהו שאמר שלמה** (משלי כז, ה) **טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת, וסמיך ליה נאמנים פצעי אוהב, זה משה, ונעתרות נשיקות שונא, זה בלעם, שהסתיר הקללות וגילה הברכות, לזה היו קללות של משנה תורה מאה חסר שתים, סימן דודי צח ואדום** (שיר השירים ה, י), **אף על פי שתראה שהן אדומות כשתסתכל בהם תמצאם שהם לבנים מחלב, אם כן והיה שיהיה לכם הויה עולמית, ולזה אמרו חז"ל** (מגילה לא:) **קללות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהן ושבמשנה תורה מפסיקין בהן, לפי שאף על פי שנראה שהן קללות בנראה, אם תדקדק בהן תמצאם שהן ברכות, ואינן אלא לאיים עליהן, כמו שאמרו ז"ל בזוהר** (זוה"ח פר' כי תבוא) **רבי שמעון אזל ואיטמר במערתא, והדברים ארוכים,** עיי"ש.

על כן אמרנו וענינו הנ"ה בר"ך לקחת"י, לאסוף מעט מן הספרים הקדושים עניני הברכות המרומזים בתוכחה ולהציגם בפני קוראינו הנאמנים.

יַדְבֵּק ה' בְּךָ אֶת הַדֶּבֶר עַד כַּלֹּתוֹ אֹתְךָ מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

ידבק ה' ב"ך, הכ"ב אותיות שאתה מדבר **את הדבר,** תהא השכינה מדברת מתוך גרונו. (היכל הברכה)

◆

שהבטיח הקב"ה לעבדיו הצדיקים המתדבקים בו, שיחשוק בהם ובעבודתם יותר מעבודת כל צבאי מעלה המשבחים ומהללים לפניו יתברך, וזהו אמרו **ידבק ה' בך** פירוש שתהיה מדובק בו יתברך על ידי מחשבותיך הקדושים, **את הדבר**, מלת את פירושו עם כמו ויהי ה' את יוסף, וביאורו שעם דבורך הקדושים ותפלתך הזכה תהיה מדובק באין סוף ב"ה. **עד כלותו אותך** פירוש כמו כלתה נפשי, ופירוש כלותו לשון גודל התשוקה והחפיצה עד שיחפוץ בך השם יתברך **מעל האדמה** השפלה **אשר אתה בא שמה לרשתה.** (מאור ושמש)

◆

ונ"ל בפסוק הזה **שהטובה הגנוז בה** הוא, כי כתיב ספר אתה למען תצדק, כי האדם צריך להתנצל עצמו לפניו ית', עד שאמרו ז"ל גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושיעבוד מלכיות יה"ר שתכניעם וכו', ומזה יש לו ית' תענוג, ומצוה ספר אתה למען תצדק כנ"ל שרצונינו לעשות רצוניך, ומבקשים אנו מאתך ית' שתעשה שבחוקתיך נלך, כי הגם שהבחירה ניתנה לאדם, עכ"ז בידו ית' להטות לבבינו לאהבה וליראה את שמו, וכמו שמבקשים השיבנו אבינו לתורתיך וכו', והאדם צריך להתפלל ע"ז תמיד ולא ינוח מלהתפלל וכו', ובאמת גם זה הדיבור שמדבר האדם כן לפניו ית' זה בעצמו גם כן בעזרתו ית', שהוא ית' מדבק ושולח דיבורים אלו בפיו, וזה שאמר **ידבק ה' בך את הדבר,** פי' שישלח וידבק בך, **את הדבר** פי' דברים טובים, **עד כלותו אותך,** לשון כלתה נפשי תשוקה, שיחשוק אותך ע"ד רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם, **מעל האדמה** פי' הגם שאתה על אדמה שפילה, ע"י הדיבור הנ"ל יחשוק אותך ית' ויעשה את אשר בדרכו תלך. (זרע קודש)

◆

אמר בזה הלשון כד הוינא טליא והתחלתי ללמוד גמרא בעיון ושאלתי את אמו"ר [הרה"ק ר' ישכר בער מנאדבורנא] זי"ע איך אוכל לקיים שויתי ה' לנגדי תמיד כיון שאני טרוד בגירסא, והשיב לי אבא מארי "אף על פי כן חיובא רמיא לקיים", ולא הבינותי דבריו הקדושים כי היה בעיני כבלתי אפשרי, וכד נהירנא עיני הבינותי כשאדם מבטל עצמו רק לעשות נחת רוח להבורא ברוך הוא זוכה להיות לנגד עיניו שם הוי"ה ברוך הוא אף גם בעת טירוד עיון בלימוד התורה הקדושה בעמקי הקדושה בעמקי מחשבתו, והנה התורה נקראת **דבר** כמו דאיתא דבר צוה לאלף דור, וזהו פירוש הפסוק **ידבק ה' בך** היינו שתוכל להיות בדביקות ה' להיות השם הוי"ה לנגד עיניך, **את הדבר** היינו אפילו בעת עיון רב בלימוד **"תורה הקדושה"** שנקראת **דבר**, **עד כלותו אותך** פירוש באופן שתבטל עצמך מכל וכל ולא תחשוב כלל להנאת עצמך, השם יתברך יזכנו לבוא למדרגת הזאת בזכות אבותינו הק'. (מאמר מרדכי)

יִתֵּנְךָ ה' נֶגֶף לִפְנֵי אֹיְבֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחָד תֵּצֵא אֵלָיו וּבְשִׁבְעָה דְרָכִים תָּנוּס לְפָנָיו וְהָיִיתָ לְזַעֲוָה לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ:

יתנך בעיניהם כמו שאתה **ניגף**. **בדרך אחד תצא אליו** כדי שלא תטרח, **ובשבעה דרכים תנוס לפניו** כדי להטריחם. **והיית לזעוה לכל ממלכות הארץ**, ולא לך, אלא להם, כדי שלא יבואו עליך. (שפתי כהן)

וְהָיְתָה נִבְלָתְךָ לְמַאֲכָל לְכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ וְאֵין מַחֲרִיד:

פעם אחת הייתי שובת בשבת פרשה זו, אצל הרה"צ ר' ישראל דוב זלה"ה אבד"ק יאשניצא בעל המחבר ספר רביד הזהב, ואמר בשם הרה"ק והנורא המגיד מקאזניץ זצ"ל, שכאשר שמע פסוק זה מפי הקורא שאג בקול ואמר **"רבונו של עולם, מתי אגיע לפסוק זה"**, ואחר כך בשבתו על השלחן בסעודת שחרית, אמר כוונתו בפ' פסוק זה, כי התפילות צריכים להיות בדחילו ורחימו ובכונה רצויה, אז נקראת תפילה כשירה, ואם ח"ו אינם בכונה ודעת שלימה נקראת נבילה, והשומע תפלת כל פה מרחם על הבריות, ונותן בלב האדם התעוררות דלעילא להתפלל בכוונה כראוי, אז התפילה עולות כראוי, ונאחזין עמה כל התפילות שהיו מונחין בבזיון כולן יחד למכון שבתם להיות עטרה ליוצרם, וזהו הפירוש **והיתה נבלתך** היינו התפילות פוסלות, **לעוף השמים** שיעופו אל ארובות השמים, ע"כ וסיים הוא ז"ל גם סוף הפסוק מה שכתוב אחריו, **ולבהמת הארץ ואין מחריד**, כלומר אם אינו מתפלל בשום פעם כראוי, בכוונה, אז התפילת נופלין להקליפות רחמנא ליצלן הנקראים **בהמת הארץ**, וזה שאמר הכתוב **ולבהמת הארץ** אימתי יהיו, **באין מחריד** באם אין מחריד לעולם להתפלל כדת כראוי. (מבשר טוב)

◆

והיתה נבלתך נובלות שלך פי' הקטנות והתורה והתפילה שהם בלתי חיות והכנעה ואור, יהיה **למאכל לכל עוף השמים** מטטרון וחיילותיו, **ולבהמת הארץ** עמי הארץ שכל חשקם ותאוותם לכסף וזהב עסקי עוה"ז והתפילות העולין ליחוד עליון אין להם שפע ותועלת מזה, אבל לפעמים כשהצדיק נופל לקטנות ולנובלות אזי משפיע שפע גשמיות וכו', **ואין מחריד** שיסתלקו כל המחרידים והמקטרגים, **ואתה תשפיע כל טוב לבית ישראל**. (היכל הברכה)

יַכֶּכָּה ה' בְּשִׁגָּעוֹן וּבְעִוָּרוֹן וּבְתִמְהוֹן לֵבָב:

יככה ה' בשגעון וכו' והיית משוגע ממראה עיניך, י"ל כי יככה הוא שוגג אחר שכבר נתקיים בך מקודם והיית משוגע ממראה עיניך שזהו מזיד, לכן אמר זה כדי לעורר אותך לתשובה **יככה ה'** להביא אותך לידי שוגג, מאחר שלא נתעוררת מעצמך לתשובה יביא לך השי"ת התעוררות לתשובה, **וא"כ יש במקרא הזה אהבת השי"ת לישראל**. (בן פורת יוסף)

וְהָיִיתָ מְמַשֵּׁשׁ בַּצָּהֳרַיִם כַּאֲשֶׁר יְמַשֵּׁשׁ הָעִוֵּר בָּאֲפֵלָה וְלֹא תַצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶיךָ וְהָיִיתָ אַךְ עָשׁוּק וְגָזוּל כָּל הַיָּמִים וְאֵין מוֹשִׁיעַ:

ומה שאמר **ובעורון**, אינו עורון ממש, אלא הוא שאמר אחר כך **והיית ממשש בצהרים**, שמרוב בהירות השמש לא יהא ראיתו צח, וברואתו כן ישב בטל ממלאכה, **ולא תצליח את דרכיך**, לא אמר ולא תצליח דרכיך אלא את דרכיך במותרות ובמה שאינו לצורכך לא יהיה לך בו הצלחה, **והיית אך עשוק**, אכין ורקין מעוטים, לומר שלא יהא העושק כל כך, כל זה כדי שתפנה אליו ולא תעזבנו, כמו שאמר מפני רוע מעלליך אשר עזבתני. (שפתי כהן)

בענין התוכחה אמר שאדם שאין לו שום חולשה הוא מסוכן, כך אומרים הרופאים, וכמו שיש באדם רמ"ח אברים כך יש בתורה, והתוכחה הוא המרה של התורה וכמו באדם תלוי החיות במרה, שאם נחסרה או ניקבה טריפה ואינו יכול לחיות, כך התוכחה וכו'. וכמ"ש רש"י פ' נצבים שהקללות מציבין ומקיימין אתכם בעולם וכו'. (אמרי פנחס)

◆

כאן נאמר ברכה גדולה, והיית שיהיה לך הויה חדשה אשר **תמשש** באור עליון הנקרא **צהריים** אור צח אור מתוק זיו השכינה, תרגיש ממשות תענוג ואור בתורה ומצוות שובע ממש, **כאשר** יתפעל **וימשש העור** התאוה ההולך אחר תאות לבו בתאות העוה"ז והוא מרגיש ממשות תענוג בתענוגי עוה"ז, כך תהיה אתה מרגיש ומתפעל ושבע מתענוגי התורה והמצות **כאשר ימשש העור באפילה** של חשכות תענוגי עוה"ז, ופעם אחת היה הצדיק הקדוש רבי משה לייב [מסאסוב] אצל שר אחד לפדות שבוי אחד והוא עדיין לא טעם כלום באותו יום, והיה עומד שם בבית התבשיל הנקרא קנך, והעבירו לפניו תבשיל אחד שהיה שוויו ח' מאות גילדן פוליש, ועלה הריח בנפשו עד שאחזו בולמוס, וסיפר זה לתלמידו מורי דודי רבינו צבי [מזידיטשוב] ואמר בזה הלשון

"משה לייב האט זיך דערמאנט נשמת כל חי של שבת האט ער פיל מער תענוג ממש", ונתיישבה דעתו. (היכל הברכה)

בַּיִת תִּבְנֶה וְלֹא תֵשֵׁב בּוֹ כֶּרֶם תִּטַּע וְלֹא תְחַלְּלֶנּוּ:

בית תבנה, ולפי שאין לך בו מזל טוב כמו שאמרו ז"ל (חולין צ"ה ע"ב) בית תינוק ואשה אף על גב דניחוש לא הוי סימנא הוי, או שמא באותו בית ימצא מזיקים, או נבנה על ידי רוח הטומאה, כמו שאמרנו בפרשת מצורע לזה לא תשב בו, וכן בכרם, **שכל אלו הדברים שבתוכחה יראו לך שהן רעה ואינן אלא אהבה מסותרת.** (שפתי כהן)

שׁוֹרְךָ טָבוּחַ לְעֵינֶיךָ וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ חֲמֹרְךָ גָּזוּל מִלְּפָנֶיךָ וְלֹא יָשׁוּב לָךְ צֹאנֶךָ נְתֻנוֹת לְאֹיְבֶיךָ וְאֵין לְךָ מוֹשִׁיעַ:

חמורך גזול מלפניך, שהיה עסקיו רעים, וכדי להרחיקך מנזקיו נגזל מלפניך. (שפתי כהן)

פְּרִי אַדְמָתְךָ וְכָל יְגִיעַךְ יֹאכַל עַם אֲשֶׁר לֹא יָדָעְתָּ וְהָיִיתָ רַק עָשׁוּק וְרָצוּץ כָּל הַיָּמִים:

י"ל עפ"י אמרם ז"ל כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין, ופי' בספרים מחמת כי חנינא בני די לו בקב חרובין והצדיק מסתפק עצמו במיעוט וסובל יסורין, עי"ז ניזון העולם בזכותו, והנה אמרו חז"ל בפסוק (בראשית י"ב, ג) ונברכו בך כל משפחות האדמה, אפי' ספינה המטורפת בים ניצולת בזכות אברהם, ואפי' עכו"ם שאמר אלוקי אברהם עננו הוא נענה, וזהו **פרי אדמתך וכל יגיעך,** היינו שכר מעשיך הטובים, **יאכל עם אשר לא ידעת,** היינו אפי' עכו"ם, כי יהא נושע בזכותך, **והיית רק עשוק ורצוץ כל הימים,** היינו כנ"ל, מחמת שהצדיק הוא עשוק ורצוץ, ודי לו בקב חרובין לבד, עי"ז כל העולם ניצולים בזכות מעשיו הטובים. (אמרי נועם)

◆

פרי אדמתך יאכל עם אשר לא ידעת, לא אמר יאכלנו אויב אלא עם אשר לא ידעת, אלו הן חתניך וכלותיך. **והיית רק עשוק,** מעט, אכין ורקין מעטים, **כל הימים** מריבוי בנים ובנות, **והיית משוגע,** מריבוי השמחות תהיה כמו משוגע.

הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל ביקר פעם בשנות נעוריו אצל הבעש"ט הק' ובשבת פר' כי תבוא קראו אותו לעלות לתורה לפסוקי ה"תוכחה", בתחילה חלשה דעתו של ר' נחום על שכיבדו אותו בעליה זו, אולם משהחל הבעש"ט הק' בקריאת הפסוקים, הרגיש ר' נחום שעם כל פסוק מהתוכחה מסתלקים ממנו המכאובים והמחושים הקשים שהיו מנת חלקו (כידוע שסבל הרבה ממחושים שונים), וכשגמר הבעש"ט הק' את כל פסוקי התוכחה חש ר' נחום בעצמו כאילו נברא מחדש, עד זקנה ושיבה היה מזכיר הרה"ק מטשערנאביל את אותה שבת שנתהפכו לו הקללות שבתוכחה לברכות.

יוֹלֵךְ ה' אֹתְךָ וְאֶת מַלְכְּךָ אֲשֶׁר תָּקִים עָלֶיךָ אֶל גּוֹי אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ

זו נחמה כי כשהוא אצל אומה שהיו מכירין אותו והוא מכירם יתבזה מהם, אבל כשאינם מכירים זה את זה אין לו כל כך ביזוי. (שפתי כהן)

וְעָבַדְתָּ שָׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים עֵץ וָאָבֶן:

ועבדת שם אלהים אחרים, כתרגומו שאין הכוונה שיעבוד שם עבודה זרה חס ושלום, אלא כדי לעורר לבבו ויאמר אם לעוברי רצונו כך נתן להם עבדים בני חורין כל שכן לעושי רצונו, ומתוך כך ישוב לעבודתו יתברך. (שפתי כהן)

וְהָיִיתָ לְשַׁמָּה לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה בְּכֹל הָעַמִּים אֲשֶׁר יְנַהֲגְךָ ה' שָׁמָּה:

הרי זו ברכה, לשמה שתעשו שמות בגוים, **למשל** פי' שהרי עתידים אתם לשלוט עליהם ולמשול בם. (דברי בינה)

◆

בא לומר **והיית לשמה,** ר"ל כאשר יהיו צרות רבות אז תקח עמך, **למשל** זה התורה שהיא משל הקדמוני של עולם, **ולשנינה** שיהיו מחודדים בפיך, **בכל העמים** ר"ל בגלות הזה אשר אנחנו מפוזרים בכל העמים, ר"ל בגלות הזה שאנו מפוזרים בארבע כנפות הארץ, ועי"ז נצא חפשי מגלות, וא"ת ומי יודע כי כן יהא, לזה אמר הלא **אשר ינהגך** בכל מקום שהנהיגך השונא בשביה הלא **ה' שמה** דייקא, ובישועתו ית' נושענו ונהיה רק למעלה, כי כבר בכל חטאינו נלקינו כפולה, אמן ודו"ק.

◆

א"י בשביל זה תגרום **אשר ינהגך** אל מקום אשר **ה' שמה** היינו ירושלים, ר"ל ע"י לימוד התורה בדחילו ורחימו ינהגנו השי"ת לציון במהרה אמן. (אור פני משה)

בָּנִים וּבָנוֹת תּוֹלִיד וְלֹא יִהְיוּ לָךְ כִּי יֵלְכוּ בַּשֶּׁבִי:

בנים נקראים מצוות ומעש"ט, **ולא יהיו לך** דייקא, היינו שלא תעשה ע"מ לקבל פרס, רק **ילכו בשבי** היינו לקרב הניצוצות שנשבו ונפלו תקרבם למקורם ולשרשם. (דגל מחנה אפרים)

כָּל עֵצְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ יְיָרֵשׁ הָאַרְבֶּה:

יש לפרש על דרך הפסוק (קהלת ז, יב) בצל החכמה בצל הכסף היינו אם תשב בצל החכמה זו תורה אז בודאי תהיה בצל הכסף, ממה נפשך, כי (משלי ג, טז) אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד כידוע (פאה פ"א מ"א) ואלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה וכו', וזהו פירוש הפסוק **כל עצך** היינו התורה שנקראת עץ חיים, **ופרי אדמתך** הם מצוות מעשיות, **יירש**

הצלצל היינו ב' פעמים צל, צל החכמה וצל הכסף כי הקרן יהיה קיים לך לעולם הבא והפירות תאכל בעולם הזה מכל תורה ומצוות שתעשה ותעסוק לשמה. (דגל מחנה אפרים)

הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עָלֶיךָ מַעְלָה מָּעְלָה וְאַתָּה תֵּרֵד מַטָּה מָּטָּה:

צ"ב מה שהכפיל בתוכחה, לומר "הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה". וגבי טובת ישראל כתיב "אתה תהיה למעלה והוא יהיה למטה", והא מדה טובה מרובה ממדת פורעניות (תוספתא סוטה פ"ד ה"א), וכאן הוא להיפך. אכן י"ל דמה שנאמר פעם אחת למעלה הוא יותר טובה, ומה שנאמר פעם אחת למטה הוא יותר רע, על פי שכל למעלה למעלה משמע שאינו עומד במקום אחד, אלא הולך ממדריגה למדריגה היותר גדולה בזה העולם ולממשלה שאין למעלה ממנה, וכן מטה מטה הנאמר בישראל, אם יגיעו למדריגה התחתונה בתכלית השפלות ואינם עומדין במקום אחד, אז בהכרח שיתהפך הסיבוב ויעלו מעלה, אבל בטובת ישראל הם יהיו נשארים למעלה, והם ישארו למטה, עד כאן מבואר בספרים. ועל פי זה י"ל נפלה ולא תוסיף לנפול, דהיינו שיהיה נפילה בגדר שלא יוכל להוסיף דהיינו במדריגה התחתונה, אז קום בתולת ישראל. (ישמח משה)

וְהָיוּ בְךָ לְאוֹת וּלְמוֹפֵת וּבְזַרְעֲךָ עַד עוֹלָם:

זהו ברכה לפי הקללה, שאלו הקללות לא ימצאו בישראל לעולם ע"ד מקרה טבעי ומכה מהלכת, כי לעולם הקב"ה ישגיח על עמו ויצילם מכל רע, ולא ימצאו בהם לעולם, אלא ע"ד **אות ומופת** כשיגברו החטאים כדאמרי אינשי זהו מכה מהתוכחה שהוא ע"ד פלא כי לא שכיחי בישראל אפי' בגלות אלא לזמן רחוק וע"ד אות ומופת. (חתם סופר)

וְהִפְלָא ה' אֶת מַכֹּתְךָ וְאֶת מַכּוֹת זַרְעֶךָ מַכּוֹת גְּדֹלֹת וְנֶאֱמָנוֹת וְחֳלָיִם רָעִים וְנֶאֱמָנִים:

ויראה לרמוז בזה כי הנה באם ח"ו נגזר על האדם איזה גזירה רעה רחמנא ליצלן עדיין יש יכולת בידו לתקנה ולבטלה על ידי תשובה ומעשים טובים, אכן באם ח"ו נחתם הגזר דין ונמסר להגבאין המחזירין תדיר לפרוע מן האדם אזי קשה הדבר להחזיר הגזירה, ועם כל זאת יש יכולת לצדיקי הדור והשרידים אשר ה' קורא שמכריעין את כל העולם כולו לכף זכות על ידי תשובתם ומעשיהם הטובים, בידם יש יכולת להחזיר הגזירה ולכסות אותה על ידי שמקשרין הגבורות לשרשן ולבל תראה ולבל תמצא שוב לעולם. ומפני זה נאמרו הקללות הללו בלשון יחיד, שהכל תלוי בצדיק המגין על דורו ובידו לסלקם על ידי תשובתו. וזהו אמרו **והפלא ה' את מכותך**, והפלא לשון מופלא ומכוסה שהשם יתברך יכסה מכות הנגזרים עליך במקום פלא לבל יראו לעולם. ואמר **מכות גדולות ונאמנות** ואמרו חז"ל נאמנות בשליחותן, וביאורו שהגם שכבר נשתלחו על ידי השלוחין עם כל זה יכסם ה'. (מאור ושמש)

גַּם כָּל חֳלִי וְכָל מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כָתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעְלֵם ה' עָלֶיךָ עַד הִשָּׁמְדֶךָ:

פסוק זה נדרש בזוהר חדש מפי אליהו לטובה וכו', דהא יעלם בחטף פתח לא כתיב כמשפט ללשון עליה, אלא יעלם בשוא בלבד, יכבש להון **ויעלם** אותם מלשון העלמה בהסתר ויכסה אותם בנוקבא דדוכתייהו דלא יפקון לבר ויהון כבושין ומכוסין בנוקבייהו, **עד השמדך**, מה דלא יהא לעולם ולעלמי עלמייהו וכו'. (היכל הברכה)

וְנִשְׁאַרְתֶּם בִּמְתֵי מְעָט תַּחַת אֲשֶׁר הֱיִיתֶם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב

ויש לומר, דידוע **דבכל התוכחות גנוזים בתוכם ברכות**, ואף בזה אפשר לומר כי גנוז בגווה נחמה לכלל ישראל, שהבורא כל עולמים מבטיחנו, לבל יפול רוחנו, בראותינו כי אנחנו מתי מספר, ולעומת הדורות הקודמים אשר היו **ככוכבי השמים**

תִּכְלֶה שָׁנָה וְקִלְלוֹתֶיהָ - תָּחֵל שָׁנָה וּבִרְכוֹתֶיהָ

נוהג היה הרה"ק בעל תפארת שלמה מרדאמסק זי"ע כמה פעמים לקלל בקללות נמרצות את האנשים שבאו אליו עם קוויטלעך להפקד בדבר ישועה ורחמים, עד כי כל השומע תצילנה אזניו, אבל הצלחה גדולה היתה לאיש שקילל אותו, כי היה מצליח בעסקיו ומתעשר, בדרך הטבע ושלא בדרך הטבע, פע"א בא אליו תלמיד חכם וחסיד, והוא גם גביר, מפיעטרקוב, ליטול עצה ממנו בענין מסחר גדול אחד, הצדיק נתן לו עצה נפלאה על פי דרך הסוחרים, עצתו הצליחה מאוד, והאיש שלח שליח מיוחד להודיע להצדיק כי נעשתה עצתו וכי כאשר ישאל איש בדבר אלוקים היה הדבר, שמח הצדיק בהצלחת החסיד, והשליח כשראה שהצדיק בדיחה דעתו הק' עכשיו הרהיב עוז ואמר: אל יחר אף רבינו אם אשאלהו שאלה אחת: הלא אנו רואים כי נתן הפעם עצה פשוטה מאוד, ולמה איפוא הוא נוהג לקלל קללות ולעזור על ידי כך לאנשים, אם הוא יכול לעזור בברכות, השיב לו הצדיק: תדע שגם מורי ורבי הרה"ק בעל אור לשמים מאפטא זי"ע היתה לו דרך זו, ואמר כך: "יתכן מאוד שבעולם העליון יקלו אותי על שקללתי נפשות ישראל, אבל אני מוכרח לכך, ואין עצה אחרת, ואונס רחמנא פטריה", והוא שאמר משה רבינו: "לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם" כי אי אפשר להיוושע מהצדיק אלא ע"י אחד משני אלה: או שהצדיק יקח פדיון, או שעכ"פ הצדיק יקלל אותו, ומשה רבינו אמר כי שני הדברים לא היו אצלו, לא חמור אחד מהם נשאתי, שלא לקחתי מהם שום פדיון, וגם לא הרעותי את אחד מהם, שלא קללתי אותם בדיבור רע, ולכן לא היה יכול לעשות להם טובה.

ואכן זו היתה עבודתו בקודש של הרה"ק בעל תפארת שלמה מרדאמסק שאע"פ שהיה משפיע טוב לישראל ע"י שלקח מהם פדיונות, עכ"ז לפעמים כשזה לא עזר קילל אותם ובזה פעל להם שפע ברכה והצלחה וכל טוב סלה.

וראה בספרו הק' תפארת שלמה בפרשתן מש"כ בענין התוכחה, והבאנו דבריו הקדושים בתחילת המאמר הלז ומשם תדרשינו לטוב"ה ולברכ"ה

לרוב, מה כוחינו ומה נחשבים תפילותינו ופעולותינו. לזאת הבטיחנו יוצרינו, שאף על פי שיהיה **ונשארתם במתי מעט**, "מכל מקום בגודל רחמיו וחסדיו, יהיה נחשבים לפניו תפלותינו, לפעול מה שהיו פועלים בדורות הקודמים", בשעה שהיו **ככוכבי השמים לרוב**. (דברי יואל)

וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שָׂשׂ ה' עֲלֵיכֶם לְהֵיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יָשִׂישׂ ה' עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וְנִסַּחְתֶּם מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

ונוכל לומר על פי מה שמצינו על פסוק (ישעי' סג, ט) בכל צרתם לו צר שהוא נכתב לא וקרינן לו, ופירושו שכאשר כביכול הצרה מגעת עדיו יתברך אז ממילא מתבטלת ונעשה לא צר, כי השם יתברך עוז וחדוה במקומו, והשמחה אי אפשר שתהיה אלא אם כן נשכחה הצרה, ואם כן מפני אשר בכל צרתם לו צר אז מפני זה נעשה לא צר ומסתלקת הצרה. וזה שהבטיח לנו השי"ת **שכאשר שש להיטיב לנו כן ישיש** וכו' ותהיה השמחה בעת אשר תהיה ח"ו גזירה על ישראל להשמידך. ואם כן אי אפשר שתסור השמחה מלפניו יתברך שכן הבטחנו, ממילא מתבטלת הגזירה שהרי בכל צרתם לו צר ואין מקום לשמוח כשישראל בצרה וכו'. ועל פי דרך זה אף אנו נאמר בפירוש הפסוק שהבטיחנו השם יתברך שגם בעת השמד לא תסור השמחה מלפני כבודו יתברך, ועל ידי זה בלתי אפשרי להרע לישראל מפני אשר בכל צרתם לו צר והשם יתברך משותף בצרתם של ישראל ומוכרח הוא שיתבטלו כל הגזירות מעל עמו ישראל. (מאור ושמש)

◆

בא לומר דאפילו כאשר נגזרה גזירה חלילה, **ישיש ה' עליכם** שיכנס בכם שמחה ובכח השמחה תוכלו לבטל את הגזירות ולהמתיק הדינים, ולא יוכלו להרע לישראל. (דברי בינה)

וְהֵפִיצְךָ ה' בְּכָל הָעַמִּים מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ וְעָבַדְתָּ שָּׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ עֵץ וָאָבֶן:

והפיצך מלא יו"ד, והוא השכינה הגולה עמנו בגלות בכל העמים מקצה ועד קצה, ועבדת שם עבודה שבלב זה תפילה בכל לב, שם דגש השי"ן להורות על רושם שלשה אבות שיש בלב ישראל החתום חותם בתוך חותם, ואח"כ בא לבשר עוד בשורה אחרת שיהיה בגלות הזה, כי ידוע שעבודה זרה בימים קדמונים היה ע"י כשפים ושמות, ובקל היה מטעה אחריו רוב העולם, וכן ע"ז של פעור מאוסה, אעפ"כ היה בה חכמה נפלאה בענייני טומאה, אבל אלהים אחרים שבגלות אשר לא ידעת אתה ואבותך יהיה עץ ואבן בפשטות בלי שום כח כלל כמו כל עצים ואבנים, ועל זה רמזו, גוים שבחו"ל לאו עובדי ע"ז הם, כי נעלם מהם דרכי עבודת אל נכר כמו שהיה לירבעם, וגם הבטחה כי ס"מ ונוקבא התגשמו בראשי ערב רב כמבואר בזוהר ועושין עצמן אלהות רב ורבי, מבטיח אותנו השי"ת שיהיו עץ ואבן שלא יפעול אדם אצלם שום דבר, לא בנים ולא רפואה ולא חיים אלא כמו ההולך אצל עץ ואבן שאין בו רוח, אבל צדיקי אמת בכל עת עושה הקב"ה נסים והשפעות לעמו ישראל על ידם. (היכל הברכה)

◆

כההוא מעשה דקטיעא בר שלום דמס' עבודה זרה (דף י.) ע"ש [דההוא קיסרא שהי' שונא את היהודים שאל לחשובי מלכותו, מי שעלה לו בשר מת ברגלו ומצטער יקטענה ויחיה או יניחנה ויצטער [והתכוון לשאול אם לצאת במלחמה נגד בני"י] אמרו לו יקטענה ויחיה, אמר להם קטיעה בר שלום שלא יוכלו להלחם עם בני ישראל ולאבדם מן העולם, דכתיב כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם, כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות, כך אי אפשר לעולם בלא ישראל], לזה אמר **והפיצך בכל העמים**, כשירצה אחד לעשות בהם גזירה כשיראה שאינם כולם ברשותו ואינו יכול לכלותם תבטל הגזירה כמו זה המעשה, לזה אמר **בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ.** (שפתי כהן)

בענין התוכחה אמר דכולה ברכות. ובשם הרב בעל עקידה [כך דומה לי] שהפסוק כשקורין בהיפך הוא ברכה, [כמו על הפסוק צאנך נתונות לאויבך ואין לך מושיע, קורין אותה] לך ואין לאויביך נתונים וכו' וזה ויהפך ה' לך את הקללה וכו' כשקורין בהיפך הוא ברכה. (אמרי פנחס)

וּבַגּוֹיִם הָהֵם לֹא תַרְגִּיעַ וְלֹא יִהְיֶה מָנוֹחַ לְכַף רַגְלֶךָ וְנָתַן ה' לְךָ שָּׁם לֵב רַגָּז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדַאֲבוֹן נָפֶשׁ:

ונתן ה' לך שם לב רגז להכניע הרשעים, **וכליון עינים** מצפה עד כלות הנפש לישועה ותבוא, **ודאבון נפש** על עבירות, וחלישות דעת כדי שלא תפול ברשת הגאוה. (היכל הברכה)

וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלֻאִים לְךָ מִנֶּגֶד וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ:

דדרשי' בגמ' אין נגד אלא למזרח, ורצ"ל מזרח זריחת הבורא ב"ה, וזהו פי' הכתוב **והיו חייך תלואים לך מנגד**, שכל חיותך יהיה תלוי בזריחת והארת הבורא ב"ה, שיאיר עליך וכבודו עליך יראה, ואמר עוד **ופחדת לילה ויומם** רצ"ל שיומם ולילה יהיה לך הפחד והיראה מאת הבורא ב"ה, **ולא תאמין בחייך**, כשיהיה דבוק "בלא" דהיינו באין סוף ב"ה, אז תאמין בחייך, תוכל להאמין שזהו עיקר החיות. (דעת משה)

□

שמעתי מן הרב המגיד מוהר"ם מנחם [מבאר] פירוש הפסוק, שהיא מן צ"ח קללות, והוא עצם הברכה, והוא על פי משל, ב' אחים שהצליחו במשא ומתן, אחד בהדרגה שהיה לו כל פעם שעלה למדריגה תענוג, והשני קודם שהשיג מדריגה זה, ידע שיש יותר מדריגה מזה שלא השיגה, ואין לו תענוג רק צער. והנמשל ברוחני, וזה שכתוב **והיו חייך** חיים אמיתים תענוג

הרוחני בתורתו ובעבודתו יתברך תלויים **לך מנגד**, קודם שתשיג מדריגה זה, תדע שיש עוד יותר תענוג מדריגה יותר גדולה שלא השגת עדיין, ותמיד הם **מנגד וכו'**, ודברי פי חכם **חן**. (תולדות יעקב יוסף, בלק)

◆

נראה לי על פי דידוע, **דכל התוכחה הוא חסדים מצומצמים**, והנה זאת גם כן ידוע, אשר על כל אבריו מאברי האדם שורה שם הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו, ואיתא בספרי יראים: שצריך אדם לצייר שם הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו לנגדו. וזהו כוונת הכתוב **והיו חייך**, רצה לומר שם הוי"ה ברוך הוא שמשם אתה יונק החיות שלך, **תלואים לך מנגד** שתתבונן בכל פעולתך, כמו שכתוב (תהלים טז, ח): שויתי ה' לנגדי תמיד, ומזה יגיע לך **ופחדת יומם ולילה**, רצה לומר שתגיע ליראת ה' יומם ולילה, ואף על פי כן **ולא תאמין בחייך**, על דרך מה דאיתא (ברכות כט.), אל תאמין בעצמך. (ליקוטי מהרי"ל)

בַּבֹּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עֶרֶב וּבָעֶרֶב תֹּאמַר מִי יִתֵּן בֹּקֶר מִפַּחַד לְבָבְךָ אֲשֶׁר תְּפְחָד וּמִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה:

כי עובדי ה' באמת נדמה להם תמיד כאילו מתרחקים תמיד מהקדושה, ולכן מתחזקים לעבוד את ה', וזהו **בבוקר תאמר מי יתן ערב** ר"ל ערב של אמש כי נדמה להם כי אז היית יותר עובד השי"ת, ובזה יתפרש **בערב תאמר מי יתן בוקר**, וכך תוכל לפרשו על להבא שלא יחטיאך היצה"ר ח"ו, וזהו **מי יתן ערב** שאוכל להכניע היצה"ר כמו עתה, ובזה גם **ובערב תאמר מי יתן בקר**, וכל זה **מפחד לבבך אשר תפחד** שלא יחטיאך היצה"ר, וזהו **מפחד לבבך** מן השי"ת, ולכן ידמה לך שאתמול היית יותר בשלימות מן היום, **וממראה עיניך אשר תראה**, ר"ל **תראה גדולת השי"ת וחסדיו בכל עת ורגע**, ותדע שלא יצאת ידי חובתך בעבודת השי"ת, **הרחמן יאיר עינינו בתורתו הקדושה** אמן. (אמרי יוסף)

◆

בשם הרה"ק מוהר"צ מזידיטשוב זי"ע, **בבוקר תאמר מי יתן ערב** זה ערב פסח שאיש ישראל משתוקק להגיע לליל שימורים, **ובערב תאמר מי יתן בוקר** זה ליל סוכות, כידוע מהרה"ק מבארדיטשוב שהיה ניעור כל ליל א' של סוכות מחמת געגועים להגיע לעת מצות נטילת לולב. (אילה שלוחה)

וְהֵשִׁיבְךָ ה' מִצְרַיִם בָּאֳנִיּוֹת בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְךָ לֹא תֹסִיף עוֹד לִרְאֹתָהּ וְהִתְמַכַּרְתֶּם שָׁם לְאֹיְבֶיךָ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין קֹנֶה:

ואין קונה, מאחר שהקב"ה קונה שמים וארץ, **ואין** פי' הוא לבדו שאין קץ לגדולתו, **קונה** פי' כבר קנה את ישראל להיות לו עבדים ובנים, לפיכך לא יוכלו אחרים לשלוט עליהם ולקנותם. (בעל שם טוב)

◆

שכמו שביציאת מצרים אמרתם שירות ותשבחות כן תשובו עתה להלל ולשבח, זהו באניות לשון רינה, כמו וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה וגו'. (שפתי כהן)

◆

ונ"ל דהרי זה ברכה שהשונאים יובילום למצרים דוקא לבזותם יען אמר ה' לא תוסיפום לראותם עוד, ע"כ יתאמצו האויבים להושיבם בספינות למצרים על אפם וחמתם של ישראל, אמנם בבוא השונאים שמה ושביים בידם ורוצים למכור שם במצרים, יאמר המצרי אין אני קונה מבני ישראל כי אין חכם כבעל נסיון, הם היו עבדים בחמר וטיט אצלינו ולבסוף עלו למעלה ראש ואותנו הורידו לים סוף, ע"כ לא יקנה אותם לעבדים, וכשישמעו השונאים כך תיפול עליהם אימתה ופחד מלהרע לישראל. (חתם סופר)

◆

דבאמת כל רצונו של הקב"ה להטיב וברא ג"כ מדת הדין שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו, אמנם כשהרשעים רוצים לכלות את ישראל לגמרי ח"ו אז וודאי אין השי"ת מסכים דעיקר הדין הוא למען קיום העולם ולא לאיבוד העולם, וזה שכתבה תורה **והתמכרתם שם וכו' ואין קונה**, דהיינו עד שם יכול להיות הגלות עד שתרצו למכור עצמיכם **לעבדים ולשפחות**, אבל כשגם בזה לא יהיה די להם רק שיבקשו להשמיד ולהרוג ח"ו, אז בוודאי יתבטלו מכל וכל. (אך פרי תבואה)

הבעל התניא הי' רגיל בעצמו להיות הבעל קורא בתורה, פע"א בפרשת כי תבוא לא הרגיש בטוב, וחסיד אחד קרא בתורה במקומו, כשהגיע לסוף ה"תוכחה" מצאו את בן הרב (האדמו"ר האמצעי) **שנתעלף, כשעוררו אותו מעלפונו שאלוהו על סיבת העלפון, אמר: זה לי פעם ראשונה שאני שומע קללות בתורה, שהרי מפי אבא אין הן נשמעות כך...**

◆

מרן הקדוש הריב"ש קודם פטירת נשמתו, אמר "אל תביאנו רגל גאוה" ואמר **והתמכרתם שם** בלבן **לאיביך** שאתה תחשוב בכל עת בלב נשבר, ותחשוד אותך שאתה נמסר ומכור לאויביך ליצר הרע, **לעבדים ולשפחות** כי כל מעשיך לקבל פרס בבחינת 'עבד' ו'שפחה' כל זה תחשוב בלבך, כי התמכרתם כתיב ולא כתיב ונמכרתם, בלבבכון תחשבון דאתון זבינין ואז **אין קונה** כתיב, לית מאן דיכול לשלטאה עלייכו. ואמר בזה"ל: **ואין קונה** כשתהיה לבבכם נכנע ונשבר ושפל כי תחשוב בלבך שאתה מלא רע ונמכר ומסור ביד הרע, וכל מצותיך הם לקבל פרס לעבדים ולשפחות הולכין ועדיין לא עשית רצון ותענוג לבוראיך מימיך, אז **ואין קונה, "וועט נישט קיין מאכט און קיין שליטה האבן אויף דיר קיין שום רע, קיין משטין ומקטרג, און דו וועסט דבוק זיין בחי החיים"**, ובזה יצאה נשמתו ביום ראשון של חג השבועות קודם התפילה. (היכל הברכה)

ויש עוד להאריך בזה, ונמשיך בפי' פסוקים אלו ע"ד העבודה

יַדְבֵּק ה' בְּךָ אֶת הַדָּבָר:

ידבק ה' בך, פי' שתזכה להתדבק בהקב"ה, **את הדבר** לשון דיבור, היינו על ידי דיבורי תורה ותפילה. (חסד לאברהם)

יַכְּכָה ה' בַּשַּׁחֶפֶת:

הזכיר כאן שבעה מיני פורעניות וכל אחת מהם כדאית לכלות האדם וכל שכן כל השבעה ואי אפשר לקבל כולם, אלא מכאן נראה שאינו אלא איום כדי לייסרם. ורבינו בחיי ז"ל כתב, **יככה ה' בשחפת,** הזכיר השם המיוחד ולא אמר אלהים וכו'. (שפתי כהן)

וְהָיוּ שָׁמֶיךָ אֲשֶׁר עַל רֹאשְׁךָ נְחֹשֶׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר תַּחְתֶּיךָ בַּרְזֶל:

וכי לא ידענו שהשמים הם על ראשך. אך שצריך כל אדם בכל רגע לשער גדולת הבורא ברוך הוא כמאמר (ישעי' מ, כו) שאו מרום עיניכם. וכן כתיב (משלי לא, כג) נודע בשערים בעלה וגו' ופירש בזוה"ק (ח"א ק"ג.) שכל אחד כפום שיעורין דיליה. וצריך לידע גדלות העולם העשיה וגדלות העולם האמצעי ועולם העליון היינו כמו שנאמר שאו מרום עיניכם. וגם עולם המלאכים בכלל זה אשר שכלו מגעת על כל פנים ואז יכול להגיע למעט יראת שמים ויתפעל וידע גדולת הבורא ב"ה יתברך מה שאין כן אם לא ידע גדולת העולם ויהיה קטן בעיניו. וזה פירוש **והיה שמיך** וגו' שלא תשער רק את **אשר על ראשך.** וכן **הארץ** אם לא תדע רק מה **אשר תחתיך** ולא תשער גדלות הארץ. אז יהיה השמים **נחושת** בלא השפעה וכן הארץ יהיה **ברזל** כי לא תגיע ליראת השם אבל כשתדע גדלות העולמות שאין מספר לגדודיו ולעולמות אין מספר כמו שמובא בזוה"ק (שם), וגם השמים ושמי השמים ועולם העשיה אזי יגיע ליראת שמים כשידע מי ברא אלה.(משנת הרמ"ל)

וְהָיִיתָ מְמַשֵּׁשׁ בַּצָּהֳרַיִם כַּאֲשֶׁר יְמַשֵּׁשׁ הָעִוֵּר בָּאֲפֵלָה וְלֹא תַצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶיךָ וְהָיִיתָ אַךְ עָשׁוּק וְגָזוּל כָּל הַיָּמִים וְאֵין מוֹשִׁיעַ:

שמעתי מהרה"ק מו"ה אלימלך מרודניק זצוק"ל, היינו שהתורה הקדושה מלמד אותנו שאפילו מי שהוא עושה מצות ומעשים טובים כל היום, יהיה ממשש תמיד במצותיו אם עשה אותם בשלימות כהלכתו, כמו אדם שעושה תשובה על עבירות גדולות בודאי לבו מתמרמר מאוד, כמו כן יתמרמר על שלא עשה בשלימות, וזה פירוש הכתוב **והיית ממשש בצהרים, צהרים** הוא מכונה למצות כדכתיב (תהלים יט ט) מצות ה' ברא וגו' וימשש תמיד במצותיו **כאשר ימשש העור באפילה,** היינו הבעל עבירה בעבירות שעשה, ומדמה הבעל עבירה לעור שהולך באפילה, **ולא תצליח וגו'** היינו שידמה לך בעיניך שאין לך שום הצלחה בדרכי השם יתברך, **והיית אך עשוק וגזול** אתה כל היום ממצות ומעשים וטבים, **ואין מושיע** היינו מתוך שתהיה תמיד בבחינת **אין** כנזכר לעיל, זאת יהיה לך למושיע, עד כאן. (אמרי שפר)

זֶרַע רַב תּוֹצִיא הַשָּׂדֶה וּמְעַט תֶּאֱסֹף:

ויל"פ עפ"י אמרם ז"ל לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להבטל ממנה, ולכאורה קשה וכי יש ה"א לאשר שלא יגמור אותו לזאת לא יעשה כלום הלא אם ישכור האדם פועלים שכיר ים אף שהוא לא יגמור עכ"ז הוא צריך לעשות את שלו, אמנם לדעתינו הפירוש הוא כי למשל כשנותן אדם לאיזה אומן כסף או זהב לעשות ממנו כלי אז הרשות ביד האומן להיות בטל איזה יום כי הגם שיש לו זמן קבוע לגמור הכלי עכ"ז כיון שעליו אינו מוטל רק לגמור הכלי יוכל לומר אלך בטל ואח"כ אשתדל להיות מהיר במלאכתו לגמור על יום המוגבל משא"כ כשנותן לו דבר אשר אי אפשר שהאומן יגמור אותו רק ששכרו לעבוד אצלו איזה שבועות וכדומה אז אין באפשרי שיבטל איזה יום כמו כן בעסק התורה כיון שאין עליך המלאכה לגמור כי ארוכה מארץ מדה ואי אפשר לגומרה אף אם יחי' אדם אלף שנים וילמוד יום ולילה מעט הוא נגד דבר שהוא אין סוף ובלתי תכלית לזאת אי אפשר להבטל ממנה אף רגע אחת כי שכר אותך על משך שבעים שנה לעבוד ולא לגמרה וכמו שאמר הרב הצדיק ר' מיכל [מזלאטשוב] זי"ע אשר בלמדו בתורה לא יסתכל על מה שכבר למד רק יסתכל מה שיש לו עוד ללמוד וכמו שביארנו במ"א בהא דאמר ר"י מעולם לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי היינו שלא למדתי תורה ולהסתכל לאחורי לראות כמה דפין שכבר למדתי ורק הסתכלתי לפני לראות מה שיש לי עוד ללמוד וזה **זרע רב תוציא השדה** היינו שתלמוד הרבה ותסגל הרב מעשים טובים ועכ"ז **מעט תאסף** הינו שאין

המלאך מט"ט ואליהו יעשו מטעמים לאבינו שבשמים ממעשינו הטובים

והיה נבלתך מאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחריד, הנה נודע אשר המליצי יושר בעדינו לטובה בימי חפץ אלו ימי הרצון הבעל"ט, הן המה המלאכים מט"ט אליהו, וליעין שהמה היו בעוה"ז בגוף וראו צרכי עולם כי הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם, עי"כ אין להחריד עוד מהדין ומשפט כי בטח יצא לאור משפטינו ע"י המליצים הנ"ל העומדים לימין צדקינו, והנה איתא בתיקונים, עוף השמים יוליך את הקל דא מט"ט שהוא נקרא עוף השמים, וזהו והיה נבלתך מלשון נבול תבול היינו גודל מעשינו הטובים א שר אנחנו נבול מהעבודה הגדולה הלזו, והיה למאכיל לעוף השמים שהוא מט"ט כנ"ל, ולבהמת הארץ הוא אליהו כי בהמ"ה עולה אליהו והוא בחי' מלכות בחי' ארץ, וזהו ולהבמת הארץ, והמה יעשו מעשינו הטובים מטעמים לאבינו שבשמים, ועי"ז בטוחים אנחנו שיצא לאור משפטינו באין מחריד על מיעוטי מעשינו הטובים ח"ו ויסתום פי מסתין ומטרג מאתנו, וזהו ואין מחריד. (עטרת ישועה)

דבר אשר אי אפשר שהאומן יגמור אותו רק ששכרו לעבוד אצלו איזה שבועות וכדומה אז אין באפשרי שיבטל איזה יום כמו כן בעסק התורה כיון שאין עליך המלאכה לגמור כי ארוכה מארץ מדה ואי אפשר לגומרה אף אם יחי' אדם אלף שנים וילמוד יום ולילה מעט הוא נגד דבר שהוא אין סוף ובלתי תכלית לזאת אי אפשר להבטל ממנה אף רגע אחת כי שכר אותך על משך שבעים שנה לעבוד ולא לגמרה וכמו שאמר הרב הצדיק ר' מיכל [מזלאטשוב] זי"ע אשר בלמדו בתורה לא יסתכל על מה שכבר למד רק יסתכל מה שיש לו עוד ללמוד וכמו שביארנו במ"א בהא דאמר ר"י מעולם לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי היינו שלא למדתי תורה ולהסתכל לאחורי לראות כמה דפין שכבר למדתי ורק הסתכלתי לפני לראות מה שיש לי עוד ללמוד וזה **זרע רב תוציא השדה** היינו שתלמוד הרבה ותסגל הרב מעשים טובים ועכ"ז **מעט תאסף** הינו שאין

בידך רק מעט כי נגד אין סוף הכל הוא מיעוט. (אמרי נועם)

◆

ומעט תאסוף, לאסיפה להניח לשנים אחרות תאסוף מעט, כדי שיהיו עניך תלויות לה' יתברך ולא תבטח על המכונס לך. (שפתי כהן)

כְּרָמִים תִּטַּע וְעָבָדְתָּ וְיַיִן לֹא תִשְׁתֶּה וְלֹא תֶאֱגֹר כִּי תֹאכְלֶנּוּ הַתֹּלָעַת:

כרמים תטע ועבדת ויין לא תשתה ולא תאגור, רמזה לנו תוה"ק בזה כי עיקר הוא התפלה בעיקתא דמשיחא, ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, וכמ"ש בס' לפרש הקרא פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם תכתב זאת לדור אחרון, היינו שבעוה"ר בעקבתא דמשיחא בדור האחרון שאנו מטורדים בטרדת הפרנסה, העיקר הוא תשאר לנו אך כח התפילה, ועיין בספרי לזאת אפי' שע"י התפלה לפעמים מבטל מן התורה, אל ישגיח ע"ז כי עיקר עבודה הוא התפלה, והנה דרשו ז"ל על קרא כרום זלות לבנו אדם דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בו וזהו התפילה, הרי דכרם רומז לתפילה, יין רומז לתורה בסוד הביאנו אל בית היין ודרשו ז"ל זה מרתף גדול של יין זה סיני, וזה שרמזה תורה **כרמים תטע ועבדת,** שעיקר תראה לעבוד בתפילה, ואף שע"ז **יין לא תשתה ולא תאגור** היינו שתפילה יימנע את עצמו לפעמים מן התורה, אל ישגיח ע"ז **כי תאכלנו התולעת,** היינו למה העבודת התפילה עקריית יותר מתורה, כי בתורה בניקל שידבק התולעת שיהיה בפניות וגאות מצד היצר, אולם באשר גם שפך לבו בתפילה לפני המקום, אזי ינצל מזה. (עטרת ישועה)

הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עָלֶיךָ מַעְלָה מָּעְלָה וְאַתָּה תֵרֵד מַטָּה מָּטָּה:

יש לפרש לדרכי עבודה, דהנה היצה"ר הוא בתוך האדם מיום הוולדו, והיצ"ט אינו בא רק כשנעשה בן י"ג, ולכן נקרא היצה"ר תושב, והיצ"ט נקרא גר, וצריך האדם להגביר היצ"ט על היצה"ר, וזה נקל לו אם יהיה בשפלות, וזהו **הגר** היינו היצ"ט **אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה,** שהוא יהיה אצלך למעלה, והיצה"ר יהיה ממילא למטה, וזה תשיג אם **ואתה תרד מטה מטה,** שתהיה בשפלות והבן. (אור מלא)

◆

וקשה דבהברכה לא כתיב רק והיית רק למעלה לבד, והכא כתיב מעלה מעלה, וי"ל דידוע דעיקר בריאת העולם היה מצד החסד, עולם חסד יבנה (תהלים פט, ג) רק שצריכין ג"כ למדת הדין לכן נידון העולם במדת הרחמים, וזה **הגר אשר בקרבך** דהיינו מדת הדין **יעלה עליך מעלה מעלה,** דהעליונים יכולים להתקיים גם עפ"י דין, אבל **ואתה** דהוא החסד, **תרד מטה מטה** דהיינו החסד יתפשט עד קצה האחרון, ונמצא שהוא פי' טוב לישראל, כמש"כ הבעל יו"ד מאמרות שכל הפר' נדרשת לטובה. (אך פרי תבואה)

◆

הגר אשר בקרבך וכו', דהאדם הוא חומר וצורה, והם שני הפכים, כשזה גובר ועולה למעלה השני יורד מטה, ואפשר שזה ענין הנזכר כי החומר בעוה"ז הוא בעל הבית, והצורה בעוה"ז הוא הנשמה נחשב לגר, שאין לה התחברות עם שום ענייני עוה"ז, וזהו שאמר **הגר אשר בקרבך** היא הנשמה, יעלה ממדרגה למדריגה למעלה, **ואתה** שהוא החומר **תרד מטה,** כי כשזה קם זה נופל. (אמרי יהודא)

וְנִשְׁאַרְתֶּם בִּמְתֵי מְעָט תַּחַת אֲשֶׁר הֱיִיתֶם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב

ונשארתם במתי מעט תחת אשר הייתם וכו', נראה עפ"י מ"ש מרן אבינו זצ"ל הפסוק טוב מעט לצדיק מהמון רשעים רבים, כי שנות האדם נחלקים על ג' זמנים ער"ב מועי"ל טו"ב, כי בימי נערותו הוא עוסק בדברים ערבים, ואח"כ במועיל עוסק במקנה וקנין, ובימי זקנותו הוא עוזב הכל ועוסק בטוב הוא תורה ומעש"ט, וזהו העיקר לאדם, וזהו פי' טו"ב מע"ט לצדיק, כי מע"ט ר"ת ער"ב מועי"ל טו"ב, והצדיק לוקח לו עוד בנערותו את הטו"ב, תורה שהוא מספר מעט מהג' הנ"ל, מהמון רשעים רבים, היינו הרשעים לוקחין הרוב מן תיבת מע"ט והוא ער"ב מועי"ל עכדה"ק ודפח"ח, וז"פ ג"כ שהבטיחה לנו תוה"ק **ונשארתם במתי מע"ט** היינו שתשארו במספר המועט מן מע"ט הוא הטו"ב, **תחת אשר הייתם כוככבי השמים לר"ב,** וזהו הבטחה שיקחו לעצמם מדת טו"ב שהוא המועט מן מע"ט. (עטרת ישועה)

וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שָׂשׂ ה' עֲלֵיכֶם לְהֵיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יָשִׂישׂ ה' עֲלֵיכֶם:

בא לומר דאפילו כאשר נגזרה גזירה חלילה, **ישיש ה' עליכם** שיכנס בכם שמחה ובכח השמחה תוכלו לבטל את הגזירות ולהמתיק הדינים, ולא יוכלו להרע לישראל. (דברי בינה)

וּבַגּוֹיִם הָהֵם לֹא תַרְגִּיעַ וְלֹא יִהְיֶה מָנוֹחַ לְכַף רַגְלֶךָ וְנָתַן ה' לְךָ שָׁם לֵב רַגָּז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדַאֲבוֹן נָפֶשׁ:

ובגוים ההם לא תרגיע וכו', ומאחי הרב ז"ל שמעתי לפרש כאן הקרא, דאמרו חז"ל לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר, נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו' יקרא קריאת שמע וכו' יזכיר לו יום המיתה, וזה מרומז כאן, **ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך,** היינו לא יהיה מנוח מכף הרגילות שתרצה לכופו ולא תוכל, **ונתן ה' לך שם לב רגז** כטעם לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר, וכיון שלא תוכל יהיה לך **כליון עינים ודאבון נפש,** הנה העצה היא **והיו חייך תלואים לך מנגד,** שיעסוק בתורה כי הוא חייך ואורך ימיך, ואם לא תועיל אז **ופחדת לילה ויומם,** הוא סוד קר"ש הנאמרת באימה ופחד ביראה ברתת ובזיע, ודייקא **לילה ויומם** ע"ש הכתוב בשכבך ובקומך, ואם גם זה לא תועיל אז **ולא תאמין בחייך,** שתחשוב מה חייך, היום כאן ומחר בקבר והוא ענין זכירת יום המיתה, ועי"ז יהיה ניצול וינצח את היצה"ר, ע"כ ודפח"ח. (אור מלא)

וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלֻאִים לְךָ מִנֶּגֶד וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ:

והיו חייך תלואים לך מנגד, שתהיה מוכן ומזומן למסור נפשך על קידוש שמו ית', ותעבוד השי"ת במסי"נ על התורה והעבודה, **ופחדת יומם ולילה** שיהיה לך יראה מהקב"ה, **ולא תאמין בחייך,** ע"ד ואל תאמין בעצמך עד יום מותך שאע"פ שעמד נגד יצרו הרע היום, מי יודע אם יוכל לעמוד למחר. (אמרי יוסף)

◆

והיו חייך תלואים לך מנגד, ב' במסורה דין, ואידך ועמי תלואים למושבתי, ובדרך אפשר אמרתי דזאת תהיה תורת המסורה, דאיתא במס' ברכות, אמר ר' שמעון בן לקיש, בכל יום ויום יצרו של אדם מתגבר עליו, נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קר"ש, נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה, לתמדין מזה דאם האדם נותן אל ליבו יום האחרון שלו יום המיתה, לא במהרה הוא חוטא, ולבבו יבין זאת לשוב בתשובה שלימה, וזהו דבר המסורה, **והיו חייך תלואים לך מנגד,** היינו שתזכור יום המיתה, אזי **ועמי תלואים למושבתי** בטוח אתה באלה שתעשה תשובה מכח זה, כדברי חכמינו ז"ל, **והבן.** (באר מנחם)

◆

והיו חייך תלואים לך מנגד וכו', וי"ל עפי"מ שאחז"ל כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה ועד ראש השנה, וזהו אמרו **והיו חייך תלואים לך מנגד,** ענין פרנסתך ומזונותיך תלוים לנגד עיניך וקצובים לך כבר מראש השנה, ואינך צריך לדאוג כלל עליה, וא"כ למה ופחדת לילה ויומם, הנך דואג אחריה יומם ולילה, בוודאי סיבת הדבר היא מפני **שלא תאמין בחייך,** פי' שהנך מקטני אמנה, במאמרם הנ"ל. (הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע)

◆

והיו חייך תלוים לך מנגד. על דרך מה שאיתא בשולחן ערוך אורח חיים (סימן א') שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים וכו' ומיד יגיע אליו יראה והכנעה מפחד השי"ת, וזהו **והיה חייך** שהוא השם הוי"ה ב"ה וברוך שמו שהוא החיות של אדם **תלוים לך מנגד** ואז תהיה לך יראה מהשי"ת וזהו **ופחדת יומם ולילה** וזהו ברכה גדולה. (דגל מחנה אפרים)

◆

ופחדת לילה ויומם, ע"י יראת העונש שהיא פחותה ואפילה כדוגמת **לילה,** יזכה האדם להשיג יראה הנעלית יראת הרוממות המאירה **כיומם.** (אמרי יהושע)

◆

והיו חייך וכו', שמעתי מן הרב המגיד מוהר"ם פי' הפסוק, והוא ע"פ משל, ב' אחים שהצליחו במשא ומתן, אחד בהדרגה שהיה לו כל פעם שעולה למדריגא תענוג, והשני קודם שהשיג מדריגה זו ידע שיש יותר מדריגה מזו שלא השיגה, ואין לו תענוג רק צעיר והנשמל ברוחני, וזהו שאמר **והיו חייך** אמיתים, תענוג הרוחני בתורתו ובעבודתו ית', **תלואים לך מנגד,** קודם שתשיג מדריגה זו תדע שיש עוד יותר תענוג, מדריגה יותר גדולה של השגת עדיין, ותמיד הם מנגד וכו' ודפח"ח. (אמרי יהודא)

בַּבֹּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עֶרֶב וּבָעֶרֶב תֹּאמַר מִי יִתֵּן בֹּקֶר מִפַּחַד לְבָבְךָ אֲשֶׁר תִּפְחָד וּמִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה:

כי האדם צריך לחשוב בכל יום ולעשות תשובה על יום אתמול כי יעבור והוא ממאריה דחושבנא, וזה **וממראה עיניך** אשר תראה, כי צריך לירא משם הוי"ה ב"ה שעומד לנגדך שיותי ה' לנגדי תמיד. (תורת חיים)

◆

בבוקר, הגם שתהיה בביקור ודרישה שתדרוש ותבקר את ה', מ"מ **תאמר** תמיד **מי יתן ערב,** רצ"ל העריבות והמתיקות מעבודתו ית"ש, **ובערב,** הגם שתטעם העריבות הזה, **תאמר מי יתן בוקר** שאוכל לבוא לידי ביקור ודרישה לדרוש את ה' כי תחשוב תמיד כי אתה דורש ומבקר, ולמה כל זה לכך אמר **מפחד לבבך אשר תפחד** בשני יצריך שיסכים עמך גם היצר הרע, **וממראה עיניך אשר תראה** רצ"ל מחמת הבורא ב"ה המשגיח עליך, שעיניו פקוחות על כל מעשה בני אדם, והבן. (דעת משה)

◆

אפשר לפרש בדרך רמז שבוקר רומז על זמני גדלות המוחין שמרגישים חיות בעבודת ה', ולילה רומז על זמני קטנות המוחין שלא מרגישים חיות בעבודת ה', ועיקר חשיבות העבודה היא בקטנות המוחין כמו שאמרו חז"ל לפום צערא אגרא, וכמו שאמר הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע שמקוה שיקבל שכר על עבודתו שהיתה בזמן שהיה צריך להתייגע עליה, וזהו **בבוקר** בזמני גדלות **תאמר מי יתן ערב** שגם בקטנות המוחין אזכה להתחזק בעבודת ה', **ובערב** בזמני חשכות תאמר **מי יתן בוקר** מתי יגיע כבר זמני גדלות המוחין, **מפחד לבבך** שמא תיפול ח"ו מעבודתו, **וממראה עיניך אשר תראה** אנשים שנפלו בזמני קטנות. (דברי אמונה)

וְהֵשִׁיבְךָ ה' מִצְרַיִם בָּאֳנִיּוֹת בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְךָ לֹא תֹסִיף עוֹד לִרְאֹתָהּ וְהִתְמַכַּרְתֶּם שָׁם לְאֹיְבֶיךָ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין קֹנֶה:

אף שישראל שרוים בגלות כעבדים לאומות, ניכר עליהם חותם המלך השי"ת שחותמו אמת ואינו ניתן לשינוי, וכל רואיהם יכורום כי הם זרע ברך ה', לפיכך **ואין קונה** לא יתכן שיחול עליהם שום קנין אחר בעולם, מלבד קנין המקום ב"ה. (מחזה אברהם)

וְלֹא אָבָה ה' אֱלֹקֶיךָ לִשְׁמֹעַ אֶל בִּלְעָם וַיַּהֹפֶךְ ה' אֱלֹקֶיךָ לְךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ:

תודה וקול זמרה

בברכת הודאה, מעומקא דליבאה, נשגר בזה ברכת מזלא טבא וגדיא יאד״, למעלת כבוד ידיד״נו החשוב האי גבר״א יקירא, מנח״ם משיב נפש ר״ת ידיד״א, בפעולו״תיו הנמרצים וד״גבונים לטובת מוסד״ותינו המעטיר״ה, יום ול״יל לא ישבות ד״זשיכה כאורה, למען הרמת קרן מוסדותינו הק׳ לשם ולתפארה, מכבד את ה׳ בגרונו בקול זמרה, מידותיו הטובות לראשו עטרה, ה״ה

הרבני החשוב והנעלה, כביד המעש ורב הפעולה

מוה״ר

מנחם מענדל וויינשטיין

הי״ו

מראשי עסקני מוסדות יטב לב סניף איידאפע

לרגל יום שמחה ואורה, בהיכנס בנו לעול התורה

הבחור היקר יניק וחכים, כולו מחמדים וחכו מעתקים

חויי״ם שיש בו כל עידה ועעלה, תורה ויר״ש אצלו כלולה

כעד **חיים וויינשטיין** הי״ו

יה״ר שתזכה לדוות ממנו ר״ב תענוג ונחת, מתוך עושר ואושר והרחבת הדעת, ותוכל להמשיך בד״רמת מוסדותינו הקדושה, במידה מרובה״ וגדושה, ובשכר זאת תתברך בעושר״ ואושר בטוב ובנעימים, ואך טוב וחסד ירדפוך כל הימים, עד ביאת משיח צדקינו, ומל״כינו מרן ר״בינו שליט״א בר״אשינו, בב״א

העברכים ברגשי הודאה והוקרה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת המוסדות

פה בני ברק יצ״ו

וְלָקַחְתָּ֣ מֵרֵאשִׁ֗ית כָּל־פְּרִ֤י הָאֲדָמָה֙ אֲשֶׁ֣ר תָּבִ֣יא מֵאַרְצְךָ֔ אֲשֶׁ֥ר ה' אֱלֹקיךָ֖ נֹתֵ֣ן לָ֑ךְ וְשַׂמְתָּ֙ בַּטֶּ֔נֶא וְהָלַכְתָּ֙ אֶל־הַמָּק֔וֹם אֲשֶׁ֥ר יִבְחַ֖ר ה' אֱלֹקיךָ֥ לְשַׁכֵּ֥ן שְׁמ֖וֹ שָֽׁם׃ (פרק כו פסוק ב)

והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך. כפי פשוטו, יזהיר שלא תקריב בכורים בכל מקום שעבירך, משנבחר הבית. כי כמו שהזהיר בשחוטי חוץ בקרבנות, כן יזהיר בבכורים[א]. מכל מוקם הבכורים למחר שכבשו וחלקו מיד, כדכתי רש"י (בפסוק ו).

ובספרי (פסוק) **'והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם', זה שילה וכית עולמים. ושמע ימינו כי הבמות מסורות בשני הזמנים האלו, אבל גם בנוב וגבעון יקריבו הבכורים, אבל בבמת יחיד אינן קריבין, למזבח בתיב. ואולי ממה שכתוב** (שמות כג יט) **'ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך', לא קרבו כאהל ובמשכן, אלא, בשילה שהיה שם בית מבנים ובבית העולמים[ב] [ג][ד].**

לֹא אָכַ֣לְתִּי בְאֹנִ֗י מִמֶּ֙נּוּ֙ וְלֹא־בִעַ֣רְתִּי מִמֶּ֔נּוּ בְּטָמֵ֖א וְלֹא־נָתַ֣תִּי מִמֶּ֑נּוּ לְמֵ֣ת שָׁמַ֔עְתִּי בְּקוֹל֙ ה' אֱלֹקָ֔י עָשִׂ֖יתִי כְּכֹ֥ל אֲשֶׁר־צִוִּיתָֽנִי׃ (פרק כו פסוק יד)

ולא נתתי ממנו למת[ה]. לעשות לו מרון ותכריכין, לשון רש"י. ולפי הכינותי זה, שהרי מפורש בכתוב (לעיל יד כה כו) **שמעשר שני מין מחלליו לוותו חוץ לירושלים, אלא על כסף צורה, וכירושלים יתן הכסף על דבר הרצוי לנפשה, בבקר ובצאן ובכיין ובשכר, ויאכל לפני ה'[ו].**

מעשה חש"ב

א דעת רבינו שהאיסור להקריב ביכורים מחוץ למקום המקדש, הוא רק משנבחר מקום המקדש. אבל קודם לכן היה מותר להקריב ביכורים אפילו בבמת יחיד. כמו שמצינו בשחוטי חוץ לענין קרבנות שכתוב בתורה (יב יג–יד), 'השמר לך פן תעלה עולתיך בכל מקום אשר תראה, כי אם במקום אשר יבחר ה''. שהאיסור להקריב קרבנות מחוץ למקום המקדש הוא רק מאז שנבחר מקום המקדש.

ב דעת הספרי שהתורה משמיענו דאסור להקריב ביכורים לפני שנבחר מקום המקדש. ורבינו מסתפק בכוונת הספרי, האם בא רק למעט הבאת ביכורים בבמת יחיד, אבל בנוב וגבעון שהיה במה גדולה היה מותר להביא ביכורים. או גם ממעט הבאת ביכורים בנוב וגבעון, הואיל ולא היה שם בית של אבנים, ואין מביאין ביכורים אלא 'לבית' של אבנים. ולכן הבאת ביכורים נוהגת רק בשילה שהיה בית של אבנים, ובית עולמים.

ג **העולה מן האימורין:** לפי דעת רבינו [לפי פשוטו] מש"כ 'אל המקום אשר יבחר ה"א', הוה **ריבוי**, שבא לרבות שכל זמן שלא נבחר מקום המקדש, והבמות היו מותרין, היה מותר להקריב ביכורים אפילו בבמת 'יחיד'.

אבל לדעת הספרי מש"כ 'אל המקום אשר יבחר ה"א' הוה **מיעוט**, שאין מקריבים בכורים אלא בשילה ובית עולמים, ורבינו מסופק בדעת הספרי, האם בא למעט רק במת 'יחיד', אבל בבמה 'גדולה' שהיה בנוב וגבעון היה מותר להקריב ביכורים. או שבא למעט אפילו במה גדולה, ורק בשילה ובבית העולמים היו מקריבים ביכורים, שאין מביאין ביכורים אלא ל'בית של אבנים'.

ד הנה בשלמי שמחה נמי כתוב (ראה, פרק טז פסוק יא) "**ושמחת לפני ה' אלקיך וגו' במקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם**", וכן במצות לא להיראות ריקם כתוב (שם פסוק טז) "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך **במקום אשר יבחר**", וכתב רבינו (שם פסוק יא) "ולא ידעתי אם לומר, כי לאחר שיבנה בית המקדש, לא נאסף להקריב קרבנות הרגלים, אלא במקום ההוא אשר יבחר ה', כטעם שיאמר לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך'. או שיבואר כאן, שלא יתחייבו לעלות לרגל, עד אשר יבחר השם מקום לשכנו שם". פירוש, שרבינו מסתפק האם כוונת הכתוב '**במקום אשר יבחר**' להורות שלאחר שיבנה המקדש לא יאספו אלא במקום ההוא, אבל עד אז יתאספו בשאר המקומות. או בא להשמיע שלא יתחייבו כלל בעליה לרגל עד שיבחר ה' מקום למקדשו.

והנה ב' האופנים בביאור הכתוב הם כמו שני האופנים שביאר רבינו כאן בהקרבת ביכורים. שאופן הא' הוא כפירוש רבינו ע"ד הפשט שהאיסור להקריב בכורים חוץ למקדש הוא רק משנבחר המקדש, אבל קודם לכן היה מותר להקריב אפילו בבמת יחיד. והאופן השני הוא כמו הספרי שאסור להקריב ביכורים לפני שנבחר מקום המקדש.

וכאמור שהסברא לומר שלא התחייבו לעלות לרגל רק כשהיה בית המקדש, הוא כמו דעת הספרי בבכורים, שאסור להקריב בכורים לפני שהיה בית המקדש, א"כ לפי"ז יהיה לנו מקור למש"כ רבינו (פרק יב פסוק ח) עה"כ 'לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום', שרק מי שהיה רוצה לאכול בשר היה צריך לבוא למשכן לשחוט שם, אבל אם אינו ורצה לאכול בשר, ליכא חיוב לבוא למשכן "ואפילו ברגלים לא נתחייב לבוא שם". ומהיכן המקור לזה, ולפי האמור המקור הוא מהספרי.

אמנם לכאורה בספרי לענין ביכורים מפרש 'זה שילה ובית עולמים', ושם כתב שלא יתחייבו לעלות לרגל עד שיבנו בית המקדש בירושלים, ולא נזכר 'שילה', אפשר לומר דשאני ביכורים שנאמר גם, 'ראשית בכורי אדמתך תביא **בית ה'**', ובשילה היה מזבח של אבנים. משא"כ בשלמי שמחה ובמצות עליה לרגל לא נאמר 'בית ה'', רק 'המקום אשר יבחר ה', וזהו רק בבית המקדש בירושלים.

והרב רבי משה כתב בחכורו (הל' מעשר שני פ"ג ה"י) **מעשר שני ניתן למכילה ושתיה, שנאמר 'ואכלת שם לפני ה' אלקיך', וסיכה כשתיה. ומסור להוליכו כשאר פרטיו, כגון שיקח בו כלים ובגדים ועבדים, שנאמר 'ולא נתתי ממנו למת', כלומר, לא הוצאתי אותו כדבר שאינו מקיים את הגוף. עשה מלת "למת" בכאן כנוי לדברים אשר לא יחיה האדם בהם. ומלו דברי הבאי[1].**

ומחיים מפרשים שמתודה שלא נתן ממנו מרון ותכריכין מפילו למת שהוא מצוה, וכל שכן לחי, בטלית וחלוק[2].

וכספרי (תבוא יד) **'ולא נתתי ממנו למת' לעשות לו מרון ותכריכין, דברי רבי מליעזר, אמר לו רבי עקיבא אם למת מסור אף לחי מסור, ומה ת"ל לא נתתי ממנו, שלא התלפתיו מפילו כדבר טהור. פירוש, רבי עקיבא הורס 'ולא נתתי ממנו', שלא עשיתי ממנו חליפין מפילו כדבר טהור הרמוי למכילה, כענין שאנינו** (מעשר שני פ"ק מ"ל) **אין מוכרין לותו ואין מחליפין לותו, ולא יאמר אדם לחכירו כיוצאלים הא לך יין ואת לי שמן, ויהיה 'למת' על דעתו ממוכר למעלה, לא אכלתי ממנו כמוני למת, שאין מינות אלא למת[3].**

ורמיתי ביצוצלמי (מעשר שני פ"ב ה"ל) **רבי מליעזר בשם רבי סימאי אומר, לא נתתי ממנו למת מה אנן קיימין, אם להכיא מרון ותכריכין, דבר שאסור לחי, לחי אסור כל שכן למת, מיזה דבר שמותר לחי ואסור למת, זו סיכה. גם זה לא ידעתי מהו, שאם אך בשמן מעשר למת הרי כערו בטומאה. וכבר התוזה עליו 'לא כערתי ממנו בטמא'[4].**

וכגמרא בפרק הערל (יבמות עה), **אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי סימאי, מנין למעשר שני שנטמא, שמותר לסוכו, שנאמר ולא נתתי ממנו למת, למת הוא לא נתתי, הא לחי דומיא דמת נתתי. מיזהו דבר שאוה כחיים וכמתים, הוי אומר זו סיכה. ואם הקשו, ולימא ליקח לו מרון ותכריכין, ופירוקו שיהיה מותר כמי ליקח לו חלוק כשנטמא, כיון דלא קיימא ליה 'ואכלת שם לפני ה' אלקיך', ופירקו 'ממנו' מגופו. נאמר עכשיו, כי הוידוי כ'לא נתתי ממנו למת' ממוכר עם 'לא כערתי ממנו בטמא', יתודה עליו שלא אכל ממנו טמא, ולא נתן מן הטמא למת לסוך אותו [5].**

אכל כמשנה (מעשר שני פ"ה מי"ב) **שנינו בדברי רבי מליעזר, לא נתתי ממנו למת, לא לקחתי ממנו מרון ותכריכין למת, לא נתתיו לאוננים אחרים. ומשמעות זה שאם דורשים בו שלא נתנו למת, לא לגופו של מת כמרון ותכריכין, ולא לאוננים שלו, שהוא מתודה על מינות שלו ושל אחרים, ומפני מינות של אחרים יתודה על המרון והתכריכין מע"פ שמפילו לחי מסור [6]:**

מעשה חש"ב

ח מבואר בדברי רבינו כאן ז' פירושים בכוונת הכתוב 'ולא נתתי ממנו למת', שהרי בוודאי אין לפרש כפשוטו, שלא נתן לאכול המעשר שני למת. דהרי אינו שייך אכילה אצל מת. ולכן צריכים לפרשה באופן שרק למת אסור אבל לחי מותר.

ו רש"י מפרש 'למת', לעשות לו **ארון ותכריכין**. והקשה הרמב"ן דמשמעות הכתוב שרק למת אסור, אבל לחי מותר לקנות בגדים וכדו'. וזה אינו שהרי לקנות דבר שאינו ראוי לאכילה גם לחי אסור. דהרי בכל אופן אין יכול לפדות מעשר שני על דבר שאינו מאכל, דהרי אם המעשר שני נמצא חוץ לירושלים, שיכול לחלל המעשר שני, מ"מ אינו יכול לחללו אלא על כסף צורה, ואם הוא בתוך ירושלים יכול לקנות מהכסף רק דבר הראוי לאכילה.

ז הרמב"ם מפרש 'למת', היינו כל דבר שאינו מקיים את הגוף. שלא השתמש עם המעשר שני על דבר שאינו מקיים את הגוף, כגון כלים או בגדים. ולפי הרמב"ם 'למת', אין הכוונה כפשוטו, רק הוא כינוי לדברים אשר **לא יחיה האדם בהם**. ולפי"ז לא קשה קושיית הרמב"ן מה שהוקשה על רש"י דגם לחי אסור, שהרי מדברים מהחי. ורבינו כתב ע"ז 'ואלו דברי הבאי'.

והנה לכאורה מנ"ל להרמב"ם דרק דבר המקיים את הגוף מותר, ואילו הנאת הגוף כגון בגדים וכדומה אסור, הרי באוכל נפש שהתירה התורה ביו"ט, חוץ מדבר המקיים את הגוף, דהינו כגון אכילה ושתיה, מותר אף דברים שהם **הנאת** הגוף. אפשר לומר דדייק מלשון הכתוב (פרשת ראה פרק יב פסוק ז) **'ואכלתם** שם לפני ה'א', והיינו רק דבר המקיים את הגוף כאכילה ושתיה וסיכה.

ח אחרים מפרשים 'למת' הכוונה אפילו למת שהוא מצוה לעשות ארון ותכרכין, וכש"כ לחי בטלית וחלוק שאסור.

ט רבי עקיבא מפרש 'למת', שלא אכל המעשר שני כשהיה אונן על מת. ולפי"ז מדברים על חי, ולא קשה הקושיא שגם לחי אסור. ורבי עקיבא מחלק הקרא לשתים, 'ולא נתתי ממנו', היינו שלא עשה ממנו חליפין, ואפילו חליפין בדבר מאכל, שהרי מעשר שני נתנה לאכילה, ולא לחליפין. ו'למת', קאי על תחילת הפסוק 'לא אכלתי באוני', והפסוק ממשיך 'ממנו למת'.

י בירושלמי מפרש 'למת' היינו על **סיכה**, שלא סך ממנו על מת. ודבר זה מותר בחי, דסיכה בכלל שתיה. והקשה על זה רבינו שאין לפרש כן, שאם סך ממנו למת הרי בערו בטומאה, וכבר התוודה עליו 'לא בערתי ממנו בטמא'. ואיתא במפרשים ליישב שכוונת הירושלמי במעשר שני טמא, שזה אסור למת, ומותר לחי. ולא בערתי ממנו בטמא, היינו כשהאדם טמא. וכפי שמביא רבינו לקמן מהגמרא ביבמות.

ונראה להביא סימוכין להני מפרשים שכוונת הירושלמי על מעשר טמא, דהרי בגמרא (יבמות שם) מפרש להדיא דמיירי במעשר טמא, ושם המימרא בשם רבי סימאי, וכן בירושלמי המימרא בשם רבי סימאי, ע"כ שגם הירושלמי מפרש כמו הבבלי, דמיירי במעשר שני טמא.

יא בבבלי מפרש 'למת' היינו על סיכה, ומיירי במעשר טמא, שלא סך את המת במעשר טמא. ודבר זה מותר לחי.

יב המשנה מפרש 'למת', שלא האכיל מעשר שני לאוננים אחרים, ודרך אגב מתוודה שלא נתן למת של אוננים אחרים לארון ותכריכין. ומכיון שזה רק דרך אגב. אין לדייק מזה שלחי מותר.

יג **תמצית השיטות: (ראה טבלה)**

	רש"י	רמב"ם	אחרים	רבי עקיבא	ירושלמי	בבלי	משנה
ולא נתתי ממנו 'למת'	**ארון ותכריכין**	**דברים שאינם מקיימים את הגוף**	**אפילו למת שהוא מצוה**	**מחלק הכתוב לשתים 'לא נתתי' – היינו חליפין. 'למת' – היינו שלא אכל המעשר כשהיה אונן על המת**	**סיכה שראוי למת [ולדעת רבינו היינו במעשר שני טהור]**	**סיכה שהוא ראוי למת. ומיירי במעשר טמא**	**שלא האכיל מעשר שני לאוננים אחרים. ודרך אגב על ארון ותכריכין**

חוקים להורותם
הלכות יומיות, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דיני מצות מאה ברכות (ב)

מנין הברכות שאנו מברכים בכל יום

ברכות של שחרית - על נטילת ידים, אשר יצר, אלוקי נשמה, ג' ברכות התורה [בשועה"ר ומשנ"ב מחשיבים לג' ברכות כלעת הרמ"ן בסי' מ"ז, ל"משל בחר" "והערב נא" נחשבת לברכה נפרדת, וכתב בב"י להפוסקים הסובריס שהם ברכה אחת נוסיף למנין הברכות בדוך המקדם שמו ברביס], **ט"ו ברכות השחר,** [להב"י שמין מבריכים הנותן ליעף כח הם ט"ו ברכות עם אלוקי נשמה, ולהרמ"ן שמבריכים הנותן ליעף כח הם ט"ז ברכות כפי שכתב במ"ן (סק"ח)], **ברכת הציצית** (טליח), **ב' ברכות התפילין** [וזה תלוי במנין הברכות שמברכים על תפילין עי' בב"י, ובס' המנהיג (דיני תפילה עמ' כט) להמברכים בחליצת תפילין "לשמור חוקיו" יש ברכה נוספת] **הרי הן כ"ד.**

תפילת שחרית - ברוך שאמר, ישתבח, יוצר אור, אהבה רבה, ויציב, י"ט ברכות שמונה עשרה, הרי כ"ד.

תפילת מנחה - י"ט ברכות שמונה עשרה.

תפילת ערבית - המעריב ערבים, אהבת עולם, אמת ואמונה, השכיבנו, י"ט ברכות שמונה עשרה, הרי כ"ג
[ובמו"ל שמומריס בערביח ילמו עיניהו הרי כ"ד ברכות].

ומס מחפלל מעריב מבעו"י יש לדון המס יש לממוהו למחלוקת מחרונים לגבי שכר דבריס המס תפילת מעריב מבעו"י עומהו לילה, כגון לגבי הפסק טהרה לשחר מעריב עי' ב"ח (סי' יו"ד סי' קל"ו סק"ח) ושכר מחרונים שם, וכן לגבי הל' לבילות (בפי' שע"ה סעי' י"ח), ובשו"ת בכל התכמה (ח"ד סי' קנ"ה) מסיק לשייך ליום שלפניו.

ב' סעודות כל יום ערבית ושחרית - על נטילת ידים המוציא, ד' ברכות המזון, הרי י"ב ברכות.

ומס מבדך בהמ"ז על הכוס ניתוסף ג' ברכות על היין מלפניו ומלאחריו בכל סעודה.

ולכן מי שאינו אוכל פת בכל יום צריך לחשב להשלים בשאר ברכות.

ומפשר לחשב כמה פעמים "משר יפר", ומכילת שמר דבריס במשך היום.

לילה - ברכת המפיל.

סך הכל - ק"ג ברכות.

זמן חישוב הברכות

זמן חישוב הברכות משמעות כמה פוסקים שהוא מערב עד ערב, דהיינו שמתחילים החישוב מהלילה.

בהגה עובר לורח שבת' לורחות חיים (שפ"ח) נשתפק בזה, וכתב למעט סתירות ברשתונים בזה, ובכמה רשתונים ממבואר קצת שמתחילים מהלילה, עי' בשלר היום (שם) כתב ולמנות לותם מתחילת הלילה אחר לאחר, ועי' בשו"ת בכל התכמה (ח"ד סי' קנ"ה) מביא עוד רשתונים שמתם למתחילים מהבוקר וכמה רשתונים מתחילים מהערב, והביא שם' העתים (לאחר מגדולי הרשתונים סי' קל"ה) שהביא מחלוקת בזה, ומפשטות המחרונים משמע שמתחילים מהערב, וכן מסיק שם למעשה.

ונביא כמה רמיות מהמחרונים בזה: ו) בב"י ובמ"ן שכתב שלא לחשב ברכות שנחסרו מתפילת שמו"ע וכנגדם מוסיפים מעין שבע, ומשמע דגם ליל שבת נכלל בשבת, וכן לא מתחילים תפילת מעריב והבדלה במוצ"ש לחשבון מהם ברכות בשבת, ב) מהאי לישנא שכתב בשו"ע ו' חסר מתפילת ליל שבת, ג) בב"י וכן במשנ"ב מתחילים לחשב הברכות מבעו"י המפיל כשהולך לישן בלילה, [ולשי לפי"ז ל"ע שמאי לא התחילו מתפילת ערבית, אלא ביב לישב שכל התפילות נקטו בחלש מחשת, או שפשר להתפללו ערבית מבעו"י], ד) בשועה"ר כתב בש"ך להברכות מבריכים תמיד

ערב ובוקר וצהריים, ה) במ"א דן לגבי המתענה אם מפסיק מבעוד יום לחסר לו הברכות מסעודה הראשונה, ו) בסידור ר"י עמדין אחר תפילת ערבית כתב דימנה מתחילת הלילה כמה ברכות יעלו בידו שלא יפחות ממאה, ויתחיל למנות ברכותיו מתפילת ערבית.

מאה ברכות בשבתות וימים טובים

בשבתות וימים טובים חסרים הרבה ברכות ממנין המאה.

דבג' תפילות מתפללין רק ז' ברכות ולא י"ח כבימי החול, וכן חסרים ב' ברכות התפילין, הרי ל"ח ברכות, אכן ניתוסף תפילת מוסף שהיא ז' ברכות, וברכות הקידוש שהם ב' בלילה וא' ביום ועוד ו' ברכות של סעודה שלישית (על נטילת ידים, המוציא, וברהמ"ז) וביחד הם ט"ז ברכות, נמצא דבשבת יש כ"ב ברכות פחות מימות החול (דל"ו ברכות פחות ט"ז יוצא כ"ב ומנין הברכות שרגילים לברך בשבת עולים לחשבון פ"א ברכות.

ולגבי ברכת המזון דסעודה שלישית כתב בשו"ת שבה"ל (ח"ה סי' כ"ג) דמשלים למאה ברכות של שבת אף אם מברך לאחר צאת הכוכבים, ויל"ע מה הדין לגבי שבע ברכות בסעודה שלישית וברכת בופה"ג ומעין ג' על הכוס, דלגבי הזכרת "ורצה והחליצנו" בסעודה שלישית כששותים הכוס של ברכהמ"ז בשבע ברכות מובא (במסגרת השולחן על קיצשו"ע) בשם המהר"ם א"ש דלא אמרו דכבר אינו שייך לשבת ואינו דומה לברכהמ"ז, וא"כ אפשר דה"ה לגבי מאה ברכות דברכת מעין ג' אינו שייך לשבת ואינו דומה לברכהמ"ז, אולם בתשוה"נ (ח"ד סי' ס')כתב דאינו משלים דכבר שייך ללילה.

וכן יש לדון לגבי ברכות השבע ברכות כשמברכים לאחר צאה"כ, ואפשר דהם שייכים יותר לשבת מברכת מעין ג' על הכוס, דשבע ברכות שייך לסעודה כמו ברכהמ"ז, משא"כ מעין ג' אינו שייך לסעודה אלא שייך לברכהמ"ז, ואולי דלגבי מאה ברכות די בזה שיש לברכה שייכות קצת לשבת, דהיינו שמברכים מחמת הסעודה שעשו בשבת, והרי דעת המ"א (סי' מ"ו שם) דאף סעודת מוצאי יוה"כ משלים למאה ברכות ליוה"כ, ואף דהנתיב חיים תמה עליו, אולם הרבה פוסקים העתיקו לדברי המ"א, ומזה בנה בעל שבה"ל הנ"ל יסודו לגבי סעדה שלישית, וא"כ כל שכן דברכת מעין ג' על הכוס, ואולי עדיין יש לחלק בין סעודת מוצאי יוה"כ שהוא סעודה שנעשתה לכבוד יוה"כ לאחר התענית משבע ברכות שאין להם שייכות לשבת, וגם יש לומר דאף להמ"א אין לחשב סעודת מוצאי יוה"כ, והיינו דכתב המ"א דביוה"כ חסר סעודה אחת, ודעת המ"א דסעודת ערב יוה"כ יכול להשלים דשייך יותר ליוה"כ שהוא בא לתועלת התענית.

ישתדל להשלים מאה ברכות באכילת פירות ומיני מגדים, ויריח מיני בשמים, וימנה כל ברכותיו עד שישלים למנין מאה.

בגמ' (מנחות מ"ג) רב חייא בריה דרב אחא בשבתא וביומי טבי טרח וממלי להו באיספרמקי (בשמים) ומגדי (מיני מגדים שטעונים ברכה), ומובא ברמב"ם (פ"ז מהל' תפלה הל' ט"ו), וכן הביא השו"ע (סי' ר"צ) ירבה בפירות ומגדים ומיני ריח בכדי להשלים מנין מאה ברכות, ובס' המנהיג (דיני תפילה עמ' ל') כתב דעל ידי בשמים יכול להשלים כמה ברכות דיש כמה מיני בשמים וגם יכול לברך כמה פעמים על ידי היסח הדעת.

ויש לציין טעם עפ"י סוד מש"כ באשל אברהם (בוטשאטש סי' קמט) להשלמת מאה ברכות בשבת ק' על ידי פירות מגדי ואספרמקי, מכל שבשבת קודש התיקון על ידי תלמידי חכמים בבחינת לכם ביותר, והוא בבחינת תיקון חטא עץ הדעת גפן וחטה, כולל פרי עץ ואדמה שהם רוב פרי מגדים עיי"ש עוד.

ובשו"ת "תשובה מאהבה" (ח"ב סי' רכ"ט, מובא בהשמטות פנינים יקרים) מובא בשם הגה"ק ר' שמעלקא מנקלשבורג זצ"ל לפרש הפסוק שיר השירים (ח, יב) "האלף לך שלמה ומאתיים לנוטרים את פריו חברים מקשיבים לקולך השמיעוני", ד"שלמה" האמור בשיר השירים הוא כינוי להקב"ה, המלך שהשלום שלו, ולפי החשבון של מאה ברכות בכל יום, חסרים ביום השבת כ' ברכות, דמאה ברכות עולים לאלף זהובים ליום, כי עשרה זהובים הם לברכה אחת, עשרים ברכות שווין מאתיים זהובים, נמצא שבשבת ויו"ט יש שכר רק לשמונים ברכות שהן שמונה מאות זהובים, אלא אם כן משלימין אותם הברכות על ידי אכילת פירות, או ע"י שיוצאים בעניית אמן לברכות שאחרים עושים, וזהו "האלף לך שלמה" איך יזכו בכל יום לקבל אלף זהובים בשכר מאה ברכות, ואפי' בשבת ויו"ט, ע"ז קאמר "ומאתיים לנוטרים את פריו" היינו אותם עשרים ברכות החסרות בשבת ויו"ט יכולים למלאות בפירות ובמיני מגדים, אכן עצה נוספת יש "היושבת בגנים" היא כנסת ישראל היושבת בבתי כנסיות, "חברים מקשיבים לקולך השמיעוני" שמכוונים לצאת בברכות ששומעים מחבריהם כאשר עולים לקרות בתורה והם עונים אמן, גם כך ממלאים בזה את המאה ברכות.

וגם בליל שבת קודש טוב שישלים בהם המאה ברכות.

לשון המשנ"ב (סי' כ"ג ס"ק ל"), וכ"ע מה שיזקק המשנ"ב.

וכן נהגו גדולי ישראל להרבות במיני מגדים בשבת.

כה' בלבת הבית (שט"ז שקמ"ג) כתב לשבח נכון לברך על המחיה [כשמוכל מזונות לפני הסעודה] בכדי להרבות בברכות, ויפסיק מעט ויעמ לחזר משום חשש ברכה שאינה לצורכה, וכן כתב בע"ע (פוטשטטט) שכן היה נוהג, וכן קבלתי מפומ"ר הקדוש [ייטב לב] ז"ל שכן היה נוהג זקינו הקדוש מהוהעל [היאמה משה], ובזמירות לבבי יוקל (שוה ב) מובא שכן היה נוהג רבינו הקדו"ט מסאטמאר זי"ע שאחר קידוש היה טועם מזונות [והיה מהלר שיהיה בה הרבה קמח, שיהא כזית בכע"פ מהקמח לחוד], ובגיס ממולאים ופירות, [ומינו מבואר לי משום ק' ברכות לו משום סעודת ר' חילקיה] וכמו"כ היה נוהג לאכול פירות בליל שבת לאחר עריכת השולחן [אולם בליל יו"ט לע נהג כן, ולכן יזינו בדור החס בשבת נהג כן מחמת מלה ברכות לו מטעם אחר], וכן אכל פירות בשבת אחה"צ לפני תפילת המנחה.

עצות להשלים ק' ברכות בשבת

מי שאין לו פירות יכוין לשמוע לברכת הקוראים בתורה ולברכת המפטיר ויענה אחריהם אמן ויעלה לו להשלים מנין מאה ברכות.

שו"ע (סי' רפ"ד סעי' ג'), ועל ידי עניית אמן תשיב כאילו היה מברך בעצמו, ועע"ג ללמוח ברכה מפי אחר ע"י שומע כעונה יוצאים בדיעבד אפי' בלא עניית אמן כלנפסק בסי' רי"ג, הכא גרע טפי ללא שייך לומר שומע כעונה להה לא קבל בתורה, ואינו מחוייב בעצמו לברך, ולא שייך לומר להוי כמברך רק ע"י עניית אמן מטעם דגדול העונה אמן לעולה לחשבון ק' ברכות, פמ"ג (סי' קכ"ד) ומובא בהגה רעק"א (סי' רפ"ד).

ואין זה אלא בדיעבד להרי אין להשומע שום שייכות לברכה כלל שאינו מחוייב בה, ולא שייך לומר שומע כעונה, ובלמת בתשובה"נ (ח"ד סי' קנג) הביא להגאון בביסיק ז"ל נהג בכל שבת לעלות לתורה למפטיר כדי לזכות בעוד ברכות להשלים למאה, שלקלק זה טובא, אבל ביוהכ"פ עלה לתורה בלוי, כיון לללעתו בלא"ה לא יגיע למאה ברכות, פירות יש לו להלר לעלות לתורה או להפטרה או להיות ג"ז בכלל תפילת שמונה עשרה, אולם משלר המחברונים מבואר בברכות, ומבואר ללא שמך על שמיעה מאחרים ברכה שאינו מחויב בה.

ואם אינו שומע את הברכה מפי המברך, אינו עולה לו למנין מאה ברכות.

כן מבואר במ"ב (שם), ועע"פ לכאורה מיזה ברכה מברך לשלי לענות מחריה למן כמו שנפסק (בסי' קכ"ד סעי' ח') ללא יודע במיזה ברכה עומד המברך לא שלא שמע הברכה לשלי לענות למן, אולם לגבי מלה ברכות לריך לשמוע כל הברכה, אולם בעכוה"ג (סי' מ"ו סעי' ב') כתב בשם י"ש לאפילו אם המברך מברך בלחש שאין שומעין הברכה כיון שיודע מה מברך עונה למן ויולא בזה.

ולכן מצוה על העולים לתורה לברך הברכות בקול רם כדי שכל הקהל ישמעו ויוכלו לענות אמן לצאת חובת המאה ברכות.

משנ"ב (סי' רפ"ד ס"ק ה'), ובס' כף החיים כתב בשם חסל לאלפים למי שאינו עומה כן עליו נאמר וחוטע אחל יאבד טובה הרבה.

מי שיש לו פירות ושאר מינים להשלים הברכות אינו יוצא ידי חובתו בשמיעת ברכת התורה והמפטיר.

מ"ע (סי' מ"ו סק"ח), שועה"ל (שם סעי' י'), משנ"ב (שם סק"ל), ולמייית המ"ע מהא לכ' מכהו היה טוהח להשלים בפירות, והכי היה יכול להשלים בשמיעת ברכות התורה והמפטיר, ומ"ע לומר ללא היה בעיכו ליכוב לקריאת התורה, אלא על כרחך ההיכא ליש לו פירות אין לסמוך על ברכות התורה, והנה בשמ"ג כתב ללכתחילה אינו יוצא ומשמע בדיעבד יוצא אף בשיש לו פירות, ופשטות לשון המ"ע שועה"ל וכן בע"ל משמע בשיש לו פירות אף בדיעבד אינו יוצא, וכן הוא בסידור היעב"ץ.

במקום הדחק כשאין לו פירות ולא היה יכול לשמוע ברכות דקריאת התורה אפשר דיוצא במה שיכוין לשמוע חזרת הש"ץ או שאר ברכות מאחרים ויענה אמן.

משנ"ב (שם) ושועה"ל (סעי' י') לגבי יוהכ"פ לחסרים ג' סעולות של שבת לחוץ ממה שיכול להוסיף ברכת הריח יכוין גם בשמיעת חזרת הש"ץ, ובמשנ"ב כתב זה מועיל בשעת הלחק, ובסידור היעב"ץ כתב כן אף בשבת דמי שאין לו פירות יש לו להלר לעלות לתורה או להפטרה או להיות ג"ץ לחזרת תפילת שמונה עשרה, אולם משלר המחברונים מבואר

זאהו גרע טפי, כיון דכבר יצא הברכות בעצמו ואין לו שייכות כל כך לברכות, ובתשובה"נ (שם) הביא שמעת שהרה"ק מבעלזא זצ"ל היה נוהג ביוהכ"פ לשמוע ברכות השחר מרבינו פעמים מחברים להשלים המאה בברכות, וזהו חידוש לפ שברכות השחר של מחרים מועיל לפ לאין להשומע שום שייכות לזה, ואינו דומה לקריאת התורה שיש להשומע שייכות להקריאה, ויש לומר דמחמת כן יש לשומע שייכות לברכה, ולכן אין זה נלע בשעת הלחק, ולעת המצי"ט לאינו יוצא כלל בזה, לכתב (בתשובה ח"ח סי' קיז) וז"ל נראה לאין תשלום מאה ברכות נלע בברכה עצמה או בעניית אמן על ברכה שחייב בה ושומעה מפי שחייב בה, שהרי אמרו בהשלמת ק' ברכות בשבת וי"ט לממלי להו במיני מספרמקי ולע אמרו שיענה אמן אחר מי שמברך ברכה שכבר יצא הוא ידי חובתה, ושיכיים בשבת ויומע ברכה שמברך כל ג' וג' ויענה אמן, ובתבו קצת מן המפרשים דברכות שמברכים הקורלים בתורה וברכות המפטיר עולים לשומעיהם לחשבון, והיינו משום דתקנת מרע"ה היא לקרות בתורה בציבור, וכל הציבור חייבים בזה ובהפטורה, ובברכה שמברך העולה לקרות בתורה והמפטיר יולאים כל הצבור ידי חובתן בתקנת חלו, והוה ליה כאלו כל ג' בדד, ולכן עולים לחשבון, אבל עניית אמנים לאו של ברכות שאינו יוצא בהן ידי חובה לותה ברכה שכבר יצא או מתכוין שלא לצאת בשמיעה זו שלא לברך הוא אמ"כ, אינם עולים לחשבון, אשם היו עולים למה היה לריך הגמרא לומר לממלי להו בשספרמקי ולמה אמרו המפרשים שיענו אמן על ברכות התורה וההפטרה יאמרו שיברך זה ויענו אמן ויצאו י"ח ק' ברכות ע"כ.

ומצינו בכמה לשונות שיבולי הלקט (סי' ל"), מחזור ויטרי (סי' ל') ועוד לכתבו דבליעבד אפשר לחשב השבח של אין כאלוקינו לברכות ולהשלים למנין, ונחשב כהשלמה לי"ב ברכות, לאלבע פעמים "אין" ואלבע פעמים "מי" ואלבע פעמים "עוה" אשם ר"ת "אמן" ואח"כ לומרים "ברוך "אתה" ונמלא לומר י"ב פעמים "ברוך אתה אמן" וככל זו (סי' ל"ז) חזבו כל' ברכות לכל הכ' כיוויס נחשבים כברכה, ובמהרי"ל (הל' יוהכ"פ אות כד) כתב לכן אין לומרים "אין כאלוקינו" ביוה"כ, כיון שכבר לומרים "להלל בקול רם" שמזכירים בו שמונה עשרה ברכות, לולם שם' המנהיג (עמ' ל"ע) כתב לאין שורש להע למשלימים באין כאלוקינו, להרי עדיין חסירים ברכות ועוד שכל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות אינה ברכה, קל וחומר בזה שאין בה לא שם ולא מלכות.

תעניתים

ביום כיפור ושאר תעניתים ישתדל להרבות בשמיעת ברכת התורה וחזרת הש"ץ.

ביוה"כ חסר למעלה משלושים ברכות, ובתשעה באב חסר י"ב ברכות, וכן בשאר תעניתים חסירים ברכות התפילה, והנה לגבי סעודות יוה"כ מצינו מחלוקת, דבמ"ע כתב לחסר סעודה אחת, ובנתיב חיים תמה עליו להע ביום כיפור ג' סעודות, להע סעודה המפסקת צריך לערב יום כיפור, כמו שכתב הוע [המ"ע] בעצמו, למי שמפסיק תעניתו מבעוד יום חסר עוד ח' ברכות מסעודה אחת, וסעודת מוצאי יום כיפור צריך ליזהר לבתיבה ע"כ, ובדברי המ"ע לחסר רק סעודה אחת יש לפרש לכוונתו לסעודת יום יוה"כ, לסעודת הלילה נהגו בסעודת ערב יוה"כ, דבאה לצורך התענית כלאי כל האוכל בתעניתי כאילו מתענה תשיעי ועשירי, לולם בשבה"ל (שם) למד לכוונתו על סעודת הלילה, לסעודת מוצאי יוה"כ נהגו לאכול בראה ברכות לצייך ליוה"כ.

ויש שהרבו להריח בשמים.

יצתלל לשמוע ברכות כמו בשבת, ועי' מה שהבאנו להגה"ק מבעלזא זצ"ל היה שומע ל' פעמים ברכות השחר מחברים ביוה"כ.

ולענין ריח בשמים ביוהכ"פ עי' חוקים להורותם חלול– תקרי ומשם תלרשינו לטובה.

ברכה שאינה צריכה בשביל ק' ברכות

אין לגרום לברך ברכה שאינה צריכה בכדי להשלים מאה ברכות ולכן אם בדעתו לאכול שני מאכלים שיכול לפוטרם בברכה אחת אין לצוות שיביאו לו המין השני רק לאחר שיברך ברכה אחרונה על המין הראשון, וכן אין לכוין שלא להוציא בברכתו אלא מין אחד, בזמן שבדעתו לאכול עוד ממין שברכתו כמותו.

מ"ע (סי' רט"ו ס"ק ו'), משנ"ב (סי' מ"ו ס"ק י"ד), שועה"ל (סי' רט"ו ס"ק ד'), ובלשון הרמב"ם תמהו האחרונים לכתב (פ"ז מהל' תפילה הל' טז) כילד [משלים המאה ברכות בפיוטות] לוכל מעט ירק ומבדך לפניו ולאחריו וחוזר ואוכל מעט מפרי זה ומבדך לפניו ולאחריו ומונה כל הברכות על משלים מאה בכל

יוס, ובלח"מ הקשה לזה לסוד מקום גורס ברכה שאינה לריכה, ולכן ניילר שלוכל שוב למחר היסח הדעת, ובמרכבת המשנה וכן בפירוש זיו משנה (וכעין תכס"ד, להגמון רבי זאב וולף טוראבאווין זצ"ל) ניילנו להרמב"ם לע למר וחוזר ושוכל מעט מירק זה, אלא למר וחוזר ושוכל מעט מפרי זה, הרי למר מפורש שיאכל מעט ירק תחלה, ומח"כ חוזר ושוכל מעט מפרי ולא מירק ע"כ, אלא להלבוון מפרי זה ל"ע לפי זה, וגם לכאורה לק לדבריו עליון תיקשי לכתב גם למבדך למחריו אחר כל אכילה, והרי ברכה מחרונה יכול ליפטור פרי ורק בברכת בורא נפשות ושוב הוי ברכה שאינה לריכה, ושולי לריך לחוק לכוונתו פרי משבעת המינים שברכתו מעין ג' ורק שברכתו בורא נפשות, או לריך לומר למיירי על ידי היסח הדעת ביניהם.

בשבת ויו"ט אם הביאו לו פירות בתוך הסעודה יכול להניחם עד לאחר ברכת המזון כדי שיברך לאחריהם ברכה אחרונה לחוד בכדי להשלים המאה ברכות.

במ"ש (סי' רט"ו ס"ק ו') הביא לעת הבל"ה (מס' שבת פר' נר מלוה אות מז ד"ה כתבו) הסובר כן, ושברתו לשבת מותר לגרוס ברכה כדי להשלים ק' ברכות, ובמ"ש הקשה עליו ותולק עליו לאסור לגרוס ברכה שאינה לריכה לפי' לעולך מאה ברכות, ורק אם עדיין לא הגיעו לו הפירות לשולחן והוה מלוה לבני ניתו אלא להגיע לפניו כל הפירות בבת אחת הגיע אם מחלוקת פוסקים להמהר"ם גלאנטי בתשובה (סי' ל"ח) כתב בשבת יכול לעוות לבני ניתו אלא להגיע כל הפירות לפניו בבת אחת, אולם בכ"ה כ' בשם ס' הזכרונות לשפי מלוה אלא יניחם לפניו אסור להרבות בברכות בזה, ובשועה"ר (סעי' ה') פסק אם הגיעו לו פירות בתוך הסעודה טוב יותר שיניחם לאחר הסעודה ושברתו לאיכה בזה מקום ברכה שאינה לריכה רק היכא שיכול ליפטור את שני המינים בברכה שהיא מיוחלת לשניהם אזי אסור לגרוס ברכה, אבל היכא שכל מין יש לו ברכה מיוחלת ורק מדין עיקר וטפל יכול ליפטרו ליכא איסור גורס ברכה שאינה לריכה ומלבה טוב יותר להרבות בברכות ולשבך עליהם ברכתם המיוחלת, ולכן בפירות בתוך הסעודה לנפטרים בברכת המזון טוב להניחם לאחר הסעודה ולפוטרם בברכה אחרונה המיוחלת להם, ובפרט בשבת ויו"ט כלי להשלים ק' ברכות ולא לסמוך על חזרת הש"ץ וברכות קריאת התורה.

מברך להוציא אחרים

המברך ברכה בכדי להוציא אחרים בלבד, יש אומרים דברכה זו עולה לחשבון מאה ברכות.

בתבל"ד (סק"ל) מלל כן, והיינו בברכת המזון שאע"פ שיצא מוציא, וברכה זו שפוטר לאחרים מועיל לחשבון מאה ברכות, ושם נשאר בל"ע לגבי ברכת הנהנין לממי לא לממרי' אע"פ שיצא מוציא להרי מחויב לברך בשביל מאה ברכות, ועי' מה שכתבנו לעיל.

שני תפילות שמו"ע

שכח או טעה הזכרה בשמונה עשרה בענין שצריך לחזור ולהתפלל, שני התפילות עולות לחשבון ק' ברכות.

מובא בשם החזו"ל (ספר מעשה לוים פ"ח), והטעם לגם התפלה הראשונה יש לה שם תפלה לף לאינה תפילה לחויה, ובזו"ת מרן בבי (סי' כ"ל בד"ה ועיי"ש בספרי שיח השדה) כתב ליהא תלוי במחלוקת הרביעו יהודה וח"מ מלכיאור שבתוס' (ברכות כ"ו: ד"ה טעה) לגבי מי שטעה בשמו"ע ולריך לחזור להתפלל האם התפילה הראשונה נחשב תפילה אלא שלריך לחזור או אינו נחשב תפילה כלל, עיי"ש הרבה נפק"מ בזה.

נשים במאה ברכות

נשים אינם חייבות במאה ברכות.

שו"ת שבה"ל (ח"ה סי' כ"ג) וטעמו למפשטות דברי הב"י והפוסקים לחשבו ק' ברכות של כל לחם וחשבו בחשבון טלית ותפילין וכהמי גוונא ברכות שלא שייכי בנשים ולא כתבו הני נשיא במאי שא זכיין מכלל דפשיטא להו למאה ברכות שלא שייכי בנשים.

לעילוי נשמת הרה"ח ר' צבי גרין ז"ל

בן הרה"ח ר' מרדכי מנחם ז"ל

נלב"ע ט"ז אלול

מוסדות יטב לב
דרבינו יואל
מסאטמאר

נחישד ע"י כ"ק מרן רבינו"ק בעל דברי יואל זי"ע
בהשגחת כ"ק מרן רבינו"ק בעל ברך משה זי"ע
בסיועתא כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
עיה"ק ירושלים תובב"א

ברכת ד' אבינו

באותות כבוד, בהדר והוד, ישמחו ורננו ידידים, בשבח וסילודים, להריק שפעת ברכותינו ואיחולינו, אל מע"כ ידידינו, איש המעלה, מאד נעלה, ידיד כל בית ישראל עדת מי מנה, העומד לימינינו בכל עת ועונה, בעושה ובמעשה ברוח נבונה, משליך עצמו מנגד לטובת מוסדותינו הק' במסירות לב ונפש נאמנה, ה"ה

ה"ה מוה"ר

מנחם מנדל וויינשטיין

הי"ד

מראשי העסקנים דמוסדות יטב לב בארה"ק - סניף אייראפא

ערכו שאמתו בהכנס הנו כאר מיים ני"ו
לעסוק התורה והאבודות

מה' ינתן משאלותינו, מעומק לבינו, שיזכה לברכות עד בלי ד'
ומשמי מעל יתברך בבני חיי ומזוני רוויחי אושר ועושר וכ"ט
סל מלא ברכות, מגנזי צחצחות, נחת דקדושה לשלם ולחיים ולטוב
דשנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעליו ומעשיו לטובת הכלל
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה חקוק וכתוב
תבנה ותכונן עיר קדשינו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון ו**ירושלים**

הכו"ח בברכת ציון וירושלים

בשם הנהלת המוסדות בעיה"ק ירושלים תובב"א

ישכר יצחק יאקאר

משיב כהלכה
תמצית השיעורי הלכה שנאמרו בבי מדרשא
ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוחשעף שליט"א
מו"ץ קהילתינו הק'

הלכות צדקה

א] מי שרגיל לתת בקביעות צדקה למוסד או לעני מסוים אסור לו לשנות ליתן לעני אחר ולכן אם רגיל ליקח עופות לכפרות שהכנסותיו קודש לצדקה מסויימת לא ישנה מנהגו לקחת העופות במקום אחר כמו"כ אם יש לו קביעות להפריש לקופה סכום קצוב למטרה ידועה לא ישנה ליתנו לעני אחר [א].

ב] בדיעבד אם כבר שינה רגילותו והפריש הצדקה לעני אחר אין לעני הראשון שום טענת ממון וכסף הצדקה שייך לעני השני שהפרישו בפועל ולא למי שרגיל ליתן תמיד [ב].

ג] ואף באופן שאסור לשנות וליתן לעני אחר מ"מ אם השני הוא קרובו או תלמיד חכם או שהוא דחוק ונצרך למעות יותר מן הראשון ויש בזה מעלה יתירה במצות צדקה בכה"ג יכול לשנות וא"צ ליתן למי שרגיל [ויש המפקפקין בזה] [ג].

ד] וכל זה דווקא בדברים קבועים וקצובים שרגיל ליתן תמיד אבל מה שמפריש לקופה בעת צרה או עידן חדוותא שלא בקביעות יכול תמיד לשנותו וליתנו למי שירצה [ד].

ה] יש מן הפוסקים הסוברים שאם רוצה לחזור בו ולשנות קודם שהפריש את הכסף לצדקה אין בזה שום חשש כלל ויכול לשנותו כפי שירצה והמיקל בזה אין מזניחין אותו דיש לו על מי לסמוך אבל לדעת הרבה פוסקים אין לעשות כן ויש בזה איסור [ה].

ביאורים והוספות

(א) כמבואר במשנה גיטין (ל' ע"א) המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקו מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ופריך בגמרא ואע"ג דלא אתי לידיה ומתרץ רב במכירי כהונה ולויה ופירש"י כיון דרגיל ליתן רק לכהן ולוי זה הוי כמאן דאתי לידייהו ובתוס' בבא בתרא (קכ"ג ע"ב ד"ה הכא) דהטעם הוא דהוי כמתנה מועטת שאם הבטיח ליתן לחבירו מתנה מועטת אסור לו לחזור משום מחוסר אמנה כמבואר בב"מ (מ"ט) דסמכה דעתיה של המקבל על דיבורו כמבואר בחו"מ (רמ"א ס"א) ובפשטות משמעות הגמרא דגם בעניים יש דין "מכיר" דהרי במשנה מבואר הדין גם לגבי עני, אך בירושלמי שם בגיטין מבואר דאין דין מכיר במעשר עני ובמשנה למלך (פ"ז מעשרות ה"ו) ביאר דלא שייך דין מכיר רק במתנות כהונה דכתיב בהו נתינה ויש בו טובת הנאה לבעלים ואין המקבלים יכולים ליקח בעל כרחו של בעה"ב בזה שייך לומר דשאר הכהנים אסחי דעתייהו וזכה כהן המכירו אבל במעשר עני דאין בו טובת הנאה לבעלים שהרי עניים באים ונוטלים בעל כרחו לא שייך דין זה, עיי"ש ולפי"ז בצדקה דיש לבעלים טובת הנאה שיכול להחליט למי ליתן שוב שייך דין "מכירי" ואסור לבעלים לשנות, וכן פסק הש"ך לדינא (יו"ד סימן רנ"ז ס"ק י"א י"ג בשם ספר התרומות) וכן נקטו האחרונים למעשה (עיין שו"ת חת"ס יו"ד סימן רל"ז שו"ת בית שלמה יו"ד ח"ב סימן צ"ט שו"ת מהרש"ם ח"ה סימן ע"ז ח"ו סימן ק"ה).

(ב) אף דבמכירי כהונה שרגיל ליתן מתנות כהונה שלו לכהן מסויים יש לו צד זכיה במתנות [עיין בראשונים גיטין ל' ע"א ובתוס' כתובות ק"ב ע"א ד"ה לברורי] וכמבואר בסימן רנ"ז ס"ה ברמ"א דמלוה לעני משלו ומפריש מעשר עני ומחשב על זה שהלווה לעני ומעכב לעצמו מה שהפריש ובש"ך (שם ס"ק י"ג) דצריך לזכות לעני ע"י אחר ואח"כ יפרע ממנו חובו כדי לקיים מצות נתן תתן אבל אם רגיל ליתן לעני זה א"צ לזכותו דהוי כמכירי כהונה שכבר זכה בו, ובקצה"ח (סימן רע"ח ס"ק ט"ו) מביא תשובת מוהרי"ל (סימן ל"ו) דס"ל דמכירי כהונה כיון שרגיל בכהן זה אינו יכול לחזור בו והכהן נחשב למוחזק ויכול לתופסו בעל כרחו של הנותן אך הקצה"ח חולק עליו ונקט כדברי התוס' (ב"ב קכ"ג ע"ב ד"ה הכא) דהוי כמתנה מועטת ואסור לחזור בו אבל אם רצה לחזור יכול עיי"ש, נמצא דאף שהנותן עובר איסור בזה ששינה אבל החלטתו לתת לשני חלה ושייך לעני השני ולא למי שרגיל להפריש.

(ג) עפ"י מ"ש החכם צבי (סימן ע') דמותר לשנות אם העני הוא קרובו או תלמיד חכם וטעמו הוא שדין מכירי כהונה הוא כהבטחה במתנה מועטת דאסור לחזור משום מחוסר אמנה והרי דעת כמה פוסקים דבתרי תרעי לא שייך מחוסר אמנה ואפילו לדעת החולקים אפשר שבמקום מצוה עדיף מתרי תרעי וכיון שמצוה להקדים קרוב ות"ח נמצא דמשנה בשביל לקיים מצוה מן המובחר ומותר אפילו לכתחילה לחזור (והובא דבריו בשו"ת מהרש"ם ח"ה סימן ע"ז ובשו"ת מהרש"ג ח"ב סימן ר"ב אך עיין שו"ת פרי יצחק ח"ב סימן ל"א שפקפק בזה וכן באמרי יושר ח"א סימן ד' דן בזה דהרגיל ליתן זמן רב עדיף מאמירה במתנה מועטת שהרי המוהרי"ל המובא בקצה"ח סובר שבמכירי כהונה אינו יכול לחזור ואילו במתנה מועטת עכ"פ יכול לחזור אלא שאסור משום מחוסר אמנה) ולפי"ז ה"ה בדידן כיון שהשני הוא נזקק לצדקה יותר מן הראשון הרי יש בזה מעלה יתירה בצדקה ומותר לשנות [עיין דרך אמונה הל' מעשר פ"ז ה"ו בסוף הביאוה"ל].

(ד) כמבואר בשו"ת אמרי יושר (ח"א סימן ד') דלא שייך דין מכירי כהונה רק בדבר שחיובו קצוב כגון תרומות ומעשרות ומעשר עני ומעשר כספים אבל בצדקה שאין לו קביעות כמה יתן ובכל פעם הרי הוא תלוי בדעת הנותן ברצותו מרחיב וברצותו מקצר ע"ז לא סמכי דעת עניים ואף דנראה מדברי הש"ך הנ"ל דבכל צדקה שייך דין מכירי כהונה היינו רק באופן שנותן דבר קצוב לשנה או מה שנותנים בקביעות לקופות לפני הדלקת נרות שהוא דבר קצוב אבל מה שנותנים שם שלא בדרך קביעות לא שייך דין זה ואפשר לשנות [ומסיק שם "כמדומה שהעולם נהגו להקל בכך ע"י תנאי שאומר במפורש שהכסף יהיה לעני אחר" עיי"ש].

(ה) דדעת כמה פוסקים שהאיסור לשנות הוא דווקא לאחר שכבר הפריש את המעות לצדקה אפילו בסתמא דאז ממילא חל החיוב ליתן למי שרגיל בו ומכירו אבל אם עדיין לא הפרישם הוי דבר שלא בא לעולם ורשאי לחזור בו וליתנו לעני אחר [עיין שו"ת פרי יצחק ח"א סימן מ"ט שו"ת מהרש"ג ח"ג סימן קל"ו אות י"א וכן נראה בשו"ת מהרש"ם ח"ד סימן פ"ח אך יש קצת סתירה בדבריו בח"ה סי' ע"ז ח"ו סימן ק"ה דמשמע דיש לחוש לדין מכירי כהונה אף בדבר שלא בא לעולם וכ"כ בשו"ת אמרי יושר שם להחמיר אף בדשלב"ל וע"ע מש"כ בשו"ת אמרי יעקב ח"א סימן קכ"ה למי שרגיל ליתן למוהל אחד ורוצה לשנות דמסיק דהמיקל בזה יש לו על מי לסמוך].

דפנות הסוכה

מספר הדפנות

בסוכה צריך שיהיו בה שלש דפנות. באורך שבעה טפחים, וגובה עשרה טפחים[1]. ונאמרה הלכה למשה מסיני שהדופן השלישית סגי לה בשיעור טפח. ומדרבנן צריך להשלים את הדופן השלישית, והיות שיש בזה הרבה פרטים איך משלימים את הדופן השלישית[2], לכן כתב הרמ"א[3]:

"**ונהגו עכשיו לעשות מחיצות שלמות, כי אין הכל בקיאין בדין המחיצות** (כל בו). **ומי שאין לו כדי צרכי למחיצות, עדיף אז לעשות שלש מחיצות שלמות מארבע שאינן שלימות** (מהרי"ל)".

וכתב המשנה ברורה[4] מחיצות שלמות ר"ל שלא ע"י עצות של לבוד וצורת הפתח. וכתב עוד:

"ובהלכות של ר' יצחק גיאות ראיתי שכתב גם כן דלמצוה מן המובחר בעינן **שיהיה שלש דפנות הסוכה סתומות מכל רוחותיה, ולא יהא מקום פתוח אלא מקום הפתח בלבד**". [ופשוט שחלונות שלמעלה מעשרה טפחים אינם שום חסרון, כי גובה הדפנות סגי בעשרה טפחים].

מצוה מן המובחר ד' דפנות

כתב הפמ"ג (סו"ס תרמג) **שמצוה מן המובחר שיהיה ארבע מחיצות שלמות**". וכן כתב החיי אדם (כלל קמו ס"ג), ומצוה מן המובחר שיעשה ארבע דפנות שלימות. ועיין בשעה"צ (סימן תרמ ס"ק נ) שכתב שבזמן הזה מנהגינו לעשות ארבע דפנות לסוכה.

מחיצות של שתי או ערב

הנה בסוכות הנעשים במרפסות הבתים, דבר מצוי שרוצים לצרף למספר הקירות: **הסורגים המשמש כמעקה, שהם מוטות ברזל לאורך, ואין ביניהם שלשה טפחים, שמצטרף מדין לבוד,** – והיא מחיצה של שתי, האם אפשר לצרפה למספר הדפנות.

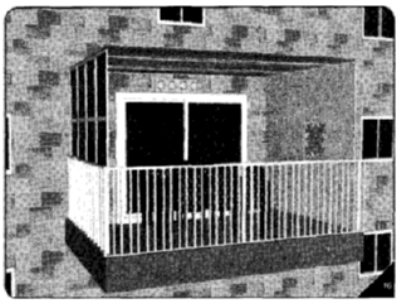

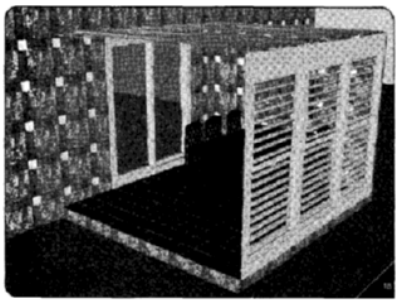
1 בגמרא (סוכה ו:) נדרש מהפסוקים שצריך שיהיה שלש דפנות, שהרי נאמרה בתורה ב' פעמים 'בסכת' בלשון יחיד, ופעם שלישית 'בסכות' לשון רבים הרי ארבע. הפסוק הראשון נצרך לגופו, נותרו ג', ללמד שצריך שיהיו לסוכה ג' דפנות.

2 כמבואר בשו"ע סימן תרל.

3 סימן תרל ס"ה.

4 שם ס"ק כח.

וכן האם אפשר לצרף **התריסים הנמצאים במרפסת, בזמן שהשלבים פתוחים** – מחיצה של ערב.

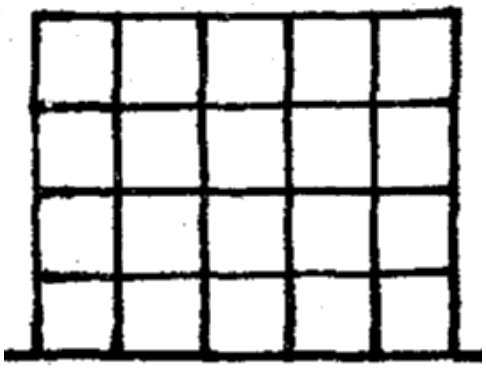
כתב המשנה ברורה (סימן תרל ס"ק ז) "במגן אברהם מבואר שמותר לעשות דפנות הסוכה בקנים שמעמידים פחות פחות משלשה טפחים רחוק זה מזה, והוא בעושה כן ארבע דפנות דהיינו קנים כזה מארבעה רוחות. אבל כשאין רוצה לעשות רק שלש דפנות, בעינן שתי מחיצות שסמוכות זו לזו ושלמות והשלישית בטפח".

מבואר דעת המג"א שמחיצות של שתי או ערב מהני רק בסוכה של ארבעה דפנות. אמנם החזון איש (או"ח סימן עה סקי"ב) חולק על המג"א וסובר דאפילו בסוכה של ד' מחיצות אינו מועיל.

והנה כל הנידון הוא רק במחיצה של או שתי או ערב, אבל בעושה מחיצה של שתי וערב יחד, לכו"ע נחשב כדופן ממש, ומהני אפילו כשעושה רק שלשה דפנות.

אם עשה מחיצות שתי, ובסמוך לו תוך שלשה טפחים, יש מחיצות ערב, מצטרף להחשב כמחיצת שתי וערב (חזו"א סימן עה ס"ק יד). ולפי"ז במרפסת שיש גם סורגים – מחיצת שתי. וגם תריסים – מחיצת ערב [כשפתוח], הרי זה מחיצת שתי וערב יחד, ומהני לכו"ע. אמנם אם פותח לגמרי התריס שנשאר רק הסורגים, לפי המג"א והמשנה ברורה מהני כשיש ארבעה דפנות, ולפי החזון איש לא מהני.

אמנם עדיין יש לומר דיהני אפילו סורגים לבד, או תריס ששלביה פתוחים, שיהא נחשב כמחיצת שתי וערב, ויהני אפילו בסוכה של שלשה דפנות. דהנה מבואר במשנה ברורה (שעה"צ סימן שס ס"ק ב) בשם הפמ"ג, שאם יש מחיצה של שתי ועשה קנה אחד למעלה לחבר את הקנים, הרי זו מחיצה מעולה ומותר בשבת אפילו יותר מבית סאתים. והכוונה שבאופן כזה נחשב לשתי וערב יחד. ולפי"ז בסורגים של מעקה שיש בה למעלה ולמטה ברזל לרוחב שמחזיק המוטות המונחות שם באורך, וכמו כן התריסים יש להם מסגרת לאורך יהא נחשב כמחיצת שתי וערב.

אמנם החזון איש (או"ח סימן עז סק"ד) חולק על הפמ"ג וסובר שאין לומר שבקנה אחד של ערב תחשב למחיצה של שתי וערב, ולכן מסיק "שאי אפשר לעשות מזה שום סניף להקל", ולפי החזון איש אינו נחשב הסורגים והתריסים למחיצה של שתי וערב.

ובקובץ מבית לוי (חלק ח עמוד י) כתב בשם בעל שבט הלוי זצ"ל, שאפשר להקל בזה דנחשבים סורגים אלו למחיצות להכשיר את הסוכה גם כשהתריסים פתוחים.

בס"ד

הודעה חשובה

הננו להודיע בזה לציבור אנשי שלומינו

כי לקראת חודש אלול הבעל"ט,

יהיה אפשרות
לבדוק המזוזות
על ידינו.

כמו כן הננו להודיע להסופרים החשובים
שבחודשי אלול ותשרי

הלשכה תהיה פתוחה

לשאלות בהלכות סת"ם

ולבדיקת סת"ם

בתיאום מראש בלבד 054-8562976

ביקרא דאורייתא
לשכת הסת"ם כהלכתה

לשכת הסת"ם כהלכתה

שע"י קהל יטב לב ד'סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

בית הוראה - בדיקת סת"ם (קאמפיוטער ומגיה) - שיעורים - פיקוח

רח' ראדזמין 8 בני ברק

972-548562976

אנשי מעשה נוהגין לבדוק
בחודש אלול תפילין ומזוזה שלהן.
(במטה אפרים אלול)

הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנסטייפל זי"ע

הרה"ק רבי מרדכי דוב נולד בחנוכה שנת ת"ר לאביו הרב צדיק רבי משולם זוסיא יצחק אויערבאך אב"ד טלאמיטש, שהיה נין בן אחר בן להרבי ר' זושא זי"ע, ולאמו הצדיקת מרת שטערנא פייגא בת הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס (נסתלק בי"ג אלול תרל"ו) בן המגיד הק' רבי מרדכי מטשערנאביל וחתן הרה"ק רבי דובער מליובאוויטש, זכי"ע. ואכן, על שם שני זקניו הקדושים הללו, מצד אמו, נקרא שמו בישראל: מרדכי דוב. בהיותו כבן שש התייתם מאמו הצעירה, ונתגדל ביחד עם שתי אחיותיו על ברכי זקינו הק', אבי אמו, שהיה דר בהארנסטייפל שבארץ אוקראינא, זקינו גידלו וחינכו במסירות ובאהבת נפש, ולימים אף סיגל רבינו לעצמו שם משפחתו 'טוורסקי', כשם משפחת זקינו הרה"ק מטשערקאס. רבות נפלאות מסופר אודות התמדתו ויגיעתו בתורה והתנהגותו בקדושה ובטהרה בשנות ילדותו. בהיותו בן י"ג שנה בחר בו הרה"ק ה"דברי חיים" מצאנז כחתן לבתו הצדיקת מרת רייצא, ובעת חגיגת ה'בר מצוה' שלו נכתבו ה'תנאים' בהיכל הסב"ק מטשערקאס. מועד החתונה נקבע לשנת תרט"ו, שאכן התקיימו כמוסכם בעיירה הוסיאטין שעל הגבול שבין עסטרייך ורוסלאנד. לאחר נישואיו המשיך לשבת בצל זקינו הק' בהורנסטייפל, שם נתקדש ונתעלה הלוך וגדל, ובה ישב כמעט כל ימיו. כשהיה י"ח, כבר היה בקי בש"ס ופוסקים כאחד הגדולים ושבילי ההוראה היו נהירין לו כזקן ורגיל, בשנת תרכ"ג, והוא אך בן שלש ועשרים שנה, הטיל עליו זקינו הק' את עול ההנהגה בהורנסטייפל אותו הועיד לו שנים אחדות קודם לכן, בעת שעקר ממנה והשתקע בטשערקאס. למרות גילו הצעיר נפרשה מצודתו על פני כל הגליל, שכלל עשרות עיירות. לאחר פטירת זקינו הק', בי"ג אלול תרל"ו, התקשרו אליו המונים מחסידי טשערקאס, ואף נתמנה למלאות מקומו כנשיא דכוללות וואהלין "מעות אה"ק" לצדקת רמבעה"נ. עם נשיאות עטרת האדמורו"ת והנהגתו בחסד עליון בדרך רבת אנפין עילאין בתורה ועבודת ה', והיותו נודע כקדוש עליון ואיש מופת, היה מפורסם כאחד מגדולי פוסקי דורו, ומכל קצוי הארץ הריצו אליו רבנים גאונים ויושבי על מדין את כל הדבר הקשה, וקבלו את הכרעתו כדבר האורים ותומים. בשנתו האחרונה, שנת תרס"ג, והוא אך בן ס"ג שנה, רמז כמה פעמים מפורשות שיום פטירתו קרב ובא, ושזו שנתו האחרונה עלי אדמות, כמו, בעת שנכנסו בניו לדבר עמו בענין הדפסת ספר תשובותיו "עמק שאלה", הפטיר לעומתם אכן, גם זקנכם ה'דברי חיים' הדפיס את ספרו בשנה האחרונה... ועוד כהנה, ואמנם במוצאי מנוחה, בעוד ליל שישראל קדושים מתחילין לומר בו סליחות, אור לכ"ב אלול, לאחר שערך תשובה בהלכה, ואחר שקיבל 'קוויטלעך' מהקהל, ישב וסעד סעודת 'מלוה מלכה', ושוב שנית נתיישב להגיה את התשובה שכתב קודם לכן [בדיני בית הכנסת, הנדפסת ב'העמק שאלה' או"ח סימן ז'], ונטל קולמוס בידו לתקן את הזמן המסומן בראשה, במקום "אור ליום א'" חזר ורשם "מוצאי שבת", וכשסיים עלה על יצועו ותוך זמן קצר השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה. השאיר אחריו ברכה לדורות חיבוריו הקדושים פלא יועץ עה"ת ומועדים המלהיב לבבות לעבודת ה' בדרך פרד"ס שו"ת עמק שאלה על ד' חלקי שו"ע, קונטרס לחם רב על דיני פת הבאה בכיסנין, תורי זהב ספר מקיף על הלכות ריבית והמסתעף עמק חכמה פרפראות עה"ת, אותו הדפיס ביחד עם הספר "עמק תפלה" של זקינו הק' מטשערקאס וקראם ביחד "שושנת העמקים". עוד נשאר חיבור גדול בכ"י על שמות גיטין שנשרף בשנת תרמ"ב, וספר עמוק בחכמת הקבלה בשם 'כד הזהב' שנאבד בשנות המהפכה ברוסלאנד. מנו"כ בהארנסטייפל, זיע"א.

בפי ישרים תתרומם

מאמרים ועובדות מלוקטים מרוממות מעלותיו בקודש

אור בהיר הוא בשחקים

בשנתו הי"ג לקחו מרן הקדוש מצאנז זיע"א כחתן לבתו מרת רייצא. השידוך נעשה ונגמר ע"י שליח מבלי שהרה"ק מצאנז יראה תחלה את החתן, ועל כך אמר, חותני הגאון מלייפניק לקחני לחתן מבלי שיראני תחילה, אף אני אעשה כמוהו כי רואה אני מרחוק את החתן לומד תור לשמה ומאיר כשמש בצהרים.

זכות אבות

גברא רבה קמסהיד עליה

פעם ביקשה מהרה"ק מצאנז אחד מבנותיו שיתפלל בעדה להפקד בפקודת ישועה ורחמים, והשיבה האב שתפנה אל חתנו הרה"ק מהארנסטייפל לפי שהוא בתפלתו הזכה בוודאי יפעול ישועה, שמעה הבת לקולו וערכה מכתב מפורט אל הרה"ק מהארנסטייפל, ומעברו השני הוסיף הרה"ק מצאנז בכי"ק כדברים האלה, 'אנה למלא בקשת בתי תחי', ואבקשו גם להתפלל עבורי, כי חולה אנכי, חותנכם חיים בן מרים'. כמו כן פנה אליו חותנו הרה"ק מצאנז במכתב, אחרי שנשא הרבנית הרביעית, כי יתפלל בעדו שיזכה לבנים, מאחר שהרבנית מפצירה בו מאוד, ובא על החתום 'חיים בן מרים'. (המכתב היה עד להמלחמה בידי הרה"ק רבי אלישע מגארליץ, חתנו של הרה"ק מהאנסטייפל זללה"ה). פעם בשיחה עם בנו הרה"ק מקשאנוב זללה"ה, התבטא הרה"ק מצאנז לאמר, הידעת בני כי לרבי מאטל'ע יש דעה בשמים, חותנו הק' רחש לו חיבה יתירה, והיה פונה אליו בלשון רבים 'איהר'.

'בעלזא צדיקים' עמ' ק"ל

ובתשובותיו מכתירו חותנו הקדוש בתוארים מופלגים: הרב הגדול בוצינא קדישא חסידא ופרישא המאוה"ג חסיד ועניו ירא ה' בנש"ק שר התורה המפורסם.

שו"ת דברי חיים יו"ד סי' מ"ט, לקוטים י"ז

תל תלפיות

שמעתי מהרה"ח רבי בנימין יוסף ווליגער ממונקאטש שיחי' ששמע מחותנו הרה"ח הישיש רבי אליעזר פאשקעס ז"ל שזכר עוד מימי בחרותו אין די יארין צווישין תר"נ תר"ס, והרה"ק רבי מרדכי דוב מהארניסטייפיל ז"ל היה אז פעם בעיר ראצפערט בשבת קודש אצל חתנו הרה"ק רבי שלום אליעזר ז"ל הי"ד מראצפערט, ובאו על שבת קודש טויזענטער יודין מערי אונגארין וראמעניע וממדינת טשעכיי, לראות את פני הגאון הצדיק הרה"ק מהארנסטייפל ז"ל.

'משמיע ישועה' עמ' רל"ט

שר התורה ועמוד העבודה

עוד בימי ילדותו ארץ רעשה מחכמתו וקבעו הלכה כמותו כי ה' אתו כותבים בניו הצדיקים בדברי פתיחה לספרו שו"ת "עמק שאלה". ואמנם מנעוריו היתה יראתו קודמת לחכמתו, וכל רואיו הכירו כי שם ה' נקרא עליו. הן בעודנו נער כבן י"א כבר היה מתעורר כל לילה ויורד ממטתו לישב על הארץ ולערוך "תיקון חצות" מתוך בכיות על חורבן ביהמ"ק וגלות השכינה. לא בכדי נתקדש שמו בפי כל צדיקי וגאוני הדור, והעריצוהו כחד מקמאי.

הקדמה לשו"ת העמק שאלה

אביהן ורבן של ישראל

מתאמרא משי' דהרה"ק רבי דוד מטאלנא זללה"ה שאמר כי אל רבי מאטיל'ע צריכים לנסוע לא רק חסידים, כי אם גם רבנים, צעירים וישישים הישישים יתביישו מפניו, והצעירים ילמדו ממנו בעודו אבר"ך צעיר לימים כאמור, כבר השפיע מקדושתו כחד מצדיקי הדור, וכבר עמד כתרו בין גדולי פוסקי הדור, בהיותו נודע כפוסק ומשיב, ותשובותיו בהלכה נפוצו באהלי שם. (בתשובה ב'בית שלמה' בענין שחיזה בה רבינו דעתו בענין 'אישתהי י"ב חודש' שפערה ארץ סביב דעת תורתו נכתב שם שהיה זה באייר תרכ"ז. נמצא שרבינו היה אז בשנתו הכ"ז) דרכו זאת היתה משום חידוש, כי שאר צדיקי וואהלין לא הורגלו לפרסם ברבים נגלות התורה, ואילו הוא הרבה להשיב ולהפיץ חידושי תורה ובירורי הלכה בפלפול ובסברא, וראשו ורובו היה שקוע בעמק שאלה, לפסוק ולהשמיע דבר ה' זו הלכה, ועם כל זה לא כהתה אונו מטורח ההנהגה ועניני העבודה, אשר רבו גם רבו הוא רומז על כך בתשו' אה"ע סי' מ"ט "כי עמוס הטרדות מאד אנכי ואם מפאת הימים האלה המעותדים להשיב חשבון הנפש בכל מצעדי איש, ואם מפאת האנשים הבאים כל אחד דורש ומבקש להיותו שואל כענין" וגם נודע בדורו כאחד מקדושי ארץ, המלהיב לבות ישראל לעבודת ה' ומפליא פלאות לישועתם.

תולדותיהן של צדיקים

עמוד ההוראה

ביתו היה תל שכל פיות פונים אליו באשר המון העם נקבצו ובאו ליהנות ממנו עצה ותושיה ולבקש על דבר ישועה ורחמים, בני עליה מופלגים נהרו לתפלותיו ושולחנותיו אנשי תורה ובעלי הוראה מכל קהלות הקודש דרשו לשכנו וסמכו על פסקיו, כפי אשר תחזינה עינינו חליפת שו"ת עם גאוני

וצדיקי גאליציא ובהם חותנו ה'דברי חיים', ה'שואל ומשיב' מלבוב, ה'בית שלמה' מסקאלא ועוד, ואף גדולי ליטא פנו אליו מתוך הערצה ויותרת הכבוד, כמו הגר"ח ברלין וגיסו הג"ר רפאל שפירא, והגר"א גורדון מטעלז שמתארו ארי דבי עילאי בוצינא קדישא חסידא ופרישא (ראה שו"ת רבי אליעזר מטעלז סי' כב כג). ובמיוחד היה רב חילו בהתרת עגונות, ורבים מפוסקי הדור התנו הכרעתם בהסכמתו, ועם כל זה אף הוא, בגודל ענותנותו ובהיותו מיראי הוראה, היה מדגיש בתשובותיו לרוב שאינו מכריע כי אם בתנאי שיצטרפו לדעתו עוד חכמי תורה. וכך כותב בתשובה אחת "ידעתי ערכי וקוצר המשיג ועומק המושג, וזה רבות אשר גדרתי בעדי שלא לדון בדברים חמורים כאלה, כי לא אלמן ישראל מגדולי ארץ ואבירי התורה, אך כאשר שאמרו חז"ל בזה אשר המוציא היתר דומה כאילו בונה אחת מחרבות ירושלים ע"כ נתתי דעתי לחפש היתר לבת ישראל ומה' אשאל עזר לבל אכשל בדבר הלכה ובאופן אשר דברי יהיו רק להלכה ולא להמעשה עד כי יבואו דברי לפני גדולי ישראל"

אהע"ז סי' ל"ו

אף מבית דינו של הבריסקע'ר רב – הגרי"ל דיסקין זצ"ל מקרתא דשופריא ירושלים ת"ו נדרש דעת תורתו, ובדברי תשובתו אליהם מקדים ברוב ענותנותו לא ידעתי הנחיצות עלי שאשיב בזה הלא התורה דילהון הוא ואתם הגבורים אנשי השם. ושוב בסוף התשובה: לא באתי להורות הלכה כי אתם הגאונים הגדולים ובראשם רבם הגאון מבריסק שיחי' נצח וכאשר יכריעו הם כן הוא הלכה.

עמק שאלה סי ס"ג

תורה מסיני

מקובל שכל פעם לפני אמירת 'דברי תורה' בעריכת שלחנו הטהור היה מקיא מה שאכל מקודם, כבחינת משה רבינו ע"ה שאמרו חז"ל (יומא ד:) שעלה למרום קודם קבה"ת ארבעים יום "כדי למרק אכילה ושתיה שבמעיו", ובעת אמירת התורה קרן אור פניו כלפידים.

מפי ספרים וסופרים

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים, וסיפורי נפלאות וישועות

מסירות נפש להטיב ליהודי

בעת הנסיעה על מקומות הקדושים קברי אבות באיראפע, סיפר מרן רביה"ק בעל ברך משה זללה"ה מזקינו הקדוש מהארנסטייפל, אשר בהיותו ילד צעיר לימים נתגדל בבית זקינו הרה"ק מטשערקאס לאחר פטירת אמו, ופעם אחת נסע זקינו הרה"ק מטשערקאס מביתו, ויהודי אחד בא לטשערקאס אל הרה"ק להתחנן על נפשו, מפני הפריץ הנוגש בו, אשר רוצה לזרקו מביתו ואת אשתו וילדיו, כאשר אין לו לשלם דמי החכירה, והגיעו מים עד נפש כי מה יעשה לעת כזאת ואנה יוליך את משפחתו והימים ימי חורף וכפור, ומכיון שהרה"ק מטשערקאס לא היה בביתו שפך היהודי את מר שיחו לפני הרבנית, אמרה לו הרבנית אשר היתה מפורסמת בחכמתה, שמע נא אלי והכנס אל נכדינו הצעיר ושפוך לפניו את מר לבך והוא יוכל להושיעך, עשה כן היהודי ונכנס אל רבי מרדכי דוב וסיפר לו את כל ונוכחת, ויאנח רבי מרדכי דוב הצעיר ויאמר, מה אוכל להושיעך, אמר לו היהודי אם באמת אינך יכול להושיעני אין לי שום טענות עליך, אבל אם יש בידך לפעול ישועה עבורי ולא תעשה אין אני מוחל לך לעולם, ויהי כשמעו את הדברים האלו יוצאים מפי היהודי המסכן, ויזדרז הרה"ק מהארנאסטייפל ויאמר להיהודי נלך למקוה, הלכו למקוה וירד הרה"ק רמ"ד לטבול ושהה שם זמן רב, ובצאתו אמר להיהודי, סע לביתך ואל תירא ואל תחת מפני הפריץ, ויסע היהודי לביתו והנה הפריץ יוצא לקראתו ויבקש למחול לו על אשר חטא כנגדו, והרי הוא מוחל לו על כל החוב, ויספר לו כי בפעם אחת הרגיש פתאום בנפשו איך שמישהו אוחז בגרונו ורוצה לחנקו, מיד תלה הדבר כעונש על אשר התעלל בהיהודי, וקבל עליו להניח את היהודי לנפשו, ואז הונח לו, בדק היהודי ומצא והנה מעשה החניקה היתה בדיוק באותה שעה אשר הרמ"ד שהה בהמקוה, וישב היהודי לטשערקאס להכיר לו טובה על הישועה הגדולה, וסיפר הדברים לזקינו הקדוש, ויהי כשמוע הרה"ק מטשערקאס את דבריו, התפלא על נכדו ואמר, הרי הוא כה צעיר לימים, ועד כדי כך כבר ימסור את נפשו עבור יהודי.

אלה מסעי – מסע רביה"ק בעל ברך משה למקומוה"ק

תיכף לת"ח ברכה

מסופר על זקינתי הרבנית שרה גיטל מפאדגארזא ע"ה, בהיותה פעם בקארלס'באד, והיה חפצה להיות בלייפניק על קבר זקינה ה'ברוך טעם' זצ"ל, אולם, לא היו לה הוצאות הדרך, ונכנסה וביקשה ברכה מדו"ז הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנסטייפל

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

שמחת ההכנה למצוה

הנה שמעתי מגיסי הרב החסיד שיחי' (ה"ה הרה"ק משינאווא זי"ע) שאמר בשם חותנו זקנו הק' בעל הישמח משה מאוהעל זי"ע שאצלו היה חזק מאוד השמחה שבההכנה להמצוה ואמר דוודאי כשאדם עושה איזה מצוה מוצא אחרי כן חסרונות שלא עשאו כראוי בשלימות האהבה וטהרת המחשבה אבל במה ששמח בזה שיזכהו הקב"ה לעשות ולקיים המצוה בזה תהיה השמחה גדולה בקרבו לאין שיעור ומקוה להשי"ת שיוכל להשלים המצוה כתיקונו, (ראה ישמח משה ר"פ כי תבא).

פלא יועץ

נתאוה שיהיה לו דירה בתחתונים

הגאון הקדוש מוה"ר מרדכי דוב מהארנסטייפל זצ"ל אמר פעם בשבת תשובה לפרש משנתינו, 'בטל רצונך מפני רצונו' דהיינו אף שרצונך לצאת מן הגשם ולא לעסוק בדברים גשמיים כלל, 'בטל רצונך מפני רצונו' (אבות ב' ד'), שרצון הבורא הי' דוקא להיות בעולם הגשמי ולעשות דברים גשמיים [ולקיים 'בכל דרכיך דעהו'], ועי"ז יגיע הכבוד ושעשועים להבורא ית"ש מכל מה שברא בעולמו, ע"כ.

'מגן האלף', עמ"ס אבות עמ' ע"א

זללה"ה ששהה גם שם, ונתן לה ברכה, וכשיצאה ממנו מצאה בדרך כפתור של זהב מאחד ממלבושי השרות האורחות והיה שוה לדמי הוצאותיה זי"ע.

'שיחתן של עבדי אבות' ח"א עמ' כ"א

הוא המשביר לכל עם הארץ

סיפר לי כ"ק מרן בעל ה'ברך משה' זללה"ה (כשהלכתי לטייל עמו בסעמרינג שבמדינת שווייץ) שכשהרה"ק רבי מאטעלע זי"ע שהה בעיר ראצפערט התאכסן אצל אחד שבחצר ביתו היה לו חנות קטנה של מיני חגורות ועורות וכדו' והתמרמר לפני הרה"ק על שאינו מצליח במסחרו ואין לו במה לכלכל ביתו, וקודם שנסע הרה"ק מעיר ראצפערט הכניסו בעל האכסניא לחנותו בהראותו לרבי מאטעלע שזהו מקום פרנסתו, נענה הרה"ק אליו כמסיח לפי תומו, הרי יש לך הרבה סחורה למכור ולמה אינך מוכר אותם, ובירכו לשלום, ולפלא שמני אז התחיל לראות ברכה במסחרו והצליח למכור סחורתו עד שנתעשר.

'נפלאים מעשיך' ח"א עמ' ק"צ

כי שם ציוה את הברכה

פעם בא לפניו אבי בת בוגרת ושפך כאבו על כך שכבר עברו מספר שנים מאז שהגיעה בתו לפרקה, וכל השתדלויותיו הרבות לשדכה ולהשיאה מעלות חרס בידו. כששמע הגה"ק מהורינסטייפל זי"ע דברי האב, שאלו, אם לאחר לידת בתו זו ערך קידוש כנהוג. והשיבו אבי הבת, שבאמת כשנולדה בתו נתן לה שם בבית הכנסת ביום הקריאה, ותו לא מידי. אז אמר לו בעל הגאון הקדוש ה'עמק שאלה': שוב לביתך, ובשבת הקרובה תהנה את חבריך וידידיך בקידושא רבא, והם יברכוך כנהוג בהולדת הבת. כמובן שעשה כאשר צוה, ואכן נושע במהרה. כשבא שנית להארנסטייפל לבשר דבר ישועתו, אזר אומץ ופנה אל הרה"ק זי"ע ושאלו, מהי השייכות בין אי עריכת הקידוש בשעתו לעיכוב הנישואין. על כך השיב לו בעל ה'עמק שאלה', שכשנולד זכר זוכה אבי הבן להתברך שיזכה להכניסו לחופה, הן בליל שבת הראשונה ללידתו במסיבת 'שלום זכר', כשמשתתפי השמחה מברכים אותו תזכה להכניסו בבריתו של אברהם אבינו ולגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים והן בעת הברית כדאיתא במס' שבת (קלז:) העומדים שם אומרים, כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים וכן פסק בשו"ע יו"ד (סי' רסה ס"א) וכן בסעודת הברית שלאחריה, וברכותיהם של ישראל קדושים אכן מביאות ומסייעות ברבות השנים בהכנסתו לחופה. גם הכנסתה של הבת לחופה צריכה סיוע וברכה, ולפיכך נהגו לערוך קידוש בבית הכנסת בעת הולדתה וכו', ובזה שמנעת זאת מבתך בשעתו, התעכבה עתה כניסתה לחופה, עד שאספת ברכה לתוך ביתך בהשלמת הקידושא רבה כעת עכתודה"ק.

עיוני הלכות (ח"א עמ' שכה)

עמוד החסד

מצעירותו צלחה עליו רוח ה' ולמרות גילו הצעיר נתבצר לו מעמד רם ונשא ביהדות אוקראיינע, אלפי חסידים נשאו עליו עיניהם, ועד מהרה הגיעה השפעתו למרחקים ומצודתו היתה פרושה על פני עשרות ישובים וקהלות ישראל, עינו היתה פקוחה על כל המתרחש בחיי הציבור, ביתו נעשה תל תלפיות אנשי תורה ובעלי הוראה מוצי"ם ושובי"ם מעשרות קהלות קודש פנו אליו לבקש הכרעותיו בהלכה, גם שאר גאוני ישראל סמכו על פסקיו והעריצו גדולתו בתורה כחד מקמאי, אף גדולי חסידות ובמיוחד

דודיו לבית טשערנאביל הפליגו מאד בשבחו, וכמו"כ דבקו אחריו ישראל מאמינים בני מאמינים, והיו צובאים תמיד על פתחו לבקש ממנו ברכותיו להוושע בזכות תפילתו הזכה, וידוע שלא הניח לעשות בביתו שעות קבלה, רק בכל עת שבא אליו יהודי עם "קויטל" הי' סוגר את את הספר שהי' לומד ומקבלו בסבר פנים יפות לעזור ליהודי בעת צרתו. גולת הכותרת של קדושתו היתה מדת החסד שבו, בהיותו פטרונם ואביהם של נדכאים ואביונים, דיינו במה שמסופר כי אחותו הצדקנית הרבנית מלובלין ע"ה התרעמה בפניו כי בביתו שוררת דחקות נוראה, ענה לה, וכי מה דעתך נקרא רבי, רבי אינו אלא גבאי צדקה, לוקח מזה ונותן לזה, אם הוא בעצמו נצרך רשאי אף הוא להנות מכספים אלו, אבל אם יקח הכל לעצמו אין להקב"ה צורך בו.

תולדותיהם של צדיקים

נתן ליבו להיות מיצר בצרתם

הרה"ח הישיש ר' ישראל בריף ע"ה סיפר, שבימי נעוריו זכה להיות על שבת שבע ברכות של הרה"ק בעל קדושת ציון ז"ל מבאבוב שנערך בראצפערט פ' שלח בחודש סיון תרנ"ט. על ש"ק הי' שם כינוס צדיקים לבית צאנז, המחותנים הרה"ק מהר"ש מבאבוב ז"ל והרה"ק ר' שלום אליעזר"ל מראצפערט ז"ל, וחותנו הרה"ק ר' מרדכי דוב מהארנאסטייפל ז"ל, והרה"ק ר' ישעי'לי טשחויבער ז"ל והרה"ק ר' אלעזר"ל אושפיזינער ז"ל. והמון גדול באו על ש"ק, ולפי האומדים הי' שם למעלה מעשרת אלפים חסידים על ש"ק. ונתאסף המון גדול כזה כיון שבאותו זמן הי' גזירות וצרות שונות על אחבנ"י, ורצו להגיש פתקאותיהם לפני הצדיקים להתברך בדבר ישועה ורחמים. במוצש"ק נערך שבע ברכות ברוב פאר והדר, אבל במשך רוב השבע ברכות היו שורות שורות של המונים שעמדו צפופים להגיש פתקאותיהם לפני א' מן הצדיקים, כל אחד הגיש הקויטל שלו לפני הצדיק שהזדמן לישב בראש השורה שעמד בו, והבכיות והיללות עלו עד לב השמים. ר' ישראל הנ"ל שהי' אז ילד עמד עם אביו, ואירע שעמד בשורה המוליך להרה"ק ר' מאטל'י הארנאסטייפלער זצ"ל. ובערך בשעה ד' באשמורות הבוקר הגיעו כמעט לפניו וראו על השולחן גל של קויטלעך, ופתאום צוה הרה"ק להגבאי שיפסק מלקבל אנשים. וראו איך שר' מאטל'י פותח הבעקיטשע שלו ומתיר כפתורי השפענצער, ואח"כ מתיר כפתורי החלוק שלו עד שגילה את לבו, והם עמדו משתוממים ולא ידעו מה מתרחש כאן. והנה פתח הרה"ק את פיו ואמר, "ריבונו של עולם, קוק אריין אין מיין הארץ אריין! איך קען שוין נישט!" ובכה מאין הפוגות. ואחר שישב רוחו מעט המשיך לקבל פתקאות.

חדותא דמלכא

מה הקב"ה מחיה מתים אף צדיקים מחיים מתים

סיפר לי הרה"ח ר' משה דוד שטרום נ"י ששמע מהרה"ח ר' משה קילאקאוו ע"ה שעוד זכה לנסוע להרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנסטייפל זללה"ה והיה קורא אותו רבי מרדכי בער'ניו, וסיפר ששמע המעשה דלקמן מבעל העובדא שהוא היה שותף עם מתנגד אחד, במסחר של זי"ף, ובית היוצר שלהם היה מחוץ לעיר, פעם אחת הלך השותף המתנגד בהשכמת הבוקר בשעה חמש לבית החרושת, וכשנכנס ראה שאחד הגויים העובדים שם תלה את עצמו, ונבהל מאד ולא ידע מה לעשות, כי ידע שמדבר כזה היה יכול להתהוות פאגראם רח"ל שתוצאותיה מי ישורנה, וניגש אל החבל וחתכה ונפל גוף הנכרי בין הנבילות של הבהמות שהיו שם (שמשומנם עושים הזיף) ונשבע בינו לבין עצמו שלא יגלה לשום נברא מה שראה, אך חשש שלא יתגלה המעשה ח"ו, אחר שלשת ימים

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

עצה נפלאה להתחזקות בכל מצב

כאשר ידע איניש בנפשיה, וימצא עצמו בעל מום בכל קומתו וכו', עצה היעוצה לזה, שיאמין באמונה שלימה, אשר הש"י חושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח, ורחום וחנון ה', ורחמיו על כל מעשיו כתיב, וגם אני ממעשי הבורא, ומודה ועוזב ירוחם, ובוודאי יקבל השם יתברך מחשבתי הטובה, בחרטה על מעשי, כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, וקרוב ה' לנשברי לב, ובודאי יהיה תפילתי וקיום המצוה לריח ניחוח. ובזה האמונה יתמלא לבבו גיל וחדוה, ויפתח פיו להתפלל וללמוד ולקיים מצותיו, מתוך שמחה של מצוה.

פלא יועץ, יום ב' דר"ה, ד"ה פתח

על שלשה דברים האד"ם עומד

הרה"ק ר' מרדכי דוב מהארנסטייפל זצוק"ל אמר: איתא במשנה (אבות פ"א מ"ב) על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. ובאמת הלא כל אדם הוא עולם מלא, ואם כן בכדי שיתקיים ויחזיק מעמד, צריך כל אדם לקיים בשלימות השלשה דברים הללו תורה עבודה וגמילות חסדים.

ילקוט מאורי אור עמ' רמ"ח

קיבלו הוא ושותפו החסיד הזמנה להפאליציי, שתבעו אותם כיון שהגוי הנ"ל פועל אצלם כמה שנים ועכשיו זה ג' ימים שלא שב לביתו והוריו אינם יודעים להיכן נעלם, ע"כ נפל החשד עליו, וצריכין לברר שאין הקולר תלוי בצאורם.

רץ השותף החסיד אל הרה"ק רבי מרדכי דוב זללה"ה וסיפר לו שצריכים ישועה כי חושדים בהם בכזה ענין (והוא לא ידע האמת כלל), אמר לו הרה"ק מהארנסטייפל, הלא כמדומני שיש לך איזה שותף, יבוא גם הוא אצלי, אבל החסיד ידע שהשותף לא ירצה לבא בשום אופן, אבל בלית ברירה התחיל לפתותו שיבוא אתו עמו, ולא נתרצה עד שאמר לו הנה אל הרב מהארנסטייפל באים הרבה מיני אנשים ויש לו הרבה ידיעות בהרבה ענינים, אולי יעלה בידו לתת לנו עצה ישרה מה ואיך לעשות בדיננו, ובזה הכריח אותו לבא עמו, וכשבאו אל הרה"ק מהארנסטייפל אמר להם הנה שכרתם עורך דין מעיר קיעוו, וגם המשפט יהיה בקיוב, ובקיוב יש יריד גדול (שהיה נערך שם אחת לחמש שבועות) ואל היריד באים רבבות רבבות גויים וגם מוכרים שם עבדים ושפחות, ובתים וקרקעות, ובין כל האנשים אולי גם יופיע ויבא הגוי הפועל שלכם ג"כ, וכשיראו אותו יקראו תכף לשוטר משוטרי העיר ויקח ממנו ניירותיו ויראו שהוא מסתובב בקיוב ותצאו זכאים מצרה לרווחה.

והנה השותף המתנגד שידע האמת שהגוי מת ובטל מן העולם, אך לא היה יכול לגלות מפני השבועה, וכאן שומע דיבורים כאלה מהרה"ק מהארנסטייפל, נתרגז מאד וירק על גבי הקרקע בשמעו דברי הרה"ק, וברח מביתו של הרה"ק, רץ אחריו השותף החסיד, אבל הוא לא רצה לדבר עמו, על כל פנים השותף כבר לא רצה לנסוע לקיוב להיריד, רק נסע עם שותפו בשביל עניני המשפט, אבל למעשה נזדמן שזמן המשפט היה אז בעת ההוא היריד ג"כ, והיו שם הרבה אנשים למאד, והם אחזו זה ביד זה של יאבדו בין ההמון הרב, פתאום ראה השותף המתנגד את פועלם הגוי חי וקיים למול עיניו, וצעק בבהלה "יעשאק"! והתעלף תיכף, ונעשה בהלה ברחוב, ובין כך שאל השותף החסיד את הנכרי שלהם 'יעשאק היכן היית', ענה לו הנכרי שאינו רוצה לדור עם הוריו ולכן ברח לקיוב, בין כך ובין כך קרא החסיד מהרה לשוטרים המסבבים ברחוב, וניגשו אליו שני שוטרים, ושאלו להנכרי מה עמו וסיפר להם כנ"ל שהתקוטט עם הוריו וברח לקיעוו, וביקשו ממנו ניירותיו וראו אשר כנים הדברים, וממילא ע"ז נפטרו השותפים מכל המשפט שהוכיחו בבית המשפט ע"י השוטרים שראוהו חי וקיים ברחוב העיר.

כשנתעלף המתנגד הנ"ל שפכו עליו מים ועוררוהו מעלפונו, והובילוהו לבית החולים והיה חולה ז' חדשים מגודל הבהלה (שאק) שראה הרוג בא ברגליו, וכשהבריא, רצה ללכת לפייס את הרה"ק מהארנסטייפל זי"ע אחר שראה כי גדולים מעשי צדיקים לכל חפציהם, והוא בטפשותו ירק מול פניו על הארץ, כשנכנס אל הרה"ק עם שותפו נענה הרה"ק זי"ע "מען זאל האבן אזא קנאפע אמונה" (קצת אמונה לכל הפחות), אזא קנאפע אמונה, פארוואס זאל מען נישט גלייבן, אז ווען עס קען זיין א פאגראם אויף הונערטער אידן (שהיה סכנה לכל יהודי הסביבה, אם היו יוצאים חשודים בדין על הריגת הגוי) "קען מען אפילו מיט א קאפיטל תהלים ברענגען א רוח אויף צען פופצן מינוט", ואמר לי ר' משה על המתנגד שהוא נשאר קאליקע'ר והיה הולך עם מקלות (כנראה מחמת שירק בפני הרה"ק זי"ע) אך בנו ר' חיימק'ע כבר היה חסיד.

שיח זקנים חלק ה' עמ' רס"א

לטובת נשמת

הגה"ק רבי משה ארי' פריינד זצ"ל

גאב"ד ירושלים ת"ו - בעל "עטרת יהושע"

בן הגה"ק רבי ישראל זצ"ל

נלב"ע כ' אלול

הונצח ע"י תלמידיו החשובים שיחיו

י"ח אלול

הגה"ק רבי יהודה ליוואי זי"ע
[המהר"ל מפראג]

הגה"ק רבי יהודה ליוואי הנקרא בפי כל בשם "המהר"ל מפראג" זי"ע נולד בשנת רע"ב בעיר פוזנא שבפולין לאביו רבי בצלאל מווארמייזא זי"ע, לא נודע בבירור מי היו רבותיו אשר מפיהם קיבל תורה אלא י"א שחסה בצל המהרש"ל בעיר פשעמישל שבפולין, בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית מרת פערל בת רבי שמואל שהיה גדול בדורו בעושר ובכבוד והיה מקורב למלכות והיו בו תורה וגדולה במקום אחד.

בשנת שי"ג היתה ראשית ממלכתו בק"ק ניקלשבורג וכל מדינת מעהרין, שם הנהיג את עדת צאן מרעיתו באהבה ובמסירות משך עשרים שנה, בשנת של"ג עבר לפראג ופתח שם "בית וועד לחכמים" והרביץ תורה לתלמידים הרבה, על תלמידיו המפורסמים נמנים הגאונים הגדולים: רבי אפרים לונטשיץ בעל "כלי יקר", רבי יו"ט ליפמאן העלער בעל "תוספות יום טוב", רבי דוד גאנז בעל "צמח דוד", רבי אליהו מלואנץ המפורסם בשם "רבי אליהו בעל שם", ועוד.

אחרי י"א שנים ששהה בפראג שב לפוזנא וישב שם כארבע שנים, לאחמ"כ חזר שוב לפראג המעטירה, ויסופר שבתקופה ההוא ביקש ממנו הקיסר רודולוף – ששם גדולתו וחכמתו הגיע אליו – לפגשו ולשאוב מחכמתו, ואכן נפגש עמו אז וכבוד גדול עשה לו, פגישה זו עוררה בשעתו הדים עצומים בכל רחבי המדינה, ורבו השמועות אודותיו, אמנם זאת ידוע שכעבור זמן קצר מאותה פגישה, עזב המהר"ל את פראג וחזר שוב לפוזנא, שש שנים ישב שם וניהל את עדתו בפוזנא, באותה תקופה כיהן הגה"ק רבי מרדכי יפה בעל "הלבושים" בפראג, בשנת שנ"ח נתחלפו העטרות, המהר"ם יפה עבר למלוך ברבנות פוזנא, והמהר"ל עלה על כס הרבנות בפראג, שם ישב עד יום י"ח אלול שנת שס"ט שאז השיב את נשמתו ליוצרו זקן ושבע ימים (כבן צ"י שנים) ומנו"כ בק"ק פראג.

ידוע שהמהר"ל רבות פעל ועשה עבור ישועות כלל ישראל, ומסופר כי ברא לשם כך "גולם" לעשות שליחותו שהטיל חיתתו על עמי הארץ ושונאי ישראל, רבים הם השמועות והוויכוחים המתהלכות בקרב העם בענין זה, ואכמ"ל, אך מן הראוי להביא כאן דבר נחמד משמיה דהגה"ק רבי מאיר אריק זצ"ל שפע"א שאל אותו משכיל אחד: מה דעתו בענין מה שאומרים שהמהר"ל מפראג ברא גולם ע"י ספר יצירה, ענה לו הגה"ק מהר"ם אריק: זה שיכולים לברוא גולם ע"י ספר יצירה איננו דבר חדש, דידוע ע"ז דברי השל"ה פר' וישב, עי"ש, גם ידוע מה שכתב החכם צבי וז"ל: "נסתפקתי אדם הנוצר ע"י ספר יצירה כאותה שאמרו על זקני רבי אליהו (הוא רבי אליהו בעל שם) מי מצטרף לעשרה" [אגב, אחד התמיהות הגדולות של המערערים הוא למה מביא החכ"צ את יצירת התלמיד ולא את יצירת הרב, שכאמור היה המהר"ל רבו של ר' אליהו בעל שם], א"כ שאלתו הוא אם המהר"ל היה בר הכי, למה ליה להביא ראיה מן "הגולם" על גדלות המהר"ל, הלא יכול לידע זאת מן "החכם" דהיינו התוספות יו"ט שהיה תלמידו של המהר"ל ומעיד עליו בחכמתו שהיה אדם הגדול בענקים.

ימי ההילולא

י"ז אלול

- רבי יעקב קאפל רייך, אב"ד בודאפעסט - תרפ"ט
- רבי יקותיאל יהודה ב"ר פרץ ראזנבערג מדיעריעש (תורת יקותיאל) תש"ה

י"ח אלול

- רבי יהודה ליוואי ב"ר בצלאל המהר"ל מפראג - שס"ט
- רבי יוסף מאוסטילא ב"ר מרדכי מנעשכיז - תק"ץ
- רבי יצחק חיות ב"ר אברהם בעל אפי רברבי - שע"ג

י"ט אלול

- רבי משה צבי ארי' ב"ר חיים יחיאל מיכל ביק, אב"ד מעזיבוז - תש"ן

כ' אלול

- רבי יצחק רובין מראחוב ב"ר אלימלך מסוקולוב - תרל"ד
- רבי משה ארי' פריינד ב"ר ישראל (עטרת יהושע) גאב"ד ירושלים-תשנ"ו

כ"א אלול

- רבי יונתן אייבישיץ ב"ר נתן נטע (יערות דבש) - תקכ"ד
- רבי דוב בעריש מאלעסק ב"ר שלמה לוצקער - תר"י

כ"ב אלול

- רבי יעקב ב"ר משה מולין, (מהרי"ל) - קפ"ז
- רבי מרדכי דוב מהורנסטייפל ב"ר משולם זושא - תרס"ג
- רבי ישכר בערצי ב"ר מרדכי מנדבורנא - תרס"ו

כ"ג אלול

- רבי אורי מסטרעליסק ב"ר פנחס תקפ"ו

י"ט אלול

הגה"ק רבי משולם שרגא פייבוש מברעזאן זי"ע

הגה"ק רבי משולם שרגא פייבוש היילפרין זי"ע נולד בשנת תק"ע לאביו הגה"ק רבי נפתלי הירץ אב"ד ברעזאן [שהיה חד מן מה"חבריא קדישא" של הגה"ק החוזה מלובלין זי"ע אשר אף צירפו לעבודתו הנשגבה בקירוב ביאת המשיח בשמחת תורה שנת תקע"ה], לאחר פטירת אביו בשנת תר"ה עבר אליו הרבנות בברעזאן, כהונה אשר היתה שמורה במשך הדורות לשלשלת גדולי וגאוני משפחת היילפרין, אך היות שהגה"ק רבי פייבוש מברעזאן הרבה להסתופף בצל צדיקי דורו ואף בעצמו הנהיג עדה קדושה על פי דרך החסידות, דבר שהיה למורת רוחם של אנשי העיר המתנגדים, ובפרט לנגידי הקהילה, והחלה אז לנשוב נגדו רוח התנגדות עזה, ועל אף שצדיקי דורו עמדו לימינו וגם השתדלו והתאמצו בעבורו ובפרט הגה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע ומרן הדברי חיים זי"ע, עכ"ז עלה בידם להפיק זממם ולהורידו מכס הרבנות.

כשנסע הרה"ק רבי דוד'ל מטאלנא זי"ע מרוסלאנד ושהה תקופת מה בבראד, שלח אליו הרה"ק רבי פייבוש מברעזאן חסידים לשבות אליו במחיצתו, ומסופר שבמוצאי שב"ק פרשת כי תבוא שנת תרל"ד תיכף בצאת השבת נפרד הרה"ק מטאלנא מהחסידים וציוה להם תיכף ומיד לנסוע לברעזאן כי רבם עלה לגנזי מרומים באותה שבת.

קודם פטירתו קרא לבנו וציוה לו כי כמו שבחיים חיותו היה מהדר מאוד במצות הכנסת אורחים ולעולם ביתו היה פתוח לרווחה, כן ברצונו שגם לאחר מותו יהיה פתח האוהל שעל ציון קברו פתוח בכל עת ואל ינעלוהו, ואכן בנו הקפיד מאוד לקיים צוואת אביו בכל עת, ואף גם ששומר בית החיים היה בא אליו בטענות שלכבוד הצדיק הוא דורש שהאוהל יהא סגור על מנעול ובריח כדי שרועי הסביבה לא ינהגו במקום מנהג בזיון, עם כל זה לא נתנו לנעול השער והשגיח שלעולם יהא פתוח לרווחה לכל מאן דבעי כרצון אביו הקדוש, פע"א כשנכנס לביהמ"ד קודם תפילת שחרית סיפר לפני מקורביו כי לפלא הוא בעיניו את אשר אביו הקדוש נתגלה אליו בחלום לילה ופנה אליו בתרעומות על אשר לא הטיב להשגיח לבל יתנו מנעול על אוהל קברו כי יום קודם לכן התקין השומר מנעול על הפתח ואיש אחד שרצה להיכנס לשם נמנע מזה, ויהי אך יצא הדברים מפיו, ועודו עומד ומשתאה על דבר החלום, ואחד העומדים סמוך לו נפל שם מתעלף, לאחר שהעירוהו והשיבו נפשו סיפר הלה ברוב התרגשות שבדידיה הוי עובדא, כי מנהג קבוע לו ביום הזכרון של הוריו כשבא להשתטח על קברם ולהדליק נרות, ניגש הוא אח"כ להשתטח גם על ציונו של הגה"ק רבי פייבוש'ל ומדליק שם כמה נרות, וכמאז כן אתמול שחל בו יום היארצייט של אביו ובא כמנהגו לבית החיים וכשרצה ליכנס אל האוהל מצאו נעול ומכוין שהיה עייף ויגע התעצל מלטרוח וללכת לבקש מפתח בעיר ואח"כ שוב לחזור אל האוהל, ובלית ברירה בטל ממנהגו ולא הדליק נרות על ציון הצדיק, ואמנם לאחר מכן נתברר הדבר שהשומר התקין מנעול בלא רשות והסכמה, והיה זה לפלא לעיני כל עד כמה צדיקים יודעים את החיים ורוצים בפעולתם.

כ"א אלול

הגה"ק הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זי"ע בעמח"ס יערות דבש, ועוד

יניק וחכים

נולד לאביו רבי נתן נטע מצאצאי בעל מגלה עמוקות שהי' מכהן בעיר אייבשיץ אשר במדינת מעהרין ועל שמה נקרא שם המשפחה של רבי יונתן ובניו אחריו.

בקטנותו יצא לו מוניטין לחכמתו ופקחותו והרבה מסופר על שנינותו בהיותו רך בשנים שידע לענות תשובה חדה לכל מי שנכנס עמו לויכוח, כשהי' כבן ארבע ידע בעל פה את ספר בראשית וסדר התפילה הי' שגור על פיו, ומסופר שפעם בשובו מהתלמוד תורה התנפל עליו גוי ברחוב והכה אותו, הילד שלא הי' יכול להיאבק אותו כמובן הוציא כמה פרוטות מכיסו ונתנו להגוי, ולפליאתו אמר לו הילד שבזה היום מנהג היהודים דמי שמקבל מכות מגוי צריך ליתן לו כל כספו אשר יש לו, הלך הגוי ופגש ביהודי עשיר ונתן לו מכה הגונה והמתין לקבל ממנו מטבע גדולה והלה הזעיק את השוטרים ואסרו אותו, ואמר להם הגוי כי ילד יהודי אמר לו דבזה היום משלמים היהודים למי שנותן להם מכות ועל כן הלך להכות את העשיר הזה, וכאשר הביאו את הילד לפני השוטרים אמר להם דכיון שלא הי' יכול להתגונן מפני הגוי הזה הפיל אותו בפח יוקשים.

בצל רבותיו

כשנפטר עליו אביו בצעירותו הלך ללמוד אצל בעל פנים מאירות בעיר פרוסניץ, ואז התנכר הנער בכשרונותיו שהי' לו זכרון חזק והי' חריף גדול ושקדנותו לא ידעה גבול והספיק אף ללמוד תורה הנסתר וכתבי האר"י ואף ידע בחכמת התכונה ומדע וגם ידע כמה מלשונות העמים, ובהיותו בן י"ח שנים נתקבל כרב בקהילת יונגבונצלוי אשר בבוהמי', זמן קצר אח"כ עזב רבנותו ועבר לפראג שם קיבל תורה מחותנו זקינו רבי אהרן יחיאל מיכל שפירא ובעל שו"ת מעיל צדקה ובעל קרבן נתנאל, בשנת תע"ג נסע להאמבורג ליצוק מים על ידי אבי חמותו רבי מדרכי כהן ככותב בהקדמתו לספרו כרתי ופלתי: העיר אשר בשנת תע"ג ותע"ד שכנתי בה בבית חמי זקיני הקצין הנדיב המפורסם כמהר"ר מדרכי כהן

ז"ל הוא הגבר אשר הקים עולו של תורה וכו' ואז קניתי שלימות התורה.

על כס הרבנות

בסוף שנת תע"ד נתמנה למגיד מישרים וריש מתיבתא בעיר פראג ושם הרביץ תורה לאלפי תלמידים, ומאז לא פסקה ממנו ישיבה ולא חדל להרביץ תורה עד סוף ימיו, וגם הי' מגיד ובעל דרשן להמון עם שהי' אומר להם תוכחת מוסר בהתעוררות גדולה עד שבכו בכי רב, והעיד עליו הנודע ביהודה ז"ל: ורבים השיב מעון בתוכחתו ומי בדור כמותו להוכיח יודע וכאשר סיפרו לי אנשי אמת כי ברוח פיו ימאס רשע, וכשנסתלק רבי דוד אופנהיים אב"ד פראג בשנת תצ"ז נתמנה על מקומו כאב"ד, בשנת תק"א עבר לעיר מיץ שם מילא מקומו של הפני יהושע שעבר לפראנקפורט דמיין וגם שם החזיק בישיבה גדולה, וכשהי' במיץ נתקבל לרב בפיורדא ולא הניחוהו אנשי מיץ לילך מעירם לפיורדא מרוב אהבתם והערצתם אליו.

או"ה למושב לו

בשנת תק"י הוזמן לשבת על כס הרבנות אה"ו (אלטונא, האמבורג, וונדסבק) ובא לשם עם ישיבתו הגדולה ממיץ אשר התלמידים כולם הפליגו בגודל מעלת רבם, שם נתעורר עליו מחלוקת גדולה מהגאון היעב"ץ אשר הי' דר שם אודות קמיע שנתן למסוכנת, וחשבו שיש בו רמז מאמונת הכת שבתי צבי שר"י והבערה ללהב יצאת בכל מחנה ישראל, ורבי יהונתן לא ענה דבר בגודל ענוותנותו דבר רק הוציא ספר התנצלות בשם לוחות עדות שבו אסף מכתבי הרבנים המעידים על צדקתו כמו שכותב בהקדמתו לס' כרתי ופלתי הנ"ל וז"ל: ורבים לוחמים לי מרום בחרבות שבפיהם, קב חרובין יוציאו עתק מפיהם להדיחני כצל בנטותו, בני אמי נחרו בי שמוני נוטרה חרמים.. אם אמרתי מטה רגלי חסדך ד' יסעדני ונצבה אלומתי וגם קמה כי ת"ל רבים הי' עמדי.. ואין צריך להאריך עוד כי כבר אמורה עם הספר נקרא שמו לוחות העדות אשר כתבים שבו יתנו עדותן ויצטדקו..

פה ומליץ

עם גודל יגיעתו בתורה ועבודת השם הי' עוסק בצרכו ציבור לבטל מעליהם הגזירות שגזרו עליהם הגוים הנוצרים, והי' ברוב חכמתו משיב להם השערה כשהיו מתווכחים עמו באמונת ודת הישראלי כפי שכותב בהקדמתו לספרו הנ"ל ז"ל: כי יגעתי בכל כחי תמיד ותדד שנתי מעיני ולילה כיום יאיר לי לגירסא, ועשיתי חיל באפרתה ותהי' לי הלילה למחשבה מחשבה מועלת לדברי תורה, והיום למשמר נכנס ויוצא בחדרי השרים וכהני מלומדי נוצרים ירה"ה להתווכח עמם, בשל תורתינו אשר צחקו עלי שרים מכמה דברים אשר יחפאו עלינו ושמו עלינו עלילות דברים, ואני הייתי כמליץ מוציא לאור תעלומה לברר דברי קדמונים ז"ל כשחר יכון מוצאו, עד שת"ל יתברך חכמתו עמדה לי ומצאתי חן שהרשני להדפיס ספרי התלמוד מה שלא הי' מאז ומקדם.. (כי הנוצרים אסרו לדפוס את הש"ס). מסופר שפעם בהתווכח עם כומר אחד וגדר מפסיק ביניהם וראה הכומר כי לא יכול לו נתמלא עליו חימה ושאל את רבי יונתן מה ההבדל בין יהודי לדבר אחר, רבי יונתן השיב לו מיד הגדר הזה שבינינו זה המבדיל וילך לו הכומר אבל וחפוי ראש.

ועוד מסופר שפעם שאל אותו כומר אחד כי יביא ראי' מהתורה נגד אמונת משיחם (ישי"ו ימ"ש) והשיב לו דכתיב (דברים י"ג ז') כי יסיתך אחיך בן אמך וגו' נלך ונעבדה אלוקים אחרים, והם טוענים שלא הי' לאותו האיש אב והרי הוא רק בן אמך.

איש מופת

ידוע כי הרבי רבי יונתן הי' פועל ישועות בקרב הארץ ויצא טבעו למרחוק שהוא איש אלוקים קדוש וסיפרו עליו נפלאות ומופתים גדולים, והי' נותן קמיעות לחולים וכדו' ופועל בהם ישועות, ומסופר דבהיותו עוד בעיר מיץ הי' לו ויכוח עם גלח, וכשראה הכומר שאין לו מה לענות לרבי יונתן נתקצף הכומר ולקח קנה השריפה להרגו, אבל פתאום נתאלם ידו ונתקשה ולא הי' יכול לווזו, ורק כשביקש מחילה מרבי יונתן אז נעתר אליו, ושוב הי' יכול להשתמש בידו כאחד האדם.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

הרבי ר' יונתן נפטר ביום כ"א אלול שנת תקכ"ד וקשרו עליו מספד רב, הנודע ביהודה בהספידו עליו אמר, דכשם שאי אפשר להכחיש השמש בצהרים, כך אי אפשר להכחיש את עוצם גדולת תורתו ומדותיו הטובות.

על מצבתו חרות על פי צוואתו בזה"ל:

י'ראו כל עובר החרות על הלוחות. ה'איש אשר עמד לנס והי' כשושן פורחת. ו'שב אל עפר ומראהו מאיש נשחת. נ'א שימו על לבבכם ושובו בתשובה ניצחת. ת'פלה תרבו בעדו לאלוקי הרוחות. נ'פשו אליו יאסוף ובל תהי' נידחת. ז'כות מעשיכם יגינו כי נפשות ישראל אחת. ל'מדו מוסר לשנוא כבוד ומגדולה תהי' נפשכם בורחת.

מורשתו הרוחנית

ס' כרתי ופלתי על טור יו"ד אשר נדפס בחייו (והשאר נדפסו אחר מותו), ס' אורים ותומים על שו"ע חושן משפט, ס' בני אהובה על רמב"ם הלכות אישות וגירושין, ס' יערות דבש ב"ח דרשות עה"ת, ס' אהבת יונתן על ההפטרות, ועוד הרבה ספרים נדפסו מחידושיו בתורה.

זכות הגליון
בשבוע זו

נתנדב ע"י ידידינו היקר והנכבד רודצו"ח

מוה"ר אברהם יהושע
הכהן גלאנץ הי"ו

לרגל שמחת אירוסי בנו נ"ו
למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

ישא ברכה מאת ה' ויזכה לראות ולרווות ממנו ומכל יו"ח
רב תענוג ונחת דקדושה, במידה טובה מרובה וגדושה
מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת וכל ברכאן דנפישא

כעתירת וברכת

מערכת

"קול התאחדותינו"

דבר בעתו

חודש אלול (ג)

לקט אמרי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון בעניני קדושת הימים וסגולתן

קומי רוני בלילה לראש אשמורת וגו' נכח פני ה'. ע"פ משל לאיש יהודי שהיה דר בעיר שהיה רובם שונאים אותו, והעיר ההוא היתה מתנהגת ע"פ שר העיר שלא היה דר שם, כי אם שהיה בא לפרקים אל העיר ההוא לפקח על עסקיו וצרכיו, ובבוא האיש יהודי להתיצב לפניו לבקש צרכיו, היה מוצא תמיד אותן המבקשים רעתו ומדברים שטנה עליו ומשניאים אותו בלב השר, עד אשר לא יוכל להרים פניו לבקש מלפניו שום דבר וידל מאוד. לימים נתייעץ עם סיעת מרחמוהו מה לעשות, ויעצוהו להשכים ולבוא אל השר לביתו קודם יום המיועד, ולהתיצב לפניו בטרם יבואו לפקח על עסקיו וצרכיו, עד אשר לא יוכלו המשטינים ומלשינים להשטין עליו, ואז יפק רצונו ממנו, הנמשל הוא שואת עצה היעוצה לנו מימי קדם, להשכים בתשובה ולהתפלל תפלה ותחנונים בחודש אלול, בטרם יבוא יום הדין של ר"ה כי בא לשפוט את הארץ, אשר על אותו יום נאמר (איוב א, ו) ויהי היום ויבואו בני האלוקים להתיצב וגו'. וז"ש קומי רוני בלילה לראש אשמורת, היינו בראש משמורת של חודש אלול, ואז שפכי כמים ליבך נכח פני ה', כלומר דרשהו בהיותו לפניו לבדו, בטרם יבואו בני אלקים להתיצב, ואז אין שטן ופגע רע ותמצאו שאלתכם.

(אוהל יעקב)

◆◆◆

ועל דרך הפשוט ירמוז הצירוף למה שנוהגין באלול לעשות משמורות, והעיקר לפשפש אז במעשיו, וכמו שפירש רבינו הקדוש מהרצ"ה זלה"ה מזידיטשוב 'והיה לנו הלילה למשמר' לשון משמרת ומסננת למבדק בחושבנא, וזהו וצדקה תהיה לנו כי "נשמר" (ר"ל נעשה משמורות, וגם משמרת ומסננת ונבדק עצמינו) 'לעשות את כל המצוה הזאת' לא להנאתינו כי אם 'לפני ה' אלקינו כאשר ציונו, והבן.

(ייטב לב)

◆◆◆

ויל"פ בס"ד עפ"י מה דאיתא בפרקי דר"א והובא בטור ריש ה' ר"ה בר"ח אלול א"ל הקב"ה למשה רבינו עלה אלי ההרה והי' שם וגו' ותקעו שופר במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז וכו', וכן הוא אומר אם יתקע שופר בעיר וגו' לפיכך תיקנו שיהיו תוקעין בכל חודש אלול עיי"ש, והקשה הב"י מאי ראי' מיתי משופר שתקעו במדבר ומאי ענינו לאלול, ונראה בס"ד דלכאורה יל"ד מהיכ"ת ס"ד שיטעו עוד אחר ע"ז כיון שכמעט באותו פרק נענשו על אותו החטא ועדיין רשומו של עונש הי' ניכר אצלם. אבל הכוונה דמדרכו של היצה"ר להתהפך כחומר חותם בשעת עבירה מקטין החטא ושוב כשבא לעשות תשובה מגדיל עוונות עד למרום וממריך את הלב דלא יפעל מאומה בתשובתו ואינו יכול לתקן בימים מועטים את כל אשר העוה כל ימי חייו ועי"ז מתרשל האדם לשוב ע"ד שביאר בסה"ק פסוק כי עמך הסליחה למען תורא, אבל באמת זה אינו דהשי"ת ימינו פשוטה לקבל שבים וארז"ל (מ"ר בראשית) אין ועתה אלא תשובה, ומבואר בשלה"ק דע"ז רומזים קולות של תשר"ת דאלקים עשה את האדם ישר ושוב ע"י חטאיו ופגמיו נעשה עקום ופגום וחושיו נשברו לשברים ע"ד ואשמה הנפש היא והתקנה לזה שיהי' ילולי יליל בתשובה וישוב אל ה' ויחמהו ואז השי"ת ירפא משובתו ויהי' חוזר לישרות כמקדם וכ"ז ראוי ונכון לכוון בתקיעות של חודש אלול, ועיי' בדב"ק, והיינו דהעבירו קול במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז שהיצה"ר יעלה על לבבם דאין להם תקנה ח"ו לכן העבירו קול שופר לרמז על הנ"ל, ומה"ט גופא תוקעין נמי בחודש אלול לבל יטעה אחר תואנת וטענת הבע"ד כנ"ל, וא"ש.

(ערוגת הבושם)

◆◆◆

רמז נ"ל על קריאת שם החודש אלו"ל, כי אלו"ל למפרע הוא ל'ו ל"א, כי אלול הוא מלשון מאלל ארעא, כי טבע בני אדם להיות חוקרין ודורשין ומבקרין ומחפשין אחר מומי בני אדם ומטילין דופי על תלמידי חכמים ויראי שמים ומלעיבין במלאכי אלקים, וכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ושוכח את עצמו, והנה החודש הזה האחרון הקרוב ליום הקדוש והנורא מזכיר את האדם ואומר אלול מאלל ית ארעא וחוקר ובודק ומחפש אחר מומי בני אדם כל השנה כולה לו לא לעצמו לא מבקר ומחפש ומרגל ובודק, אהה למבוכה הזאת, כי זוכר את כל מעשה עולם ואת עצמו שוכח, עתה העת והעונה קום ובדוק וחקור אחר עצמך, ראו איזה דרך הלכת כל השנה כי קרוב יום ה', וכי יקום אל וכי יפקוד מה תשיבנו.

(ישמח משה)

◆◆◆

לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים. א"א הגה"ק זלה"ה אמר, לול"א הוא אותיות אלו"ל, והאמנתי הוא מלשון אומן את הדסה, היינו שע"י חודש אלול נתגדלתי לראות בטוב ה' ברץ חיים שבו נפתח שער לדופקי בתשובה ולהגיע לשורשו ומחצבתו כבראשונה.

(דברי יחזקאל)

◆◆◆

אלול נוטריקון ו'אנכי א'היה ל'כם ל'אלהים, כי ישובו אלי בכל לבם כי אז הוא זמן תשובה וע"י התשובה אנכי אהיה לכם לאלהים, גם כתוב ו'הרוח ת'שוב א'ל ה'אלהים ר"ת האו"ת, שגם מה שהאדם פוגם בבחי' יסוד שהיא אוב"ק גם על זה מועיל תשובה.

(חסד לאברהם)

לך ענו שיר"ה
בשמחה רבה

באותות הערכה והוקרה, אביע בזאת השורה, ברכת מז"ט בשפה ברורה, קדם מעלת כבוד ידידי עוז המפורסם לשם ולתפארה, עובד את ה' ביראה טהורה, הוא הגבר הוקם עולה של תורה, בתוככי מוסדותינו וקהילתינו המעטירה, רב פעלים לתורה ולתעודה חשיכה כאורה, עומד לימיני במיטב תבונה ורוח מסורה, פעליו הכבירים לראשו עטרה

הלא הוא הרב החסיד המפו'

יחזקאל
מו"ה
ראטער

שליט"א

רוח החיים של מוסדותינו וקהילתינו הק'

לרגל שמחתו הולדת נכדו ני"ו למזל טוב

אצל חתנו כבנו האברך כמשמעו וכמדרשו, תורה ועבודה היא רכושו

הרב ר' **אביגדור** יו"ט הלוי **שישא** שליט"א

שפתי לא אכלא בהאי עידנא דחדוותא, לשגר לו כסא דברכתא, באותות יקר ורבותא, על אשר יום ולילה לא ישבות לבוא בעזרתי בעניני רפואה במסירות רבה ונאמנה

תהי נא ברכתי לראשך עטרה, שתזכה לראות ולרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת מתוך שמחה ואורה, וזכות פעולותיך הכבירים למען הפרט והכלל, יעמדו לך על כל צעד ושעל, ועל הכל תתברך בשפע קודש משמי מעל, וכט"ס.

כ"ד ידידו מוקירו אסיר התודה

יקותיאל יצחק בראך

רב אפסי ארץ נאנאש

גם אני אברא בשולי הירייעה ברגשי הכרת הטובה
על פעולותיו הכבירים למעינינו

נחמן בראך

בית שמש יצ"ו

נלקט מספר "מקראי קודש- לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת

אָקוֹד עַל אַפַּי. וְאֶפְרוֹשׂ לְךָ כַּפַּי. עֵת אֶפְתַּח פִּי. בְּנִשְׁמַת כָּל חָי

צלותא דשבתא

שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו – קדושת ביהכ"נ בשבת ◇ רוממות תפלת שבת

בית הכנסת

כל הכחות למעלה באים בזכות ישראל המשבחים בשירות ותשבחות בבית הכנסת

גם יום שבת קודש שמחה לכולם, וכולם שמורים למעלה ולמטה, ועם הקדוש מקדימים לבית הכנסת, ומשבחים בשירים ותשבחות, וכולם שמחים למעלה ולמטה, והמלאכים בשמים אומרים אשריכם עם קדוש שבארץ, שה' יתברך מתעטר בכם, וכל הכחות למעלה שמחים בזכותכם.

וכיון שנכנסו הציבור לבית הכנסת, אסור לדבר אפילו לצורך בית הכנסת, אלא רק בתפילות ותשבחות ותורה, ומי שמדבר ועוסק בדברים אחרים, ובפרט במילי דעלמא, זהו הבר נש שמחלל שבת, אין לו חלק בעם ישראל, שני המלאכים הממונים על כך ביום השבת, מניחים ידיהם על ראשו ואומרים, אוי לפלוני שאין לו חלק בקדוש ברוך הוא.

ועל כן צריך להשתדל מאוד, ולעסוק בשבת קודש אך ורק בתפילות שירות ותשבחות, ולימוד התורה, כי היום הזה יום שבת קודש, יום של הנשמה ולא של הגוף, ולכן אומרים 'נשמת כל חי' בשבת קודש, שבו מוזכר הנשמה והרוח בלבד, וכן השבח הנפלא 'אל אדון על כל המעשים', שיש בו כ"ב אותיות, והוא שבח גדול העולה על כל השבחים.

(עפ"י הזוהר – ויקהל דף רה.)

בבתי כנסיות ובבתי מדרשות תקבצו

אף על פי שגליתם לבין האומות לא תעשו כמעשיהם וכו', **והשבתות תשמורו ובבתי כנסיות ובבתי מדרשות תקבצו, אני ה', נאמן לשלם שכר.**

(מדרש לקח טוב - פרשת בהר)

דיבור חול בביהכ"נ

אסור לדבר בביהכ"נ דיבור חול בשבת.

(פרי עץ חיים - שער השבת פרק יט דף תכט)

שיחת חולין בבית הכנסת, חמיר טפי בשבת מימי החול, וכאילו מחלל את השבת, הנה על זה כמו צער בנפשי, איך גדל כח היצר הרע, ויפק רצונו בשבת יותר ויותר מימי החול, דבחול אינם מדברים כל כך בבית הכנסת בשעת התפילה, דבחפזון יוצאים, ואילו בשבת דחמיר טובא, מרבים העם לשוח שיחת חולין, ה' הטוב יכפר בעדם.

(כף החיים, פאלאגי - סימן כח אות נו)

שבת ר"ת ש'תוק ב'תוך ת'פלתך

שב"ת, ש'תוק ב'תוך ת'פילתך, רוצה לומר שתיקה מדברים אחרים בעוד שהוא מתפלל, ויותר נראה ש'יחה ב'ל ת'מצא, או ש'יחה ב'טלה ת'אפור והיינו כדי שיהא לזכרון בין עיניך, דלא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה, ובפרט בתוך התפילה.

(כף החיים, פאלאגי - סימן כח אות נו)

את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו (ויקרא כו, א). לכאורה מה ענין היא להזכיר אחר צוות שמירת שבת 'מקדשי תיראו'. אלא י"ל דמזהיר התורה **'את שבתותי תשמרו', אבל אין לחיעשות מזה יום מנוחה וישיבה ושיחה בטלה בביהכ"נ ח"ו, רק זכור 'ומקדשי תיראו' הביהמ"ד יש לו קדושה יתירה, אפי' בחול וכש"כ בשב"ק.**

(צרור המור - פרשת בהר עה"פ את שבתותי)

שלא לדבר קודם התפלה

היו מקפידין שלא לדבר שום דיבור בשעה שהשליח ציבור עומד אצל העמוד, דהיינו מאדון עולם עד אחר עלינו, כי כל האזהרות שהוזהירו אמאן דמשתעי בבי כנישתא, היינו בשעת התפילה, ולפעמים כשהי' צריך מוה"ר רפאל [מבערשיד] ז"ל לדבר דבר נחוץ, הי' הולך לחוץ עם אותו אדם, ושם דיבר עמו. ומר' חיים שמעתי שבשבת האזהרה ג"כ קודם התפילה, כדאיתא בזוהר ויקהל **"דאותה קדושה שיש בחול בשעת התפלה, יש בשבת קודם התפלה".**

(פאר לישרים, קאריץ - אות קה)

אוי לאותה בושה

שירו לו וגו' שיחו בכל נפלאותיו (תהלים קה, ב). והשתא מקיימין הקרא כמשמעו שירו לו זמרו לו אז שיחו, כי בעוה"ר משיחין בפסוק

דזמרה. וגם בכל נפלאותיו, ר"ל גם בתפלת שמונה עשרה שמספרין גבורות ה' ונפלאותיו איך שמוריד גשמים וטללים, ומחיה מתים, ורופא חולים, ומברך השנים, ומקבץ נדחי ישראל, ומברית המינים, ובונה ירושלים, ושומע תפלה, ומספרים איך שעושה בכל יום ובכל עת ניסים ונפלאות הגדולים עמנו. **והם מדברים אז דברים בטלים, אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה, מורדים ופושעים בהיכל מלך, אין זה אלא כפירה סוררה אין אלקים כל מזימותיו ח"ו.**

(ישמח משה - ר"פ וישב)

קדושת תפלת שבת

יש לכוון בתפילת שבת יותר מימות החול

עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה, צריך לכוון את הלב בעניני שבת ובתפילות, למעלה למעלה הרבה יותר משאר הימים, וזה פירוש הפסוק 'על עולת התמיד', כלומר 'עולת השבת' תהיה למעלה 'מעולת התמיד'.

(עפ"י הזוהר – פרשת אחרי דף עט ע"ב)

מכל מיני בשמים

וכל צלותין דישראל ריחא דלהון, כריחא דמר ולבונה וכל אבקת רוכל, [זהו] בשאר יומין, אבל בשבתות ויומים טובים [התפלה] **חשיב עליה מכל מיני בשמים.**

(זוה"ק - פרשת פנחס רע"מ דף רמג ע"ב)

בני ישראל דומין למלאכי השרת ביום השבת

ישראל ביום שבת דומין למלאכי השרת קדושים, אין עסקיהם כי אם הלל ושבח ליוצרם.

(תולעת יעקב - סתרי תפלות שבת ומועדים)

קרואים ונאספים לקדש אותו

וטעם מקראי קדש, שיהא ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, **כי מצוה היא על ישראל לחקבץ בבית האלקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לאל בכסות נקיה**, ולעשות אותו יום משתה כמו שנאמר בקבלה (נחמיה ח, י) לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו **כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם וכו'.**

(רמב"ן – פ' אמור כג ב)

התפלה מן התורה

הרמב"ן למד מן המקרא שצריך להתאסף ולהתפלל בצוותא בתפילות שבת ויו"ט, שע"ז נאמר מקרא קודש להיות קרואים ונאספים לקדש אותו בפרהסיא, ואיכא בזה "**חיובא מן התורה**". ולפי"ז יש לחדש: א. דאף לפי מה דנקטינן דתפילה הוא מדרבנן, מ"מ י"א שבשבתות ויו"ט תפלה מן התורה. ב. דבעינן מן התורה בתפילה עשרה גדולים בני י"ג שנה וב' שערות, דכל פרהסיא עשרה משמע, ולפי"ז ראוי לחוש לזה ולהדר אחר גדולים שידוע שהביאו ב' שערות, דבדברי תורה בעינן בידוע שהביאו ב' שערות.

(פרי מגדים – סי' קו א"א סק"ג / סי' תצ מ"ז סק"ב)

תפילות שבת מעלין תפילות כל השנה

ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו (בראשית ב, ג). י"ל הפירוש עפ"י דברי הזוה"ק (ח"ב דף פח.) כל ברכאין דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין. ונודע נמי אשר **כל תפלות החול יש להם עליה ע"י תפלת שבת** כדאי' במגלה עמוקות (אופן קמא), שלכן סופי תיבות של **קדו"ש יושב תהלו'ת הוא שב'ת**, וזה לדעתי הרמז בפסוק (תהלים לד, ב) **אברכ"ה א"ת ה' בכ"ל ע"ת עם הכולל גימ' שבת** עם המילוי כזה שי"ן בי"ת ת"ו, והיינו שכל הברכות שיבואו לי בכל עת שאצטרך לברך עליהם את השי"ת, **וגם כל תפלות החול שאתפלל ואברך להשי"ת בכל השבוע, הכל הם בשורש שבת, ההשפעות של החול בשבת העבר והעליות של התפלות בשבת הבא**, וזה ויברך אלהים את יום השביעי, לשון ברכה, שברכו שכל השפעות וברכאין של ימות החול יהי' ע"י יום השביעי, וגם כן הוא לשון הרכבה **שהרכיב הקב"ה את כל תפלות של ימות החול שיתעלו ע"י תפלות שבת, נמצא שתפלות חול מורכבים יחד עם תפלת שבת ויחדיו יתעלו.**

(שפת אמת, ברעזאן - פרשת בראשית בד"ה ויברך אלקים)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

ע"י השבת מעבירין ממנו עול מלכות ועול ד"א

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, אפשר לומר רמז ש"ם ר"ת שבת מילה כידוע שב' אותיות נאמנים צריך להיות לבר ישראל ובחול הם תפילין ומילה, ומזה דרשו רז"ל (ברכות ו.) וראו וכו' כי שם וכו' אלו תפילין שבראש, והענין לדעתי פשוט כי כל המקבל עליו עול תורה והיינו עול מלכות שמים מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ (אבות פ"ג מ"ה) ובתפילין שמורה קבלת עול מלכותו יתברך עלינו, ומילה הוא חותם חתים לעבד למלכו של עולם יתברך שמו, **ובשבת גם כן (נרמז בר"ת שם ה', שם ר"ת) שבת ומילה**, כי שבת הוא אות, כי ששת ימים עשה וכו' הוא יתברך קונה שמים וארץ, ועל כן ויראו ממך. ואפשר לתת **רמז זכור א"ת יום השבת לקדשו** (שמות כ' מ) **א"ת ר"ת אות תפילין, ר"ל מה שבחול עושה מצות תפילין אות זה יום השבת לקדשו אם מקדש השבת כראוי עושה זה פעולתו תמורת אות של תפילין.**

(שבט מיהודה)

לכן עיקר להשיג התפלה שהוא ברצון הקדום ושיקובל התפלה הוא בשבת, ואז יש לאדם כח זה לגשת לפני הקב"ה ולבוא בטענה לפנינו לומר: **רבונו של עולם, הלא היום נתגלה כי בחינת ניצוץ הקדוש, שהיא בחינת נשמה יתירה, שהיא חלק אלוק ממעל בכיכול, בחינת אדנותו יתברך, א"כ עי"ז תזכני נמי להפיק הרצון הקדום, דהיינו התפלה הסדורה שם עוד מקודם בריאת העולם, רק עתה ע"י העוונות נעשה מסך מבדיל, אבל בשבת שנסתלק הממך המבדיל והחלונות פתוחים ומכווינים,** וזכיתי לחלק אלוק בחינת נשמה יתירה, שהוא בחינת אדנותו יתברך שהיא באה מבחינת בינה כנודע, שהיא בחינת אהי"ה בחינת מחשבה, **נמצא שזכיתי שנתגלה כי המחשבה תחלה לסוף מעשה בענין זה, א"כ תזכיני נמי להשיג מבוקשי ג"כ שיתגלה סוף מעשה במחשבה תחלה, ושאזכה להשיג הטובות וחישועות שמוכנים תמיד שם עבורי ועבור כל ישראל,** זה הטענה יש להאדם **בשב"ת ר"ת ש'גורה ת'פלתי ב'פי** כנ"ל, ועי"ז זוכה בטענתו.

(שפת אמת, ברעזאן - פרשת ויגש עה"פ ויגש אליו)

בשבת יש להתפלל מתוך הסידור

בשם האר"י, דבשבת **אין להתפלל בעינים סגורים, וטוב להתפלל מתוך הספר.**

(שלמי הגיגה, אלגאזי – עמוד יד / שערי תשובה - או"ח סי' רסז סק"א)

שבת בשבתן

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

קדושת שבת וקבלת נשמה יתירה הוא מכח קבלת מס"נ בק"ש כל ימות השבוע

ביומו תתן שכרו. ר"ת שבת. הנ"ל עפ"י מה שכתבנו בענין קדושת השבת הוא ע"י מסירות נפש כמ"ש 'ביום שבת קודש שמך יתקדש' [ענין זה נתבאר בדה"ק בכמה מקומות אשר אור קדושת שבת זוכים ע"י שבכל השבוע בעת קריאת שמע מקבל ע"ע עומ"ש וקבלת מסירות נפש כראוי, ע' בדה"ק פר' בראשית ד"ה ויברך, וכ"ה בפר' קדושים ד"ה איש אמו ואביו כו', ושם פי' **'זכור ושמור'** היינו קדושת ש"ק **'בדבור אחד נאמרו'** היינו תלויים ועמדים על היחוד באחד בק"ש, ועוד] **'כי עיקר ענין הקדוש' הוא ע"י מס"נ'** [ובפר' קדושים כתב : שורש הקדושה הוא ענין מס"נ כמ"ש ונקדשתי בתוך בנ"י כי ע"י המס"נ כל ששה ימים הם ההכנה לשבת כי עי"ז נעשה אח"כ השבת בעליית הנפש ונתוסף לו אח"כ נשמה יתירה בשבת] וז"ש **'ועל מנוחתם יקדישו את שמך'** שעיקר מנוחת הנפש להחזירה לשרשה, וזהו 'מנוחה ושמחה' וזה משמחתך ששמחת בו. כי זהו עיקר שמחתו של יעקב אבינו ע"ה הי' להביא השמח' להבורא ב"ה מה שיהי' לעתיד לבא וגם הוא לא הי' לו שום שמחה בעוה"ז רק מה שיהי' הגאולה לע"ל. וז"ש (תהלים נג, ז) בשוב ד' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל כו', וז"פ **המנחיל מנוחה** כו' אותיות נחל ר"ת "נוצר "חסד "לאלפים כי בשבת מתגלה הרצון העליון בחי' נח"ל. וז"פ (דברים יב, ט) **כי לא באתם עד עתה אל המנוח"ה ואל הנחל"ה** הנחלה זו ירושלים. אך ביום שבת מנוחה נתעורר נחל העליון ע"י המס"נ, וזהו מנוחה שלימה שאתה רוצה בה שיהי' הרצון במס"נ. שמח נפש עבדך כי אליך ד' נפשי אשא (תהלים פו, ד) כמבואר במ"א. וזהו סמיכת הפסוקי' **"ביומו "תתן "שכרו ר"ת שב"ת כי אליו הוא נושא את נפשו. פי' ע"י המס"נ זוכה לקדושת יום השבת.**

תפארת שלמה

להתענג על ה'

ביטול החול עבודת התפלה היא מתוך עמל ויגיעה, להתבונן בגדולת ה' עד שמוליד אהבה ויראה, ולהוציא מלבו כל רצון זר, שכל זה הוא על ידי מלחמה גדולה עם היצר, והוא בחינת יעקב עבדי בחינת אתכפיא, **תפלת השבת, לעומת זאת, היא בבחינת מנוחה, אתהפכא, היינו התענוג שבא מהתבוננות והשגה בגדולת ה', והוא בחינת ישראל, שיר א-ל.**

(לקוטי תורה - פרשת בלק דף עב ע"א)

יש אנשים שמתפללים בשבת במרוצה, הוא מסיטרא דדינא. גם יש אנשים שמתפללים התחלת התפילה שהוא עולם העשיה מאוד במרוצה, והם שוטים, כי אפשר שנשמתן מעולם עשיה וצריכים לתקנו. [ממוהר"ר רפאל ז"ל].

(אמרי פנחס - שער התפלה אות כא)

בכח התפילות שבת אכילתו תהיה לעונג שב"ק בקדושה

והנה ענין אכילה זו דשבת הוא על סדר וסגגון א' עם אכילת כהנים ששניהם בחי' המשכה מלמעלה למטה כנ"ל, ולכן כמו שבאכילת כהנים היו צריכים לברך תחלה כדי שעי"ז יהי' המשכת אא"ס, ושיהי' לו כח להמשיך ע"י האכילה כמו"כ **כדי שיוכל להמשיך ע"י עונג שבת את תענוג עליון הנ"ל, צריך מקודם להתפלל בכוונה שאם יאכל בשבת בלא תפלה בכוונה לא יעשה כלום ויתפשט התענוג גשמי של המאכל בחיצוניי', זולתי כאשר יתעורר תחלה בתפלה בקריאת התפלה בכוונה, אזי ימשיך אח"כ באכילתו את העונג העליון** כמו

שהי' בבשר הזבח דכהנים הברכה תחלה כמ"כ בשבת הקריאה דתפלה הוא כמו"כ ברכה על מצות האכילה בשבת וד"ל.

(דרך מצותיך, מהצ"צ - דף צג ע"ב)

מעלין תפילות ימי החול

היות שהתפלות שהתפלל אדם ביומי החול לא יהיה בהם הכח ההוא, עכ"ז **הם מתעכבים עד יום השבת שבדרך עליית תפלות השבת יעלו עמהם שאר התפילות.** ויש סמך לזה בזהר פ' פקודי בהיכלות בהיכל ראשון ע"ש.

(פרדס רמונים, רמ"ק - שער טז פרק ה)

והנה ביום השבת כי **אז יש תוספת לנשמה, הנה יש בתפילתינו כח לעלות עד היסוד, כי שם מקום הנשמות, אך בחול אינם עולין עד שם, רק מתעכבים עד יום השבת, ואז עולות יחד עם תפלת שבת** וכו'.

(פרי עץ חיים - הקדמה שניה סוף דרוש ב)

ש'מעה ב'קולי ת'חיינה

כתבו המקובלים שכל התפלות שמתפללים בכל ימי השבוע עולין בשבת, וזה נרמז בפסוק (תהלים קל, ב) ה' **ש'מעה ב'קולי ת'חיינה אזנך קשובות ר"ת שב"ת,** וכן (שם צד, יט) **ב'רוב ש'רעפי ב'קרבי ת'נחומיך ישעשעו נפשי ר"ת בשב"ת,** והפי' **שבתוספות נפש באותו השעשוע שבא לאדם בשבת כל מה שאדם מכוין בשרעפיו לדבר מצווה ומכוון בתפלתו כשבא שבת, אזי הנפש יתירה מעלה אותו השעשוע לדרגא עילאה לעילא,** לכן אי"ש אמונו"ת ר"ב ברכות (משלי כה, כ) ס"ת שב"ת, וכן ממכון **'שבתו'** השגיח (תהלים לג, יד) קרי ביה שבתו פת"ח תחת השין. וזה עולת שבת בשבתו, ומה הוא העלייה על עולת התמיד שהם תפלות שנתקנו כנגד תמידין (ברכות כה:), ועז"א ביום השבת מה שאדם מתפלל בכל יום ויום מימי השבת שהם ימי השבוע שכל א' נקרא על שם שבת, א' בשבת שני בשבת, **אותן התפלות ממתינין עד יום השבת לכן חזר ואמר ביום השבת בעצמו שבאותו פרק יערכנו לפני ה' שמעריכין ומסדרין אותו לפני ה' וכו'.**

(מגלה עמוקות - מהוד"ב פרשת אמור אופן כז)

הטועה יפשפש במעשיו ויתעורר בתשובה

טעה והתפלל תפלת חול יגמור אותה ברכה כו', כדאיתא בפרק מי שמתו, ומבואר בטור סימן רסח. **ומצאתי מי שאירע לו כן ידאג בכל השבוע, כי הוא סימן רע שנהג בקודש כמו חול, על כן יפשפש במעשיו ויתעורר בתשובה.**

(של"ה הקדוש - מסכת שבת פרק נר מצוה אות לד)

לפי שהתפילות עולות עד הכתר, התקינו במוסף 'כתר יתנו לך י"י אלהינו'. כלומר, כל התפילות של יוצר שהתפללו ישראל עולות עד הכתר. ולפיכך אנו אומרים 'כתר יתנו לך' בתפילת מוסף ולא בתפילת יוצר, כי בתפילת יוצר עדיין לא הגיעו התפילות עד הכתר, אבל בתפילת מוסף כבר הגיעו התפילות עד הכתר, כי כבר נשלמו תפילות יוצר ועלו לכת"ר וכו'.

(שערי אורה - שער השני הספירה התשיעית)

הזמן מוכשר להתפלל למעלה מטבעו ולהמשיך ישועות

דאם אדם מתאמץ בתפילה יותר מכפי טבעו הרגיל, פותחין לו כנגדו מן השמים למעלה מן הטבע, ואפי' שאינו כדאי, וזה נקרא חתירה שאינו דרך הפתח הרגיל. ויש לדקדק דמדקאמר תחילה זה חותר מבפנים דהיינו המלך שהוא בפנים, משמע דמשעה שנתן דעתו להתאמץ בתפילה, אפי' טרם שהתחיל להתפלל, תיכף חותר מבפנים, וזה עצמו הוא מסייע ונותן כח לאדם לתפילה. וזה ה' שפתי תפתח, מכלל שהן סגורות. אך להתאמץ בתפילה כ"כ אינו דבר נקל לכל איש. ונראה שעכ"פ בשבת דכתיב (יהזקאל מו, א) **ביום השבת יפתח וגו', שאז בלא"ה השערים פתוחים, זה עצמו נותן כח לאיש להתחיל להתאמץ בתפילה, ואז ממילא הפתיחה שע"י התפלה היא באופן אחר לגמרי, וע"כ גם בשבת אומרים ה' שפתי תפתח.**

(שם משמואל - פרשת תולדות שנת תרעג)

ע"י שילמוד ויתפלל בשמחה והתלהבות בשבת, ישפיע על ימוה"ח

השבת שורש יסוד התפילה, כי התפילה נשאבת מקדושת שבת, והמקדש עצמו בקדושת שבת לפי כח זה יהבין לי' צלותא בימי החול, וכפי שמתלבש עצמו בקדושת שבת, כך יכול להוריד השפעות טובות ולבטל גזירות בתפילתו בימי החול, ונכלל זה גם במ"ש (בזוה"ק) דימי החול מתברכין משבת וכו'. **וכאשר התורה והתפלה בהתלהבות שמחה גדולה בשבת, בכח קדושה זו בנקל יכול להתפלל וללמוד בימי החול ג"כ בהתלהבות בשמחה גדולה.**

(אור התורה, לר"ש תאומים - פרשת ויקהל עמוד רז)

בשמחה גדולה

ולהתפלל ביום השבת בשמחה גדולה.

(מאור עינים - בהנהגות ישרות אות יד)

אמירת בקשות ותחנונים בשבת קודש

בענין אמירת בקשות ותחנונים בשבת קודש, אמר הגה"צ ר' בנימין ראבינאוויטש זלה"ה, שעל רוחניות מותר להתפלל, ועל גשמיות אפשר להתפלל בנוסח "מי שבירך" וכמו שעושים לחולה.

(עבודת בנימין - שער השבת)

ויש אומרים כי טעם שלשה תפילות, כי שבת נקרא כלה לישראל, כמו שהיו אומרים בואי כלה. והכלה צריכה שלשה דברים, קידושין, ומתנה, ואח"כ יחוד, כן בתחילה אתה קדשת שהוא קידושין, ואח"כ ישמח משה במתנת חלקו שהיא המתנה, ואח"כ אתה אחד לשון ייחוד.

(דרשות ר"י אבן שועיב, תלמיד הרשב"א - דרוש לשבועות)

ואין תפלת יום שבת כתפלת ימי החול.

(ראשית חכמה - שער הקדושה פ"ז אות קא)

חלית"י פני"ך בכ"ל ל"ב גימטריא שבת

ונודע שהמדות נקראים שערים והם זי"ן שערים, ותפלה נקראת עבודה שבלב כמאמר חז"ל (תענית ב.) איזה עבודה שבלב זו תפלה כי עיקרה היא לכוון לבו היטב לאבינו שבשמים, וע"ז נעשה התיקון ברומו של עולם בהמדות שהם זי"ן שערים. אמנם ביומות החול א"א לכוון לבו היטב בהכנה דרבה הראויה, אלא כל תפלות של ימי החול נתעלים בשבת, **שאז קדושת היום גורם לנו לכוון הלב היטב כראוי. לכן חלית"י פני"ך בכ"ל ל"ב** (תהלים קיט, נח) **גימטריא שב"ת, רומז שבשבת מסוגל לחלות ולהתפלל בכוונת הלב, לכן נתעלים אז כל תפלות החול** וכו'.

(שפת אמת, ברעזאן - פרשת בהעלותך בד"ה או יאמר בהעלותך)

תפילת היחיד מתקבלת כבעשי"ת

איתא בתיקוני זוהר תיקון כא, **דיום שבת נחשב בעשי"ת, ומתקבל גם תפלת יחיד.**

(תכלת מרדכי, בערזאן – פרשת נצבים אות יז)

הגם שהמתפלל על גשמיות צריך להצפין ולהסתיר התפלה מסט"א שלא תהיה קטרוג, בשבת קודש שאז נשבתין הקליפות, יכול להתפלל גם בעבור עצמו. וז"פ אומרם (פסחים סח:) **הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם, שבשב"ק גם המקטריגים מודים לישראל ועונים אמן.**

(קול יעקב, מבעל מלא הרועים – פרשת דברים אות מו)

אנו רואים שבשבת אפשר להתפלל בכוונה יותר מבימי החול, סיבת הדבר היא, בגלל ההארה האלקית שמאירה ומתגלה בכל נפש מישראל יותר מבחול, והיא הנשמה היתירה.

(אור התורה - ויקרא עמוד תריג)

לא יהי' דבורך של שבת כדיבורך של חול

אמנם זאת צריכנא למודעי, שלא זה בלבד שצריך להוסיף בו בשירות ותשבחות רבות, אלא אף בדברי שבחין והשירות והלולים, שאומרין אותם ג"כ בימי החול כמו ביום השבת, מ"מ **לא יהיה דבורך של שבת כדבורך של חול, ומתפרשין המה בדעת.**

(סידורו של שבת - ח"א שורש ה ענף א עלה א)

התיקונים כמו בזמן שבית המקדש הי' קיים

ידוע כל כוונת צפית הגאולה העתידה ואשר מחכים בבנין בהמ"ק ולהקריב קרבנות הוא, לעשות תיקון היהודים בשלימות בכל העולמות כמקדם, כמש"כ בכל הקרבנות (ויקרא כג, לז) 'להקריב אשה לה'', אמנם בקרבנות שבת לא נאמר בכל המקרא אשה לה', כי אמנם **בשבת אין צורך לעשות היחוד ע"י קרבנות, כי היחוד נעשה ממילא בקדושת שבת, ע"י תפלת שבת כמו בזמן שביהמ"ק קיים. וזהו שאנו אומרים 'אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל', לעתיד לתקן היחוד הנה עתה 'ביום השבת שישו ושמחו', כי גם עתה נעשה כמוה ביום השבת.**

(תפארת שלמה - פ' תולדות בד"ה וישבת)

אסרו חז"ל לשאול צרכיו בשבת, כי שבת היא יום הנשמה ולא יום הגוף, לכן אין שואלים בשבת בצרכי הגוף.

(ראשית חכמה - שער הקדושה פרק יד)

עיקר שבת יומא דנשמתין לתורה ותפלה

עיקר יום השבת הוא, להתדבק בחשי"ת בתפלה ותורה, ולזה קורא הזוהר (ויקהל רה.) האי יומא יומא דנשמתין, ולא יומא דקיימא בגופא, ר"ל **שמאיר שורש הנשמות על הנשמות שבגופים, וזה נכספים אליו, וזה נקרא תוספות נשמה יתירה, וכל זה נרגש בתפלה, לכך צריך להזהר בתפלת שבת מאד מאד, כי זהו עיקר השבת,** לא כמו שהושבים המון עם אפילו בעלי תורה, שאינם חרדים על דבר השי"ת ומזלזלים בתפלה, יום השבת בעיניהם ענין אחר לא ידעתי מה, אבל האמת הוא כמו שכתבתי, וכל זה הוא דברים אמתיים בנוים על פי דברי חז"ל בזוהר והאריז"ל ושאר מפרשים, וקצת מדברי רבותינו הקדושים הנ"ל ית"ש החונן לאדם דעת.

(יושר דברי אמת - סימן מה / דרך אמת - פרק טז)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

כל הברכות תלויין ובאין בזכות השבת

בפסוק ובאו עליך כל הברכ' האלה והשיגוך כי תשמע בקול ה' אלקיך. כל הברכות הוא שורש הברכות. כדאיתא בזוה"ק על ברכת השבת כיון דלא אשתכח בי' מזונא מה ברכתא אשתכח בי' אלא כולהו ברכאין בשביעאי תליין כו'. ולכן פורט הכ' אח"כ ששה ברכות פרטיות ברוך בעיר בשדה פרי בטנך טנאך בבואך בצאתך. מול ששת ימי המעשה. אבל כל הברכות הוא שורש הברכות והוא ברכת שבת שאין הכל מוכנים לקבל אלה הברכות רק בנ"י בכח התורה. כי תשמע בקול כו' עי"ז והשיגוך כמ"ש את הברכה א' תשמעו כמ"ש מזה בפ' ראה. [ויתכן לומר כי בעבור זה אומרים אלה הברכות במוש"ק. ושוב מצאתי מזה בסידור ר' הירץ ז"ל במש"ק שם].

(שפת אמת)

⚜ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ⚜

איחור התפלה כדי שילמדו מקודם

בעת שקבלו אותו [הגה"ק המהר"ם שיק] לרב דחוסט היה אז חמי זקיני אברך תלמיד חכם מופלג כידוע והיה לו התקרבות אל הרב, ושמע אז שאמר מרן זצ"ל שיאמר בדרשה שיתפללו בשב"ק בבוקר השכם, כדי שלא יעברו זמן תפלה ויברכו ברכות לבטלה, והגאון זצ"ל לא דרש מזה כלום, ושאל אותו אח"כ חמי זקיני זצ"ל, הלא רבינו אמר שידרוש אודות זמן תפלה, ולמה שינה דעתו הגדולה. השיב לו, על שנודע לו ושאל מה עושים בשבת קודש התפלה, ואמרו לו שכל אחד עוסק במה שיודע, האנשים פשוטים אומרים תהלים ומעבירין הסדרה, ובני תורה גפ"ת, ואחר התפלה מה עושים, אמרו לי שהרבה מהם הולכים בטלים, אמרתי אם כן הוא טוב יותר לסמוך על השיטות שאינו ברכה לבטלה, אף שמאחרים זמן תפלה, ולא ילכו בטל.

(דרכי משה החדש - אות עה)

למען לא יפרקו עול

מרן רביה"ק מסאטמאר זצ"ל אמר בטעמא דמילתא, אשר הנהיג בבתי מדרשיו להתפלל בשבת בשעה מאוחר, מפני שבמקדמת דנא היה נוהגין בשבת לאחה"צ לילך לביקורים לקרובים ולידידים איש ואשתו, ודבר זה גורם לכמה רעות ולפריקת גדרי הצניעות, ע"כ שיכל בדעתו להתאחר בהתחלת התפלה למען יגמרו התפלה בזמן מאוחר שעד שיאכלו סעודת שבת וישנו שינת הצהרים כבר יהיה סמוך לזמן מנחה. ושמעתי עוד שמרן ז"ל אמר לאחד שכל זמן שהעולם בביהמ"ד ומאחרים בתפלתם ודאי שאז מתנהגים כשורה, אבל אח"כ אין מובטחים, וכו'.

(ישראל והזמנים - סי' כח פ"ב)

באמת מי שטעם טעם הכנה קדושה לתפלת שבת קודש, על ידי לימוד קודם התפלה איזה שיעור גמרא ותוס', ואח"כ איזה ספר חסידות וזוהר הקדוש, זה בודאי יבין קצת הטעם האיך קבעו זה להתפלל שבת במאוחר כמעט בקביעות.

(תורת א', שאפראן - ח"ג מכתב לד)

אם התפללו זה פונה לכרמו

מרגלא בפומיה דהרה"ק ר' אורי מסטרעליסק זל"ה, ללמד זכות על המתאחרים להתפלל, כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו עד עמוד בתפלתם, כי תמיד עול מלכות שמים מרגלא בפיהם כי צריכים להתפלל, משא"כ באם התפללו אזי זה פונה לכרמו וכו' ועול מלכות שמים ח"ו משתכח בפיהם.

(אמרי קדוש, סטרעליסק - עמוד לט)

לימודים מסוגלים לתפלה בכוונה

הרה"ק מוהר"מ מקרעטשניף זצלה"ה, אמר שהלומד מס' ברכות, סגולה הוא שיוכל להתפלל בימי חול בכוונה, והלומד מס' שבת, סגולתו הוא, להתפלל בשבתות בכוונה, והלומד בסה"ק 'נועם אלימלך' מסוגל לענוה, והלומד סה"ק 'קדושת לוי' מסוגל להמתקת הדינים.

(שער האותיות, קרעטשניף - עמוד כט)

אמר [הרה"ק רא"ז מקרעטשניף זי"ע] שמעולם לא הי' חולה רק עד שב"ק, כי בשב"ק מעבודת התפילה בזיעה חלפו והלכו כל מיני חלאים ממנו.

(רזא דשבת, קרעטשניף - מאמרים עמוד צח)

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר
נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהרי"ט ז"ל ונוקללה"ה
בני ברק
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

שיר וקו"ל תודה

מריחוק מקום וקירוב לבבינו, ברכת מזל טוב תטופנה שפתותינו, קדם ידידינו וידיד כל, על כל מכיריו נערץ ומהולל, ושמוא"ל בקוראי שמו, טעמו ונימוקו עמו, הכה"ן הגדול מאחיו, יראת ה' חופף על פניו, דולה ומשקה מתורת רבותינו לאחרים, שבחו בפי ישרים, לשונו עט סופר במלאכתו, כה"ן שיפה דעתו, ידיו רב לו בתורה ובחסידות, איש האשכולות, לו יאתה לו התודה והברכה על עזרתו הנכונה, תמיד בכל עת ועונה, למען גליונינו המפורסם ברננה, ובמיוחד במדור "משולחן מלכים" להרוות צמאון עדת מי מנה

האי ניהו האי גברא רבא ויקירא, נודע לעוז ולתפארה,
זכה לקירבה וחיבה יתירה אצל מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע
ולהבוחל"ח אצל מרן רבינו הגה"ק שליט"א

הרה"ג רבי

שמואל הכהן פרידמאן שליט"א

וזכר מערכת "קול התאחדותינו"

לרגל שמחת אירוסי נכדו ני"ו בסימן טוב ובמזל טוב

בן חתנו כבנו ידידינו האדם היקר באנשים, ראש וראשון לכל קדשים

מוה"ר אברהם יהושע הכהן גלאנץ הי"ו

ותהי נא ברכותינו עטרת לראשך, שמשמחה זו יושפע תמיד שמחות באהליך, ואך טוב וחסד ירדפוך, לאורך כל ימי חייך, ותזכה להמשיך בפעולותיך, ותמיד נספר תהילתיך, וראה בנים לבניך, עוסקים בתורה ובמצות כאוות נפשיך, ותמשיך בהרמת גליונינו, שופרה של קהילתינו, ויהי נועם ה' עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו, ומלכינו מרן רבינו הגה"ק שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

הנחותמים למען שמו באהבה ובהודאה

מערכת "קול התאחדותינו"
במהרה"ק

מערכת "קול התאחדותינו"
במהרה"ב

סימן טוב ומזל טוב

פנימי תשי"ב בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מפינסק קארלין שליט"א

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום א' פרשת קרח, ער"ח תמוז, תשפ"ג לפ"ק

רבינו קידם פניו בברכה ודרש בשלומו

רבינו: וועז איז מען געקומען?

האדמו"ר מפינסק קארלין: היינט צופרי.

רבינו: מ'איז געקומען אהער קיין קרית יואל?

האדמו"ר מפינסק קארלין: יא אוודאי, כ'בין געקומען צום רבי'ן, נישט קיין קרית יואל.

רבינו: מ'גייט זיין דא שבת אין קרית יואל?

האדמו"ר מפינסק קארלין: אזוי הייסט דאס, אויב מ'וועט מיך אריין לאזן...

רבינו: א ודאי אזוי, וואו גייט מען זיין שבת?

האדמו"ר מפינסק קארלין: ביי ר' חיים אין שטוב,[1] מ'מאכט א פארמאכטע שבת ביי אים אין שטוב.

רבינו: [בצחות] דער עיקר אז אינדערוואכן זאל זיין אפען...

האדמו"ר מפינסק קארלין: כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליא (זהר חלק ב, פח א).

רבינו: די ברכה קען קומען שבת, אבער אינדערוואכן זאל זיין אפען...

האדמו"ר מפינסק קארלין: כ'מיין אז כ'האב דאס שוין געזאגט דעם רבי'ן אמאל, כ'פאר דאך ארום אסאך אויף די וועלט, דאס איז קלאר אז דער סאטמארער רב ז"ל האט אויפגעמאכט דעם פארטאג'ס, אבער אזוי ווי ס'איז דא ביים רבין'ס קהלה זעהט מען נישט אין די גאנצע וועלט, אין די גאנצע וועלט זעהט מען נישט אזא זאך, אומעטום איז דא עפעס, איינמאל ס'איז דא א סאטמארער שטיבל איז דא עפעס, אבער אזוי ווי דא איז נישטא אין ערגעץ.

רבינו: יא ב"ה, דא איז זייער שיין דער פארטאג'ס.

האדמו"ר מפינסק קארלין: כ'זאג אז די ירושלימער אידן מעגן זיך שעמען, די ארבייטער'ס דא לערנען מער ווי די כולל יונגעלייט אין ירושלים.

רבינו: אוודאי, עם הייבט זיך אהן שוין גאר פרי, פיר–פינעף אזייגער פארטאג'ס קומען שוין אידן עוסק זיין בתורה.

האדמו"ר מפינסק קארלין: כ'מיין אז ס'איז נאכנישט געווען אזא דור, אזויפיל תורה און אזויפיל חסד, ס'איז נאכנישט געווען אזא דור.

רבינו: ברוך ה', אסאך זאכן איז בעסער ווי ס'איז אמאל געווען, אידן זענען זיך קובע עיתים לתורה, מ'געבט צדקה, שיינע שטובער, ערליכע שטובער, עס איז זייער ערליך דא.

ביי די נאכט איז אויך שיין דא, ביינאכט איז אויך פול דאס ביהמ"ד.

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן הצלחה רבה און סייעתא דשמיא, בורר צו זיין אסאך ניצוצין דא אין אמעריקא מיט ברכה והצלחה.

האדמו"ר מפינסק קארלין: אמן, דער אויבערשטער זאל העלפן דער רבי זאל זיין געזונט און שטארק, קענען מגביר זיין חיילים, תלמידים, לתורה און יראת שמים און פירן די גרויסע הייליגע עדה על מי מנוחות.

מוה"ר שמואל הכהן פריעדמאן, משב"ק: עם האט געפרעגט דא איינער אויב דער ניגון אויף 'קה אכסוף' צי דאס שטאמט אויך פון קארלין?

---

[1] הרבני הגביר הנכבד בנש"ק מוה"ר חיים טאגער הי"ו מנכבדי אנ"ש, נדיבים בעם, בעיר קרית יואל יצ"ו.

האדמו"ר מפינסק קארלין: דער ניגון זינגט מען ביי אונז, אבער נישט אויף 'קה אכסוף', ביי אונז זינגט מען דאם אויף 'על הכל'.

רש"ח: און פון ווי קומט דער ניגון?

האדמו"ר מפינסק קארלין: אז מ'זינגט דאם ביי אונז מן הסתם שטאמט דאם פונעם בית אהרן.

רש"ח: הייסט דאם אז רבי אהרן הגדול האט געמאכט דעם נוסח הפיוט, און רבי אהרן קארלינער דער בית אהרן האט געמאכט דעם ניגון.

רבינו: אונז זענען מיר אייניקלעך פון רבי אהרן הגדול.

האדמו"ר מפינסק קארלין: יא, כ'בין געווען ביים טאטן ביים ברך משה ז"ל, האט ער מיר אויך געזאגט אז מ'איז אייניקלעך פון רבי אהרן הגדול.

רבינו: דער זיידע רבי שלום אליעזר'ל איז געווען א איידעם ביי רבי מאטעלע האראנסטייפלער, און ער איז געווען א אייניקל פונעם טשערקאסער (הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס ז"ל), און דער טשערקאסער איז געווען א זוהן פון רבי מאטעלע טשערנאבלער, וואס איז געווען א איידעם ביי רבי אהרן קארלינער, נישט אלע קינדער פון רבי מאטעלע טשערנאבלער זענען געווען פון דעם זיווג,[2] אבער ער (הרה"ק מטשערקאס ז"ל) איז יא געווען פון דעם זיווג.

*

האדמו"ר מפינסק קארלין: די וועלט דערציילט א מעשה פונעם ייטב לב מיטן ישמח משה וועגן קרח, אז ער האט געזאגט אז ער איז געווען אינעם דור פון קרח.

רבינו: יא, און ער האט געזאגט אז ביי די מחלוקה איז ער געווען נייטראל.[3]

האדמו"ר מפינסק קארלין: פון דעם ווייזט אוים אז ס'איז געווען א רוב כלל ישראל וואס איז געשטאנען מיט קרח.

רבינו: אינטערסאנט, דער ייטב לב האט אים געפרעגט, 'ער איז געווען נייטראל קעגן משה רבינו?' האט ער געזאגט, 'עטץ ווייסט נישט וואס קרח איז געווען'. האט ער געזאגט אזוי, קרח האט געהאט די סלתה ושמנה, די בני עליה, און משה רבינו האט געהאט די עמך אידן.

האדמו"ר מפינסק קארלין: מוראʼדיג... אין פסוק שטייט מאתיים וחמישים איש, אבער לויט די מעשה קומט אוים אז ס'איז געווען מער ווי מאתיים וחמישים איש, די מאתיים וחמישים איז זענען געווען ראשי העדה, אבער ס'איז געווען נאך אסאך מער...

רבינו: די בני עליה האבן מיטגעהאלטן מיט קרח.

האדמו"ר מפינסק קארלין: נישט צו פארשטיין. ווייל ווען קרח געווינט ווען, וואלטן זיי ווייטער גארנישט געהאט, דאם איז די שווריקייט דא.

רבינו: דער רבי פון לובלין האט געזאגט 'דער הייליגער זיידע קרח'.[4]

---

2 כי אחרי שנולדו ג' בנים עם בת אחד מהרבנית חי' שרה ע"ה בת הרה"ק רבי אהרן מקארלין ז"ל, נשא בזיווג"ש את הרבנית פיגא בת הרה"ק רבי דוד לייקעם ז"ל וממנה נולדו לו עוד ה' בנים וג' בנות.

3 עי' בס' תהלה למשה, כי מרן הישמח משה העיד על עצמו שכעת הוא בפעם הרביעית בעולם, וכל פעם היה מהמפורסמים שבדור, ופע"א גילה כי הוא היה מיוצאי מצרים ונוכח היה גם בעת מחלוקת קרח ועדתו, ושאלו נכדו הייטב לב לאיזה צד היה נוטה, והשיב לו: אתה לא היית מכיר את קרח, אלמלא היית מכיר אותו לא היית שואל, ולכן לא נטה לשום צד כי לצידו של קרח היו גדולי הדור, והיה קשה להבחין בינו למשה רבינו.

וכ"כ מרן רבינו ז"ל בדברי יואל (פ' במדבר עמ' ע"ח) וז"ק: ידוע מה שאמר ק"ז הישמח משה זלה"ה על עצמו שהיה שלשה פעמים בגלגול בעולם הזה בפעם הראשון בדור המדבר, ואמר שהוא זוכר עדיין את האהל שהיה דר בו, ושאלוהו אם היה מהמסייעין למשה או שנטתה דעתו אחר קרח, עיי"ש באריכות.

4 עיי' בס' החכמה מאי"ן (עמ' ס"א) שהרה"ק רבי יצחק מסטיטשין ז"ל סיפר שהמגיד מקאזניץ ז"ל אמר אי אפשר לומר טובות על קרח, שהרי הוא ציער למשה רבינו, ואי אפשר לומר עליו רעות שהרי הוא זקינו של הרבי מלובלין ז"ל, ואמר הרה"ק רבי יצחק מסטיטשין ז"ל שבספה"ק וראה לשונו של רביה"ק בדברי יואל (עמ' ט"ו, ועמ' ל"ג) שהישמח משה השיב לו אלמלא היית מכירו לא היית שואל, ומסיים שם בזה"ל: "היוצא לנו מזה שקורח היה איש קדוש וצדיק אמת אלא שטעה בדבר כמ"ש האר"י הקדוש", ע"ש.

ועי' עוד בס' חמדה גנוזה (ח"א עמ' צ"ח) וז"ל: שמעתי מאחי הה"צ מרודניק שאא"ו (הייט"ל) ז"ל בתחילה לא התערב במחלוקת הידוע (הייט מחלוקת צאנז-סאדיגורא) ואמר שאין ברצונו להתערב מחמת ששמע מאא"ז מאוהעל ז"ל שאמר לו שזוכר כשהי' בגלגולים הקודמים במצרים וששמו נכתב בתורה וזוכר עוד מחלוקת קורח ושאלו אותי אא"ז מסיגעט (הייט"ל) ז"ל עם מי החזיק אמר לו אספר לך את האמת שבמחלוקת קרח הי' ג' ביתות, כת אחד היה מחזיקים מאוד עם משה רבינו ע"ה והיה להם מסי"נ בעדו ולא רצו להכנס כלל בדין ודברים עם קרח ועדתו, כת השני התווכחו עם עדת קורח וניסו להוכיח להם בטענות שהצדק עם משה רבינו ע"ה, והכת הג' היה עומדים לגמרי מרחוק ולא היה כלל ברצונם להתערב במחלוקת זאת ואני הייתי מאותו כת שהיו עומדים מרחוק, ואמר אא"ז מסיגעט (הייט"ל) אא"ז מאוהעל לא רצה להתערב א"ע אז בהמחלוקת נגד קרח ע"כ איננו רוצה להתערב במחלוקת הזאת.

אגב, עיין בס' חמדה גנוזה (ח"א) פר' קרח שהרה"ק מצאנז זי"ע פירש שקרח רצה להיות רבי, ומשה אמר לו שצריך הכרזה בשמים, עיי"ש באריכות דבריו הקדושים. ועיין בס' בית פנחס (מבעל הפתחא זוטא מקאסוב) שמביא ג"כ דברים אלו בשם הגה"ק הדברי חיים ז"ל.

האדמו״ר מפינסק קארלין: דער חוזה האט געזאגט אויף קרח״ן, ׳דער זיידע איז שוין ארוים, אבער די באבע פרעגלט זיך נאך׳.

כ׳מיין אז ס׳שטייט פון אר״י הק׳ אז לעתיד לבוא וועט קרח זיין א לוי גדול.

רבינו: עם שטייט דאך צדי״ק כתמ״ר יפר״ח איז די סופי תיבות קר״ח, לעתיד וועט קרח נתעלה ווערן (ולכן נרמז בסופי תיבות בכדי לרמז כי זה יהיה רק לעתיד ולא עכשיו).[5]

האדמו״ר מפינסק קארלין: דער אמת איז אז ס׳שטייט אין חידושי הרי״ם אז וואס מ׳רעדט פון דעם דור המדבר איז בכלל נישט מיט אונזערע השגות, ווייל זיי האבן דאך אליינס געהערט ׳אנכי ולא יהיה לך׳ און שפעטער די גרעסטע נביאים.

רבינו: ס׳איז דאך ביי זיי געווען דער ׳פסקה זוהמתן׳.

האדמו״ר מפינסק קארלין: יא, זאגט דער חידושי הרי״ם אז וויבאלד אלע דורות איז געווען ביי זיי נכלל, זענען מיר דאך אויך געווען דארט, און מיר האבן געמאכט דעם חטא.

רבינו: מ׳פראבירט אריין צו לייגן אין קרח די מחלוקה, ס׳איז נישט אזוי פשוט געווען.

מ׳זעהט דאך אז ער האט געהאט רוח הקודש, אזוי זאגט רש״י [ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן וגו׳].

האדמו״ר מפינסק קארלין: און עס ווערט געברענגט אז ער איז געווען חשובער ווי אלעמען, דער עצם זאך אז ער האט נישט געהאט דעם חטא העגל מיט זיך, איז ער געווען חשובער ווי אלעמען, נאר עס האט אים געפעלט דעם ׳ונחנו מה׳, די נקודה האט געפעלט.

רבינו: דער ישמח משה זאגט (פרשת קרח) אז גדלות הבורא האט ער געזעהן, נאר שפלות עצמו האט ער נישט געזעהן, עינ״ו הטעתו. ער האט געהאט נאר איין עין.[6]

האדמו״ר מפינסק קארלין: אז ער האט געזעהן אייניקלעך, און עס גייען ארוים קומען פון אים נביאים, איז וואס? דערפאר דארף ער שוין זיין כהן גדול? וואס הייסט דאס עינו הטעתו?.

רבינו: ביי יעקב אבינו שטייט (בראשית מה, כ) וישם את אפרים לפני מנשה, פארוואס האט ער געלייגט אפרים פאר מנשה?, מנשה איז דאך געווען דער בכור, נאר וויבאלד עס קומט ארוים פון אים יהושע איז ער מער.

האדמו״ר מפינסק קארלין: איצטער נאך דעם וואס איז שוין געווען אזא מעשה פון קרח ועדתו, פארוואס האט מען געדארפט צו קומען צו די מטות, פארוואס האט מען געדארפט איבער מאכן די מטות, אלע וויסן אז אהרן איז כהן גדול, ס׳איז שוין נישט געווען קיין מורד, פארוואס דארף מען האבן די מטות?

רבינו: זעהט אוים ס׳האט אויסגעפעלט לדורות.

האדמו״ר מפינסק קארלין: מיר איז אמאל אויסגעקומען צו זאגן, אז מ׳וויל זאגן א מענטשן דארף מען רעדן צו אים מיט גוטן׳ם נישט מיט קיין פעטש, און דא איז געווען פעטש האט מען געדארפט ווייזן מיט גוטן׳ם....

רבי דוד׳ל לעלובער האט געזאגט, וען קרח וואלט געווואוסט אז מ׳קען שטיין אונטערן אויוון, און טוהן די זעלבע עבודה ווי דער כהן גדול לפני ולפנים, וואלט ער נישט נחלק געווען על הכהונה.

רבינו: דורך תורה קען מען צוקומען, גדולה תורה יותר מן הכהונה (אבות פ״ו מ״ו).

האדמו״ר מפינסק קארלין: אהן תורה איז דאך גארנישט.

רבינו העניק לו ספר לב אהרן עמ״ס אבות

האדמו״ר מפינסק קארלין: א ישר כח, א גוטן חודש, ביי מיר איז שוין ראש חודש (לפי שעות אר״י), ביים רבי׳ן נאכנישט.

רבינו: ביי אייך גייט שוין חקת...

ונפרד רבינו ממנו בברכה: דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל האבן גרוים הצלחה דא אין אמעריקא.

״עבודת ישראל״ של המגיד מקאזניץ ז״ל אין חידושי תורה בפרשת קרח.

ועי׳ בס׳ ילקוט מקראי קודש – בעלוא (פר׳ קורח) שהמהרי״ד מבעלוא זצ״ל מביא בשם אביו הק׳ ליישב איך הרבי מלובלין חיפש זכותים לקורח, הרי אין טוענין למסית, עיי״ש.

5 ועי׳ מ״ש מרן רבינו בעל ברך משה ז״ל (פ׳ קרח עמ׳ קס״ו) שהיה בזה ענין חמור של דחיקת הקץ, עפ״י המבואר בהקדמה לספה״ק ויואל משה, ועי׳ עוד שם מ״ש בזה, ובעיקר הדבר נדפס כעת ביאורים וחידושים עמוקים בענין זה בדברי יואל במהדורא חדשה (על פרשיות חקת בלק פנחס).

6 וז״ל שם: ״ומה שאמר עינו הטעתו, יש עוד כוונה עמוקה, דהא קרח השיג בגדולת הבורא, דאם לא כן מנין לו כל הכבוד הזה להיות סוכה ברוח הקודש, ומכל שכן לפי מ״ש לעיל דהיה משיג ענין פרה אדומה, רק בשפלות בן אדם לא ראה. ובהקדים מה שפירש הרב הקדוש מו״ה אלימלך זצק״ל על המשנה (הגיגה ב.) סומא באחת מעיניו וכו׳, היינו שרואה בגדולת הבורא ב״ה ואינו רואה בשפלות עצמו, פטור מן הראיה, כלומר יותר טוב היה אם לא ראה ולא ידע כלל, כי תועבת ה׳ כל גבה לב (משלי טז ה). והיינו עינו דייקא הטעתו, ר״ל שראה רק בעינו אחת, דאלו היה רואה בשתי עיניו לא היה טועה, והבן״.

מתוך שיחה אצל מסיבת לחיים
בבית הרבני הנגיד מוה"ר יואל לאנדא הי"ו
לרגל אירוסי בתו הכלה שתחי'

מוצש"ק פרשת במדבר תשפ"ג לפ"ק

המחותן הרה"ג ר' לוי יצחק האניג שליט"א, מגי"ש בממגרת יושבי אוהל: אין ספר אלה מסעי פון רבי משה האניג ברענגט ער אז דער אריז"ל האט מעיד געווען אויף קברות דוד המלך.[7]

רבינו: ס'איז דא וואס מ'זאגט היינט אז מ'וויסט וואו איז די קבר פון דוד המלך.

ודברו בענין נסיעת רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל לארה"ק ת"ו והאם הסכים לזה

המחותן: געגאנגען איז ער (רביה"ק הדברי יואל ז"ל) זיכער נישט?

רבינו: ניין, כ'האב נישט געהערט אז ער זאל האבן געווען בייט קבר דוד המלך.

צום קבר דוד המלך האט מען שוין געקענט גיין פאר די זעקס טאג'יגע קריג.[8]

המחותן: מ'זאגט נאך אז אויף די שיף האט ער נאר געהאט דעם ספר שער הגלגולים, און דעם אלה מסעי (מהגאון המהר"ם האגיז) האט ער נישט געהאט.

רבינו: כ'האב נישט געהערט אז ער זאל האבן געווען דארט, צום קבר דוד המלך האט מען שוין געקענט גיין נאך פאר די זעקס טאג'יגע קריג (שהי' בשנת תשכ"ז אחר חג השבועות).

המחותן: דער מונקאטשער רב ז"ל איז געווען...[9]

---

7 ז"ל הספר אלה מסעי (מהדו' ירושלים פ"ד): האלקי מוהר"י לוריא ז"ל (שער הגלגולים בסופו) דרוש ה' דיבר בו הוא גם כן אשר קיים ואישר כל אותו תחום ארץ ישראל בערי הקודש בסימניהם ומצריהם וכל הקברים המצויינים שם סביב סביב לכל תחום ארץ ישראל, וסמך ידו על כותל המערבי, ועיר ציון שהוא חוץ לחומת ירושלים דשם קברי מלכות בית דוד.

ויש לציין שהמהר"ם חגיז מציין דברי האריז"ל הם בסוף שער הגלגולים, ואף שאצלינו לא נמצא זאת, מ"מ כידוע יש כמה כתבי ידות משער הגלגולים, ונאמן עלינו המהר"ם חאגיז שראה כת"י זה.

8 מן החובה לציין שהאריז"ל לא נכנס לירושלים בגדלותו, אך עמד מחוץ לירושלים והעיד ברוח קדשו על אמיתות מקומות הק' בירושלים, כמו שמובא בס' אהבת ציון (עמ' כ"א) המובא בס' חיבת ירושלים (אות יט עמ' רכ"ה) וז"ל שם: דע כי אמרו שהאריז"ל לא היה בירושלים, רק עמד מחוץ לירושלים ודיבר ברוח קדשו כל הפרטים שבתוך ירושלים, ואמר פה מקום זכריה הנהיא, ופה מקום חולדה הנביאה, וכן כל הפרטים, ואל העיר עצמה לא בא, ואולי לפי שהיה ניצוץ משיח בן יוסף לא היה רשאי לבוא אליה קודם זמנה, ע"ש.

והנה יש הרבה פקפוקים על המקום המדוייק של קברי מלכי בית דוד, ולטענת החוקרים שבערך לפני כמאה שנה גילו שהמקום שהיה מקובל לקברו של דוד המלך היה מקום מזויף, ע"י הישמאעלים שהתגוררו שם, ובכוונה זייפו מקום אחר, כי לא רצו שיבואו לשם מתפללים או מבקרים, ומני אז יש פקפוקים על המקום המדוייק.

כמו כן מקובל מפי השמועה שמרן רביה"ק ז"ל התווכח פע"א עם האדמו"ר רבי ברוך מסערעט וויזניץ ז"ל על מקום קבורת דוד המלך, כי או עשו הציונים רעש ותעמולה גדולה בעולם סביב מציאת מקום קברו של דוד ומלכי בית דוד.

ויש לציין שבסביבות שנת ד"א תק"ל הנוסע היהודי המפורסם רבי בנימין מטודלה ע"ה, כתב בזה"ל: ...ובהר ציון קברי מלכי בית דוד וקברי המלכים אשר קמו אחריו, ואין המקום ידוע, אלא מהיום ט"ו שנה נפל כותל מן הבמה [הכנסיה] אשר בהר ציון, ואמר הפטריאקה [הפטריאך] לממונה שלו קח את האבנים מחומות הקדמונים ובנה ממנה הבמה, והוא עשה כן, ושכר פועלים בשכר ידוע, וכן היו עשרים אנשים והיו מוציאים את האבנים וכו', ומצאו שם פי מערה, אמר אחד לחבירו ניכנס ונראה אם יש שם ממון, והלכו במבוא המערה עד שהגיעו אצל ארמון גדול בנוי על עמודי שיש מצופה בכסף וזהב, ולפניו שולחן זהב ושרביט ועטרת, והוא קבר דוד המלך, לשמאלו קבר שלמה המלך כמו כך, וכן קברי כל המלכים הקבורים שם ממלכי יהודה, ושם ארגזות סגורות שאין אדם יודע מה שבהם, ורצו שני האנשים ליכנס לארמון, והנה רוח סערה יוצא מפי המערה, והכה אותם ונפלו לארץ כמתים, ושכבו עד הערב, והנה רוח בא ויצוץ בקול רב והוא בקול אדם, קומו צאו המקום הזה עכ"ד.

9 עיי' בס' מסעת ירושלים (מאמר סדר יום ה' אות ב') שמתאר בזה"ל: בו ביום השיגו הרשיון ושוטרי הממשלה הלכו לפתוח בעבורינו את שער הר ציון, אשר שם חלקת מחוקקי מלכי בית דוד ספון במערה, ועליהם מלמעלה בנינים נאים מתוקנים ארמונות חזקים, ובבואינו לשם אדמו"ר שליט"א (זי"ע) עשה הכנה דרכה בחרדת קודש, ואימתו מוטלת גם עלינו להשים לב על כל פנים אפס קצהו לאיזה מקום אנו נכנסין לבית מנוחת דוד מלכינו ובנו שלמה המלך ושאר מלכי יהודה גבוהים ורמים ומזרע דוד המלך ע"ה, ואמנם מיד כאשר נתקרבנו אל הפתח של חדר החיצונה, ואוי לאזנים שכך שומעות מה שהזהירו אותנו השוטרים הערבי וגם האנגלי שלא לזמר תהלים בהציון פנימה, כי הופרעה מטעם החוק והממשלה... אדמו"ר בשמעו נחרד חרדה גדולה ופניו כשלג ילבינו, כי כמדקרות חרב היו ביטוים האלה ללבינו, נרגזו כל עורקי מוחינו, כי לא ידענו ולא שמענו מקדם חוק רשעות נורא הלזה, דאיך יהיהיכו בחוצפא סגי כזו להיות כמושלים ח"ו על תהלות דוד מלך ישראל חי וקים ונעים זמירותיו למנוע מלאמרם, ומלשפוך שיח עוז קדושתם במקום משכן

רבינו: יא, ער איז יא געגאנגען.

המחותן: ביי קבר שמואל הנביא איז דער רבי ז"ל יא געווען?

רבינו: ניין, שמואל הנביא וויים איך נישט צי ס'איז געווען שייך צו גיין פאר די זעקס טאג'יגע קריג, כ'וויים נישט צי מ'האט שוין געקענט גיין דארט, שמואל הנביא איז שוין אביסל אהינציר (והי' יכול לילך שם רק בהיותו באה"ק בשנת תרצ"ב ובשנת תש"ז).[10]

המחותן: אויך שמעון הצדיק...

רבינו: יא, דערפאר זאג איך, די אלע זאכן האט זיך געטוישט די מאפע דעמאלטס (משנת תש"ח ועד שנת תשכ"ז).

מוה"ר יואל לאנדא חי"ו: סיגוט וויסט מען יא זיכער דעם מקום?

רבינו: יא סיגוט איז ארגינעל, אלעם איז אויפן פלאץ, נאר דעם שוהל–הויף האבן זיי חרוב געמאכט.[11] אבער די מצבות איז געבליבן ארגינעל,[12] דער אהל אליינ'ס איז נישט דער זעלבער אהל, מ'האט עם שוין איבער געבויעט אזוי דארט אויפן זעלבן פלאץ.[13]

כבודו הרם הוא דוד בעצמו, אבל כן הוא שאזנינו שמעו ועינינו ראו שמקויים שם בעונותינו הרבים התמרורות דוד המלך ע"ה (תהלים פט, נא) שאתי בחיקי כל רבים עמים אשר חרפו אויביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך!.

ככה הובילו אותנו מחדר החיצון לחדר הפנימי וציוו להעביר המנעלים מקודם, ולילך יחף עד המחיצה של ברזל לחדר השלישי, [ואומרים כי שם מונח בארון איזה שי"ך שלהם פגר טמא, וראינו על ארונו מכסה ארוכה מוזהבת], שמשם ואילך לא יניחו לשום בן אדם ליכנס, ועמד שם רבינו נגד הפתח הפונה להיכל אחר הפנימי, והתחיל בעל פה לאמר בלחישה תהלים קפיטל מזמור לאסף וכו' בלב קרוע ונשבר, ועל ידי המיית בכי בהורדת דמעות נשמע קולו קצת, והשוטר הרשע הזהיר בכל עת והיה כמזכיר שלא להרים קול, ואנחנו עמדנו מרעיד ומשתומם שפתינו נעות וקולינו לא נשמע, עד שבגבלת שפתיו אמר די אחרי עבור כמו עשרה מינוטין, והוכרחנו לעזוב את הבית והר ציון ששמם.

זאת נשיב אל לבינו כי על כל פנים כאשר זכינו להיות קרובים למלכות לעמוד סמוך להיכל קדשם ומנוחת כבודם דיינו, ורחמנא אידכר לן קיימיה דדוד מלכא משיחא, במהרה יבא ויגל לבינו, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו.

10 אכן עד מלחמת ששת ימי האפילה היה מקום קברו של שמואל הנביא בשליטת הירדנים, ולא נתנו ליהודים להיכנס לשם, ואז כשגברה יד ממשלת הכופרים וכבשו את ירושלים, כבשו גם את מקום המקובל לקבר שמואל הנביא.

11 בבית המדרש אשר רבותיה"ק קבעו שם מקום תפילתם רבות בשנים הי' בעת המלחמה מקום להרשעים להחזיק שם כל כלי משחיתם, וכשצבא רוסלאנד התקרבו לשם לא רצו הדייטשן ימ"ש שהכלים הללו יפול לידיהם, לכן הציתו אש במקדש ושרפו את ההיכל, ועוד זמן רב לאחר מכן כאשר חזרו היהודים לגור בעיר היה הביהמ"ד מפעם לפעם בוער באש המלחמה שעוד לא נכבה לגמרי, מכל הביהמ"ד הזאת לא נשאר כי אם קיר אחד ולא היו יכולים להשתמש עוד בביהמ"ד.

גם הבית אשר נתגדלו בו רבותיה"ק מרנן העצי חיים ז"ל הדברי יואל ז"ל והברך משה ז"ל, ושם ערכו רבותיה"ק את עבודתם הקדושה, וגם היה טמון שם כתבי הקודש החידושי תורה של ראשי שושילתא קדישא, ובפרט הכתבים של מרן העצי חיים ז"ל על כמה מסכת הש"ס שהו"ל אחר המלחמה בשנת תש"ז כשהגיע לאמעריקא הכל מצאו חרוב ונחרב.

מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל מקונן על האבידה הגדולה בהקדמתו על עצי חיים עמ"ס גיטין, וז"ל: "וגם על הבית הגדול והקדוש מקום משכן אבותינו הקדושים שלחו יד, ולא זו בלבד ששפכו חמתם בעצי ואבני הבית, והרסו ולא חמלו, כי אם הבעירו אש בכל הקודש קדושת עולמים הספרים הקדושים והשחיתו וחבלו את עצי החיים כל כתבי הקודש הנכתבים והנדפסים מאז, מעשי ידו של קדושת אבינו הגה"ק זצללה"ה", עיי"ש.

12 הבית החיים בסיגוט קיים כולו וגם האוהל הקדוש ניצב וקיים על מכונו מאז אשר נבנה אחרי פטירת הצדיקים, והאוהל גדול וארוך, ובתוכו שלשה טורי אבן, השורה הראשונה אצל הפתח היא בת שתי מציבות, ושמה משכן כבוד מרן הייטב לב (נסתלק ו' אלול תרמ"ג), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת מרת רחל (בת הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשווא, נסתלקה כ' תשרי תרמ"ט).

הטור השני היא בת שלשה מציבות, הראשון לאחורי הייטב לב הוא מצבת קבורת מרן הקדושת יום טוב (נסתלק כ"ט שבט תרס"ד), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת מרת חנה (בת הגה"ק רבי יואל אשכנזי מזלאטשוב, נסתלקה ז' ניסן תרע"ד), ולשמאלה מונחת הרבנית הצדיקת מרת רחל (בת מרן רביה"ק בעל דברי יואל, ואשת הגה"צ ר' יקותיאל יהודה הי"ד אבד"ק סיגעט, נסתלקה ר"ח ניסן תרצ"א).

ומאחוריהם הוא השורה השלישית ובה ארבעה מילואי אבן, הראשון לאחורי הקדושת יום טוב, היא מקום מנוחת הגה"ק רבי משה יוסף אבד"ק אוהעל (בן מרן הייטב לב, נסתלק כ"ד טבת תרנ"ו), ולימינו הוא משכן כבוד מרן העצי חיים (נסתלק ו' שבט תרפ"ו), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת ברכה סימא (בת הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט, נסתלקה ה' ניסן תרפ"ו), ולאחר קברה יש הפסק, וסמוך להכותל ממש מונח הגה"צ רבי ברכיה אבד"ק אוהעל (בן הגה"ק רבי משה יוסף, וחתן הגה"ק מהרצ"א מבלאזשוב, ונסתלק על אם הדרך בעיר בודאפעסט, ט"ז סיון תרע"ח, והובא לקברות אבותיו בסיגוט).

וסביב האוהל מבחוץ ספונים בניהם ובנותיהם של רבותינו הקדושים אשר נסתלקו באבם על פני אבותיהם, בתו הבתולה של מרן הקדושת יום טוב, וגם בניו ובנותיו של מרן העצי חיים, אשר בידוע שהעצי חיים שתה את כוס התרעילה בחיים חיותו, בהלקה ממנו על פניו שתים עשרה מילדיו צעירים לימים, ובעת הסתלקותו השאיר אחריו תשע מבנין, אשר שבעה מהם עלו על מוקדה בתוך רבבות אלפי ישראל הי"ד.

13 כמו"כ יש שם אוהל קטן דבוק לאוהל רבותינו הק' ושם מנו"כ של הגאון הגדול בעל ערך ש"י ז"ל דומ"ץ עיר סיגעט, והצדיק הנגיד ר' משה ארי' פריינד ז"ל ראה"ק דק"ק סיגעט, אביו של הגה"ק מנאסויד ז"ל.

כ׳האב געזעהן א בריוו פונעם זיידן ז״ל דער קדושת יו״ט, ס׳איז אינטערעסאנט, ער שרייבט פאר איינעם מיט א בקשה, אז ער וועט אים מזכיר זיין אויפן ציון פונעם פאטער, ס׳איז אן אינטערסאנטע זאך...

מוה״ר יחזקאל דוד בערקאוויטש הי״ו יו״ר הנחלת מוסדותינו בוומסב״ג: מ׳האט בעפאר דעם נישט געטראפן אזא זאך מ׳זאל מזכיר זיין אויפן ציון?

רבינו: יא אוודאי האט מען געזעהן,[14] אבער מ׳איז נישט געגאנגען סתם אזוי צום ציון, נאר ביי די יארצייט.[15]

ס׳איז אן אינטערסאנטע זאך דער קדושת יו״ט זאל אזוי שרייבן אין א בריוו סתם אזוי.

ר״ד: ס׳איז דא די באקאנטע מעשה אז דער ישמח משה האט געשיקט מתפלל זיין אויפן ציון פונעם רבי״ן ר׳ אלימלך וועז רבי אלעזר ניסן איז נישט געזונט געווען.[16]

רבינו: יא, אבער סתם אזוי אז מ׳וועט ארויף גיין צום ציון, ער זאל דאס אזוי שרייבן האט מען נישט געהערט, ס׳איז אינטערעסאנט.

דאס איז אויך א פלא, דער קדושת יו״ט איז דאך געווען א גרויסער צאנזער חסיד, ממש בלב ובנפש. ער איז געפארן צו די לויה פונעם צאנזער רב, און אינטערוועגנס וועז ער איז געפארן האט ער געזעהן אז מ׳קומט שוין צוריק און אז ער האט למעשה פארשפעטיגט די לויה, איז ער שוין נישט אריין געפארן קיין צאנז, ער האט זיך אויסגעדרייט און אהיים געפארן און ער איז מער קיינמאל נישט געווען אין צאנז, ער איז קיינמאל נישט געווען אויפן ציון, ער האט געזאגט אז ער קען נישט אריין פארן אין שטאט וועז דער היילינגער רב איז נישטא... איז ער מער קיינמאל נישט געפארן, אויף די יארצייט אויך נישט, קיינמאל נישט. כאטש ער איז געווען אלע יארן פלאם פייער צאנז...

*

המחותן: דער חתן דא הייסט מרדכי, נאך מיין זיידן ר׳ מרדכי האניג, דער רבי האט אים אפשר געקענט, ער האט געהאט א גמ״ח אין בארא פארק.

---

14 מראש צורים אראנו גודל מעלת וענין השתטחות על קברי אבות, כן מצינו אצל יוסף הצדיק כאשר עבר על הדרך למצרים על קבר אמו, השתטח והתפלל על קברה, כמסופר בספר הישר, וכן אמרו חז״ל (סוטה לד.) על כלב שהלך לחברון להתפלל על קברי האבות, גם מצינו (בראשית רבה פפ, יא) שיעקב אבינו קבר את רחל אמינו בדרך אפרת למען יוכלו בני ישראל לבקש רחמים על קברה בעת שיגלו, עיי״ש, ובדברי חז״ל בש״ס ובזוה״ק מסופר פעמים אין מספר מאשר השתטחו התנאים והאמוראים על קברות אבותיהם ורבותיהם.

והן מודעת זאת מגודל מעלת וסגולת התפילה על קברי הצדיקים, הלא מבואר בבאר היטב (סימן תקפ״א סקי״ז) בשם המהרי״ל, שבית הקברות אשר שם מקום מנוחת הצדיקים הוא מקום קדוש וטהור והתפילה נתקבלה שם יותר, עכל״ק,

ובדרשות הר״ן (דרוש השפנינו) הפליג ביותר לדמות קדושת קברי הצדיקים לקדושת המקדש, וז״ל, אין ספק שראוי שנאמין שכמו שבזמן שבית המקדש קיים, היה המעון ההוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה, כן ראוי שיהיו הנביאים והחכמים מוכנים לקבל החכמה והנבואה, שהם עצמם כמו המקדש המקודש, כי הם בעצמם מעון לשכינה, ולא בחייהם בלבד כי גם אחרי מותם, מקומות קברותיהן ראויין להמצא השפע שם בצד מן הצדדים, כי עצמותיהם אשר כבר היו כלים לחול עליהם השפע האלהי, עדיין נשאר בהם מן המעלה והכבוד שיספיק לכיוצא בזה, ומפני זה אמרו רז״ל שראוי להשתטח על קברי הצדיקים ולהתפלל שם, כי התפילה במקום ההוא תהיה רצויה יותר.

15 עי׳ בס׳ אלה מסעי, במדור הליכות מלכי בקודש (עמ׳ כ״ט, אות י״ב) שרבותינו הקדושים לא הרבו לצאת על ציון קברות אבותיהם ורבותיהם רק ביומא דהילולא או לצורך בקשת רחמים על דבר מיוחד, וסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז״ל, שכאשר בא דודו מרן רבינו בעל דברי יואל ז״ל לסיגוט, לא ראהו אף פעם יוצא למקום מנוחת אבותיו חוץ מביום ההילולא, עיי״ש.

ועי׳ במג״א סי׳ תקנ״ט שהביא בשם כתבי האר״י שלא לילך על הקברות בפרט מי שלא תיקן פגמי נפשו סכנה גדולה היא, עיי״ש, והאריך בזה מרן רבינו ז״ל בקו׳ על הגאולה ועל התמורה (סי׳ ק״ח), עיי״ש בנועם אמריו. ועי״ש (בד״ה והב״ה, ובד״ה מבואר) גודל הזהירות לבוא לשם אך ורק בתבירו דליבא ובתשובה וכו׳ ובשמירת עינים ובמחשבה זכה וכו׳, עי״ש.

ופע״א תחת אחד השיחים כשדיבר מרן רבינו בעל ברך משה מענין זה, אמר שמי שמרגיש בנפשו שההליכה לקבר הצדיק מעורר לבו לתשובה שפיר דמי, אלא שיפשפש במעשיו מקודם וילך להציון בתבירו דלבא ובהתעוררות תשובה, עיי״ש [ועי׳ עוד בשו״ת דברי יואל (סי׳ צ״ט אות ד׳) בנוגע לאלו הנוהגים לילך על הקברים קודם ר״ה ויהכ״פ].

16 תחת אחד השיחים סיפר רבינו עובדא זו כדלהלן: רבי אלעזר ניסן (בנו יחידו של מרן הישמח משה ז״ל) איז נישט געזונט געווען אלס קינד, ער איז געווען זייער מסוכן, און ער איז געווען באוואוסטלאז, האט דער ישמח משה געשיקט א שליח קיין ליזענסק אויפן ציון פונעם רבי ר׳ אלימלך - ס׳איז נישט געווען אין טאג פון די יארצייט - זיי זאלן מתפלל זיין פאר רבי אלעזר ניסן, און ער האט זיי געזאגט, זיי זאלן קוקן וועלכע שעה זיי זענען דארט, און רבי אלעזר ניסן האט זיך טאקע אויפגעכאפט פונעם באוואוסלאזן מצב, און האט געזאגט אז ער וועט זיין געזונט, ווייל איינער וואס זעהט אויס אזוי און אזוי - און ער האט פארגעשטעלט זיין צורה, און די וואס האבן עדעזנקט דעם רבי״ן ר׳ אלימלך האבן געזאגט אז אזוי האט ער טאקע אויסגעזעהן - איז געקומען צו אים, און אים געזאגט אז ער וועט האבן א רפואה. וועז די שלוחים זענען אהיים געקומען, האבן זיי געזאגט וועלכע צייט זיי זענען דארט געווען, און מ׳האט געזעהן אז אין די זעלבע צייט וואס זיי זענען געווען אויפן ציון פונעם רבי ר׳ אלימלך האט זיך רבי אלעזר ניסן אויפגעכאפט. ועי׳ בקונטרס תהלה למשה (עמוד קכ בדפוס החדש משנת תש״פ).

רבינו: יא, איך געדענק אים.

המחותן: איז געווען אזוי, אים איז איינגעפאלן אז ער וויל מפרסם זיין א מודעה אז יעדער זאל אריין לייגן זייער געלט און זיין גמ"ח, כדי ער זאל קענען העלפן נייע פארליך התן כלה זאלן קענען קויפן א דירה, יעדע התן כלה וועט באקומען פינף טויזענט דאללער זיי זאלן קענען קויפן א הויז, האט ער געוואלט הסכמות פון רבנים. האט ער זייער געמוטשעט דעם מאטן (רביה"ק הברך משה ז"ל), סוף כל סוף האט ער אים געגעבן אן הסכמה, ער האט טאקע אריינגעלייגט א מודעה אין די וואך וואס דער רבי ז"ל איז נפטר געווארן. ער האט אים שוין געהאט געגעבן דעם בריוו, כ'האב א קאפי דערפון, דער טאטע האט ג'חתמ"ט אויף דעם, אז יעדער זאל אריין לייגן דאס געלט דארט אין די גמ"ח אז מ'זאל קענען געבן...

רבינו: איך געדענק ווען ער האט געהאט דעם גמ"ח נאך בימים ההם, פאר פופציג יאר צוריק, ס'איז געווען אין דריי און פופציג ביהמ"ד (ביהמ"ד הגדול דקהלתינו ברחוב 53 בב"פ).

המחותן: די שעות פון די גמ"ח זענען געווען פון צוויי ביינאכט ביז זעקס אינדערפרי.

מוה"ר שמואל הכהן פריעדמאן, משב"ק: דעם מחותן'ס טאטע ר' יעקב האט מיט אונז געלערנט אין קעמפ זוממער, יענע יארן, זיי זענען זידיטשוביבער אייניקלעך, באדידיטשובער אייניקלך.

דער זיידע ר' מרדכי'ס רביצין זי איז געווען א מיוחסת, זי איז פון די לייפער משפחה.... (בתו של הרה"צ רבי לוי יצחק לייפער ז"ל אדמו"ר מנדבורנא –אראד)

רבינו: זידיטשוביבער אייניקלעך פון וועמען? פון רבי אייזיקל זידיטשוביבער, אדער פונעם עטרת צבי?

המחותן: פונעם עטרת צבי.

און מיין מאמע איז א ראטטענבערג פון די קאסאני'ער משפחה.

רבינו: יא, די קאסאני'ער זענען אויך אייניקלעך פונעם עטרת צבי.

דער עטרת צבי האט געהאט אן איידעם (הרה"צ ר' יהוסף ראטענבערג ז"ל) דער קאזובער רב.

המחותן: און ער (האדמו"ר בעל בני שלשים מקאסאני) איז געווען א בן אחר בן.[17]

א' הנוכחים: ס'איז די זעלבע קאסאן פון בארא פארק?

רבינו: דארט ווי דעם עטרת צבי'ס איידעם איז געווען דאם איז נישט קאסאן נאר דאם איז קאזאווע.

קאסאני איז אין אונגארן, און קאזאווע איז מן הסתם ערגעץ אין גאליציע, אין די זידיטשוויבער געגענט.

קאסאן האט געהייסן קאסאני, דאם איז נעבן אונגוואר, אין יענע געגענט אין אונגארן.

רש"ח: רבי יוסף האט ער געהייסן?

המחותן: יא.

רבינו: דער בני שלשים האט געהייסן נאך אים.

המחותן: דער לעצטער רבי אין קאסאני פאר די קריג איז געווען רבי ישראל צבי (בעמח"ס אור מלא עה"ת ומועדים), ער איז נעבעך ג'הרג'ט געווארן. ער איז געווען אן איידעם ביים ראצפערטער רב.

רש"ח: ביי רבי שלום אליעזר'ל פון ראצפערט.

רבינו: דער זיידע רבי שלום אליעזר'ל איז נישט געווען רב אין ראצפערט, דארט איז געווען א רב, רבי שאול ראזענבערג, ער איז געווען רב אין ראצפערט.

מיין פעטער דער באטורער רב (הגה"צ ר' חנני' יו"ט ליפא ט"ב ז"ל אבד"ק נירבאטור, מח"ס לבושי יו"ט) מיין מאמע'ס ברודער, ער איז געווען אן איידעם (בזיוו"ר לפני המלחמה) ביי דעם קאסאניער רב.

המחותן: אלע זענען נעבעך ג'הרג'עט געווארן ביי די קריג (הי"ד).

א' הנוכחים: דער באטורער רב האט שוין געהאט א קינד.

רבינו: אוודאי, נישט איינם, דריי קינדער האט ער שוין געהאט.

מוה"ר יואל: קאסאני האט שלום געמאכט צום סוף מיט סיגוט.

א' הנוכחים: וואס איז געווען די מחלוקה?

רבינו: וועגן די שטאט מאדע.[18]

---

17 וז"ל ספר צבי לצדיק (עמ' ע"ו): וזכור לטוב חתנו של רבינו (העשרת צבי) הגה"צ ר' יוסף זצ"ל מקאוויוו, שהיה לא רק חתנו כי אם גם תלמיד ותיק של רבינו, והשאיר אחריו הרבה חדושי תורה בקבלה שלא נדפסו, אבל רבינו מהרי"א זצ"ל הציב לו יד ושם בספרו הק' על המ"ר פירוש מהרי"א (ב"ר פרשה נ"ט אות ה') שהביא בשמו דבר תורה בפירוש המשנה כיצד מרקדין לפני הכלה וכו' עפ"י הקבלה, ורבינו הנ"ל מקלס דבריו לשבח עי"ש.

18 הנה הרה"ק בעל הבני שלשים מקאסאן ז"ל היה אב"ד בעיר טאהש בהיותו חתן הרה"ק רבי משולם פייש מטאהש זצ"ל, ולאחר פטירתו השאיר את בנו הק' רבי אלימלך שהיה עדיין ילד, וע"כ נתנו בינתיים את הרבנות לחתנו הבני שילשים, ואח"כ נתקבל לרב העיר ניר-מאדע, ושם התחילו אז כבר המשכילים והרעפארמים לחולל חרבנות בתוך העיר, והבני שילשים לחם עמהם בעוז וגבורה, וייסד לעצמו ביהמ"ד ששם היה

אבער מ׳האט זיך שוין משדך געווען, ר׳ חיים רובין (האדמו״ר מראפשין שליט״א) איז דאך א סיגוטער אייניקל, דאכט׳זיך מיר אז ער האט אן איידעם א קאסאניער אייניקל.

שטימט אזוי?

המחותן: יא יא, מיין פעטער ר׳ חיים לייבוש ראטטענבערג (האדמו״ר מקאסאני–פארשעי שליט״א) האט זיך משדך געווען מיט ר׳ חיים רובין.

רבינו: יא, כ׳האב אזוי געוויסט אז זיי האבן זיך שוין משדך געווען.

אבער כ׳האב שוין פריער געזאגט, מיין פעטער דער באטורער רב איז שוין געווען אן איידעם אין קאסאני נאך פאר די קריג.

המחותן: אין די ערשטע יארן דאהי אין אמעריקא האבן די צוויי ברודער׳ס, מ׳האט זיי געזרופן אזוי, ישראל׳יק מיט משולם, זיי האבן זיך געדרייט ביים רבי׳ן ז״ל אין וויליאמסבורג, דער רבי האט געפלעגט ווייזן פאר יעדן אויף די בחורים מיט לאנגע פיאות, אז ס׳איז שוין דא אזעלבע בחורים אין אמעריקא...[19]

רבינו: יא, זיי האבן געלערנט אין נייטרא, און דער פעטער ז״ל איז געווען אין נייטרא אויף שבועות, אום תש״ז, די ערשטע יאר וואס ער איז אהנגעקומען אהער, רבי מיכאל בער (הגה״צ המפורסם רבי חיים מיכאל דוב וויימאנדל ז״ל מייסד וראש ישיבת נייטרא באראה״ב) האט אים גערופן אויף שבועות, זיי זענען דעמאלטס געווען בחורים און זיי האבן זיך דארטן געדרייט, זיי זענען געשטאנען אונטער׳ן פענסטער זיי האבן געקוקט וואס ער טוט א גאנצע נאכט.[20]

המחותן: ר׳ ישראל האט געעפנט א מוסד ביי זיך אין די בראנקס ׳סאטמאר׳ע חדר׳.

רבינו: וועז ס׳איז געווען א סאטמאר׳ע חדר אין בראנקס א שטיק צייט איז עס געווען ביי אים (אח״כ נסעו משם הרבה משפחות יראים וחסידים וקבעו משכנם בברוקלין).

רש״ה: ר׳ אהרן הערש סאמעט (מחשובי אנ״ש בווסמב״ג ומלמד תשב״ר במוסדות רביה״ק ז״ל רבות בשנים) איז געווען א מלמד דארט.

רבינו: ס׳איז געווען דעמאלטס אין איסט–סייד א אידישער ישוב, און אין בראנקס איז נאך אויך געווען א שטארקער אידישער ישוב.

*

ושאל רבינו על אודות זמן החתונה בשעטו״מ והשיב ר׳ יואל ביום ט״ז כסלו תשפ״ד הבעל״ט

הר״ר אשר ישעי׳ הורוויץ הי״ו: ר׳ יואל (אבי הכלה) איז נאך געווען אין סיגוט פאריגע וואך ל״ג בעומר פאר״ן שידוך. ער איז אהיים געקומען צום שידוך, אזא בחור טרעפט מען דאך נאר אין סיגוט...

המחותן: ווייל דער התן איז א סיגוטער אייניקל, פונעם ייטב לב. מיין שווער איז אן אייניקל פונעם טשאקעווער.

מתפלל עם חסידיו, ורק בימים הנוראים היה הולך להתפלל בביהמ״ד במרכזי כמנהג האדמורי״ם שהיו רבנים בהעיירות.

ופע״א פרצה מחלוקת גדולה בליל כל נדרי וכפי שמסופר בספר ׳עולמו של אבא׳ (עמוד קעט) ששם מובא עדותו של המחבר שהיה עד להתנגשות בין ראש הקהל לרב, בערב יום הקדוש, הציב ראש הקהל שהיה עשיר וקרוב לשלטון המקומי חיילים הונגרים על יד פתח ביהכנ״ס, בכדי שיתנו להכנס לרב בלבד, אולם לא לחסידים שיתלוו אליו, כדי לשמוע את הדרשה שלפני ״כל נדרי״.

כאשר הגיע הרב וראה את חילול השם הזה, נכנס לבית הכנסת, עלה על הדוכן שלפני ארון הקודש, כשהוא לבוש בטלית ובקיטל והכריז, כי דבר מעין זה לא נעשה ולא נשמע בישראל, ולכן הוא גוזר שכל המתפללים יעזבו את בית הכנסת, וסיים את דבריו: ״ומי שיתפלל כאן בלילה זה, לא יוציא את שנתו ר״ל! אנשים, נשים וטף החלו מיד לעזוב את ביהכנ״ס, עד שלא נשאר מנין ל״כל נדרי״.

ואח״כ מגודל הרדיפות העתיק מושבו לעיר דעברעצין, [ואז שינה את שמו מ׳יוסף׳ ל׳יהוסף׳ שהיה בידו קבלה שהוא מסוגל להשקיט הרדיפות], ואחר שעזב את העיר מאדע נתקבל שם הגה״צ רבי שמואל בראך זצ״ל כאב״ד העיר.

אולם גם כשכבר העתיק את משכנו ועבר לעיר קאסאן, לא נח המחלוקת והמריבה נמשכה במשך שנים, כי הבני שילשים מינה את גיסו הרב מרדכי כשו״ב בעיר מאדע בהיותו עדיין משמש בפועל כרב העיר מאדע, והוא החזיק שהרבנות עדיין תחת מרותו, אך הרב רבי שמואל אסר את השוחט ושחיטתו, ומכאן פרצה המחלוקת הגדולה, והיה דין תורה על ענין הרבנות בעיר פעסט, והרבה מרבני וצדיקי הדור היו מעורבים בתוכה, ואכמ״ל.

---

19 בני כ״ק האדמו״ר רבי פנחס שלום הלוי מקאסאני ז״ל שברח מאיראפע עוד בשנת תר״פ ונולדו ונתגדלו על אדמת אמעריקא, ה״ה האחים הגאוה״צ האדמור״ים מקאסאני רבי מנחם ישראל הלוי ראטטענבערג ז״ל חתן הגה״צ רבי מאיר יוסף רובין ז״ל מקערעסטיר, שניהל את חצרו במקום אביו בבראנקס, ואח״כ בארא פארק יצ״ו, נלב״ע בשנת תשס״ג לפ״ק. ואחיו רבי משולם פייש הלוי ראטענבערג ז״ל חתן הגה״צ רבי יחיאל מיכל מאסקאוויטש ז״ל משאץ, אשר הי׳ ג״כ רב ביהמ״ד קאסאני בב״פ רבות בשנים, ולסוף ימיו התגורר וניהל את חצרו בארה״ק בבני ברק ת״ו ונלב״ע בשנת תשע״ד לפ״ק.

20 והרבו לספר אח״כ מעבודתו בקודש בלימוד התוה״ק בעיון ויגיעה כל הלילה ובקול נעימות וכו׳.

רבינו: פון ארץ ישראל?

המחותן: פון דא, רבי יאנקעלע טשאקעווער.[21]

רבינו: יא יא, דאם מיין איך טאקע, ער האט דאך געוואוינט אין ארץ ישראל.

המחותן: מיין שווער הייסט ר' שלמה פנחס מאלעוויצקי.

רבינו: ר' סיני מאלעוויצקי'ס משפחה?

המחותן: יא, ער איז א ברודער. זייער טאטע איז געווען אן איידעם ביים טשאקעווער.

רבינו: ער הייסט דאך מיטן נאמען 'סיני' וועגן דעם, 'סיני' איז א ז'מיגראדער נאמען. זייער פאטער איז געווען אן איידעם ביים טשאקעווער רבי'ן, איז ער דאך א צאנזער אייניקל אויך, א גארליצער אייניקל. איז ער טאקע א סיגוטער אייניקל. א גארליצער אייניקל איז דאך א סיגוטער אייניקל, טאקע א יחסן דער חתן.

מוה"ר יואל: איך האב שוין דארט אין סיגוט כמעט חזקה אויף די הדלקה.

א' הנוכחים: ער האט געמאכט די הדלקה דארט אין סיגוט די לעצטע צוויי יאר, פאריאר איז ער געווען דארט מיט די גאנצע משפחה, דאם יאר איז ער געווען אין ארץ ישראל, און דארט האט ער באשלאסן אז אויף ל"ג בעומר גייט ער נאכאמאל קיין סיגוט.

רבינו: ב"ה אונז האבן מיר אויך געהאט א הדלקה אין קרית יואל.

מוה"ר יואל: [בצחות] פראצענטועל האב מיר אונז געהאט ביי די הדלקה מער שומרי תורה אין סיגוט פון וואס זענען דא דארט, פון די שטאט סיגוט, כ'רעד פון די איינוואוינער'ס דארטן.....

א' הנוכחים: ס'איז געווען אמאל הדלקות אינדערהיים?

רבינו: כמעט נישט, אין חו"ל איז נישט געווען. ס'איז א ארץ ישראל'דיגע זאך. די גאנצע ל"ג בעומר איז א ארץ ישראל'דיגע זאך, דאם איז אן ארץ ישראל'דיגער יו"ט.

א' הנוכחים: דער רמ"א ברענגט דאך אזוי...

רבינו: יא, מ'האט נישט געזאגט קיין תחנון, און די רבי'ם האבן געמאכט א סעודה, מ'האט געפירט א טיש לכבוד ל"ג בעומר, און דאם איז עם געווען, נישט מער.

א' הנוכחים: אין ראזוואדוב איז געווען ל"ג בעומר א גרויסער יו"ט.

רבינו: וואם מיינסטו איז געווען 'א גרויסער יו"ט'? דער ראזוואדוב'ער רב[22] האט געפירט טיש און האט געזאגט אז מ'קען פועל'ן אים ל"ג בעומר..... אז ער האט געהאט א שווערע זאך, א שווערע הזכרה, האט ער עם אוועק גענייגט אויף ל"ג בעומר, אבער נישט מער.

א' הנוכחים: היינט איז שוין ל"ג בעומר צווי טעג יו"ט, מ'מאכט התונה ביידע נעכט.

רבינו: אין היינטיגן מצב דארף מען האבן ווי מער ימים טובים אין אידישקייט.

ביי אונז אין קרית יואל איז געווען ב"ה די מסיבה ל"ג בעומר זייער ערליך, זייער שיין. זייער א חשוב'ער ציבור, אן ערליכער ציבור. ס'איז געווען זייער געהויבן.

המחותן: מיינע קינדער און נאך אסאך אנדערע בחורים פון בארא פארק זענען געפארן אהין צו די הדלקה אויף קרית יואל.

א' הנוכחים: איך האב געברענגט א חאלאקע, כ'האב געמאכט די ערשטע חאלאקע אפאר יאר צוריק אין קרית יואל.

רבינו: ווי אזוי הייסטו?

והשיב: איך היים יצחק פייפער.

רבינו: ר' אברהם שמואל'ס זוהן?

הר"ר יצחק פייפער שליט"א: יא, און כ'בין ר' חיים יאקאב'ס איידעם (מחשובי אנ"ש שיחי' בוומסב"ג יצ"ו).

ר"י"ד: ר' אברהם שמואל איז א מתפלל קבוע ביי אונז אין ביהמ"ד אויף וואלעבאוט.

רבינו: איך קען אים גוט, נישט פון היינט.

ר"י"ד: און ער ר' יצחק איז ראש הכולל דא, ר' יואל האט דא א כולל 'מגן אברהם'.

ער איז דא געווען אויך דער שדכן.

ר"י פייפער: כ'בין געווען א שטיקל שדכן, דער אמת איז, דער שדכן איז געווען די סייעתא דשמיא פונעם מחותן ר' יואל און דער חתן.

רבינו: אלעמאל איז אזוי....

ר"י פייפער: אמאל זעהט מען עם מער.

---

21 הגה"צ רבי יעקב הלברשטאם ז"ל מטשאקאווע, בנו של כ"ק האדמו"ר רבי סיני הלברשטאם ז"ל מז'מיגראד בנו של הגה"ק רבי ברוך הלבערשטאם מגארליץ בנו של מרן הדברי חיים ז"ל, וחתן מרן הייטב לב ז"ל.

רבי יעקב ז"ל נסע לאר"י עוד לפני המלחמה, והרבה שנים הי' גם באמעריקא באיסט סייד נ.י., ומשם עשה את דרכו הרבה פעמים להסתופף בצל קדשו של רביז"ל.

כ"כ ידוע בן אנ"ש שהי' מביא באותן שנים לרביז"ל את האבנט של מרן הגה"ק הדברי חיים ז"ל על עריכ"פ בכל שנה, ורביז"ל הי' רגיל לומר ע"ז בהתרגשות "אבנטו של כהן גדול".

22 הגה"ק רבי משה'לע ראזוואדובער ז"ל בנו של הרה"ק רבי אליעזר'ל דיזקובער ז"ל וחתן מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל.

רבינו: שדכן איז די ראשי תיבות ש'לוחא ד'רחמנא כ'סף נ'וטל.

ר"י פייפער: ס'איז שוין געווען דאם אויך...

ריי"ד: מ'פלעגט זאגן ש'קר ד'ובר כ'סף נ'וטל...[23]

רבינו: ניין ניין, דאם האב איך נישט געזאגט, כ'האב געזאגט ש'לוחא ד'רחמנא...

ר"י פייפער: שדכן איז אויך די ראשי תיבות כ'י ש'יבר ד'לתות נ'חושת.

רבינו: דער בארנוב'ער רב זאגט אזוי, דער חמרא טבא.[24]

ר"י פייפער: ס'איז אלעם ארום געלט...

מוה"ר יואל שאל להנ"ל: ס'איז געווען דאם ערשטע מאל וואס מ'האט געמאכט האלאקעם אין קרית יואל ווען דו האסט געמאכט דארט די האלאקע, נישט אזוי?

ר"י פייפער: יא דאם ערשטע מאל ווען דער רבי האט געשוירן ביי די הדלקה.

ריי"ד: היי יאר איז שוין געווען באלד הונדערט האלאקע קינדער [בליעה"ר].

*

מוה"ר יואל: [הראה על המחותן] זיי זענען דעם ייטב לב'ס אייניקלעך, און דעם עטרת צבי'ס אייניקלעך.

ריי"ד: דער ייטב לב איז געווען א תלמיד פונעם עטרת צבי?

רבינו: ער רופט אים אהן 'רבינו'. אלעמאל ווער ער ברענגט אים צו אין די ספרים רופט ער אים אדער 'רבינו' אדער 'רבינו הקדוש'.[25]

ס'איז אזוי, דער ייטב לב איז געבוירן אין דראהביטש, דראהביטש איז נישט וויט פון זידיטשויב, דארט איז געווען א זידיטשויבער געגענט, אין די גאנצע געגענט איז געווען זידיטשויבער חסידים, במילא איז דער עטרת צבי געווען דער רבי דארט, וועגן דעם רופט ער אים 'רבינו'.[26]

דער ייטב לב האט אים געזאהן וועט דער עטרת צבי איז געקומען צום ישמח משה, ער איז געווען אין אוהעל, דער עטרת צבי איז אמאל נישט געזונט געווען, און דריי צדיקים האבן אים אויסגעבעהטן, דאם איז געווען דער ישמח משה, דער ראפשיצער רב, און רבי אורי סטרעליסקער. און דער עטרת צבי איז געקומען געבן א יישר כח, ער איז געקומען זיך באדאנקען פארן ישמח משה, איז ער געקומען צופארן קיין אוהעל. ס'איז געווען דעמאלם אין די ניין טעג, און דער ישמח משה האט געמאכט א פליישיגע סעודה לכבודו.

א' הנוכחים: א סיום, אדער סתם אזוי?

רבינו: אהן א סיום,[27] ער האט געגעבן א פליישיגע סעודה לכבודו.[28] אבער אויף שבת האט ער אים נישט

---

23 כתב בתשובת מהר"ח אור זרוע (סי' ג) ששדכן הוא גבר בזוי ואין אדם רוצה בה אלא בשכר גדול, כי יש שדכנים דוברי שקרים.

ועי' במאמרי אדמו"ר הזקן בעל התניא בס' מאה שערים (על מאמרי חז"ל עמוד צ') שכתב על הענין ששדכן אומר שקרים, וז"ל: הזווגים הם למעלה מן הטבע דהיינו שלא נתלבשו בטבע כלל, ולטעם זה כל השדוכים נגמרים ע"י שקרים דשדכן, ולא על פי האמת, שכאשר היה מגיד האמת לא היו מזדווגים לעולם, ולמה לא יהיה על פי האמת, כמו מקח וממכר, הרי נאמר כי יקח וכו'. אך הענין לפי שלא נתלבשו הזווגים בטבע, אין סיבת הטבע מקיימת, אדרבה מקלקלת אלא ע"י היפך הטבע קיומה, עיי"ש.

ועיי' בספר מנחת יום טוב (עניני נישואין) מביא בשם מרן רביה"ק ז"ל על מה שפירש רש"י בפרשת ויגש (מד יט) אדוני שאל את עבדיו מתחלה בעלילה באת עלינו וכו', בתך היינו מבקשים, או אחותנו אתה מבקש. משמע מזה דאם היה רצונו להשתדך עמהם היה ניחא להו שבא בעלילה, כי כן השידוכים שבאים ונגמרים ברמאות ובעלילות.

24 כן מובא בס' מגדיל ישועות מלכו אות ס"ט בשם הרה"ק מבארנוב ז"ל בעל חמרא טבא, בשם אבותיו הקדושים.

25 הגם שאינו ידוע כלל אם נסע לזידיטשויב להרה"ק בעל עטרת צבי ז"ל.

26 תחת אחד השיחים האריך מרן רבינו שליט"א בענין זה בזה"ל: "כ'האב שוין אסאך ארויין געטראכט פון וואו קומט דאס 'רבינו', ס'איז דא עטליכע סברות אין דעם, איין סברא איז, אז יענעם שבת ערב תשעה באב איז דער עטרת צבי אוועק געפארן נישט וויט פון אוהעל צו זיין דארט אויף שבת, און דער ייטב לב איז מיט געפארן מיט אים אויף שבת, און דארט איז ער געווארן מקושר מיט אים, דאס איז איין סברא.

די צווייטע סברא איז, דער ייטב לב איז געבוירן אין דראהביטש, און דראהביטש איז נישט וויט פון זידיטשויב, דארט אין די געגנט איז דער עטרת צבי געווען דער רבי, במילא רופט ער אים אן רבינו. אין ייטב פנים ברענגט ער א תורה בשם זיין פאטער (הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל) בשם דעם עטרת צבי אויף 'ומותר האדם מן הבהמה אין', אז מ'קען זאגן 'אין'. דאס איז א ווארט פונעם עטרת צבי, און רבי אלעזר ניסן האט עס געהערט פונעם עטרת צבי, און אז דער עטרת צבי איז געווען דארט דער רבי איז ער דאך 'רבינו', דאס איז נאך א סברא פארוואס ער רופט אים אן 'רבינו'.

און נאכדעם איז א סברא אז ער איז 'רבינו' דורך זיין ספר עטרת צבי, ער האלט דאך אין איין ברענגען דעם ספר עטרת צבי, און ער שרייבט אזוי 'רבינו בעטרת צבי', אדער 'פירוש רבינו הק' בעטרת צבי', מ'זעהט ווי אזוי ער האט שטארק געקאכט אינעם ספר עטרת צבי, דאס איז גלוי, מ'קוקט אריין אין ייטב לב און אין ייטב פנים, זעהט מען אז ער האלט אים אין איין צובערענגען, מ'קען זיין א תלמיד דורך א ספר אויך".

27 ועי' בס' תהלה למשה (דפוס החדש משנת תש"פ, עמוד רע"א) בהגהות מרבה למטיב, שהפליא להביא שם מקורות נאות בענין סעודה כזו בחודש אב, לכבוד ת"ח צדיק וקדוש, ובפרט כשאינו בשבוע שחל בו ת"ב.

איינגעלאדענט, ער האט אים נישט געבעטן ער זאל בלייבן אויף שבת, ווען ער וואלט אים ווען געבעטן צו בלייבן אויף שבת וואלט ער ווען געבליבן, אבער ער האט נישט געבעטן.

פארוואס האט ער אים נישט געבעטן? ווייל ס'איז געווען שבת חזון, און זונטאג איז געווען תשעה באב, אין יענעם יאר איז אזוי אויסגעקומען, און דער עטרת צבי האט געהאט א מנהג אז שבת חזון, שבת ערב תשעה באב, האט ער געפירט געהעריג דעם שבת אזוי ווי יעדן שבת, ער האט מאריך געווען מיט שלש סעודות אין די נאכט אריין, א ודאי האט מען נישט געגעסן ביינאכט, אבער דעם שלש סעודות האט ער געפירט געהעריג, און דער ישמח משה האט דאס געווייסט, האט ער געזאגט אז אין אוהעל איז דא אסאך מתנגדים, און אז זיי וועלן זעהן אזא התנהגות, וועט ווערן אן איבערקערעניש אין שטאט אקעגן א חסידישן רבי'ן, האט ער אים נישט איינגעלאדענט אויף שבת, איז ער אווען געפארן אויף שבת אין א שכינות'דיגן שטעטל, דער ייטב לב איז מיטגעפארן אויף שבת מיטן עטרת צבי, דעמאלטס איז ער געווען דארט ביי אים.

אבער ווען ער איז נאך אמאל געווען ביים עטרת צבי וויים איך נישט, עכ"פ ער רופט אים אבער אהן 'רבינו'.

זיי פאטער רבי אלעזר ניסן (הגה"ק אבד"ק דראהביטש ז"ל אביו של מרן הייטב לב ז"ל) איז לכאורה אויך געווען ביים עטרת צבי, דאם זעט מען וויייל ער ברענגט צו תורות פון אים, ער ברענגט צו דאם ווארט פונעם עטרת צבי אויפן פסוק (קהלת ג יט) 'ומותר האדם מן הבהמה אין',[29] איז עם פון רבי אלעזר ניסן בשם דעם עטרת צבי.[30] און ס'איז א שטארקע סברא, ווייל רבי אלעזר ניסן איז געווען רב אין דראהביטש, און עם איז נישט אזוי ווייט פון זידיטשויב, אין דראהביטש איז געווען א זידיטשויבער קלויז, איז מסתבר אז ער איז געווען ביים עטרת צבי.

המחותן: פרייטאג זאגט מען נישט קיין תחנון אין סיגוט אויך וועגן דעם?

רבינו: מ'זאגט טאקע נישט קיין תחנון פרייטאג,[31] אבער אויב וועגן זידיטשויב, אין זידיטשויב האט מען זונטאג אויך נישט געזאגט,[32] און אין סיגוט האט מען יא געזאגט זונטאג תחנון... איז עם לכאורה נישט וועגן זידיטשויב.

אין זידיטשויב האט מען אויך נישט געזאגט קיין תחנון פון ראש חודש אדר ביז נאך שבועות.[33]

---

28 וז"ל הישמח משה בהקדמתו על ספה"ק עטרת צבי: המפורסם אין צריך ראיה ה"ה כבוד ידיד ה' וידיד עמו המנוח קדוש עליון איש אלקים קדוש צדיק יסוד עולם מופלג בגלה ובנסתר לו עשר ידות שהיה מקובל גדול מאוד בידוע ומפורסם בקש"ת מוהר"ר צבי הירש מזידיטשוב רבן של ישראל והעמיד תלמידים הרבה ונתן לנו ברכה חבוריו הקדושים וקצת נדפס ועשה פירוש על כל הזהר ידעתי נאמנה שהיה מלא וגדוש ומלא בחכמה ובינה ודעת בחכמה זו עד להפליא ועם קדושים נאמן ובודאי הוא פירוש נפלא וכו' ואולי הוא מהשלמת התגלות חבורו דהזוהר הקדושה על ידו ייתי פורקנא הישראל".

29 הובא בייטב פנים (מאמר קדישין אות מד) לפרש הכתוב (קהלת ג יט) ומותר האדם מן הבהמה אי"ן, כי עיקר כי עיקר המותר שיש לאדם על הבהמה הוא בחינת אין, כלומר שאם האדם מתאוה וחושק לאיזה תאוה וחפץ לעשותו, בידו לשבור טבעו ולומר אין ימנע מלעשותה, אבל בהמה מה שלבה חפץ ויכולה לעשותו היא עושית, ואין בידה להמנע שלא לעשותה, עכדה"ק.

30 עיי"ש שכ' בזה"ל: "שמעתי מפי אבא מארי זללה"ה משמיה דרבינו הק' מהרצ"ה בעל המחבר ספר עטרת צבי...".

31 עי' בסידור מנהגי רומא (ויניציאה) שא"א תחנון בכל ערב שבת מפני כבוד השבת, וכן נהגו הגה"ק מזידיטשוב ומרן הייטב לב ז"ע וצאצאיו כמובא בלקוטי מהרי"ח (סדר עש"ק דף ד').

ובספר לקט הקמח החדש (סקנ"ה) כתב ששמע מהרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע שבצאנז לא אמרו תחנון ביום ו' עש"ק.

32 ביום ראשון לא אמרו בזידיטשוב תחנון, הובא בליקוטי מהרי"ח (שם). אך יש לציין שבספר דברים נחמדים (מבעל הבני יששכר על עניני תפילה) כתב דמה שיש נוהגין שלא לומר תחנון ביום ו' וביום א', יש לבטל המנהג ההוא, וכדאמרינן בגמ' (תענית יז:) שבתות ויו"ט דאורייתא ולא צריכין חיזוק עיי"ש.

ויש לציין מה שסיפר האדמו"ר מגאלאנטא שליט"א למרן רבינו שליט"א תחת אחד השיחים כי בעת למדו בישיבה הק' אצל מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל הי' אז בחור צעיר לימים והתפלל בישיבה הגדולה של רבינו ז"ל לפני התיבה במשך כל השנה אחר פטירת אביו האדמו"ר מבורשטין זצ"ל בנוסח זידיטשויב, ונסתובבה השיחה שהי' לו אז שאלה שהיות שהוא נכד זידיטשויב בן אחר בן מהרה"ק מהרי"א זי"ע, ולפי מנהג אבותיו אין אומרים תחנון בכל יום א' בשבוע (כמובא בליקוטי מהרי"ח שביום ראשון לא אמרו תחנון בזידיטשויב), ובא התשובה מרביה"ק ז"ל שלא לשנות מנהג המקום ואצלינו אומרים תחנון בכל השבוע גם ביום א' (חוץ מיום עש"ק).

33 עי' בהנהגות מהרי"א להרה"ק מהרי"א מזידיטשוב ז"ל, שכ' שם שהרה"ק העטרת צבי ז"ל, לא אמר תחנון מן אדר ראשון עד כ' סיון.

א׳ הנוכחים: פרייטאג האט מען נישט געזאגט ווייל ס׳איז געווען א מארק טאג...?

רבינו: ס׳איז דא מערערע טעמים. ס׳איז געווען וואס האבן געזאגט ווייל פרייטאג איז געווען א מארק טאג, אבער דאס איז לכאורה געווען נאר א ווערטל.

נאר, דער ייטב לב האט שפעט געדאוועט, און אז ער האט געדאוועט שפעט איז אויסגעקומען אז נאך די הויכע שמונה עשרה איז שוין געווען פרייטאג נאך חצות, במילא האט ער נישט געזאגט קיין תחנון.[34] דאס איז בפשטות איינע פון די טעמים.[35]

ר״ד: מזמור לדוד דריי מאל ביי שלש סעודות קומט אויך פון זידיטשויב?

רבינו: ניין, אין וויזניץ זאגט מען אז ס׳קומט פון וויזניץ, אבער דאס קומט נאך לכאורה פון רימנוב.[36]

די צוויי שיר המעלות וואס מ׳זינגט ביי שלש סעודות דאס קומט פון זידיטשויב.

מוה״ר יואל: וואו קומט וויזניץ אריין דא?

רבינו: אין סיגוט איז געווען קאסובער וויזניצער חסידים נאך פאר די צייטן פונעם ייטב לב, און דארט האט מען גזאגט דריי מאל מזמור לדוד, אאך מקומות זאגט מען נאר איין מאל, און אין וויזניץ האט מען גזאגט דריי מאל.[37]

דער ייטב לב ווען ער איז געקומען קיין סיגוט האט ער אנגענומען אפאר זאכן פון קאסובער און וויזניצער חסידים.

ציילן ספירה נאך עלינו, דאס איז אויך א וויזניצער זאך.

וכן כתב הרה״ק מקאמארנא ז״ל (שלחן הטהור, סי׳ קלא אות ב): יש מנהג קדוש קדום ממנהגי ירושלים הקודמים, שאין אומרים תחנון בכל ימי הספירה וכו׳. ובהגהות זר זהב (אות ו) כתב על כך: וכן אנו נוהגין על פי מורי דודי רבינו צבי [בעל העטרת צבי] ואין לשנות וכו׳.

ובהקדמת הספר ״צבי לצדיק״ על תיקוני זוהר, להרה״ק בעל העטרת צבי מזידיטשוט ז״ל, כתב הגה״צ רבי ישעי׳ אשר זעליג מרגליות זצ״ל: רבינו מהרצ״ה נהג שלא אמר תחנון כל חודש אדר. פ״א נפגש עם הגאון האדיר בעל ישועות יעקב זלה״ה, והשתעשעו יחדיו באהבה בדברי תורה. בסוף טרם התפרדם, שאל הבעל ישועות יעקב את רבינו מהרצ״ה: אשאלכם שיאמר לי טעם מדוע שאינו אומר תחנון בכל החדש אדר, אבל שיאמר לי טעם דוקא בנגלה ולא בנסתר. והשיב לו רבינו מזידיטשוב: הלא מקרא מסייעני, ומפורש בפסוק הוא. הגאון בעל ישועות יעקב היה בקי גדול בתנ״ך, ועל אתר עבר על כל תנ״ך ולא מצא האי פסוקא, עד שבקש מרבינו מהרצ״ה שיאמר לו האי קרא היכא כתיבא. ואמר לו שהוא מקרא כתוב (אסתר ט, כב) והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב. הגאון הנז׳ קלסו מאד, ופתח ואמר מה שרבי הירשלע מזידיטשוב רואה בפסוקי תנ״ך אין אנו יכולים לראות, ובוודאי הוא לנפשיה יש לו עוד טעמים רבים מסוד ה׳, ופסיק לי האי פסוקא ואמר קרא אשכח ודרש ליה, ויש לו סמוכין מהאי קרא.

והגה״ק ממונקאטש ז״ל ב׳דברי תורה׳ (מהדורא תליתאי, אות פג) כתב: ומה שהיו כמה צדיקים וקדושים שהקילו ביותר באמירת תחנון בכל דחיה ואמתלא שהיה להם כמו הגה״ק וכו׳ מהרצ״ה מזידיטשוב ז״ל בעל עטרת צבי, הוא כמו שכתבנו כבר (בחמשה מאמרות) במאמר נוסח התפילה (אות לו), משום שביונו בכונת נפילת אפים במזמור לדוד אליך ה׳ נפשי אשא, ושהוא סכנה גדולה כמבואר בכתבי האריז״ל, וכן שמעתי מכ״ק אדומו״ר הה״ק משינאווע ז״ל, שזהו רק היה הטעם להצדיק הנ״ל שהחסיר כמה פעמים מלומר תחנון כנ״ל, מה שאין כן אנן בעניותן לא שייך זה.

34 כמ״ש הפמ״ג (בסי׳ רס״ז משב״ז סק״א) ועיי״ש דאפי׳ אחר מנחה גדולה אחר חצות אין נופלין על פניהם עוד, וכ״כ בספר דרכי חיים ושלום (אות קצ״ב) דבער״ש אם הגיע לתחנון אחר חצות היום, לא אמר עוד תחנון מפני כבוד ש״ק.

35 וע״ע בליקוטי מהרי״ח בהנהגות ער״ש שהביא מנהגו של מרן הגה״ק הייטב לב ז״ל כנ״ל, וכתב שם טעמא אחרינא במילתא זו בדרך אפשר.

36 הרה״ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי״ע בספרה״ק מנחם ציון (פר׳ אמור) מאריך לבאר שיש מדרגות ושערים שונים לכל יהודי ויהודי להכנס בהם לפום דרגה דיליה ויש שלש אמות שבע כפולות וי״ב מנהיגים וכל זה מרמז על דרגותיו של היהודי בעבודת ה׳, והוא ממשיך וכותב ועל כן כאשר חפץ ה׳ בנו להוציאנו מכור הברזל תועבת מצרים הביאנו אל המדבר מקום פנוי ומוכן לקבלת התורה, והנחילנו שבעה מועדים שהם פסח שבועות ר״ה יוה״כ סוכות שמיני עצרת, ושבת הוא הכולל שבהן, וע״כ אנחנו נוהגין לומר בשבת ג״פ מזמור לדוד ה׳ רועי׳ נגד השלש אמות, וכל מזמור חולקין לארבעה חלקים שיש בין הכל שנים עשר נגד הי״ב פשוטות... ואל יפלא בעיניכם על אמרי דברים אלו שיש לי טעם כמוס על זה עכ״ל שם והדברים נפלאים.

וראה באגרתו המפורסמת של הרה״ק המראה יחזקאל זצ״ל בספרו שו״ת מראה יחזקאל (סי׳ קד) מש״כ אודות הרה״ק מרימנוב זצ״ל והנהגותיו ושם הביא את הרעיון הנ״ל וביארו ע״ש היטב.

וע״ע בספר חקל יצחק להרה״ק מספינקא זצ״ל (פר׳ שמיני) שביאר ענין אמירת ״מזמור לדוד״ ג׳ פעמים בס״ג, ע״ש.

37 עיי׳ בספה״ק בני יששכר (מאמרי השבתות מאמר ה׳ אות יז) וזלש״ק: אומרים בשבת מזמור לדוד ד׳ רועי לא אחסר והוא ג״כ בכוונת האריז״ל ובפרט בסעודה שלישית מנהג הנהוג מצדיקי עולם לאומרו, ׳ובכמה מקומות אומרים אותו אז ג׳ פעמים׳, ומבאר טעם על אמירת מזמור זו ג׳ פעמים שהיא על פי מה שהביא הקדוש מהר״ש מאוסטריפאליא זצוק״ל בשם ספר הפליאה... ע״כ אומרים זה הזמר ובפרט בסעודה שלישית המנהג לאומרו ג׳ פעמים שהוא קרוב לזמן החזרת רשעים לגיהנם, ואתה תבין הדברים האלה ברצונך, עכ״ל שם.

ועיי׳ בס׳ דרכי חיים (מנהגים אות ע״ג) שכן נהג הרה״ק מצאנז זי״ע, וכן עיין בס׳ אוהל מועד מהרה״ק רפ״ח מראזלא זצ״ל שהמנהג בקאמארנא לומר ג׳ פעמים מזמור לדוד בס״ג, וביו״ט שחל להיות בשבת אומרים פע״א.

ר״י פייפער: די וועלט טוט נישט אזוי?

רבינו: ניין, מ׳ציילט ספירה פאר עלינו.[38]

אין רוב חסידישע שוהלן איז אזוי, אין צאנז האט מען געציילט ספירה פאר עלינו, אין צאנז האט מען נישט געזאגט קיין קדיש נאך ספירה, מ׳האט געציילט ספירה און נאכדעם עלינו. און נישט נאר אין צאנז, כ׳מיין אין די גאנצע חסידישע וועלט ציילט מען ספירה פאר עלינו. און דארט אין וויזניץ האט מען געציילט נאך עלינו.

דער ייטב לב האט אנגענומען נאך א וויזניצער מנהג, אהרון של פסח צו האבן אנדערע כלים פאר די געבראקטס, וואס ער האט נישט געהאט בעפאר, אין סיגוט האט ער עם נישט געהאט.

ר״ד: דאס איז אויך א וויזניצער זאך?

רבינו: יא, אין קאסוב וויזניץ איז אזוי געווען.

ס׳איז געווען חסידישע אידן אין סיגוט, וויזניצער חסידים, און זיי האבן געהאט אנדערע כלים, האט ער געזאגט איך וויל נישט די בעלי בתים זאלן זיין פרומער פונעם רב, אזוי האט ער געזאגט. אז די בעלי בתים האבן אזא חומרא מוז עם דער רב אויך האבן. האט ער עם אנגענומען.[39]

---

38 בס׳ המאזרי חי״ל (עמ׳ קנ״ח) מביא שהרה״ק הישמח משה זי״ע היה נוהג לספור ספירה לפני עלינו, אך הייטב לב כשעבר לגור בעיר סיגעט שינה מנהגו מחמת כי רוב תושבי המקום היו חסידי וויזניץ ומני אז התחיל לספור ספירה אחר עלינו לשבח, ולעומת זה הגה״ק האהבת ישראל כאשר עבר לגור בעיר גרויסווארדיין ששם רוב תושבי המקום היה לספור לפני אמירת עלינו, שינה ממנהגו והתחיל לספור לפני תפילת עלינו.

ומן הענין לציין מה שמובא בס׳ תפילה כהלכתה (פי״ז הערה ל״א) בשם הגאון רבי ישראל יעקב פישער ז״ל חבר הבדי״צ דירושת״ו שפסק שהמתפלל בנוסח אשכנז שאמר בתפילתו עלינו לשבח (מוקדם אחר קדיש תתקבל) אינו חייב לאומרו פעם נוספת עם הציבור המתפלל בנוסח ספרד (מאוחר אחר התפילה), ובפרט שיכול על כל פנים לכרוע עם הציבור בשעה שאומרים עלינו, משום שדברי המג״א שיש לומר עלינו עם הציבור נאמרו רק למי שאינו עוסק בתפילה באותה שעה, אך אם עוסק בתפילתו רשאי להמשיך ולהתפלל כמנהגו ואינו צריך להפסיק מתפילתו לומר עלינו.

39 ויש לציין דהנה היו צדיקים שהשתמשו בכלים מיוחדים באהרון של פסח, כי אז המנהג לאכול געבראקט״ס, ולא השתמשו בכלים רגילים של ימי הפסח, והוא מפני שהקפידו שיעברו שנים עשר חודש שלימים על הכלים לפני שישתמשו בהם עוד הפעם בפסח הבאה, ובשנה מעוברת לא הקפידו על זה.

וכן כ׳ בס׳ דרכי חיים ושלום (אות תקע״ב) ובס׳ מנהגי קרלין, וכ״כ בס׳ אוהב שלום (חלק המנהגים עמ׳ פ) שהרה״ק ר״ש מקאמינקא נהג שאף באהרון של פסח לא אכל מצה שרויה משום שהקפידו שיעברו שנים עשר חודש שלימים על הכלים, אך בפסח שקודם שנת העיבור לא חששו והיו אוכלים שרויה באהרון של פסח. אולם רוב הצדיקים לא הקפידו על זה כלל וכפי שהעיד המעדני שמואל (סי׳ קי״ז סכ״ו), ובטעם הדבר על פי מש״כ בשו״ת מהרי״א הלוי (ח״א סי׳ ל״א) משם זקינו החכם צבי (סי׳ עה) דגם אם חסר איזה ימים ג״כ מיקרי ישן י״ב חודש, וכבר נתייבש והוי כעפרא בעלמא וכ״כ בברכת הפסח ובסמא דחיי״.

אולם היו צדיקים שנכלל זאת החמירו על עצמם ושלפני הפסח היו מכשירים את כל כלי הפסח עיי׳ בס׳ ילקוט אוהב ישראל (אות מ״ד), וכ״ה מנהג סקווירא.

40 והטעם של רוב העולם הנוהגים שאין אומרים ״עלינו״ אחר תפילת שחרית, הוא עפ״י המבואר בדברי הב״ח (סי׳ קל״ב) שאמירת עלינו לשבח היא תקנה לומר תפילה ביציאה מבית הכנסת דייקא, ולא אחר גמר התפילה, ולפי״ז מבארים האחרונים את מנהג החתם סופר שלא יומר עלינו לשבח לאחר מנחה בערב שבת, מכיון שלא יוצאים מבית הכנסת עד לאחר ערבית, והיינו גם דברי המשנ״ב (שם סק״ח) ש״בבתי כנסיות גדולות שמתפללין תפילת מעריב סמוך למנחה אין אומרים עלינו אחר גמר תפלת מנחה דעלינו שיאמרו אחר תפלת מעריב קאי גם אמנחה״, כי מכיון שעלינו לשבח היא תפילה שנתקנה לומר כשיוצאים מבית הכנסת, לכן אם מתפללים שתי תפילות בזה אחר זה בלא יציאה מבית הכנסת די לומר עלינו לשבח בסיום התפילה השניה, לפני שיוצאים מבית הכנסת.

וראה בשו״ת קול מבשר (ח״ב סימן לא) שמביא שהיה מריבה בעיר טשערנאוויץ על מנהג וויזניץ, וכה כותב: על דבר הריב אשר נתהווה בבית הכנסת דחבורת ״תלמוד תורה״ דפ״ק טשערנאוויץ אודות אמירת עלינו לשבח אחר תפילת שחרית של שבת, אשר אנשים אחדים מתי מספר רוצים להנהיג בעת בבית הכנסת הנ״ל לומר עלינו גם בשחרית של שבת, ורוב גדול מהמתפללים שם מתנגדים לזה בכל תוקף, באומרם כי בכל בתי הכנסיות שבעירנו קרוב לשמונים כן ירבו אין אומרים עלינו בשבת רק במוסף, ודבר זה הסיב מחלוקת עצומה ושני הצדדים הגישו תעצומותיהם לפני בצירוף הבד״צ דפה לשמוע דעת תורה בזה״...

און צום סוף האט זיך אויסגעשטעלט אזוי, אין סיגוט איז געווען עקסטערע כלים אויף אהרון של פסח און אין וויזניץ איז עס בטל געווארן. נישט היינט דאהי, נאר נאך אינדערהיים איז עס בטל געווארן, דעם אהבת ישראל׳ס צוויטיטע רביצין זי האט עס נישט געגליכן במילא איז עס בטל געווארן, ס׳איז נישטא מער, איז אויסגעקומען אז אין סיגוט איז עס געבליבן און אין וויזניץ נישט.

ר״ד: עלינו האט מען אויך געזאגט אין סיגוט שבת ביי שחרית וועגן וויזניץ, נישט אזוי?

רבינו: יא, אבער דער ייטב לב איז ארוים געגאנגען פון ביהמ״ד.[40]

*

המחותן: איך בין (בהדשי הקיץ) אין מחנה בית רחל שוין צוואנציג יאר, זייט מ׳האט עס געעפענט. עם מאכט

אסאך אוים דארט זייער שיין דער כולל דארט פאר די אינגעלייט.[41]

רבינו: עס געט אריין א ריח של תורה.

המחותן: עס איז זיכער אז ס'האט אן השפעה, זיי לייגן אריין אסאך כוחות צו נעמען דווקא חשובע אינגעלייט.

רבינו: מ'בויעט יעצט ווינטער א נייעם בנין, א גרויסער בנין פאר די מיידלעך.

ר"ד: דער מחותן לערנט אויך פאהר שיעורים אויפן טעלעפאן פאר די כולל אינגעלייט.....(במסגרת "ישובי אוהל" המיוחד לאלפי אברכי כוללנו די בכל אתר ואתר).

רבינו: יא, כ'האב געהערט דערווענגן.

*

מוה"ר יואל: [הראה על מחותנו הראשון] דאם איז מיין ערשטער מחותן, ער הייסט ר' יצחק טוועריסקי.

הר"ר יצחק טוועריסקי שליט"א: איך בין א איידעם ביי ר' שלמה וויים פון בארא פארק.[42]

רבינו: נו, וועלכע טשערנאבלער אייניקל?

ר"י טוערסקי: מיין זיידע איז געווען רבי יוחנ'טשע ראחמיסטריווקער פון ירושלים.

רבינו: איר זענט אן אייניקל פון ר' יוחנן. זיין זיידע רבי יוחנן פון ראחמיסטריווקא האט געזאגט, מ'האט געזאגט אז דער פאטער האט אויף אים געזאגט אז ער האט נשמת רבי יוחנן בן זכאי, האט ער געזאגט אזוי, יוחנן היים איך, און א בן זכאי בין איך...

ר"ד: איך האב פונקט געהערט א מעשה אז מ'האט צוטיילט די ירושה, ס'איז געווען זיבן חפצים און אכט זוהן, און ביי איינע פון די גורלות האט מען אריין געשריבן 'גארנישט', און דעם צעטל האט רבי יוחנן באקומען, האט ער זיך אהנגערופן 'איך האב באקומען דעם טאטן'ס גארנישט', האבן די ברודער'ס געזאגט 'אפשר טוישן מיר זיך...'.

רבינו: איך האב עם געהערט פונעם טאטן ז"ל אזוי דערציילן, ער האט געזאגט אז נאך די פטירה פון טאטן [הרה"ק ר' מאטעלע פון טשערנאביל ז"ל] האט מען זיך געוואלט צוטיילן מיטן טאטן'ס מידות, האט ער געזאגט אויף זיך, אז ער האט בוחר געווען דעם טאטן'ס ענוה, ער האט געוואלט נעמען דעם טאטן'ס ענוה, די מידה, ביז דערווייל איז געקומען דער ברודער רבי משה [מקאריסטשוב] און ער האט מיך אויסגעכאפט די מידה, און איך בין געבליבן ביי גארנישט...

דער טאטע ז"ל פלעגט דאם נאכצוזאגן אז ער האט דאם געהערט פונעם אויסטילער רב, פון רבי פיניעלע.....

הרר"י טוורסקי: ביי אונז זאגט מען אזוי: רבי משה האט געהאט געמומען דעם 'גארנישט', און רבי יוחנ'טשע איז געבליבן מיט די 'גאר גארנישט...'

רבינו: דער טאטע פלעגט צו זאגן אזוי בשמו: ער האט אים אויסגעכאפט און ער איז געבליבן מיט גארנישט.

*

המחותן הראה על ר' יחזקאל דוד בערקאוויטש

הי"ו, ואמר: זיין זיידנ'ס ר' יונתן (בנימין) פייערווערקער (מנהל מוסדותינו הק' בבארא פארק רבות בשנים) איז געווען מיין זיידע'ס לענדלארד, ר' מרדכי האניג, זיי האבן געוואוינט אין איין הויז, וועז דער רבי ז"ל איז געקומען איז דער רבי איינמאל איינגעשטאנען דארט.

רבינו: כ'געדענק וואו ער האט געוואוינט, נעבן ביהמ"ד. אינעם אנדערן הויז, א קליין הויז.

המחותן: דער רבי ז"ל איז דארט איינגעשטאנען, די בענקלעך האט מיין זיידע געהאלטן אלס חשיבות, מיין זיידע האט אויך געהאט דאם בענקל אויף וואס דער רבי איז געזיצן.

ביז שינאוועך ביהמ"ד איז דער רבי געגאנגן אין די מקוה. מיין טאטע איז מיטגעפאהרן, ער האט פארציילט אז ער איז אהנגעקומען ביים שינאוועך רבי'ן (כ"ק רבי אברהם מנחם מענדל וואגשאהל ז"ל שקבע משכנו ובית מדרשו אח"כ בעיר מאנסי נלב"ע בקיץ העבר) ביי די צוויי און פערציג'סטע גאס.

א' הנוכחים: וועלכע יאר איז עס געווען?

רבינו: נאך פאר די כ' יארן. ווייל שפעטער איז ער דאך איינגעשטאנען ביי ווייניגשטאק, אויף די זיבן און פערציג'סטע סטריט, שפעטער איז ער איינגעשטאנען אין די פופצן'טע עוועניו, ביי פיר און פופציג.

ר"ד: אויך ביי ווייניגשטאק?

רבינו: ביי ר' אהרן ווייניגשטאק,[43] דארט ווי דאם הויז שטייט נאך היינט, פאר דעם האבן זיי געוואוינט אויף די זיבן און פערציג'סטע גאס, איז ער דארט איינגעשטאנען, דאם איז געווען תשכ"ד, אזוי מיין איך.

---

41 הרבה מהמחנכות החשובות במחנה בית רחל יש להם דירה שם כל הזמן ובעליהם שהם אברכים יקרים ת"ח ויראי ה' ממשיכים את לימודם של כל השנה בהיכל הכולל בביהמ"ד המיוחד להם בתוך המחנה.

42 מחשובי אנ"ש ופני קהלתינו בבארא פארק יצ"ו

43 האחים החשובים הנגידים המפורסמים ר' אהרן ואחיו ר' מענדל ווייניגשטאק ז"ל בעלי הפירמא "מיעל מארט" היו תמיד מגדולי תומכי מוסדות רביה"ק די בכל אתר ואתר ובפרט בעיר מושבם ב"פ יצ"ו.

מוה"ר יואל: ס'איז דא א געזאגעכט'ס אז דער רבי איז געווען ברוגז אויף בארא פארק, ס'איז דא עפעס אין דעם?

רבינו: ער איז געווען ברוגז אויף בארא פארק ווייל ער איז געווען תש"ח אויף שבת פ' וישלח אין בארא פארק, און ער איז איינגעשטאנען ביי ר' מאיר ריקאווסקי, דעם אנדערן הויז וואו דער טאטע ז"ל האט געוואוינט יארן שפעטער, אויף די פופציג'טע עוועניו, רבי נפתלי'טשע דער באבובער רב (שמילא אח"כ מקום אביו כ"ק בעל דברי שלמה ז"ל) האט געוואוינט אין יענעם הויז, דארט איז געווען א איד ר' מאיר ריקובסקי, ביי אים איז ער איינגעשטאנען.

און געדאוועגט האט ער ביי שומרי אמונה, דאם איז ביי פערצן אויף צוויי און פופציג. שפעטער איז געווען דארט א רב איינער הרב וואלבערג (הג"ר הערשל וואלבערג ז"ל).

דאם איז געווען פרשת וישלח תש"ח, דעמאלטם האט די יו.ען. באשטעטיגט א מדינה (כי אז הסכימו ה–יו. עו. על הקמת מלכות המינות של רשעי ישראל בארצינו הק', שיצא מן הכח אל הפועל כמה חדשים אח"ז ביום המר והנמהר ה' אייר שנת שח"ת עמ"ר), און ער איז עם דארט געווארן געווארן יענעם שבת, צו שלוש סעודות איז ער שוין נישט געקומען, ווייל ער האט זיך אזוי גערגערט אז ער האט באקומען שרעקליכע יסורים און קרעמפן, ער איז ממש קראנק געווארן פון עגמת נפש [של שטנא נצה] , און ער האט נישט געקענט פירן קיין שלש סעודות.

א' הנוכחים: איז ער געבליבן ברוגז?

רבינו: ניין, ברוגז איז ער געווען, ווייל דער רב דארט האט אים באגריסט, ער איז ארויף געגאנגען שבת צום ארון הקודש אין ביהמ"ד און ער האט אים באגריסט, 'מיר האבן דא א גרויסן גאסט דעם סאטמארער רבי', ער האט אים אזוי שיין באגריסט, 'און היינט איז א פרייליכער טאג וויל מ'האט באשלאסן אז מ'גייט מאכן א מדינה', אזוי בחדא מחתא, בנשימה אחת....., און ער האט עם קיינמאל נישט פארגעסן...!

ער איז פארבליבן מיט א שווער האַרץ... וועז מ'האט געבויט די הייזועי צווישן וויליאמסבורג און בארא פארק, איז עם געווען גרויסע נייעס, איז איינער געקומען זאגן אז מ'פארט שוין שנעלער, און מ'פארט שוין נאר אכצן מינוט פון ווילליאמסבורג קיין בארא פארק, האט דער פעטער ז"ל געזאגט 'אזוי?, אכצן מינוט?, ס'איז א שיעור חימוץ...'.

המחותן: ער האט געפירט אין ביהמ"ד הגדול קען זיין?

רבינו: אין קהל חסידים האט ער אמאל געפירט, אויך ביי פופצן... דעמאלטם איז ער איינגעשטאנען ביים סארוואשער רב,[44] אויף פופצן'טע עוועניו ביי דריי און פופציג, און ער האט געפירט דעם שבת אין קהל חסידים.

המחותן: אויף דעמאלטם דערציילט מיין טאטע אז ס'איז געווען ביי מנחה ערב שבת, און דער רבי האט געדאוועגט מנחה, דארט איז געווען עפעס א מעשה מיט די לעקטער...

רבינו: דאם איז געווען אין בית שמואל [וישיבה דאונסדארף], דארט בין איך געווען, דאם געדענק איך, דאם איז געווען אויף די פופציג'סטע גאם, היינט מיין איך איז עם א קלויזענבורגער בנין, צווישן דרייצן און פערצן, און ער האט געפירט טיש אין א זאל דארט אין בעיסמענט, און אינמיטן טיש האט זיך אויסגעלאשן די לעקטער'ס, ס'איז געווארן חושך ואפילה, מ'האט אויסגערופן אז קיינער זאל זיך נישט רירן פון פלאץ, יעדער זאל בלייבן שטיין (מחמת סכנה אם יתחילו לרוץ בחושך), ס'איז געווארן חושך אינמיטן טיש, און נאכדעם האט א גוי אהנגעצינדן די לעקטער, בקיצור ס'איז געווארן צוריק לעכטיג, אבער ס'איז געווען א פחד וואס גייט דא זיין, מ'האט נישט געזעהן וואו ארויס צו גיין, איך בין דארט געווען.

המחותן: מיין טאטע דערציילט מיר אזא מעשה, אז וועז דער רבי ז"ל האט געדאוועגט מנחה ערב שבת האט ער אהנגעכאפט דעם עמוד, און וועז ער האט זיך געשאקלט האט זיך די לעקטער מיטגעשאקלט, האט מען אים געזאגט, האט ער זיך געכאפט, אבער נאכדעם וויטער אפאר מאל אזוי, און ער איז געווען אזוי פארקאכט ביים דאוונען אז ביז א מינוט האט ער פארגעסן אינגאנצן.

רבינו: אה, דאם איז אן אנדערע מעשה, דאם קען זיין אז ס'איז יא געווען דעמאלטם. דאם איז געווען ביים עמוד, דער לעקטער פונעם עמוד.

אבער דאם וואס איך רעד איז אינמיטן טיש געווען ס'האט זיך אויסגעלאשן די לעקטער'ס, דאם איז אויך געווען אין יענע יארן, אין אנהייב פון די כ' יארן.

רש"ח: תש"כ פרשת שמות איז דער רבי ז"ל געווען אין בארא פארק אויף א שבת.

רבינו: דעמאלטם איז ער געווען אין קהל חסידים.

---

44 הגה"צ ר' חיים מייזליש ז"ל מח"ס בנין חיים הי' ש"ב של רבינו ז"ל, כי הוא הי' בנו של הגה"צ בעל בנין דוד ז"ל אבד"ק אוהעל חתנו של הגה"ק ר' משה יוסף ט"ב ז"ל אבד"ק אוהעל אחיו של מרן הגה"ק בעל קדושת יו"ט ז"ל.

ר״ד: דער רבי איז געווען דעמאלטס?

רבינו: ניין, אין קהל חסידים בין איך נישט געווען (כי באותן השנים הי׳ מרן רבינו בעל ברך משה ז״ל דר עוד בוויליאמסבורג), ווען ער איז געווען אין בית שמואל בין איך געווען.

רש״ח: בית שמואל איז אונסדארף.

ר״י פייפער: אין בית שמואל איז געווען א ראש ישיבה איינער ביטרספעלד אויך, דעם ייטב לב׳ם אן אייניקל. שפעטער האט ער געמאכט א כולל.

רבינו: יא, ר׳ יקותיאל יודא ביטרספעלד.

ר״י פייפער: א תלמיד פון רבי אהרן קאטלער.

רבינו: יא, כ׳האב אים גוט געקענט. ער האט געוואוינט אין בארא פארק.

ר״י פייפער: ער פלעגט מיר אלץ זאגן אז דער רבי ז״ל איז געווען ביי זיין תנאים.

רבינו: ער איז דאך געווען א קרוב, דעם ייטב לב׳ם אן אייניקל

רבינו נתכבד בברכת לחיים

ר״ד: ר׳ יואל איז געווען אין טשענגער אויך, כ׳האב אים געפרעגט צי ער איז געגאנגען פון טשענגער אויף סיגוט.

ר״י הורוויץ: פון סיגוט האב איך אים שוין נישט געלאזט אין ערגעץ גיין מער... כ׳האב אים געזאגט וואס דער רבי זאגט אייביג, אז מ׳וערט געהאלפן אויף א פלאץ פארט מען אהיים מיט די ברכה, מ׳זעהט ס׳זאל נישט אוועק פאלן.

ר״ד: די וואך איז דא א גרויסער עולם אין סאטמאר ביים קרן לדוד. א פאפא נסיעה (בראשות כ״ק אדמו״ר מפאפא שליט״א), דעם קרן לדוד׳ם יארצייט איז היינט נאכט (ר״ח סיון).

ר״י הורוויץ: זיי זענען דאך אין אונזער גלילות פון סיגוט, אונז האב מיר זיי ארוים געהאלפן אביסל, מ׳האט זיי געשיקט זאכן פון סיגוט וואס זיי האבן געדארפט האבן...

רבינו: ס׳איז צוויי שעה פון סיגוט.

וואו שטייען זיי איין דארט?

ר״י: ס׳איז דא דארט האטעלן, זיי האבן געגומען אויף צוויי פלעצער.

זיי דאוועגען אין די קליינע שוהל.

רבינו: דאס איז דאך געווען דעם קרן לדוד׳ם שוהל.

ר״י: יא, דארט האבן זיי געבעטן מ׳זאל קענען דאוועגען.

ר״ד: די אנדערע שוהל שטייט נישט מיין איך.

רבינו: ס׳שטייט יא. ס׳איז דא א גרויסע שטאטישע שוהל, און נאכדעם איז דא א קליינע שוהל, די קליינע שוהל האבן געמאכט אשכנזים וואס זיי זענען אוועק געגאנגען פון די גרויסע שוהל, אין די גרויסע שוהל איז שוין געווען אסאך שוואבע אידן, מאדערנע אידן.

ר״ד: אינעם רבי׳נס צייטן איז עס געווען?

רבינו: ניין, אינעם קרן לדוד׳ם צייטן. דעמאלטס זענען אוועק געגאנגען די ערליכע אשכנזים, זיי האבן זיך שוין נישט גוט געפינען דארט אין שוהל, האבן זיי געמאכט א שוהל נעבן דעם, מ׳האט עס א נאמען געגעבן ״שערי תורה״, אזוי האט עס געהייסן, און דארט שטייט א טעוועלע, די טעוועלע שטייט נאך היינט, דער תוכן איז אז מ׳האט עס געמאכט תר״פ דאכט׳זיך מיר, אז דעמאלטס האט מען געבויעט דעם שוהל, און אז דער אב״ד איז רבי אליעזר דוד, און אז מ׳זאל דאוועגען דארט נאר נוסח אשכנז, און מ׳טאר נישט משנה זיין עד ביאת הגואל, אזוי שטייט אויפגעשריבן אויף די טעוועלע אויף די וואנט דארט. אז מ׳דארף דאוועגען אשכנז׳יש מ׳טאר נישט משנה זיין עד ביאת הגואל, אזוי שטייט אויף דעם טאוועל דארט.

פאר מיר איז שוין אויסגעקומען צו זיין דארט. ווער עס קומט קיין סאטמאר, וואו דאוועגט מען? דארט דאוועגט מען.

ר״ד: ס׳איז דאך דא א גרויסער שוהל?

רבינו: דער גרויסער ביהמ״ד איז זייער גרוים פאר וויניג מענטשן. אזוי איז עס, דארט דאוועגט מען.

ר״ד: ס׳איז נאך דא א מנין דארט אין שטאט סאטמאר?

רבינו: ניין, די געסט וואס קומען קיין סאטמאר, די עוברים ושבים, מ׳דארף דאך ערגעץ אריין קומען, וואו גייט מען דאוועגען? גייט מען אהין דאוועגען. דעמאלטס ווערט א פראבלעם מיטן דאוועגען, ווייל ס׳שטייט אז מ׳טאר נישט דארט דאוועגען נאר נוסח אשכנז.[45]

ר״ד: נו, וואס האט דער רבי געטוהן?

רבינו: כ׳געדענק נישט... אבער מ׳האט נישט געדאוועגט אשכנז׳יש. כ׳מיין מ׳האט געדאוועגט אינדרויסן אין פאליש.

א׳ הנוכחים: דעמאלטס זענען מיר געווען אין די גרויסע שוהל אויך.

רבינו: מ׳איז געגאנגען זעהן די גרויסע שוהל, דער פעטער ז״ל האט דאך דארט געזאגט דרשות פאר די

---

45 בעיר סאטמאר יצ״ו נשארו רק ב׳ בתי כנסיות ״שוהלן״ הללו, הגדולה והקטנה, משא״כ די חסידישע בתי מדרשים ובתוכם ביהמ״ד הגדול שנבנה שם ע״י כ״ק רביז״ל שבכולם התפללו נוסח ספרד כולם נחרבו בעוה״ר ע״י הרשעים בימי המלחמה.

בעלי בתים. אבער מ׳האט געדאווענט אינעם קליינעם שוהל, אין פאליש, מ׳האט געדאווענט אינדרויסן, נישט אינעווייניג.

אבער עכ״פ אזוי שטייט דארט מ׳טאר נישט דא דאווענען נאר נוסח אשכנז...

מוה״ר שלמה צבי בר״ד עקשטיין הי״ו: די עסקנים פון פאפא האבן געהרופן שתדל׳ן ביי אונז אז מ׳זאל ערלעדיגן צו עפענען דעם עירפארט היינט צופרי אין סאטמאר – דארט איז שוין אינדערפרי יעצט. זיי פליעהן יעצט ארויס מיט א פריוואטע פליגער, האבן זיי געקאלט צו אונז קען מיר ערלעדיגן. מ׳האט עס ערלעדיגט ב״ה.

רבינו: זייער פיין, כ׳האב הנאה, מ׳דארף פראבירן ארויסצוהעלפן.

רא״י: ס׳איז נאך געווען פריה זיבן אזייגער, און זיי האבן שוין געדארפט ארויס פארן.

רבינו: אונז זעמיר אויך אנגעקומען אין די סאטמאר׳ע עירפארט דאס פאריגע מאל.

מוה״ר יואל: א באגריף, א סאטמאר׳ע עירפארט...

רבינו: כ׳וועל דיר דערציילן, ס׳איז געווען אמאל א צייט וואס די ראמענישער עירליין 'טארום' האט געמאכט א סקעדזשלד פלייט גראד פון קענעדי עירפארט קיין סאטמאר.

מוה״ר יואל: יעדן טאג, אדער נאר איינמאל א וואך?

רבינו: ניין, איינמאל א וואך. איז ר׳ יצחק לעווי (מראה״ק בעיר קרית יואל יצ״ו) אמאל געפארן, און ער האט אוועק געלייגט דאס קארטל 'קענעדי – סאטומארע'....

אזאנס... דאס מוז מען אוועק לייגן...

מוה״ר יואל: ר׳ אשר ישעי׳ דארף פלאנען צוריק צו מאכן די פליגער׳ס איינמאל א וואך.

רא״י: מיטן אויבערשטן׳ס הילף, ער זאגט אז דאס דארף מען פראבירן נאכאמאל צו טוהן, לויט וויפיל מענטשן עם קומען...

מוה״ר חיים שלמה פישער הי״ו, משב״ק: וועז די בחורים זענען געפארן מיטן רבי׳ן קיין סיגוט שבת שקלים,[46] האט דער רבי געבעטן, אויסער אז מ׳זאל קומען מיט א פריוואטן טשארטער, אז מ׳זאל מסדר זיין זיכער צו מאכן זיי זאלן צודעקן אלע בילדער, וועז די בחורים זענען אהנגעקומען קיין סאטמאר אין עירפארט זענען אלע בילדער געווען צוגעדעקט, קיין איין בילד איז נישט געווען אפען פאר די אויגן.

רא״י: זיי האבן אלעם איבער געדעקט, צוויי טאג האט מען גיארבעט דערויף, סיי וועז דער רבי איז אריין געקומען און סיי וועז די בחורים זענען אהנגעקומען.

רח״ש: וועז מ׳איז ארויס געפארן אויך נישט, קיין איין בילד איז נישט געווען.

נישט אין סאטמאר און נישט אין באניע, א חלק בחורים זענען געקומען און געפארן דורך באניע.

רבינו: אונז זענען מיר אהנגעקומען א יאר פריער מיט א גרויסן פליגער,[47] די גאנצע שטאט איז זיך צוזאם געלאפן קוקן, די פרעסע האט דאם געוואלט דעקן אלץ א גרויסע נייעס... עם האט נאכנישט גערלאנדעט אין סאטמאר אזא גרויסער פליגער, זיי האבן זיך נישט געקענט קיין עצה געבן אויפן ראן–וועי...

רא״י: עם האט געדויערט אפאר חדשים מ׳זאל דאם מאשר זיין, צוויי–דריי חדשים, מ׳קען יא קומען, מ׳קען נישט קומען, הין און צוריק.

וביך רבינו למוה״ר יואל: לחיים, הצלחה רבה און סייעתא דשמיא אין אלע ענינים, מאכן גוטע געשעפטן, און אי״ה התונה מאכן אין א גוטע שעה מיט נחת ושמחה און מיט אלעם גוטן.

ואיחל רבינו להחתן: לחיים חתן, דער אויבערשטער זאל העלפן, זאלסט אויפשטעלן א שיינע לעבטיגע געבענטשטע אידישע שטוב, מיט לעבטיגע אידישע דורות, ברכה והצלחה, מ׳זאל הערן גוטע בשורות.

ואיחל רבינו להמחותן: לחיים, אסאך תענוג ונחת, מ׳זאל פירן אונטער די חופה בשעה טובה ומוצלחת.

ואיחל רבינו להכלה: מזל טוב, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל גיין אונטער די חופה אין א גוטע שעה, אויפשטעלן א ערליכע לעבטיגע געבענטשטע אידישע הויז, מיט געבענטשע אידישע דורות, א גליקליך לעבן ביז הונדערט און צוואנציג יאר.

המחותן: מיין אידענע שטייט דא ביי די טיר, זי איז א מחנכות אין רבי׳נס מוסדות אין בארא פארק.

וביכה רבינו: האט׳ס גרויס הצלחה און סייעתא דשמיא בחינוך הבנות, און אין אלע ענינים.

---

46 רבינו שליט״א נסע על שב״ק פ׳ משפטים-שקלים דהאי שתא העעל״ט ערב יומא דהילולא של מרן הקדוש״ט ז״ל, יחד עם מאות בחורי חמד תלמידי ישיבתינו הק׳ מרחבי אייראפע וארה״ק לעשות את השבת המרומם בעיר האבות סיגוט יצ״ו, וגם החזיר עטרה ליושנה בהעמדת ׳ישיבה של מעלה׳ ולהרביץ תורה ויראה באותו מקום קדוש אשר אבותיו הק נ״ע הרביצו תורה ויראה לאלפי תלמידים רבות בשנים.

47 בשב״ק פ׳ תולדות שנת תשפ״ב לפ״ק נסע רבינו שליט״א לעיר האבות סיגוט לחנך את השוהל- הויף ואת בנין ביהמ״ד המפואר ׳עצי התמרים׳ באותו מקום שעמד שם את ביהמ״ד של רבותינו הק׳ זיע״א.

יצא לאור במהדורא חדשה מורחבת

הספר שיתן לך "געשמאק" בדיני הימים טובים הבעל"ט

הספר שלא ירד מעל שולחנך במשך כל ירח האיתנים

הספר שיתן בהירות לכל ת"ח, מגיד שיעור, מו"ץ

הספר שיהי' לתועלת לכל בעה"ב, אברך, בחור

מדור מיוחד

דיני חינוך קטנים

במצוות חודש תשרי

הידעת???

- האם אפשר לשלם עליה, זי"ץ-פלא"ץ, כפרות, ד' מינים, ממעות מעשר?
- האם אפשר לזמר תהלים בע"פ?
- תמצית הלכות ד' מינים הנוגעים למעשה?
- האיך לקיים "כיסוי הדם" כהלכתה בכפרות?
- באיזה אופן אפשר לברך ברכת הבשמים ביוהכ"פ שלא תהא ברכה לבטלה?
- מתי יש לישב בסוכה תחת השלא"ק בעת הגשמים?
- האיך להחזיק את האתרוג כשבודקים כשרותה?
- האם מותר לומר לקטן שילך לישון חוץ לסוכה?

פרק מיוחד בדיני אבילות בחודש תשרי

יצא לאור על ידי

הרב הגאון

רבי יחיאל מיכל אברהם פרידמאן שליט"א

דומ"ץ קהל יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

N. Greenfeld Inc.
הוצאה לאור והפצת ספרי קודש
1366 39th Street Brooklyn, NY 11218
Tel 718.633.8103 Fax 718.438.2846
4382846@gmail.com
www.greenfieldjudaica.com

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ע"י הוק-אפ לאנשי שלומינו בעיה"ב לאנדאן יע"א

יום ב' פרשת דברים שנת תשפ"ג לפ"ק

יעדע תקנה האט א מקור

אונז געפין מיר די וואך אין די סדרה אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל, דאס זענען די דברי תוכחה וואס משה רבינו האט גערעדט צו כלל ישראל. שטייט ווייטער אין פסוק בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת.

דארף מען פארשטיין, משה רבינו האט געזאגט דברי תוכחה, איז צו וואס האט אויסגעפעלט הואיל משה באר את התורה הזאת - מבאר צו זיין די דברי תורה, וואס האט עס א שייכות מיט די דברי תוכחה וואס משה רבינו האט געדעדט פאר כלל ישראל.

נאר עס קען זיין אזוי, רש"י זאגט אז וועז משה רבינו האט צוזאם געזומען גאנץ כלל ישראל און ער האט זיי געזאגט דברי תוכחה, האט משה רבינו נישט געזאגט קיין דברי תוכחה, ער האט געמאכט פארשידענע תקנות חשובות, חשוב'ע תקנות וואס כלל ישראל זאל זיך פירן אויף די תקנות, סיי אנשים נשים וטף. איז דער דרך העולם, בפרט אז עס איז דא קצה המחנה, מען הערט דברי תוכחה אדער מען הערט אז מען וויל איינפירן נייע תקנות, פרעגן זיי, וואו שטייט דאס, מה זה ועל מה זה, וועד זאגט אז עס דארף אזוי צו זיין. וועגן דעם וועז משה רבינו האט אנגעזאגט דברי תוכחה און ער האט איינגעפירט פארשידענע תקנות איז הואיל משה באר את התורה הזאת, האט משה רבינו זיי געוויזן אז אלעס וואס ער זאגט, יעדע זאך וואס ער זאגט, סיי מוסר סיי וואס ער וויל איינפירן תקנות, אלעס האט א יסוד און א מקור אין די הייליגע תורה.

יעדער חבר אין אונזער קהלה איז מחויב אויסצופירן אלע תקנות

משה רבינו אליינס האט איינגעפירט פארשידענע תקנות. עס שטייט אין ספרים אז די גזירה פון חז"ל אז וועז ראש השנה געפאלט אום שבת אז מען זאל נישט בלאזן קיין שופר וועגן א גזירה פון שמא יעבירנו ד' אמות ברשות הרבים, איז דא וואס זאגן אז די גזירה האט נאך משה רבינו מתקן געווען. משה רבינו האט צאמגענומען גאנץ כלל ישראל, ווי רש"י זאגט כנסם כולם, מתקן צו זיין אזא גרויסע ענין מבטל צו זיין תקיעת שופר וועז ראש השנה געפאלט אום שבת אדער מבטל זיין נטילת לולב וועז סוכות געפאלט אום שבת.

אויך דעם איז געווען אסאך קשיות און משה רבינו האט געדארפט געבן תירוצים און ברענגען אויך דעם א ראיה און א מקור אין די תורה הק'.

איז קען זיין אזוי. די גמרא אין פרק לולב וערבה ברענגט אראפ אז אפילו די בני ארץ ישראל נאכן חורבן בית המקדש האבן נישט געזומען קיין לולב אום שבת וועגן די גזירה פון שמא יעבירנו. די גמרא מאכט א חילוק פון קודם החורבן און לאחר החורבן. איז כידוע וועז משה רבינו וואלט

אריינגעגאנגען אין ארץ ישראל, אזוי שטייט אין מדרש, און משה רבינו וואלט אויפגעבויעט די בית המקדש וואלט דאס בית המקדש קיינמאל נישט חרוב געווארן, די אויבים וואלטן נישט געקענט צורירן זייערע הענט צו א זאך וואס משה רבינו מיט זיינע הייליגע הענט האט אויפגעבויעט.

קומט אויס אז וועז משה רבינו גייט וועז אריין קיין ארץ ישראל וואלט קיינמאל נישט חרוב געווארן די בית המקדש, וואלט דעמאלטס געווען די הלכה אז די ערשטע טאג סוכות וואס געפאלט אום שבת דארפן נעמען די בני ארץ ישראל די לולב אפילו אום שבת. וועגן דעם סמוך למיתתו וועז משה רבינו האט געזען אז ער גייט שוין נישט אריין קיין ארץ ישראל, האט ער פארשטאנען אז דאס בית המקדש וועט חרוב ווערן, און דעמאלטס האט משה רבינו געמאכט א תקנה אז מען זאל נישט נעמען דעם לולב וועז די ערשטע טאג סוכות געפאלט אום שבת, און אויף דעם איז משה הואיל באר את התורה הזאת לאמר, צו טרעפן א מקור אין די תורה הקדושה.

על כל פנים מען דארף צו וויסן, יעדע זאך וואס מען מאכט האט א מקור אין די הייליגע תורה, און עס איז נישט קיין חק בלי טעם. און דאס איז ענינים וואס מען האט מחדש געווען, עס איז יצא מבית מדרשו פון רבותינו הקדושים, דער פעטער ז"ל בשעתו און דער טאטע ז"ל בשעתו. יעדער איינער וואס איז א חבר אין אונזער הייליגע קהלה אדער ער שיקט די קינדער אין אונזערע הייליגע מוסדות איז מחויב זיך צו פירן און אויסצופירן די אלע תקנות, סיי פון די קהלה און סיי פון די מוסדות, אין יעדע פרט ופרט.

זייַן א חסידישער איד!

איז די ערשטע זאך, די יסוד הדברים, מען דארף צו זיין א חסידישער איד, א חסידישער איד בכל פרטיה ודקדוקיה. מיטן אייגענעם התנהגות, אין חינוך הבנים והבנות, קביעות עתים לתורה, און צו דאוונען אין בית מדרש מיט א מנין יעדן טאג, שבת און אינדערוואכן. נישט משנה זיין פון וואס מען האט געזען בי אונזערע רבי'ם אין קיין שום ענין.

מען דארף צו וויסן אזוי ווי די גמרא זאגט אז די וועלט שטייט אויף תורה, עבודה, גמילות חסדים.

תורה, דארף מען וויסן קביעות עתים לתורה יעדן טאג, עס דארף צו זיין מיט א קביעות גמור, אינדערוואכן און בפרט שבת ויו"ט וועז מען האט מער צייט.

עבודה, מיינט מען עבודה שבלב, דאס איז תפילה. צו דאוונען אזוי ווי עס דארף צו זיין, אין בית מדרש, און אוודאי דארף מען זען מקפיד צו זיין אז מען זאל דאוונען אין אונזערע בתי מדרשות, די בתי מדרשים פון קהלתינו הקדושה. א חסידישער איד דארף מקפיד צו זיין יעדן טאג צו גיין זיך טובל'ן אין די מקוה פאר מען שטעלט זיך דאוונען, און צו דאוונען אזוי ווי עס דארף צו זיין אויף א קול, מיט א התלהבות מרישא ועד גמירא, פון אנהייב ביז צום סוף, נישט שטיקלעך שטיקלעך, און אָן א הפסק שיחה, סיי אינדערוואכן און סיי שבת און יו"ט.

מען זאל זייער אכטונג געבן, אין די זומער צייט בפרט, צו האבן אפגעהיטענע אויגן און ריינע מחשבות. און דער יסוד פון דעם דארף מען זען מען זאל נישט האבן קיין שייכות מיט די אלע כלים, די טעכנאלאגישע כלים, פארשידענע מינים, עס איז דא גרויסע עס איז דא קליינע, אן א חכמות, וויסן דעם אמת אז מען טאר דאס נישט האבן, און זיך נישט לאזן פארדרייען מיט פארשידענע תירוצים וואס מען ווייסט אליינס אז עס איז נישט אמת.

אנטלויפן פון די קאלטע אידישקייט

מען דארף זעהן אכטונג צו געבן אויף די הייליגקייט פון די שטוב, עס זאל זיין ריין פון אומריינע ליין מאטריאל, דאס הייסט ביכער, צייטונגען, מאגאזינען, וואס אין רוח חכמים נוחה הימנו. די אלע זאכן פירט אפ, מען ליינט און מען זעט און מען הערט זאכן וואס מען דארף נישט און עס האט א טיפע השפעה אויף יונג און אויף אלט, אנשים נשים וטף. די השפעה איז א שרעקליכע און עס האט שוין זייער אסאך אידישע הייזער צוגרונד געלייגט די אלע כלים, די אלע ליין מאטריאל האט שוין צוגרונד געלייגט אידישע הייזער. מען האט געמיינט עס איז א קליניגקייט עס איז גארנישט, עס האט זיך ארויסגעשטעלט א חורבן איום ונורא.

מען דארף זען זייער שטארק אכטונג צו געבן אויף די הייליגקייט און אויף די צניעות פון די וויב און פון די טעכטער. סיי וואס איז נוגע די האר, אן אשה נשואה א פארהיראטע פרוי דארף זען זיך אפצושערן די האר און חלילה נישט איבערלאזן קיין בייַ-האר, און די זעלבע די לאנגע שייטלען, מאדערנע שייטלען, און אפילו בייַ מיידלעך לאנגע צולאזטע האר. מקפיד צו זיין אויף די מלבושים - די מלבושי הנשים עס זאל זיין אויף א צניעות'דיגן אופן אין אלע ענינים

פון קאפ ביז פיס; ביים האלז, ביי די ערמל, די לענג, און עס זאל נישט זיין צוגעפאסט צום קערפער, און אויך אויף די זאקן, חלילה נישט האבן קיין דורכזיכטיגע זאקן.

מען דארף וויסן וועגן די הבלי עולם הזה, מען זאל ממאס זיין די אלע גוי־אישע מנהגים, די הילוך החיים פון א גוי ווי אזוי זיי גייען וויאזוי זיי טראכטן וויאזוי זיי פירן זיך דארף זיין פאר־מיאוס־ט ביי אונז בתכלית המיאוס, און צו פאר־מיאוס־ן יעדע ענין וואס האט מאדערניזם. אפילו וואס מען זעט אין אידישע הייזער וואס עס שמעקט מיט מאדערניזם דארף זיין מיאוס און פארעקלט. א איד דארף צו ארבעטן אויף זיך ער זאל פארמאגן א וואוערעם הארץ צו תורה און צו מצוות אין אלע ענינים, אנטליפן פון די קאלטע אידישקייט, באקוועמע אידישקייט, דאס איז סם, עס דארף זיין א וואוערעם הארץ מיט א פלאם פייער פארן בורא כל עולמים.

א שאיפה צו שטייגן אין אידישקייט

מען דארף זיין שטארק און האבן א ריינע השקפה וואס איז נוגע ציונות אין אלע אירע פארבן אין אלע אירע מלבושים, נישט האבן קיין שום התפעלות פון קיין שום זאך. מען זאל געדענקען וואס דער פעטער ז"ל האט אראפגעלייגט יסודות, שטארקע יסודות, פעסטע יסודות, אויף די ריינע השקפה און פון דעם טאר מען זיך נישט אוועקרירן א כל שהיא.

א איד דארף צו זען ער זאל האבן א שאיפה, ער זאל שטרעבן ארויפצוגיין א מדריגה און א העכערע מדריגה, וועלן זיין בעסער ווי איך בין, זען זיך אין אלע ענינים צו שטייגן אין אידישקייט און נישט זיין צופרידן מיט וואס מען איז שוין.

צו דעם פעלט זיך אויס צו זיין אנגעבינדן אין א חבורה פון תלמידי חכמים, יראי ה', חסידים ואנשי מעשה. אז מען חבר'ט זיך, מען זיצט צוזאמען מיט ערליכע חסידישע אידן האט דאס א גרויסע השפעה און מען גייט מיט, מען ווערט מיטגעשלעפט. און די זעלבע אנטליפן פון די פראסטע חברה, פון די וואס מען רופט עס די מחנה מגושמים, נישט האבן קיין שייכות מיט זיי ווייל דאס שלעפט אראפ, און א איד דארף צו זיין מעלין בקודש ולא מורידין.

מען דארף זייער שטארק אכטונג געבן אויף די חינוך פון די זין און פון די טעכטער, אויף די וועג על דרך התורה המסורה לנו פון אונזערע רבי'ם אן א שום שינוי כל שהוא.

מען דארף זען מחנך צו זיין די קינדער, הן די זין די טעכטער און אויך די בחורים, אין אונזערע מוסדות, נישט זיין קיין חכם און אוועקשיקן אין די פרעמד, דאס האט א געוואלדיגע השפעה.

יעדער טאטע דארף האבן א פארבינדונג מיטן מלמד, מיטן מחנך, אדער די מחנכות פון די טעכטער פון צייט צו צייט, דורכדעם וועט מען זען א ברכה אין די לימודים פון די קינדער און א ברכה אין אלע ענינים. בכלל דארף א איד זיין א מוסיף והולך אין אלע עניני רוחניות, זען צו וואקסן און שטייגן.

דער אויבערשטער זאל העלפן מען זאל האבן הצלחה, אלע חברי הקהלה זאלן מצליח זיין אין אלע ענינים.

קהלה נאה וחסודה

וועל איך מסיים זיין מיינע וועדטער מעין הפתיחה, אין שבח פון אונזער הייליגע קהלה אין לאנדאן, א קהלה נאה וחסודה, עס איז מיוסד אויף תורה און עבודה און גמילות חסדים, און עס פירט זיך אויף א חסידישע וועג אזוי ווי אונזערע הייליגע רבי'ם האבן אונז געלערנט יארן לאנג. בראשם שטייט דער חשוב'ער רב זאל זיין געזונט, ואתו עמו דיינים חשובים, מורי צדק לדעת את ה', מרביצי תורה, איש על מחנהו ואיש על דגלו, חשוב'ע מלמדים, איבערגעגעבענע מחנכים, עושים מלאכת ה' באמונה, סיי צו תלמידי הישיבה, און סיי וואס פירן די כולל, לומדי הכולל, און אלע וואס געבן זיך אפ מיט חינוך הבנים והבנות. דער אויבערשטער זאל העלפן זיי זאלן אלע האבן גרויס הצלחה און סייעתא דשמיא אויף יעדן טריט און שריט, און דער אויבערשטער זאל העלפן זיי זאלן ניצול ווערן פון יעדע מכשול.

דער אויבערשטער זאל העלפן מען זאל געבענטשט ווערן ממקור הברכות בכל מילי דמיטב, סיי אין גשמיות און סיי אין רוחניות. דער אויבערשטער זאל העלפן יעדער זאל זיין געזונט בבריאות השלימות, פרנסה בהרחבה גדולה, זען ערליכע אידישע דורות, דורות ישרים ומבורכים, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, מתוך נחת, תענוג ונחת דקדושה פון אלע קינדער און אייניקלעך, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן אז מען וועט זוכה זיין צו ביאת גואל צדק, והימים האלו יתהפכו לששון ולשמחה, במהרה בימינו אמן.

ועד קרן הבנין

שע"י קרן יסב לב דסאטמאר

מיסודו של כ"ק מרן רבינו זי"ע • בשראות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

כי לו נאה
כי לו יא"ה

מהדרי ציון וירושלים. בברכה מרובה מלוא חפניים. נברך את מע"כ ידידינו הגכבד בכפליים. באותות ידידות והכרת טובה. מריחוק מקום ומקידוב הלב ברגשי הערכה וחיבה. וענתה זאת השירה. להביע מיטב רגשותינו ממעמקי הלב פנימה. קדם האי גברא רבא ויקידא

איש ירושלים, עינו ולבו כל הימים לימין בני ציון היקרים, עם אלוקי **אברהם**
בנה ירושלים ומחזק בריחי שעריו, אליו ירדשון כל הימים במטי מינך **אברהם**
דאשון למקראי קודש, רב חילו ופועל ידיו ותרצה, וה' ברך בכל את **אברהם**
הני כהנא שלוחא דידן ושלוחא דרחמנא, ומצאת את לבבו נאמן ושמת שמו **אברהם**
מענה פיו אלינו הוא תמיד, בכל קראינו אליו לבו פתוח כאולם כאהלה של **אברהם**

יום ולילה לא ישבות למען קהילות הק' יטב לב ברחבי תבל מלא רוח חכמה **יהושע**
הכהן שדעתו יפה כי סמך אהרן ידו עליו, אי"ש אשד רוח בו וצו את **יהושע**
ויפקידהו המלך, מלכי רב רבנן, על כל ביתו לא ימיש מתוך האוהל משרתו **יהושע**
שליח עושה שליחותו של מלך בתוכבי ירושלים כי הוא ינחילנו את הארץ **יהושע**
עז בידו וגבורה בימינו, למען קרן הבנין פעיה"ק כי הוא יעבור לפני העם **יהושע**

אי"ש ירושלים את בניכין ומצורתך פרוסה על ירושלים

הרה"ח מוה"ר

אברהם יהושע הכהן גלאנץ

הי"ו

מראשי וועד קרן הבנין דקהלתינו ומוסדותינו הק'

רוממות קל בגרונו, לדגל שהשמחה במעונו

אירוסי בנו הבה"ח יחיאל שלמה ני"ו

מאריות שבחבורה בניי עמודי דגידסא במתיבתא דבתי קדית יואל

עב"ג בת ידידינו החשוב

מוה"ר **חיים אלימלך יאקאב** הי"ו

עסקן נמרץ דכוללינו המפוארה פעיה"ק ת"ו

יהא רעוא מלפני אבינו שבשמים, שיזכה מע"כ לדוות רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח, ותזכה בכפליים, אורך ימים ושנות חיים, ברב חסד"א, רב הנ"א, רב חי"א ורב נהור"א, דורות ישרים יחזה עיניך כולכם אהובים וברורים, כי שכר הוא לך חלף עבודתך הכבידים, למען עדת ישרים, עדי נזכה לקבל פני מלכא משיחא ומלכינו רבינו הגה"ק שליט"א בראשינו בב"א.

המברכים בברכת ציון וירושלים

וועד קרן הבנין

בהאי עידן חדוותא
נבוא שעריו בתודה
אשר הוא הגבר עומד
בראש כל פעולות
הקודש לבנות בית גדול
לד' ולתורתו בתוככי
עיה"ק ירושלים ת"ו,
ובמיוחד עמד לעזרינו
בעת צר, ויהוש"ע הוא
העומד בשער, מאז
אשר הצית ד' בציון
וקהלתינו הק' נשארה
ללא קורת גג, פעל
ועשה ימים כלילות
להעמיד בניני הקהילה
והמוסדות בית מדרש,
ומוסדות החינוך
לתלמידי המוסדות,
מקום תורה ובית
אולפנא רבתי לתלמידי
כוללינו, להעמידם על
תילה בניה, ורק אודות
פעלותיו הכבירים זכינו
להגיע עד הלום.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נתישסה ע"י רבינו הגה"ק
מוהרי"ט ז"ע ועוקללה"ה

בני ברק
תש"ץ

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

סימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למעננו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל הולדת נכדיו שיחיו למזל טוב

שמחת הולדת הבן אצל נכדו

הרב **אשר אנשיל אשכנזי** שליט"א, מאנטשעסטער

בן חדב"נ הגה"צ רבי **חנוך העניך אשכנזי** שליט"א

רב ביהמ"ד אבני צדק בקרית יואל יע"א

ושמחת הולדת הבת אצל נכדו

הרב **אלעזר טייטלבוים** שליט"א, לאנדאן

בן בנו הגה"צ **רב ור"מ דקהילתינו ויליאמסבורג** שליט"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו